ASSEMBLED WORKS OF
GUY DE MOPPASANT
By
Leon Cobrin

גי דע מאָפּאַסאַן'ס

געזאַמעלטע ווערק

איבערזעצט פון

לעאָן קאָברין.

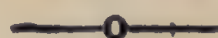
IX.

ארויסגעגעבען פון „פאָרווערטס"
175 איסט בראַדוויי, ניו יארק
1918

אינהאַלטס־פערצייכניס:

דער האָרלאָ.

. . . .

8 מ א י — וואָס פאר א שעהנער טאָג! דעם גאנצען פריה־מאָרגען בין איך געלעגען אויסגעצויגען אויף די גראָז פאר מיין הויז, אונטער דעם ריזיגען פלאנטאן־בוים, וואס מיט זיינע מעכ־טיגע צווייגען בעשאָטענט ער און פערשטעלט עס אין גאנצען.

איך ליעב די דאָזיגע געגענד, איך פיהל זיך צוגעבונדען צו איהר, ווייל דאָס זיינען מיינע וואָרצלען, די טיעפע, צארטע וואָרצ־לען, וואָס האלטען דעם מענשען צוגעבונדען צו דעם באָדען, וואו זיינע עלטערען זיינען געבאָרען און געשטאָרבען, צו זייערע טרא־דיציאנען, זיטען, צו זייער ארט דענקען, זייערע בעזונדערע שפיי־זען, צו דעם בעזונדרערען לשון און בעטאָנונג פון די דאָרטיגע פויערים, צו דעם גערוך פון דער דאָרטיגער ערד, צו די דאָרטיגע דערפער און זאָגאר צו דער דאָרטיגער לופט.

איך האָב ליעב דאָס הויז, וואו איך בין אויסגעוואקסען. פון מיינע פענסטער קאָן איך זעהן די סיינע, וואס פליסט פערביי מיין גאָרטען איבער׳ן וועג, די גרויסע, ברייטע סיינע, וואָס לויפט צו רוען און האוור, און איבער וועלכער שיפען טראָגען זיך.

דאָרט אונטען ליעגט רוען, די גרויסע שטאָדט מיט די בלויע דעכער, מיט די שפיציגע, גאָטישע טהורמס. א סך טהורמס זיי־נען דאָרט, נישט צום איבערצעהלען, שמאָלע און ברייטע, און העכער פון זיי אלע איז דער צינענער שפיץ פון דער קאטהעדראל. א סך גלאָקען קלינגען דאָרט און ווען דער פריה־מאָרגען איז שעהן, הער איך דאָ ביי זיך זייערע מעטאלענע שטימען, אמאָל שטארקער און אמאָל שוואכער, נאָך דעם וועטער נאָך.

זוי שעהן עס איז געוועזן היינט אין דער פריה!

אַזייגער עלף איז פערביי מיין גאָרטען פערביינגעלאָפען אַ לאַנגער צוג פון שיפען, געשלעפּט פון אַ דאַמפּף־שיף, ווי אַ פליעג די גרויס, וועלכער האָט זיך בעוועגט מיט די לעצטע קרעפטען און אַרויסגעלאָזט אַ דיקען רויך.

דערנאָך זיינען פערבייגעפאָהרען צוויי ענגלישע שיפען מיט רויטע, פלאַטערנדיגע פאָהנען און אַ שטאָלצער בראַזיליאַנישער דריי־מאַסטער, אַ ליכטיגער, אַ ווייסער און אַ זויבערער. איך האָב געגריסט צו איהם, איך ווייס ניט פאַרוואָס, סיידען אפשר דער־פאַר, ווייל דאָס שיף איז מיר אַזוי געפעלען געוואָרען.

12 מ אַ י — זייט אַ פּאָר טעג האָב איך אַביסעל פיעבער, איך פיהל זיך אַזוי עלענד און טרויעריג.

פון וואַנען נעהמען זיך די דאָזיגע מערקווירדיגע איינדריקע, וואָס פערוואַנדלען אונזער גוטע שטימונג אין טרויער, אונזער האָפנונג אין פערצווייפלונג? מען קאָן מיינען, אַז די לופט, די אונזיכטבאַרע לופט, איז פול מיט געהיימע קרעפטען, וועלכע מיר קענען ניט.

אָט שטעה איך אויף אין דער־פריה גאָר מונטער און פרעה־לאַך, אַזוי פרעהלאַך, אַז איך וואָלט, דוכט זיך, נור געזונגען. וואָ־רום? איך נעהם דערנאָך אַ קורצען שפּאַציר אַרום טייך, און פּלוצים קעהר איך זיך צוריק אַהיים אין אַזאַ געדריקטער שטימונג, אַזוי ווי דאָרט ביי מיר אינ׳ם הויז וואָלט עפּעס אַן אונגליק אויף מיר געוואַרט. וואָרום? זאָל עס מעגליך זיין, אַז אַ קאַלטער לופט־הויך האָט עס אַזוי מיינע נערוועון צורודערט, בעת ער האָט מיין הויט געגלעטט? צו האָבען אויף מיינע נערוועון אַזוי גע־ווירקט די וואָלקענס, זייער פאָרם, די פאַרבען פונ׳ם הימעל, די קאָלירען פון אַלע זאַכען אַרום, די קאָלירען, וועלכע בייטען זיך נאָכאַנאַנד? ווער קאָן עס וויסען? אַלצדינג, וואָס איז אַרום אונז, אַלצדינג, וואָס מיר זעהען אונבעוואוסטערהייט, וואָס מיר בעריהרען אונבעוואוסטערהייט, יעדע זאַך, וואָס טראָגט זיך פער־ביי אונז, מאַכט אויף אונז, אויף אונזערע חושים, און דורך זיי

אויף אונזערע געדאַנקען, אויף אונזערע געפיהלען, אַ פּלוצימדיגען, איבעררַאשענדיגען און אַן אונערקלערליכען איינדרוק.

אַ טיעפע געהיימנים איז דאָס אונזיכטבאַרע. מיט אונזערע שוואַכע חושים קענען מיר עס ניט פערנעהמען. און אונזערע אויגען קענען ניט זעהן ניט דאָס צו קליינע, ניט דאָס צו גרויסע, ניט דאָס צו נאָהענטע און ניט דאָס צו וויטע, ניט די בעוואָהנער פון די שטערן און ניט דאָס לעבען אין אַ וואַסער־טראָפּען. אונזערע אויערען נאַרען אונז אָפּ, ווייל זיי גיבען אונז איבער דאָס ציטערן פון דער לופט אין שטאַרקע טענער. אונזערע חושים זיינען פעען, וואָס בעווייזען וואונדער, פערוואַנדלענדיג אַ ציטער פון אַ הויך אין אַ שטאַרקען געררויש, אַרויסברענגענדיג אַזוי פון דעם שטומען וועבען פון דער נאַטור האַרמאָנישע מוזיק. דאַס אייגענע איז מיט אונזער חוש צו שמעקען, וועלכער איז שוואַכער ווי ביי אַ הונד, און מיט אונזער געשמאַק, וועלכער קאַן קוים בעשטימען דעם אַלטער אונטערשייד אין ווייגען.

אָה, ווען מיר וואָלטען אַנדערע אָרגאַנען געהאַט, וויפיעל אַנדערע נייע, וואונדער זאַכען מיר וואָלטען דעמאָלט אַרום אונז דערזעהן!

16 מ אַ י — איך בין אויף אַן אמת קראַנק. לעצטען מאָנאַט האָב איך זיך געפיהלט אַזוי גוט און היינט בין איך קראַנק. איך האָב פיעבער, אַ שרעקליך פיעבער, אָדער בעסער, איך פיהל זיך שטאַרק נערוועז און דערפון ליידעט מיין נשמה ניט ווענינער ווי מיין גוף. איך קען זיך ניט בעפרייען פון אַ שווערען פאָרגעפיהל, וואָס דריקט מיך נאָכאַנאַנד, אָהן אויפהער, אַ פאָרגעפיהל ווענען עפּעס אַ שרעקליכען אונגליק, וואָס ערוואַרטעט מיך, אָדער ווענען מיין טויט. עס איז קיין ספק, איך לייד פון אַזאַ חלאת וואָס האָט נאָך ניט קיין נאָמען און וועלכע ליענט אין מיין פלייש און בלוט.

18 מ אַ י — איך האָב נור וואָס געזעהן מיין דאָקטאָר, ווייל איך קען מעהר ניט צומאַכען מיט אַן אויג. ער האָט געפונען, אַז מיין פולס שלאָגט צו שנעל, די שוואַרץ־אַפּעל פון די אויגען זייר־

נען אַביסעל גרעסער, ווי געוועהנליך, און די נערוועז זייַנען אויפגערעגט. קיין געפאהר, אָבער, איז ניטאָ. ער האָט מיר געהייסען נעהמען טוש־בעדער און בראָם.

25 מאַי — קיין ענדערונג איז ניטאָ. מיין צושטאַנד איז אַ מערקווירדיגער: קומט אָן די נאַכט, בעפאַלט מיך עפּעס אַן אונגרוה, אַזוי ווי די נאַכט וואָלט אַ שרעקליכע געפאהר פאַר מיר פערבאָרגען. שנעל שלינג איך אַרונטער מיין עסען, דערנאָך פּרוב איך לעזען, אָבער איך פערשטעה קיין וואָרט פון דעם, וואָס איך לעז, איך קען קוים די בוכשטאַבען אונטערשיידען. איך טהו זיך אַ לאָז איבער'ן צימער, לויף הין און צוריק, לויף און לויף, און דערביי דריקט מיך אַ מאָדנע אנגסט, די אנגסט שלאָפען צו געהן, די אנגסט פאַר דעם בעט.

אַזייגער צעהן געה איך אַריין אין מיין שלאָף־צימער. אַזוי גיך ווי איך בין דאָרט, שליס איך און ריגעל צו די טיר. איך האָב מורא. פאַר וועמען, פאַר וואָס? ביז איצט האָב איך פאַר קיין זאַך ניט מורא געהאַט, איצט אָבער, איצט... איך עפען אויף די שראַנקען, קוק אונטער מיין בעט, קוק און זוך און הער זיך צו — וואָס — ווען?... איז עס ניט מאָדנע, וואָס אַ קליינע אונאָרדנונג אין דעם בלוט, צי אין דעם מאָגען, צי אין דעם נער־ווען־צענטרום, איין קליינער פעהלער אין דעם אונפאָלקאָמענעם און צאַרטען גאַנג פון אונזער לעבענס־מאַשין, קאָן מאַכען פון דעם לוסטיגען מענשען אַ טרויעריגען, פון דעם מוטהיגען — אַ פיינגלינג? דערנאָך לעג איך זיך אַריין אין בעט און וואַרט אויף דעם שלאָף, ווי אויף דעם הענקער. איך וואַרט אויף איהם און שווידער. מיין האַרץ קלאַפּט, מיינע קניע ציטערען, מיין גאַנ־צער קערפּער שווידערט, כאָטש איך ליעג אונטער וואַרימע קאָל־דערס, ביז איך פאַל פּלוצים אַריין אין דעם שלאָף, ווי איינער, וואָס וואַרפט זיך אַריין אין וואַסער, אום זיך צו דערטרינקען. דער פריהערדיגער רוהיגער שלאָף קומט שוין מעהר ניט צו מיר. דער היינטיגער שלאָף איז ניעדערטרעכטיג, ער בעהאַלט זיך פאַר מיר, לויערט אויף מיר, ווי אַ רויבער. און פּלוצים טהוט ער מיך אַ כאַפּ

אָןביים געניק, דריקט מיר די אויגען צו און איך בלייב ליגען, ווי א דער׳הרג׳עטער.

איך שלאָף לאַנג — צוויי אָדער דריי שטונדען — דערנאָך הייב איך אָן צו חלום׳ן, אָדער ריכטיגער — איך הויב זיך אָן צו פיהלען, ווי אין א שווערען קאָשמאַר. איך פיהל קלאָר, אז איך בין אין בעט און שלאָף, איך פיהל עס, איך ווייס עס און איך ווייס אויך, אז עמיצער גנב׳עט זיך צו מיר, קוקט אויף מיר, בעטאַפּט מיך, קריכט אויף מיין בעט, זעצט זיך מיט די קניע מיר אויף דער ברוסט ארויף, נעהמט אריין מיין האלז צווישען זיינעביידע הענד און דריקט מיט אַלע קרעפטען, אום מיך צו דערשטיקען. איך וועהר זיך, וויל זיך א ריהר טהאָן און קען ניט, וויל שרייען און קיין קול איז ניטאָ, ווענד אָן אַלע מיינע קרעפטען, אום ארונטערצוואַרפען פון זיך די מורא׳דיגע בעשעפעניש, וואס וויל מיך דערשטיקען, אָבער איך קען ניט, איך קען ניט.

און פּלוצים כאַפּ איך זיך אויף, צושראָקען, צוטומעלט, בעגאָסען פון שוויים. איך צינד אָן א ליכט, קיינער איז ניטאָ, איך בין אליין אין צימער.

נאָך דעם דאָזיגען קאָשמאַר, וואס בעפאלט מיך יעדע נאַכט, שלאָף איך צולעצט רוהיג ביז צום בעגינען.

2 י ו נ י — מיין צושטאַנד איז ערגער. וואס טהוט זיך עם מיט מיר? בראָם העלפט ניט, די טוש־בעדער העלפען אויך ניט. איך האָב געפּרובט געהן לאַנגע שטרעקעס איבער׳ן וואלד פון רומער, געוואָלט נאָך מעהר אויסמאַטערען מיין אויסגעמאַטערטען קערפּער, געהאָפט, אז די פרישע, לינדע, שמעקענדיגע לופט, וועלכע איז אָנגעזאַפּט מיט גראָז און בלעטער־דופט, וועט אריינגעבען נייעם לעבען אין מיין בלוט, פרישע ענערגיע אין מיין הארצען. און איינמאָל בין איך געגאַנגען אזוי איבער׳ן וואלד צווישען צוויי ראָנדען ריעזיגע ביימער, וואס האָבען מיט זייערע געדיכטע, שווארצע שפּיצען פערשטעלט פון מיר דעם הימעל.

פּלוצים האָב איך א שוידער געטהאָן, ניט פאר קעלט, נור פאר שרעק.

איך האָב גענומען געהן שנעלער, ווייל איך האָב מורא גע־האַט צו זיין אליין אינ'ם וואלד, מורא געהאַט אָהן אַ פאַרוואָס, אין דער ארומיגער טיעפער שטילקייט.

און מיט אמאָל האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז עמיצער געהט מיר נאָך, איז הינטער מיר נאָהענט, נאָהענט, אז אָט־אָט דער־פיהל איך זיין בעריהרונג.

איך האָב זיך שנעל אומגעדרעהט. קיינער ניט. איך בין אליין. הינטער מיר האָב איך נור געזעהן די גלייכע און ברייטע אַלעע צווישען די הויכע ביימער. שטיל איז דאָרט געווען, שרעק־ליך שטיל. און פאר מיר, ווי ווייט דאָס אויג האָט געגרייכט, האָט זיך געצויגען די איינענגע אַלעע און דאָרט איז אויך גע־ווען אזוי שרעקליך שטיל, אזוי מורא'דיג.

איך האָב צוגעמאכט די אויגען. פאַרוואָס? דערנאָך האָב איך זיך גענומען שנעל דרעהען אויף דעם אָבזאַץ, ווי אַ רעדעל. איך בין שיער געפאַלען און האָב געעפענט די אויגען, די ביי־מער האָבען געטאַנצט פאר מיר, די ערד האָט זיך געוויעגט אונ־טער מיר, איך האָב זיך געמוזט זעצען. דערנאָך האָב איך זיך ניט געקענט דערמאָנען, פון וואנען און ווי אזוי איך בין געקומען אהער. ווי מאָדנע דאָס איז, ווי מאָדנע, ווי מערקווירדיג — איך האָב עס אָבער אין גאַנצען פערגעסען. איך האָב זיך גענומען רעכטס און בין ווידער ארויסגעקומען אויף דעם וועג, וואס האָט געפיהרט צום וואלד.

3 יוני. — איך האָב געהאַט אַ שרעקליכע נאַכט. איך וועל אַ פּאָר וואָכען רייזען; די רייזע וועט מיך זיכער ווידער שטע־לען אויף די פּיס.

2 יולי. — איך האָב זיך צוריקגעקעהרט פון דער רייזע, פיהל זיך גאַנץ גוט. אגב האָב איך זעהר אַ שעהנע רייזע געהאַט. איך האָב דעם מאָנט סענט־מיכעל געזעהן צום ערשטען מאָל.

וואָס פאַר אַ בילד, ווען מען קוקט אויף דעם פּאַרנאַכט, בעת זונען־אונטערגאַנג! די שטאָדט ליעגט אויף אַ בערגעל. איך בין געשטאַנען אין'ם עפענטליכען פּארק אויפ'ן עק שטאָדט. ניט ווי־

לענדיג האָב איך אַרויסגעלאָזט אַ געשריי פאַר ענטציקונג. און אונ־ענדליך גרויסער בעי איז געלעגען צושפּרייט פאַר מיר, אַזוי ווייט ווי דאָס אויג האָט געקענט כאַפּען, צווישען צוויי בערג, וועלכע האָבען זיך פערלאָרען אין׳ם נעבעל; און אין מיטען פון דעם דאָזיגען גרויסען, געלען בעי, אונטער אַ ריינעם, גאָלדענעם הימעל, איז אַרויסגעטראָטען אַ פינסטערער, זעלטענער באַרג. די זון איז גע־האַט נור וואָס אונטערגעגאַנגען און אויף דעם הימעל, וואָס האָט נאָך געפלאַמט, האָט זיך אָבגעצייכענט דאָס בילד פון דעם דאָזיגען פאַנטאַסטישען פעלז, וועלכער טראָגט אויפ׳ן סאַמען שפּיץ אַ פאַנ־טאַסטישען מאָנומענט.

באַלד ווי עס איז טאָג געוואָרען, בין איך אַוועק אַהין. דאָס וואַסער איז געווען ניעדריג, און איך האָב געזעהן דעם וואונדער־באַרען קלויסטער אַליין דרייטליכער און דרייטליכער, וואָס נעהענטער איך בין צוגעקומען צום פעלז. עס האָט מיר גענומען אַ גוטע פּאָאַר שטונדען, ביז איך האָב דערגרייכט דעם פעלז, אויף וועלכען די קליינע שטאָדט שטעהט און דער גרויסער קלויסטער. אַרויפגעקלע־טערט די שמאָלע, משופּה׳דיגע טרעפּ, בין איך אַריין אין דעם וואונדערליכען גאָטישען קלויסטער, דאָס שעהנסטע גאָטעס־הויז אויף דער ערד, גרויס ווי אַ שטאָדט, פול מיט ניעדריגע צימערן, וועלכע, עס האָט זיך אויסגעוויזען, זיינען בעגראָבען אונטער די געוועלבטע באַלקענס, אונטער די שווערע גאַלערעען, וואָס שפּאַרען זיך אָן אָן הויכע, שלאַנקע זיילען. איך בין אַריינגעטראָטען אין דאָס דאָזיגע גיגאַנטישע שטיק־ציערונג פון גראַניט, וואָס דופּטעט אַזוי ווי דאָס פיינסטע שפּיצענ־געוועב און איז בעדעקט מיט צינענע און שלאַנקע טהורמס, צו וועלכע עס פיהרען געדרעהטע טרעפּ. פון די טהורמס קוקען משונה׳דיגע ברואים, טייוואָלים, פאַנטאַסטישע חיות, ריזיגע בלומען, קוקען אין די בלויקייט פון׳ם טאָג און אין דער פינסטערניש פון דער נאַכט.

ווען איך בין געשטאַנען גאַנץ אויבען, האָב איך זיך אָנגערופען צו דעם מאָנאַך, וואָס האָט מיך בעגלייט:

— עהרווירדיגער פאָטער, ווי גליקליך איהר מוזט זיך דאָ פיהלען!

ער האָט געענטפערט:

— אַך, ביי אונז איז זעהר ווינטיג!

און אַזוי האָבען מיר פערפיהרט אַ שמועס, וועהרענד דאָס וואַסער פון׳ם בעי האָט זיך געהויבען, געטראָגען זיך איבער׳ן זאַמד און איהם ווי מיט אַ שטאָלענעם פּאַנציר בעדעקט.

און דערנאָך האָט דער מאָנאַך מיר דערצעהלט מעשיות, אַלץ אַלטע מעשיות פון דער געגענד, לעגענדען און נור לעגענדען.

איינע פון זיי האָט אויף מיר געמאַכט אַן איינדרוק. די איינגעבאָרענע, די איינוואָהנער פון׳ם בארג דערצעהלען, אַז ביי־נאַכט קאָן מען הערען אַ געדערעריי אויפ׳ן זאַמד און מען הערט ווי צוויי ציעגען מעקען, איינע הויך, שטאַרק; די אַנדערע שוואַך, הייזעריג. אונגלויביגע בעהויפּטען, אַז דאָס איז נור דער געשריי פון די כוואַליעס, וועלכער הילכט דאָ ווי אַ מעקען און באַלד ווי אַ מענשליכער קול. אָבער די פישער, וואָס קומען שפּעט אהיים, שווערען זיך, אַז זיי האָבען אַליין געזעהן מיט זייערע אייגענע אויגען ווי אַן אַלטער פּאַסטוך, וואָס זיין קאָפּ האָט מען ניט געקענט ארויסזעהן, ווייל ער האָט איהם איבערדעקט מיט זיין מאַנטעל, — ווי ער, דער אַלטער פּאַסטוך, האָט געשלעפּט נאָך זיך איין ציעג מיט אַ פּנים פון אַ מאַנסביל און אַ צווייטע, מיט אַ פּנים פון אַ פרויענצימער, ביידע מיט לאַנגע, ווייסע האָאָר. זיי האָבען גערעדט און זיך געקריעגט אויף אַן אונבעקאַנטער שפּראַך און האָבען דערנאָך פּלוצים אויפגעהערט צו ריידען און גענומען מע׳קען.

איך פרעג דעם מאָנאַך:

— גלויבט איהר אין דעם?

ער האָט ארויסגעמורמעלט:

— איך ווייס אַליין ניט.

רוף איך זיך אָן ווידער:

— ווען אויף דער ערד זיינען פאַראַן אַזוינע ברואים, הייננט ווי קומט עס, וואָס מיר האָבען שוין לאַנג ניט געוואוסט וועגען זיי? פאַר וואָס האָט איהר זיי ניט געזעהן? פאַרוואָס האָב איך זיי ניט געזעהן?

ער האָט געענטפערט:

— זעהן מיר דען אַ הונדערט־טויזענדסטען טייל פון דעם, וואָס עס עקזיסטירט? נעהמט, למשל, דעם ווינד. דער ווינד איז די גרעסטע נאַטור־קראַפט. ער וואַרפט אום מענשען, שלייַדערט אום הייזער, רייסט אַרויס בוימער, צורודערט דעם ים, צומאָהלט פעלזען, קעהרט איבער די שטאַרקסטע שיפען; דער ווינד, וואָס טויטעט, פייפט, קרעכצט, ברילט — האָט איהר איהם שוין אַמאָל געזעהן און קענט איהר איהם דען אַמאָל זעהן? און דאָך איז ער דאָ, איהר קענט עס ניט לייקענען.

איך האָב געשוויגען פאַר דער דאָזיגער איינפאַכער ערקלעהרונג. דער מאָנאַך איז געווען אַ פילאָזאָף און אפשר אַ נאַרר. איך האָב ניט געוואוסט, וואָס איך זאָל מיר טראַכטען וועגען איהם און האָב געשוויגען. אָבער דאָס וואָס ער האָט געזאָגט, האָב איך אָפט אַליין געטראַכט.

3 יולי. — איך האָב שלעכט געשלאָפען. עס מוז זיין עפּעס אין דער לופט, ווייל מיין קוטשער ליידעט אויך פון פיבער, אַזוי ווי איך. ווען איך בין נעכטען געקומען אהיים האָב איך בעמערקט ווי בלייך ער איז און האָב איהם געפרעגט:

— וואָס פעהלט אייך, זשאַן? איהר זייט ניט געזונד?

— יאָ, מיין הערר. איך קען מעהר ניט שלאָפען רוהיג. די נעכט מאַכען אַ תל פון מיינע טעג. זינט איהר זייט אַוועקגעפאָהרען, פיהל איך זיך גאָר אויס מענש. דאָס האָט מיך אָנגעכאַפּט און איך האָב ניט קיין רוה און גאָר. די אַנדערע דיענער זיינען אַלע געזונד, איך אָבער... איך האָב זעהר מורא, טאָמער כאַפּט עס מיך ווידער אָן!...

4 יולי. — איך בין ווידער קראַנק, ווי פריהער. די אַלטע געשיכטע האָט זיך צוריקגעקעהרט נאָך מיט מעהר פרישקייט. היינטיגע נאַכט האָב איך געפיהלט, ווי עמיצער האָט זיך אַרויפגעוואָרפען אויף מיר, צוגעדריקט זיין מויל צו מיינעם און דאָס לעבען פון צווישען מיינע ליפּען אַרויסגעזויגט. יאָ, ווי אַ פּיאַווקע האָט עס פון מיין ברוסט אַרויסגעזויגט דורך מיינע ליפּען. דערנאָך איז ער אויפגעשטאַנען אַ זאַטער. איך האָב זיך אויפגעכאַפּט אַ

צובראָכענער, א צושלאָגענער, אַז איך האָב זיך ניט געקענט א ריהר טהאָן. ווען עס זאָל אַזוי געהן נאָך א פּאָאָר טעג, פאָהר איך ווי־דער אַוועק.

5 י ו ל י. — האָב איך דעם פערשטאַנד פערלוירען ? וואָס איז עס ? די נאַכט האָב איך עטוואַס אַזוינס ענטדעקט, פון וואַס דער מח געהט ביי מיר כּאָדאָראָם.

שטעלט זיך פאָר : איך געה מיר אריין אין מיין שלאָף־צימער און שליס צו די טהיר, ווי יעדע נאַכט. דאַן האָט זיך מיר פער־וואָלט טרינקען, האָב איך אויסגעטרונקען א האַלבע גלאָז וואַסער. בעמערק איך מיט אמאָל, אַז די פלאַש, פון וועלכער איך האָב דאָס וואַסער גענומען, איז פול ביז צו דעם העלזעל. הערט א מעשה : ערשט האָב איך פון איהר וואַסער גענומען און מיט אמאָל איז זי ווידער פול !...

דערנאָך לעג איך זיך אריין אין בעט און פאַל אריין אין מיין שרעקליכען שלאָף. איך ליעג אָפּ אַזוי ארום א פּאָאָר שטונדען, ביז איך כאַפּ זיך אויף אין טויט־שרעק. שטעלט זיך פאָר, אַז עמיצער כאַפּט זיך אויף מיט א מעסער אין דער ברוסט, אין גאַנ־צען פערבלוטיגט, און כאָרכעלט, און קען ניט אַטהעמען, און שטאַרבט, אליין ניט וויסענדיג, וואָס מיט איהם איז געשעהן — אָט האָט איהר מיין צושטאַנד.

צום סוף, אַז איך בין אביסעל געקומען צו זיך, האָט זיך מיר ווידער פערוואָלט טרינקען. איך האָב אָנגעצונדען א ליכט און בין צוגעגאַנגען צום טיש, וואו די פלאַש וואַסער איז געשטאַנען. איך האָב זי גענומען, צוגעבויגט צום גלאָז, קיין טראָפּען וואַסער. זי איז געווען לעדיג, אין גאַנצען לעדיג. אפריהער האָב איך עס ניט פערשטאַנען, דערנאָך האָט מיך אָנגעכאַפּט אַזאַ מורא, דאָס איך האָב זיך געמוזט זעצען, אָדער ריכטיגער — איך האָב ארונטער־געזונקען אויף א שטול, דאַן בין איך ווידער אויפגעשפּרונגען, ווי־דער א קוק געטהאָן אויף דער פלאַש און האָב זיך ווידער געזעצט, אויף טויט איבערגעשראָקען, פאַר די לעדיגע פלאַש. מיט אויסגע־גלאָצטע אויגען בין איך אַזוי געזעסען און געקוקט אויף איהר,

געקוקט און געוואָלט פערשטעהן, וואָס אַזוינס איז דאָ געשעהן. הענד און פיס האָבען ביי מיר געציטערט. אַלזאָ, עמיצער האָט דאָס וואַסער געטרונקען. ווער? איך? מסתמא איך, ווער דען?

הייסט עס, אַז איך בין אַ נאַכטוואַנדלער? הייסט עס, אַז איך לעב אַ דאָפּעל־לעבען, יענעם געהיימניספולע דאָפּעל־לעבען, וואָס ערוועקט אין אונז אַ חשד, אויב עס זיצען אין אונז ניט צוויי וועזענס אָדער אויב צייטענווייז, בעת מיר שלאָפען, לעבט ניט אין אונז אַן אַנדערעס וועזען, אַ פרעמדעס, אונבעקאַנטעס, וואָס פּענ־טעט אונזער לייב און זעעלע און צווינגט אונז צו טהאָן זאַכען, פון וועלכע, אַז מיר ערוואַכען, האָבען מיר קיין אהנונג ניט.

אה, ווער קאָן פערשטעהן מיין שרעק, ווער קאָן פערשטעהן די אויפרעגונג פון אַ מענשען, וועלכער ביים קלאָרען זינען, ביי אָפענע אויגען, ניט אין'ם שלאָף, נור אויפ'ן וואָהר, זעהט, אַז די צוגעמאַכטע פלאַש, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט אויפ'ן טיש מיט וואַסער, איז אויסגעלעדיגט געוואָרען, בעת ער האָט געשלאָפען! ביז גרויסען טאָג בין איך אַזוי געזעסען און מורא געהאַט צו געהן ווידער שלאָפען.

6 י ו ל י. — איך פערליר מיין פערשטאַנד. דיזע נאַכט האָט עמיצער ווידער די פלאַש וואַסער אויסגעטרונקען, אָדער גי־כער האָב איך אַליין זי אויסגעטרונקען! אָבער בין איך עס? האָב איך עס אויסגעטרונקען? ווער דען? ווער? אָה, מיין גאָט, איך בין משוגע! ווער וועט מיך ראַטעווען!

10 י ו ל י. — איך האָב מאָדנע זאַכען אויסגעפונען.

יאָ, איך בין, ווי עס ווייזט אויס, טאַקי משוגע... און דאָך...

דעם זעקסטען יולי, איידער איך בין צו בעט געגאַנגען, האָב איך אויפ'ן טיש אַוועקגעשטעלט וויין, מילך, וואַסער, ברויט און יאַגאַדעס.

עמיצער האָט — איך האָב — דאָס גאַנצע וואַסער אויסגע־טרונקען און אַביסעל מילך; דער וויין איז געבליבען ניט אָנגע־ריהרט, אַזוי דאָס ברויט און די יאַגאַדעס.

אם זיעבעטען יולי האָב איך דאָס אייגענע געטהאָן און ווידער

דעם וואַסער האָט מען אויסגעטרונקען אין גאַנצען, דעם ווײַן אַבי־סעלע, דעם ברויט און יאַגאַדעס האָט מען אין גאַנצען ניט אָנ־געריהרט.

אם 8טען יולי האָב איך וואַסער און ווײַן אין גאַנצען אויפ'ן טיש ניט אווועקגעשטעלט; צו די איבריגע זאַכען האָט זיך קיינער ניט צוגעריהרט.

צום סוף האָב איך אם 9טען יולי אויפ'ן טיש ווידער אוועק־געשטעלט נור וואַסער און ווײַן, האָב די פלעשער גוט אײַנגעוויקעלט אין ווייסען לײַווענד און זיי גוט פערפּראָבקעוועט. דערנאָך האָב איך מיר די ליפּען, באָארד, הענד מיט גריפעל פון בלײַשטיפט גוט אײַנגעריבען און זיך שלאָפען געלעגט.

דער בלײַערנער שלאָף איז מיך בעפאַלען און דערנאָך איז גע־קומען דאָס שרעקליכע ערוואַכען. דער גריפעל האָט קיין סימן אויפ'ן בעט ניט איבערגעלאָזט, קיין צייכען ניט אויף דעם ווייסען לײַלאַך און ניט אויף די קישען. איך האָב זיך א וואָרף געטהאָן צום טיש, דער לײַווענד, אין וועלכען די פלעשער זײַנען אײַנגע־וויקעלט געווען, איז ניט אָנגעריהרט געווען. מיט ציטערענדיגע הענד האָב איך פונאַנדערגעבונדען דעם קניפעל ארום דעם לײַווענד און די פלעשער פון איהם ארויסגעוויקעלט. דאָס גאַנצע וואַסער איז געווען אויסגעטרונקען און די גאַנצע מילך. אָה, מײַן גאָט!

גלײַך פאָהר איך נאָך פּאַריז.

12 יולי — פּאַריז — איך בין הפּנים ניט געווען בײַ'ם זינען די לעצטע עטליכע טעג! איך בין הפנים געווען דער שפּיעל־באַל פון מײַן איבערדרייצטער אײַנבילדונגס קראַפט און אפשר בין איך טאַקי א סאָמנאַמבוליסט, א נאַכטוואַנדלער, אדער גאָר אײַ־גער אזא, וואָס איז בעאײַנפלוסט פון יענע געהיימע קרעפטען, ווי היפּנאָטישע סוגזשעסטיאָן, צום היישפּיעל. אזוי צי אזוי, איך בין נאָהענט געווען צו משוגעת און פיער און צוואַנציג שטונדען אין פּאַריז האָבען מיך ווידער געזונד געמאַכט.

נעכטען, נאָכדעם ווי איך האָב בעזוכט אײַניגע בעקאַנטע, וואָס דאָס האָט מיך צושטרייט און אָבגעפרישט, בין איך אוועק אין

טהעאַטער פּראַנסע און פערבראַכט אַן אָבענד אין פערגעניגען. מען האָט דאָרט געשפּיעלט אַ פּיעסע פון דיומאַ־זוהן און די געזונדע, לעבעדיגע האַנדלונג פון דער דאָזיגער פּיעסע האָט מיך אין גאַנצען געזונד געמאַכט. די איינזאַמקייט איז אַן אונגליק פאַר אַ גריב־לער! מיר מוזען האָבען מענשען אַרום אונז, וואָס דענקען און ריידען. ווען מיר זיינען אַליין אַ לאַנגע צייט, בעפעלקערען מיר די איינזאַמקייט מיט געשטאַלטען פון אונזער פאַנטאַזיע.

פרעהליך, מיט אַ גרינג הארצען האָב איך זיך צוריקגעקעהרט אין מיין האָטעל. אין דעם מענשען־געדרענג, אין דעם גאַסען־טומעל האָב איך געטראַכט וועגען זיך, וועגען מיין שרעק מיט אי־ראָניע, האָב אַליין זיך אויסגעלאַכט, פאַרוואָס איך האָב זיך גע־האַט איינגערעדט, אַז עמיצער ליעגט פערבעהאַלטען אין מיין צי־מער, אַז עמיצער טהוט דאָרט אַפּ מעשים. ווי שוואַך איז אונזער פערשטאַנד, ווי גיך ער ווערט צומישט און צוטומעלט ביי דער מינדסטער קליינינקייט, וועלכע מיר פערשטעהען ניט.

אנשטאַדט צו זאָגען: „מיר פערשטעהען עס ניט“ און ניט טראַכטען מעהר וועגען דעם, שטעלען מיר זיך פאַר דער רוח וויים וואָס...

14 יולי — אַ יום טוב פון דער רעפּובליק. — איך האָב געשפּאַצירט איבער די גאַסען און די שיסערייען און פאָהנען האָבען מיך אַמוזירט ווי אַ קינד. אייגענטליך איז דאָך זעהר נאַריש צו מאַכען זיך לוסטיג צו אַ בעשטימטען טאָג אויף דעם בעפעהל פון דער רעגירונג. אָבער דאָס פאָלק איז אַ טשערעדע דומקעפּ, אַמאָל אונגלויבליך געדולדיג און אַמאָל צורייצט ווי ווילדע חיות. מען זאָגט איהם: „לאַך!“ און עס לאַכט. מען זאָגט איהם: „שלאָג, טויט דיין שכן!“ און עס נעהמט אַרויס זיך שלאָגען, טויטען. מען זאָגט איהם: „וועהל דעם קיסר“ — און עס וועהלט דעם קיסר און דערנאָך זאָגט מען איהם: „גיב אָב דיין שטימע פאַר די רעפּוב־ליק“ — און עס שטימט פאַר די רעפּובליק.

און יענע, וואָס פיהרען דאָס פאָלק, די פיהרער, זיינען אויך אַזוי דום, נור מיט דעם אונטערשיעד, וואָס דאָס פאָלק אַלס מאַסע

פאָלגט מענשען און די פיהרער פונ'ם פאָלק פאָלגען פרינציפּען, דאָס הייסט פעסט־געשטעלטע, פערשטיינערטע געדאַנקען, בעת אין דער אמת'ן איז קיין זאך אין אונזער וועלט ניט פעסטגעשטעלט, ליכט און קלאַנג זיינען אויך נור אן אילוזיאן.

16 י ו ל י — איך האָב נעכטען בייגעוואָהנט עטוואָס אזוינס, וואָס האָט מיך אין גאַנצען צוטומעלט.

איך האָב געגעסען ביי מיין קוזינע, מאַדאַם זאבל, די פרוי פונ'ם קאָלאָנעל זאבל. דאָרט ביי איהר האָב איך געטראָפען צוויי יונגע פרויען. איינע פון זיי האָט חתונה געהאַט מיט דאָקטאָר פּאַרען, וועלכער גיט זיך פיעל אָפּ מיט נערוועז־קראַנקהייטען און מיט היפּנאָטישע עקספּערימענטען.

ער האָט אונז דערצעהלט וועגען די מערקווירדיגע רעזולטאַטען, וואָס די געלערנטע און די דאָקטוירים אין נאַנסי האָבען ארויסגעקראַגען דורך זייערע היפּנאָטישע עקספּערימענטען.

דאָס, וואָס ער האָט דערצעהלט, איז מיר פאָרגעקומען אזוי מערקווירדיג, אזוי אונגלויבליך, דאָס איך האָב זיך אויסגעדריקט, אז איך גלויב עס ניט.

— מיר האַלטען — האָט ער געזאָגט — ביי ענטדעקען איי־נעם פון די וויכטיגסטע נאַטור־סודות, איך מיין פון די נאַטור־סודות אויף דער ערד, ווייל אויף די שטערן זיינען זיכער דאָ נאָך וויכטיגערע סודות. זינט דער מענש דענקט, זייט ער האָט זיך אויסגעלערנט אויסצודריקען זיינע געדאַנקען אויפ'ן פּאַפּיר, פיהלט ער א געהיימניס ארום זיך, וועלכע ער מיט זיינע בעגרענצטע חושים קען ניט דערגעהן. מיט אלע קרעפטען פון זיין פערשטאַנד זוכט ער צו העלפען זיינע חושים די געהיימניס צו דערגעהן. כל זמן דער דאָזיגער פערשטאַנד איז געווען אין פּרימיטיווען צו־שטאַנד, האָבען די געהיימע ערשיינונגען אָנגענומען פאַר איהם לעבערליכע שרעקליכע פאָרמען. פון דעם שטאַמט דער גלויבען פונ'ם פאָלק אין שדים און אין רוחות און פון דעם שטאַמט אויך די לעגענדע וועגען גאָט, דעם שעפּפער פון דער וועלט, וועלכע איז די לעכערליכסטע לעגענדע, וואָס די צושראָקענע געהירן פון מענ־

שען האָבען אמאָל־ווען ארויסגעבראכט. געדעכט איז וואָלטער, אז ער זאָגט: „אויב גאָט האָט בעשאפען דעם מענשען נאָך זיין עבענבילד, האָט דער מענש גאָט אויך אזוי בעשאפען“.

אָבער זייט א יאָהר הונדערט מיינען מענשען, אז זיי זיינען אויף א נייעם וועג צו דערגעהן די סודות פון דער נאַטור. מעסמער און אייניגע אַנדערע האָבען דעם דאָזיגען נייעם וועג געוויזען און זייט עטליכע יאָהר זעהען מיר טאָג־טעגליך אזוינע רעזולטאַטען, וואס זיינען ווירקליך איבערראַשענד.

מיין קוזינע האָט אויסגעדריקט איהר ניט גלויבען דורך א שמייכעל; דאן האָט דאָקטאָר פּאַרען זיך אָנגערופען:

— וואָלט איהר אפשר, מאדאם, איינגעוויליגט איך זאָל אייך איינשלעפערען?

— פון מיינעטוועגען.

זי האָט זיך געזעצט אויף א שטול און ער האָט גענומען קוקען אויף איהר אזוי שטאַר און אזוי שאַרף. און גלייך האָב איך אָנגעהויבען פיהלען אזוי מאָדנע, דאָס האַרץ האָט אָנגעפאנגען מיר צו קלאַפּען, אין האַלז שטיקען; איך האָב געזעהן, ווי די אויגען־לעדלאַך ביי מאדאם זאבל ווערען שווער, ווי איהר מויל פערקרימט זיך און ווי איהר ברוסט בעוועגט זיך ארויף און אראָב.

עס האָט ניט גענומען קיין צעהן מינוט, ווי זי האָט געשלאָפען.

— שטעלט זיך אוועק הינטער איהר — האָט דער דאָקטאָר זיך אָנגערופען צו מיר. איך האָב זיך אוועקגעשטעלט הינטער איהר.

דער דאָקטאָר האָט איהר ארייננעלעגט א וויזיט־קארטע אין האַנד און געזאָגט:

— דאָס איז א שפּיעגעל. וואס זעהט איהר דאָרט?

זי האָט געענטפערט:

— איך זעה מיין קאָזין.

— וואס טהוט ער?

— ער דרעהט זיך די וואָנצעס.

— און יעצט?

— יעצט נעהמט ער ארויס א פאָטאָגראַפיע פון דער קעשענע.

— וועמעס פאָטאָגראפיע ?
— זיין אייגענע.

און טאַקי אזוי איז עס געווען. די פאָטאָגראפיע האָב איך ניט לאַנג בעקומען צוגעשיקט אין מיין האָטעל.

— אין וואס פאר א פּאָזע שטעהט ער אויפ'ן בילד ?
— מיט זיין הוט אין דער האנד.

זי האָט עס אַלצרינג געזעהן אין דער דאָזיגער וויזיט־קארטע, אין דעם דאָזיגען שטיקעל ווייסען קארטעל־פאפיר, ווי אין א שפּיע־געל.

די יונגע פרויען האָבען זיך דערשראָקען און געשריען :
— גענוג ! גענוג !

אָבער דער דאָקטאָר האָט ווייטער געזאָגט צו איהר מיט א בעפעהלענדיגען טאָן :

— איהר זאָלט מאָרגען אין־דער־פריה אויפשטעהן אום אכט אוהר און דערנאָך זאָלט איהר געהן צו אייער קאָזין אין האָטעל און בעטען ביי איהם, ער זאָל אייך לייהען פינף טויזענד פראנק, וואס אייער מאן דארף האָבען פאר זיין נעקסטער רייזע.

דערנאָך האָט ער זי אויפגעוועקט.

געקומען אין מיין האָטעל, האָב איך געטראכט וועגען דער דאָזיגער מערקווירדיגער זיצונג און איך האָב געצווייפעלט, ניט חלילה, אז מיין קוזינע האָט דאָ אונז גענארט, ניין, אין איהר, וועלכע איך האָב געקאָנט פון קינדווייז אָן, האָב איך ניט געצווייפעלט, אָבער, איך האָב געגלויבט, אז דער דאָקטאָר האָט אונז געקאָנט נארען. אפשר האָט ער פערבעהאלטען אין זיין האנד א שפּיעגעלע, וועל־כע ער האָט געוויזען דער איינגעשלעפערטער פרוי צוזאמען מיט זיין וויזיט־קארטע. די שווארץ־קינסטלער ווייזען דאָך א סך אזוי־נע קונצען.

איך האָב זיך געלעגט שלאָפען און אויף מאָרגען אזייגער האַלב ניין, וועקט מיך מיין דיענער :

— מאדאם זאבל איז דאָ, וויל אייך גלייך זעהן.

איך האָב זיך שנעל אָנגעטהאָן און בין ארויס צו איהר.

זי האָט זיך געזעצט שטאַרק צומישט, מיט אַרונטערגעלאָזטע אויגען און געזאָגט:

— ליעבער קאָזין, איך וויל פון אייך אַ גרויסע טובה.

— וואָס פאַר אַ טובה?

— עס איז מיר זעהר אונאַנגענעהם עס אייך צו זאָגען, אָבער איך מוז עס אייך זאָגען: איך מוז אונבעדינגט האָבען פינף טויזענד פראַנק.

— וואָס, דו?

— יאָ, איך, אָדער ריכטיגער מיין מאַן, וועלכער מוז האָבען דאָס געלד.

איך בין אַזוי צומישט געוואָרען, דאָס איך האָב ניט געוואוסט וואָס צו ענטפערען. איך האָב זיך געפרעגט: צו מאַכט זי ניט מיט דאָקטאָר פּאַרען שפּאַס פון מיר? אפשר האָבען זיי אָבגעמאַכט צו אַמוזירען זיך אַביסעל אויף מיין רעכנונג? אָבער אַז איך האָב זיך איינגעקוקט אין איהר, איז מיר קלאָר געוואָרען, אַז זי שפּאַסט שוין גאָר ניט. זי האָט אין גאַנצען געציטערט, אַזוי שווער איז איהר געוועזען צו בעטען דאָס געלד ביי מיר און איך האָב אויך בעמערקט, אַז טרערען שטיקען זי.

איך האָב געוואוסט, אַז זי איז רייך און איך האָב געזאָגט:

— וואָס, אייער מאַן פעהלט פינף טויזענד פראַנק? טהוט נור אַ טראַכט, אפשר דאַכט זיך עס אייך? ווייסט איהר גאַנץ בעשטימט, אַז אייער מאַן דאַרף האָבען דאָס געלד? האָט ער אייך וועגען דעם געשריעבען?

זי האָט אַ ווייל'ע געשוויגען, אַזוי ווי זי וואָלט זיך אָנגע־שטרענגט צו דערמאָנען זיך, דערנאָך האָט זי געענטפערט:

— יאָ, יאָ, ער מוז האָבען דאָס געלד, איך ווייס עס בע־שטימט.

— האָט ער עס אייך אליין געשריעבען?

זי האָט ווידער אַ ווייל'ע געשוויגען און נאָכגעדאַכט. איך האָב בעמערקט, ווי זי מוטשעט איהר מוח, ווי זי וויל זיך דער־מאָנען, זי האָט זיך אָבער ניט דערמאָנט, ניט געקענט זיך דער־

מאַנען, זי האָט אָבער געוואוסט איין זאַך, אז זי מוז פאַר איהר מאַן קריגען פינף טויזענד פראַנק און צוליעב דעם האָט זי געוואַגט צו זאָגען אַ ליגען:

— יאָ, ער האָט עס מיר אליין געשריעבען — האָט זי געזאָגט.

— ווען? פאַרוואָס האָט איהר מיר נעכטען פון דעם גאָר נישט דערצעהלט?

— דעם בריעף האָב איך ערשט היינט אין דערפריה בעקומען.

— אפשר קענט איהר מיר איהם ווייזען?

— ניין, ניין, איך קען ניט, איך קען ניט, ער ענטהאַלט נאָך אַנדערע זאַכען, אינטימע, וואָס אַן אַנדערער דאַרף ניט לעזען, איך האָב דעם בריעף פערברענט!

— הייסט עס, אייער מאַן קריכט אַריין אין חובות?

זי האָט ווידער אַ ווײַלע געשוויגען און דערנאָך געזאָגט:

— איך וויים ניט.

איך האָב איהר ענערגיש ערקלעהרט:

— עס טהוט מיר לייד, ליעבע קוזינע, אָבער גראַד איצט קען איך אייך קיין פינף טויזענד פראַנק ניט לייהען.

זי האָט ארויסגעלאָזט אַ שמערצליכען געשריי:

— אַך, איך בעט אייך, איך בעט אייך, קריגט עס פאַר מיר!

זי איז געוואָרן אויפגערעגט, האָט אויסגעשטעלט צו מיר די הענד אזוי פערצווייפעלט, און באַלד האָט זי זיך צואַווײנט און געשטאַמעלט, געמוטשעט און בעהערשט פון דעם מעכטיגען בעפעהל, וואָס זי האָט נעכטען בעקומען:

— אַך, איך בעט אייך, איך בעט אייך, ווען איהר וואָלט געוואוסט, ווי איך פיהל, ווי שווער עס איז מיר! איך מוז דאָס געלד האָבען היינט, היינט.

איך האָב רחמנות געקראַגען איבער איהר:

— איהר קריגט ביי מיר דאָס געלד שפּעטער, איהר האָט מיין וואָרט.

— אָה, איך דאַנק אייך, איהר זייט אזוי גוט.

איך האָב זיך ווידער אָנגערופען:
— ווייסט איהר, וואָס נעכטען אבענד איז ביי אייך פאר־נעקומען?
— יאָ.
— ווייסט איהר אויך, אז דאָקטאָר פארען האָט אייך איינגע־שלעפערט?
— יאָ, געוויס.
— אלזא, ער האָט עס אייך בעפוילען צו קומען צו מיר ליי־הען דאָס געלד. אין דעם דאָזיגען מאָמענט זייט איהר נאָך אונ־טער דעם איינפלוס פון זיין היפנאָטישען בעפעהל.
זי האָט א ווייל נאָכגעדאכט און דערנאָך האָט זי געזאָגט:
— אָבער מיין מאן האָט דאָך מיך געשיקט נאָך דעם געלד.
א גאנצע שטונדע האָב איך געפרובט זי צו איבערציינגען, עס האָט אָבער ניט געהאָלפען.
ווען זי איז ארויס, בין איך גלייך אוועקגעלאָפען צום דאָק־טאָר. ער האָט מיך מיט א שמייכעל אויסגעהערט.
— נו, יעצט גלויבט איהר שוין? — האָט ער זיך אָנגערופען.
— יאָ, יעצט מוז איך שוין.
— קומט, מיר וועלען געהן צו אייער קוזינע.
זי איז געלעגען אויף דער זאָפע, נערוועז און אויסגעמאטערט. דער דאָקטאָר האָט געפיהלט איהר פולס, אָנגעקוקט זי א ווייל, דערנאָך האָט ער אויסגעשטרעקט זיין האנד געגען איהרע אויגען און זיי האָבען זיך ביסלעכווייז צוגעמאכט אונטער דער צווינגענ־דען איינפלוס פון זיין מאגנעטישער קראפט.
ווען ער האָט זי איינגעשלעפערט, האָט ער געזאָגט:
— אייער מאן דארף שוין ניט מעהר די פינף טויזענד פראנק. איהר זאָלט, אלזא, פערגעסען, אז איהר האָט געבעטען ביי אייער קאָזין לייהען דאָס געלד און ווען ער וועט מיט אייך פון דעם ריידען, זאָלט איהר איהם ניט פערשטעהן.
דערנאָך האָט ער זי אויפגעוועקט. איך האָב ארויסגענומען מיין טייסטער און געזאָגט:

— ליעבע קוזינע, דאָ האָט איהר דאָס, וואס איהר האָט ביי מיר היינט אין דער פריה געבעטען.

זי איז געווען אזוי פערוואונדערט, דאָס איך האָב געמוזט נאָך איינמאָל עס איהר איבערזאָגען. זי אָבער האָט געקוקט אויף מיר מיט גרויסע אויגען, ניט געוואוסט, וואס צו זאָגען, געליי־קענט שטיין און ביין און איז שיער ניט בייז געווארען אויף מיר.

. . . .

. . . .

איך בין נור וואס געקומען צוריק אין מיין האָטעל. איך האָב ניט געקענט עסען, אזוי האָט מיך די דאָזינע געשיכטע צורו־דערט.

19 יולי — די מענשען, וועמען איך האָב די דאָזיגע גע־שיכטע דערצעהלט, האָבען מיך אויסגעלאכט. איך ווייס אליין ניט, וואס איך זאָל דענקען. דער קלוגער מענש זאָגט: אפשר?

21 יולי — איך האָב געגעסען מיטאג אין בוזשיוואל און דעם אבענד האָב איך פערבראכט ביי די שיפער אויף א באל. איינמאָל פיר אלע מאָל, אלצדינג העננגט אָב פון אָרט און צייט. אויפ'ן אינזעל פון גרענאוויל קען מען ניט דענקען וועגען אונגא־טירליכעס, ווי איהר קענט ניט וועגען דעם דענקען, בעת איהר זייט אויבען אויף דעם מאָנט־סענט־מיכעל, צי אין אינדיען. מיר זיינען שרעקליך אָבהענגיג פון אונזער סביבה. נעקסטע וואָך פאָהר איך צוריק אהיים.

30 יולי — זייט נעכטען בין איך ווידער אין דער היים. אלעס געהט גוט.

2 אויגוסט — קיין נייעס ניטאָ. דאָס וועטער איז פראכטפול. דעם גאנצען טאָג בין איך געזעסען נעבען טייך און געזעהן, ווי דאס וואסער פון דער סיינע פליסט.

4 אויגוסט — צווישען מיינע דיענער האָט אויסגעבראָ־כען א מחלוקה. זיי האָבען זיך געכאפט, אז עמיצער צוברעכט ביינאכט די גלעזער אין די שראנקען. דער דיענער בעשולדיגט די קעכין, די קעכין דאָס הויז־מיידעל און זי ווידער, די אַנדערע.

און ווער באמת איז דער שולדיגער? נור אַ חכם וואָלט עס גע־קענט זאָגען.

6 אויגוסט — דאָס מאָל בין איך ניט משוגע. איך האָב געזעהן, איך האָב געזעהן, איך האָב געזעהן! איך קען שוין מעהר ניט צווייפלען אין דעם, איך האָב עס געזעהן. נאָך איצט טרויסעלט מיר הענט און פיס, נאָך איצט שוידערט מיך — איך האָב עס געזעהן.

אזייגער צוויי האָב איך געשפּאַצירט צווישען מיינע ראָזען־קוסטען, אין העלען זונענשיין, און זיך צוגעקוקט צו די הערבסט־ראָזען. איך האָב זיך אָבגעשטעלט נעבען איינער, וואָס האָט גע־האַט אויף זיך דריי וואונדערבאַרע קנאָספּען. מיט אַמאָל זעה איך, ווי איין בלום האָט זיך אויסגעבויגט נאָהענט צו מיר, אזוי ווי אַ פערבאָרגענע האַנד וואָלט זי אַ בויג געטהאָן, און באַלד איז זי אַרונטערגעפאַלען פונ׳ם ריטעל, אויף וועלכען זי איז געוואַקסען, אזוי ווי יענע האַנד וואָלט זי אַרונטערגעפליקט. דערנאָך האָט זיך די דאָזיגע בלום אויפגעהויבען, האָט אַ דרעה געטהאָן זיך אין דער לופטען, אזוי ווי אַ האַנד וואָלט זי צו דער נאָז געטראָגען, דאַן איז די בלום געבליבען הענגען אין דער דורכזיכטיגער לופטען, גאַנץ אליין, אונבעוועגליך, אַ מורא׳דיגער רויטער פלעק, דריי טריט פון מיר.

איך האָב זיך אַ וואַרף געטהאָן אויף דער בלום, אום זי צו כאַפּען. איך האָב גאָר נישט געפונען, זי איז פערשוואונדען. דאַן בין איך שרעקליך בייז געוואָרען אויף זיך אליין. ווארום אַ פערד־נינפטיגען, ערנסטען מענשען דאַרפען זיך אַזוינע נאַרישקייטען ניט אויסווייזען.

אָבער האָט זיך מיר עס נור אויסגעוויזען? איך האָב זיך אַ קעהר געטהאָן צום ריטעל, אום איהם אויפצוהויבען און גלייך האָב איך איהם דערזעהן אינ׳ם ראָזען־קוסט, פריש צובראָכען, ער איז געלעגען צווישען צוויי אנדערע ראָזען, וועלכע זיינען געהאַנגען אויף זייערע צווייגלאַך.

דאַן בין איך אַוועק אהיים אויסער זיך, ווארום איצט איז מיר

נעווען קלאָר, יאָ, קלאָר, אַזוי קלאָר, ווי נאַכט קומט נאָך טאָג, אַז עמיצער געפינט זיך נעבען מיר, וועלכער טרינקט דאָס וואַסער, די מילך, בעריהרט אַלע זאַכען, עמיצער, וועלכער לעבט אַזוי ווי איך, אונטער מיין דאַך.

7 אויגוסט — איך האָב רוהיג געשלאָפען. דאָס וואַסער פון מיין פלאַש האָט ער אויסגעטרונקען, אָבער מיין שלאָף האָט ער ניט געשטערט.

איצט פרעג איך זיך: בין איך פערריקט? ווען איך בין פריהער געגאַנגען פאַזע טייך, האָב איך אַליין גענומען צווייפ־לען אין מיין פערשטאַנד. איך האָב שוין געזעהן אַזוינע משוגעים, וואָס זיינען אַזוי גאַנץ קלאָר און פערנינפטיג, וואָס ריידען איבער זאַכען מיט טיעפען פערשטאַנד, ביז זייערע געדאַנקען האָבען אַרי־בערגעטראָטען די שוועל פון זייער משוגעת, דאַן איז די געדאַנקען־קייט צוריסען און זיי זינקען אַרונטער אין דעם טיעפען שוואַרצען אָקעאַן, וואו כוואַליעס שטייגען און פאַלען, וואו אַ נעבעל ציהט זיך און שטורמען ברויזען, — אין דעם טיעפען, שוואַרצען אָקעאַן, וועלכען מען רופט „משוגעת“.

ווען איך זאָל זיך אַליין ניט קענען, ווען איך וואָלט אַליין מיין צושטאַנד ניט געקענט, ווען איך וואָלט זיך אַליין אַזוי קלאָר און רוהיג ניט בעאָבאַכטעט, וואָלט איך זיכער געמיינט, אַז איך בין משוגע, אויף אַן אמת משוגע. אין דער ווירקליכקייט אָבער בין איך אַ קלאָרער מענש, וואָס ליידעט נור פון האַלוציאַנאַציעס. אין מיינע געהירען מוז זיין עפּעס אַ פעהלער. און דער דאָזיגער פעהלער ווירקט אויף מיין גייסט, אויף מיין לאָגיק, אויף די אָרד־נונג פון מיינע געדאַנקען.

אָט אַזוי האָב איך געטראַכט, בעת איך האָב געשפּאַצירט פאַזע טייך. די זון האָט געוואָרפען אַ העלען שיין אויף דאָס וואַ־סער. די נאַטור איז געווען שעהן און איהר אָנבליק האָט מיך מיט לעבענס־פרייד און לעבענס־לוסט אָנגעפילט. מיט פערגעני־גען האָב איך געקוקט אויף דעם שנעלען פליהען פון די שוואַלבען און מיט פרייד האָב איך זיך צוגעהערט צו דעם רוישען פון די ביימלאַך און גראָז אַרום טייך.

און פונדעסטוועגן האָב איך אין דער אייגענער צייט גע־פיהלט, ווי עטוואס שווערעס, דריקענדיגעס, גוואַלדיגעס, גנב'עט זיך אין מיר, א געהיימע בייזע קראַפט, און פּאַראַליזירט מיך, מיין ווילען און מיינע געדאַנקען. איך האָב שוין ניט געקענט געהן ווייטער, איך האָב זיך געמוזט צוריקקעהרען אהיים. איך האָב דערפיהלט א פּיינליכע בעדירפניש צו געהן אהיים, אזוי ווי איך וואָלט דאָרט זעהר א נאָהענטען קראַנקען איבערגעלאָזט, ווע־גען וועמעס צושטאַנד איך בין מיט אמאָל געוואָרען אונרוהיג.

אלזא, איך האָב זיך צוריקגעקעהרט אהיים געגען מיין ווי־לען און דערביי בין איך געוועזן זיכער, אז איך וועל דאָרט טרעפען א שלעכטע בשורה, צו דורך א בריעף, צו דורך א טעלעגראַמע. אָבער איך האָב קיין זאַך דאָרט ניט געטראָפען, — אין דער היים איז אלצדינג געוועזן אין אָרדנונג, און דאָס האָט מיך נאָך מעהר פערוואונדערט, נאָך מעהר אונרוהיג געמאַכט.

8 אויגוסט — א מורא'דיגע נאַכט האָב איך נעכטען דורכגעלעבט. ער וויזט זיך ניט מעהר, אָבער איך פיהל, אז ער איז ארום מיר, קוקט אויף מיר, בעאָבאַכטעט מיך, בעהערשט מיך און נאָך מורא'דיגער איז, וואס ער בעהאַלט זיך.

און דאָך האָב איך געשלאָפען.

9 אויגוסט — עס האָט גאָר נישט געטראָפען. אָבער איך האָב מורא.

10 אויגוסט — ווידער גאָר נישט. וועט מאָרגען אויך גאָר נישט געשעהן?

11 אויגוסט — ווידער גאָר נישט. איך קען אָבער ניט בלייבען אין דער היים מיט דער דאָזיגער שטענדיגער מורא און מיט די דאָזיגע געדאַנקען אינ'ם מח. איך וועל זיך דורכגעהן.

12 אויגוסט — צעהן אזייגער ביינאַכט. דעם גאַנצען טאָג האָב איך געוואָלט ארויסגעהן, פאָהרען, איך האָב אָבער ניט געקענט. איך האָב געוואָלט זיך ארויסרייסען פונ'ם הויז, פון דער מורא ארום מיר, בעפרייען זיך פון דעם, נעהמען א וואָגען און פאָהרען נאָך רועָן, איך האָב אָבער ניט געקענט. פאַרוואס?

13 אויגוסט — ווען מען ווערט בעפאַלען פון געוויסע

קראַנקהייטען, פיהלט מען זיך, ווי דער גאַנצער קערפּער וואָלט צובראָכען געווען, דער ווילען פּאַראַליזירט, די מוסקולען שלאַף, די קנאָכען ווייך ווי פלייש און דאָס פלייש פליסיג ווי וואַסער. דעם דאָזיגען צושטאַנד פיהל איך אין מיין גייסט. איך האָב ניט קיין קראַפט מעהר, קיין מוטה, קיין זעלבסט־בעהערשונג, קיין ווילען. איך קען שוין מעהר ניט וועלען אליין, אַן אַנדערער וויל פאַר מיר און איך פאָלג אַן אַנדער ווילען.

14 אויגוסט — איך בין פערלאָרען. עמיצער האָט מיין זעעלע ארייגעכאַפּט און בעהערשט זי! עמיצער קאָנטראָ־לירט מיין יעדען טראָט, מיין יעדע בעוועגונג, אַלע מיינע געדאַנ־קען, איך בין ניט מעהר „איך“, איך בין נור א צושראָקענער צו־שויער, וואס קוקט מיט מורא אויף אַלצדינג, וואס ווערט געטהאָן פון מיר אויף דעם בעפעהל פון יענעם, וואס בעהערשט מיך.

איך וואָלט וועלען אַרויסגעהן, איך קען ניט, יענער וויל עס ניט. איך בלייב זיצען אויף א שטול, זיץ און טרויסעל זיך, ווייל יע־נער וויל אזוי. איך וואָלט וועלען זיך אויפהייבען פונ׳ם שטול, ווייזען, אז איך בין נאָך א בעל הבית איבער זיך, איך קען ניט. איך בין צום שטול צוגעקלעפּט, צוגעוואַקסען, איך קען מיט אַן אבר ניט א ריהר טהאָן.

דערנאָך, מיט אַמאָל, מוז איך, מוז איך אַרויסגעהן אין גאָר־טען, אָנרייסען יאַגאַדעס און זיי עסען, און איך געה ארויס אין גאָרטען, רייס אָן יאַגאַדעס און עס זיי. אָה, מיין גאָט! מיין גאָט! מיין גאָט! אויב עס איז דאָ א גאָט, אויב א גאָט איז דאָ: גאָט, בעפריי מיך! ראַטעווע מיך! האָב מיטלייד מיט מיר! ראַ־טעווע מיך! אָה, וואס פאַר א ליידען, וואס פאַר א יסורים!... וואס פאַר א שרעק!

15 אויגוסט — אַזוי האָט מיין קוזינע געמוזט בע־הערשט זיין, ווען זי איז דעמאָלט געקומען צו מיר באָרגען די 5 טויזענד פראַנק. אַן אַנדער ווילען האָט זי בעהערשט, וועלכען זי האָט געמוזט פאָלגען, אַן אַנדער זעעלע. געהט דען די וועלט אונטער?

אָבער ווער בעהערשט מיך ? ווער איז יענער אונזיכטבאַרער און געהיימער פון דער איבערנאַטירליכער ראַסע, וועלכע האָט זיך אַריינגעריסען אין מיין זעעלע ?

הייסט עס, גייסטער עקזיסטירען יאָ ! היינט ווי קומט עס, וואָס זייט די וועלט שטעהט האָבען זיי זיך אַזוי קלאָר ניט געוויזען, ווי זיי ווייזען זיך מיר ? איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געלעזען עטוואָס, וואָס זאָל אפילו זיין עהנליך צו דעם, וואָס עס קומט פאָר ביי מיר אינ׳ם הויז. אָה, ווען איך וואָלט מיין הויז געקאָנט פערלאָזען, ווען איך וואָלט געקענט אַנטלויפען, אַנטלויפען אויף אַלע מאָל פון מיין הויז, איך וואָלט זיך דאַן געראַטעוועט. אָבער איך קען ניט, איך קען ניט.

16 אויגוסט — היינט איז מיר געלונגען אַרויסצורייסען זיך אויף אַ פּאָר שעה פונ׳ם הויז. ווי אַ געפאַנגענער, וואָס געפינט פּלוצים די טיר פון געפענגניס אָפען, האָב איך זיך אַרויסגעריסען. איך האָב דערפיהלט, אַז איך בין פריי און אַז יענער איז ניטאָ. איך האָב געהייסען איינשפּאַנען דעם וואָגען און בין אַוועקגעפאָהרען נאָך רועז. אָה, ווי אַנגענעהם עס איז, צו קאָנען זאָגען דעם קוטשער : „שפּאַן איין, מיר פאָהרען נאָך רועז !“

איך האָב איהם געהייסען זיך אָפּשטעלען נעבען דער ביבליאָטהעק און געבעטען דעם ביבליאָטהעקער, ער זאָל מיר געבען דאָקטאָר הערמאַן הערעשטאַוס׳עס גרויסע אָפּהאַנדלונג איבער די אונבעקאַנטע איינוואָהנער פון דער וועלט אינ׳ם אַלטערטום און אין דער איצטיגער צייט.

ווען איך האָב דערנאָך זיך ווידער געזעצט אין וואָגען, האָב איך געוואָלט זאָגען : „צום באַהן !“ און אַנשטאַדט דעם האָב איך אַ געשריי געטהאָן, יאָ, ניט געזאָגט, נור אַ געשריי געטהאָן הויך אויפ׳ן קול, אַזוי, דאָס די פערבייגעהער האָבען זיך אומגעקוקט אויף מיר : — אַהיים ! און דאַן האָב איך זיך אַרונטערגעלאָזט אויף די קישען אינ׳ם וואָגען און געציטערט מיט׳ן גאַנצען קערפּער. יענער האָט מיך ווידער געפונען, ווידער מיך געפּאַקט !

17 אויגוסט — אָה, וואָס פאַר אַ נאַכט ! וואָס פאַר

אַ נאַכט! און דאָך דאַכט זיך מיר, אַז איך האָב נעדאָרפט זיין צופריערען. ביז איינס פאַר טאָג האָב איך געלעזען. הערעשטאוס, דאָקטאָר פון דער פילאָזאָפיע און טהעאָלאָגיע, האָט געשריבען די געשיכטע פון אַלע אונזיכטבאַרע וועזענס, וועלכע שוועבען אַרום דעם מענשען אָדער וועגען וועלכע ער חלום׳ט. ער בעשרייבט זייער אורשפּרונג, זייער געביעט, זייער מאַכט, אָבער קיינער פון זיי איז ניט ענלעך צו דעם וואָס מאַטערט מיך. עס שיינט, אַז דער מענש, זייט ער האָט אָנגעהויבען צו דענקען, האָט געאַהנט און מורא געהאַט פאַר אַ נייעם וועזען, וואָס איז שטאַרקער פון איהם, אַ וועזען, וועלכעס וועט זיין נאָכפאָלגער זיין אויף דער ערד. און אַזוי ווי ער האָט איהם ניט געזעהן און ניט געוואוסט, וואָס ער איז אַזוינס, האָט ער, דער מענש, פאַר שרעק בעשאַפען זיך אַ גאַנצע ראַסע פון פערבאָרגענע גייסטער, טרוימען פון אַ צושראָקענער פאַנטאַזיע.

אָפּגעלעזען ביז איינס פאַרטאָג, בין איך צוגעגאַנגען צום אָפענעם פענסטער און זיך אַנידערגעזעצט, אום אָבצופרישען מיין קאָפּ און מיינע געדאַנקען אין דעם קיהלען הויך פון דער לופט.

ווי שעהן און ווי ווילד איז געווען די נאַכט! אמאָל וואָלט אַזאַ נאַכט מיר אַ סך פערגעניגען פערשאַפט.

קיין לבנה איז אויפ׳ן הימעל ניט געווען. שטערן האָבען געפלימערט. ווער בעוואָהנט די דאָזיגע וועלטען? וועלכע געשטאַלטען? וואָס פאַר אַ מינים פון ברואים? וועלכע חיות, וועלכע פלאַנצען וואַקסען דאָרט? ווייסען יענע וואָס וואָהנען דאָרט אין די ווייטע וועלטען, מעהר ווי מיר? וואָס ווייסען זיי מעהר ווי מיר? וואָס זעהען זיי מעהר ווי מיר? וועט עמיצער פון זיי פריהער אדער שפּעטער דעם וועלט־רוים דורכשניידען און אויף אונזער ערד אַראָב, אום זי צו עראָבערן, ווי אמאָל די נאָרמאַנען האָבען ים׳ען דורכגעשניטען, אום שוואַכערע פעלקער צו אונטעריאָכען.

מיר זיינען אַזוי שוואַך, אַזוי וועהרלאָז, אַזוי אונוויסענד, אַזוי קליין, מיר מענשען, אויף דער קליינער ערד!

און טראַכטענדיג אזוי, דעם קאָפּ געגען פרישען ווינטעל פון דער נאַכט אַרויסגעשטעלט, האָב איך איינגעדרימעלט. איך האָב געדרימעלט אזוי אַן ערך, אַרום אַ פערציג מינוט. פּלוצים האָב איך געעפענט די אויגען אָהן דער מינדסטער בעוועגונג. עפּעס האָט מיך אויפגעוועקט. צוערשט האָב איך גאָר נישט געזעהן. דערנאָך האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז אַ זייטעל פון מיין בוך, וואס איז געבליבען ליגען אויפ'ן טיש אָפען, האָט זיך איבערגעקעהרט, פון זיך אליין זיך איבערגעקעהרט. קיין לופט־צוג האָט פונ'ם פענס־טער ניט געקענט בלאָזען. איך בין ערשטוינט געוואָרען און גע־וואַרט, וואס ווייטער וועט זיין. אין אַ פּיער מינוטען אַרום — אהא! — האָב איך געזעהן, מיט מיינע אייגענע אויגען געזעהן, ווי אַ צווייטע זייטעל האָט זיך אויפגעהויבען און זיך אַוועקגעלייגט אויף דער נעקסטער, אזוי ווי אַ האנד וואָלט געבלעטערט. מיין שטול איז געווען לעדיג, האָט אויסגעוויזען צו זיין לעדיג, אָבער איך האָב זיך אָנגעשטויסען, אז יענער זיצט דאָרט אויף מיין פּלאַץ און לעזט. מיט איין שרעקליכען שפרונג, אָט ווי אַ ווילדע חיה, האָב איך זיך אַ כאַפּ געטהאָן פונ'ם אָרט, אום יענעם, מיין פייני־גער, צו כאַפּען, יענעם צו דערשטיקען, צו דערווערגען. אָבער איידער איך בין צום שטול צוגעלאָפען, האָט יענער זיך אָן דר'ערד אַ וואָרף געטהאָן, אַ טרויסעל געטהאָן דעם טיש, אומגעוואָרפען און פערלאָשען די לאָמפּ, איז דורכ'ן פענסטער אַרויסגעשפּרונגען ווי אַ פערברעכער, וואס זוכט זיך צו ראַטעווען אין אַ פינסטערער נאַכט, און האָט איהם פערקלאַפּט. איך האָב אליין געזעהן, ווי ער האָט זיך מיט ביידע הענד אָנגעכאַפּט אָן דעם קאַרניז פונ'ם פענסטער.

אַלזאָ, ער איז אַנטלאָפען. ער האָט זיך דערשראָקען, דער־שראָקען פאַר מיר.

ער וועט זיך שוין פון מיינע הענד ניט אַרויסדרעהען. היינט־מאָרגען — איך וועל איהם שוין כאַפּען! דאַן וועל איך איהם דער־שטיקען. פּאַסירט דען ניט אמאָל, אז הינט בייסען און טויטען זייערע בעלי בתים?

18 אויגוסט — איך האָב דעם גאַנצען טאָג וועגען דעם

נאָכגעדאַכט. יאָ, איך וועל איהם פאָלגען, איך וועל זיינע פער־לאַנגען ערפילען, איך וועל טהאָן אַלצדינג, וואס ער וועט מיר הייסען. ער איז שטאַרקער, איך מוז זיך איהם אונטערוואַרפען, אָבער די צייט וועט שוין קומען....

19 אויגוסט — איך וויים, איך וויים, איך וויים אַלעס. איך האָב נור וואס אין דער מאָנאַטליכער וויסענשאַפטליכער רע־וויו פאָלגענדעס געלעזען:

פון ריאָ דע־זשאַניירא לאָזט מען וויסען, אז אין דעם דאָזיגען אויגענבליק גוואַלדעוועט אין דער פראָווינץ סאַן פּאַאולאָ אַ משוגעת מגפה, וועלכע דערמאָנט אָן די משוגעת־מגפות אין מיטעל־אַלטער, וואָס פלעגען אויסברעכען צווישען די פעלקער אין אייראָפּאַ. די איינוואָהנער פערלאָזען צושראָקען זייערע הייזער, אַנטלויפען פון זייערע דערפער, וואַרפען אַוועק זייערע פעלדער, ווייל זיי ווייזט זיך אויס, אז זיי ווערען פערפאָלגט פון ברואים, וועלכע מען קען ניט זעהן. די דאָזיגע ברואים ערנעהרען זיך פון מענשליכע לע־בענס און אויסער דעם טרינקען זיי וואַסער און מילך און קיין אַנדערע שפּייז ריהרען זיי ניט אָן.

פּראָפעסאָר דאָן פעדראָ העגריקעץ מיט נאָך אַנדערע דאָק־טוירים זיינען אַרויסגעפּאָהרען נאָך דער פּראָווינץ סאַן־פּאַאולאָ, אום אויסצופאָרשען אויף'ן אָרט די אורזאַכען און די סימפּטאָמען פון דער דאָזיגער מגפה און צו רעקאָמענדירען דעם קיסר מאָס־רעגלען, ווי אזוי די אָנגעגריפענע בעפעלקערונג צו קורירען פון דער דאָזיגער מגפה.

אָה, איצט דערמאָן איך זיך אָן דעם וואונדער־שעהנעם בראַ־זיליאַנישען דריי־מאַסטער, וועלכער איז אַם לעצטען 8טען מאַי איבער דער סעין מיינע פענסטער פאַרבייגעפּאָהרען. דאָס דאָזיגע שיף איז מיר דעמאָלט אזוי געפעלען געוואָרען. עס האָט זיך מיר דעמאָלט אויסגעוויזען אַזוי שעהן, אזוי העל און אזוי פריינדליך. יענער איז געוועזן אויף דער דאָזיגער שיף. איצט פערשטעה איך עס. יענער איז געקומען פון בראַזיליען, פון דאָרט שטאַמט ער. ער האָט מיך געזעהן, האָט מיין ווייס הויז

געזעהן און איז פון׳ם שיף אין טייך אַריינגעשפּרונגען... אָה, מיין גאָט! מיין גאָט!

איצט ווייס איך אַלעס. איצט איז מיר אַלעס קלאָר. די צייט, ווען דער מענש האָט געהערשט, איז אַוועק.

„ער" איז געקומען, „ער", די ערשטע שרעק פון די פּרימיטיווע, נאַאיווע פעלקער, „ער", וועמען די צושראָקענע פּריעסטער האָבען פעריאָגט, וועמען די מכשפים האָבען גערופען אין די פינסטערע נעכט, נישט זעהענדיג איהם. „ער", וועמען די צושראָקענע פאַנ־טאַזיע פון די פּרימיטיווע מענשען האָט אויסגעמאָהלען אין די פערשיעדענסטע פאָרמען פון טייוואָלים און „ניט גוטע". „ער", וועמען די מענשען פון די שפּעטערע דורות מיט די פיינערע חושים האָבען דייטליכער געפיהלט, האָבען איהם אָנגערופען, ווי מעסמער, למשל, מיט די נעמען מאַגנעטיזמוס, היפּנאָטיזמוס, סוגזשעסטיאָן און מיט נאָך אַזוינע הויך־קלינגענדיגע נעמען. איך האָב געזעהן, ווי זיי האָבען זיך געשפּיעלט מיט דער דאָזיגער מורא׳דיגער קראַפט ווי קינדער. וועה צו אונז! וועה צו דעם מענשען! „ער" איז געקומען, „ער", ווי הייסט ער? „ער" — מיר ווייזט זיך אויס, אז ער זאָגט מיר זיין נאָמען, נאָר איך הער ניט קלאָר — יאָ, יאָ, ער זאָגט מיר זיין נאָמען, איך קען אָבער איהם ניט נאָכזאָגען — דער... דער האָרלאַ... יאָ, יאָ, דער האָרלאַ, ריכטיג! דער האָרלאַ, אַזוי הייסט ער. דער האָרלאַ איז דאָ!..

אָה, דער יאַסטרעב האָט די טויב פערצוקט, דער וואָלף דאָס שעפּעלע געפרעסען, דער לויב דעם בופלאַקס מיט די שפּיציגע הערנער. דער מענש ווידער האָט דעם לייב מיט פייל, שווערד, פולווער און בליי געטויטעט, אָבער דער האָרלאַ וועט אונז מענשען מאַכען דאָס אייגענע, וואָס מיר האָבען פון פערד און אָקסען גע־מאַכט: זיין זאַך, זיין דיענער, זיין שפּייז. וועה איז צו אונז!

און דאָך רעבעלירט מאַנכעסמאָל די חיה געגען דעם מענשען, וועלכער האָט זי געצוימט, און טויטעט איהם. איך וועל איהם אויך... אָבער איך מוז איהם אפריהער קאָנען, בעריהרען איהם, זעהן איהם. פאַרוואָס קען איך איהם ניט זעהן?

אָה איצט דערמאָן איך זיך אָן די ווערטער פון דעם מאָנאַך פון מאָנט־סאַן־מיכעל: „זעהען מיר דען אַ הונדערט־טויזענדסטען טהייל פון דעם, וואָס עס עקזיסטירט? נעהמט, למשל, דעם ווינד. דער ווינד איז די גרעסטע נאַטור־קראַפט. ער וואַרפט אום מענשען, שליידערט אום הייזער, רייסט אַרויס בוימער, צורודערט דעם ים, צומאָהלט פעלזען, קעהרט איבער די שטאַרקסטע שיפען, דער ווינד, וואָס טויטעט, פייפט, קרעכצט, ברילט — האָט איהר איהם שוין אמאָל געזעהן און קאָנט איהר איהם דען אמאָל זעהן? און דאָך איז ער דאָ, איהר קענט עס ניט לייקענען“.

און איך טראַכט מיר ווייטער. מיינע אויגען זיינען אַזוי שוואַך, דאָס זיי קענען ניט אפילו אונטערשיידען פעסטע זאַכען ווען זיי זיינען דורכזיכטיג ווי גלאָז. ווען אַ גרויסע שפּיעגעל־שויב אָהן קוועקזילבער פון הינטען זאָל שטעהן מיר אין וועג, וועל איך זיך אָן איהר אָנשטויסען, פּונקט ווי אַ פייגעלע אָן די שוי־בען פון׳ם פענסטער, בעת עס טראַגט זיך פון דרויסען אין צימער. טויזענדער זאַכען נאַרען אָפּ דאָס אויג. הייגט איז דען אַ וואונדער, ווען די אויגען קענען ניט דערזעהן אַ נייעם קערפּער, וועלכער איז זעהר פיין?

אַ נייער קערפּער. אַ נייעם וועזען. פאַרוואָס ניט? עס האָט געמוזט קומען. פאַרוואָס זאָלען מיר זיין די לעצטע? מיר זעהען ניט די נייע וועזענס, מיר דערקענען זיי ניט, פשוט דער־פאַר, ווייל זייערע קערפּערס זיינע פאָלקאָמענער, פערענדיגטער פון אונזערע. אונזערע קערפּערס זיינען שוואַך. זיי נעהרען זיך ווי פלאַנצען, ווי חיות, פון גראָז און פלייש. אונזער גוף איז אַ שלעכט־געמאַכטער מעכאַניזם, וואָס איז אונטערוואָרפען צו אַלע צרות און פּלאָגען, אַ לעבערליכע משוגע־שלעכט־געמאַכטער מעכאַניזם, אַ גראַ־בעם, צוברעכליכעם ווערק, וואָס איז ניט מעהר ווי אַ סקיצע צו דעם וועזען, וועלכער האָט ווירקליך שעהן און אינטעליגענט געקאָנט זיין.

עס זיינען דאָ אַזוי וועניג פערשיעדען־אַרטיגע ברואים אויף דער וועלט, פון דער אויסטער ביז צום מענשען. פאַרוואָס זאָל

ניט זיין נאָך איין בריאה ? נאָך אַ מין ? פאַרוואָס זאָלען ניט זיין ביימער מיט ריעזען־בלומען, וואָס זאָלען לייכטען און דופ־טען איבער ווייטע שטרעקעס ? פאַר וואָס זאָלען קיין אַנדערע עלע־מענטען ניט זיין, ווי נור פייער, לופט, ערד און וואַסער ? פאַר וואָס נור פיער ? פאַר וואָס ניט פערציג, פיער הונדערט, פיער טוי־זענד ! ווי אָרעם, עלענד, טרויעריג איז אויף אונזער ערד, ווי קאַרג אויסגעמאָסטען, ווי אָרעם צוגעטראַכט, ווי אומגעלומפּערט גע־מאַכט ! ווי חן׳עוודיג איז דער עלעפאַנט, צו דער היפּפּאָפּאָטאַ־מוס, ווי עלעגאַנט איז דער קעמעל !

אָבער דער שמעטערלינג, וועט איהר זאָגען, איז דאָך ווי אַ בלום, וואָס פליהט. איך אָבער חלום פון אַזאַ שמעטערלינג, וואָס זאָל זיין גרויס ווי הונדערט וועלטען, מיט פליעגלען, וואָס זייער פאָרמע, שעהנקייט, פאַרב און בעוועגונג, קען איך ניט ערקלערען, אָבער וואָס איך זעה פאַר זיך אַזוי דייטליך. ער טראָגט זיך פון שטערן צו שטערן, דערקוויקט זיי מיט דעם דופטיגען רוישען פון זיינע פליעגלען. און די פעלקער דאָרט אויבען קוקען איהם נאָך מיט בעגייסטערונג, בעת ער פליהט פערביי...

וואָס טהוט זיך עס מיט מיר ? ער איז עס, ער, דער האָרלאַ, וואָס פערפאָלגט מיך, ער הייסט מיר טראַכטען וועגען אַזוינע נאַ־רישקייטען ! ער איז אין מיר. ער האָט פערנומען דעם פּלאַץ פון מיין נשמה. איך וועל איהם טויטען.

19 אַ ו י ג ו ס ט — איך וועל איהם טויטען. איך האָב איהם געזעהן. נעכטען ביי נאַכט האָב איך זיך געזעצט ביים טיש און געמאַכט אַזוי ווי איך בין כלומר׳שט פערטהאָן אין שריי־בען. איך האָב גוט געוואוסט, אַז ער וועט זיך ארומדרעהען ארום מיר נאָהענט. דאַן וועל איך איהם אפשר קאָנען פאַקען. דאַן אפשר וועט די פערצווייפלונג מיר כחות געבען. איך האָב הענד, קניע, אַ ברוסט, אַ שטערן, צייהן — איך וועל דאָס אַלעס געברוי־כען, אום איהם צו דערווערגען, צו דערשטיקען, צובייסען און צו־רייסען, אויף שטיקער איהם צורייסען.

און איך האָב איהם געהיט. מיט אַלע מיינע איבעררייצטע נערוועו.

איך האָב אָנגעצונדען ביידע לאָמפּען און אויפ׳ן קאַמין האָב איך אוועקגעשטעלט אכט ברענענדיגע ליכט, אום איהם בעסער צו זעהן.

פאר מיר שטעהט מיין בעט, איין אלט אייכען־בעט מיט זיילען. רעכטס איז דער קאַמין, לינקס די טיר, וואס איך האָב זאָרגפעלטיג צוגעשלאָסען, נאָכדעם ווי איך האָב א היבשע צייט זי געהאלטען אָפען, אום איהם אריינצולאָזען. הינטער מיר שטעהט א הויכער שפּיעגעל־שראַנק, פאר וועלכען איך האָב זיך יעדען טאָג געראַזירט, אָנגעטהאָן זיך און אין וועלכען איך האָב זיך יעדעס מאָל בעטראכט פון קאָפּ ביז די פיס, ווען איך בין איהם פערבייגעגאנגען.

איך האָב געמאכט, אזוי ווי איך שרייב כלומר׳שט, אום איהם צו נארען. ער האָט מיך אויך נאָכגעשפּיאָנירט. און פּלוצים האָב איך דערפיהלט, איך בין געווען זיכער אין דעם, אז ער האָט זיך איבערגעבויגען איבער מיין שולטער און לעזט, וואס איך האָב אָנגעשריעבען. ער האָט זאגאר מיין אויער אָנגעריהרט.

איך האָב זיך אויפגעהויבען, אויסגעשטרעקט ביידע הענד און האָב זיך אזוי שנעל א דרעה געטהאָן, דאס איך בין שיער ניט געפאלען. נו, און?... אינ׳ם צימער איז געווען אזוי ליכטיג ווי בייטאג און איך האָב זיך ניט געזעהן אין מיין שפּיעגעל. דאָס גלאָז איז געווען לעער, קלאָר, טיעף, העל בעלייכטעט, אָבער מיין בילד איז דאָרט ניט געווען, און איך בין דאָך געשטאנען פאר איהם און האָב געזעהן די גרויסע, קלאָרע שפּיעגעל־שויב פון אויבען ביז אונטען, געזעהן עס מיט אויגען פול שרעק! איך האָב מורא געהאַט א טראָט צו טהאָן, מורא געהאט זיך א ריהר צו טהאָן, איך האָב געפיהלט, אז „ער" איז דאָ געווען, אז „ער" איז געשטאנען צווישען מיר און דעם שפּיעגעל און דערפאר האָב איך דאָרט מיין בילד ניט געזעהען.

ווי איך האָב זיך דערשראקען! און דערנאָך האָב איך זיך פּלוצים דערזעהן אין א נעבעל טיעף אינ׳ם שפּיעגעל, אין א שלייער, ווי דורך וואסער, און עס האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אזוי ווי דאס

וואסער וואָלט געפלאָסען פון לינקס נאָך רעכטס גאנץ לאנגזאם אזוי, דאָס מיין בילד איז מיט יעדער סעקונדע ארויסגעטראָטען אלץ שארפער, אלץ דייטליכער. עס איז געווען ווי נאָך א ליקוי חמה. דאָס, וואס האָט מיך פארשטעלט, האָט ניט געהאט קיין פעסטע פאָרמע, נור א מין דורכזיכטינקייט, וואס איז געווארען אלץ העלער און ליכטיגער.

צום סוף בין איך אימשטאנד געווען זיך אין גאנצען צו דער־קענען, ווי יעדען טאָג, ווען איך קוק אויף זיך אינ׳ם שפיעגעל.

איך האָב איהם געזעהן! און נאָך איצט פיהל איך דעם שרעק אין אלע מיינע גליעדער און עס שווידערט מיך.

20 אויגוסט — ווי זאָל איך איהם טויטען, אז איך קען איהם ניט כאפען? דורך גיפט? אָבער ער וועט דאָך זעהן, ווי איך טהו עס אריין אין דאָס וואסער — און אגב קען איהם אונזער גיפט שעדיגען? ניין, ניין, ניין, מסתמא ניט. וואס דען? וואס דען?

21 אויגוסט — איך האָב געשיקט נאָך א שלאָסער און האָב ביי איהם בעשטעלט אייזערנע לאָדען פאר מיינע פענסטער, אָט אזוינע ווי מאנכע אין פאריז האָבען, אום זיך צו בעשיצען גע־גען גנבים. ער וועט מיר נאָך מאכען אן אייזערנע טיר. . . .

. . . .

10 סעפּטעמבער — רוען, האָטעל קאָנטינענטאל. עס איז געשעהן! עס איז געשעהן! אבער איז ער טויט? איך בין אין גאנצען צוטומעלט פון דעם, וואס איך האָב געזעהן.

נעכטען, ווען דער שלאָסער האָט ארויפגעטהאָן די לאָדען און די אייזערנע טיר, האָב איך אלעס געלאָזט שטעהן אָפען ביז נאָך האלבער נאכט, כאָטש עס איז געווען אביסעל קאלטליך.

פלוצים האָב איך דערפיהלט, אז „ער" איז דאָ און איך בין גע־ווארען מלא שמחה. איך האָב זיך לאנגזאם אויפגעהויבען, בין אוועק נאָך רעכטס, דערנאָך צוריק נאָך לינקס, ער זאָל ניט וויסען, וואס איך וויל טהאָן. דערנאָך האָב איך אויסגעטהאָן די שטיוועל און אָנגעטהאָן די פאנטאָפעל. דערנאָך האָב איך צוגעמאכט די

אייזערנע לאָדען און בין גאַנץ רוהיג צוגעגאַנגען צו דער טיר און זי צוויי מאָל פערשלאָסען. דערנאָך בין איך צוגעגאַנגען ווידער צום פענסטער, פערשלאָסען די לאָדען און ארונטערגעלאָזט דעם שליסעל אין קעשענע.

און פּלוצים האָב איך בעמערקט, אז „ער“ איז געווארען אונ־רוהיג, האָט זיך גענומען בעוועגען ארום מיר. ער האָט זיך דער־שראָקען און פערלאַנגט פון מיר, איך זאָל איהם עפענען. איך האָב איהם שיער־שיער ניט געפאָלגט, אָבער דאָך האָב איך איהם דאָס מאָל ניט געפאָלגט, נור איך בין הינטערווייילעכץ צוגעגאַנגען צו דער טיר, אביסעלע זי געעפענט, נור אויף אזוי ווייט, דאָס איך אליין זאָל קענען זיך דורכקוועטשען דורך איהר און אזוי ווי איך בין זעהר הויך און מיין קאָפּ דערלאַנגט די פריטילקע, האָב איך בע־שטימט געוואוסט, אז ער וועט שוין ניט קענען זיך ארויסדרעהען דורך דער טיר. דערנאָך האָב איך איהם אליין אין צימער פער־שלאָסען, גאַנץ אליין. וואס פאר א פרייד! איך האָב איהם אריינ־געכאַפּט! דערנאָך בין איך ארונטערגעלאָפען אונטען, האָב א כאַפּ געטהאָן די צוויי לאָמפּען, וואס זיינען געשטאַנען אינ'ם סאלאָן אונטער מיין שלאָף־צימער, האָב אויסגעגאָסען דעם קעראָסין אויפ'ן טעפּיך, אויף די מעבעל, אויף אלצדינג און אונטערגעצונדען. דער־נאָך בין איך ארויסגעלאָפען און פערשלאָסען פון דרויסען די אריינ־גאַנגס־טיר.

איך בין אריינגעלאָפען אין גאָרטען און האָב זיך פערשטעקט צווישען די קוסטען. אָה, ווי לאַנג עס האָט געדויערט, ווי לאַנג! ארום איז געווען שטיל, דונקעל, שטום. קיין הויך פון א ווינטעלע, קיין שטערנדעל אויפ'ן הימעל. שווערע וואָלקענס האָבען געדריקט מיר אויף דער נשמה, ווי שווערע בערג.

איך האָב געקוקט אויף מיין הויז און געוואַרט. אָה, ווי לאַנג עס האָט געדויערט. איך האָב שוין געמיינט, אז דאָס פייער איז דאָרט אויסגעגאַנגען אדער אז „ער“ האָט עס אויסגעלאָשען, „ער“. פּלוצים האָט אונטען, אונטער דעם דרוק פון דער היץ, א פענסטער געפּלאצט, און א גרויסער רויט און געלער, לאַנגער דינער פלאַם האָט

אַרויסגעזעצט און גענומען לעקען און קושען די ווייסע וואַנד אַזש ביז׳ן האַך אַרויף. דער שיין איז געפאַלען אויף די בוימער, אויף די צווייגען, אויף די בלעטער און זיי האָבן געציטערט פאַר שרעק. די פייגעלעך האָבן זיך אויפגעכאַפּט, אַ הונד האָט ער־געץ גענומען בילען. מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אַז עס ווערט טאָג. דערנאָך האָבן נאָך צוויי פענסטער געפּלאַצט און איך האָב געזעהן, ווי דער גאַנצער אונטערשטער עטאַזש איז איין שטיק פייער. אָבער פּלוצים האָט אין דער שטומער נאַכט אָפּגעהילכט אַ געשריי, אַ מורא׳דיגער, שאַרפער, הערץ־רייסענדער געשריי, דער געשריי פון אַ פרוי, און צוויי פענסטער אונטער׳ן דאַך האָבן זיך געעפענט. איך האָב גאָר פערגעסען אָן מיינע דיענסטען. איך האָב געזעהן זייערע צוקרימטע פּנים׳ער און האָב געזעהן, ווי זיי ווינקען.

אַ שרעק האָט מיך מיט אַמאָל אָנגעכאַפּט. איך האָב זיך אַ לאָז געטהאָן צום דאָרף מיט אַ געשריי:

— ראַטעוועט! ראַטעוועט! פייער! פייער!

איך האָב בעגעגענט מענשען, וואָס זיינען שוין געלאָפען צו מיין הויז, און איך האָב זיך צוריקגעקעהרט מיט זיי.

איצט האָב איך שוין מעהר קיין הויז ניט געפונען. נור איין גרויסער שייטער־הויפען איז פערבליבען, אַ מורא׳דיגער שייטער־הויפען, וועלכער האָט די גאַנצע געגענד בעלייכטעט. אַ שייטער־הויפען, אויף וועלכען מענשען זיינען פערברענט געוואָרען און „ער“ אויך, „ער“, מיין געפאַנגענער, דאָס נייע וועזען, דער נייער הערר, דער האָרלאַ.

פּלוצים איז איינגעפאַלען צווישען די ווענד דער גאַנצער דאַך און אַ פייערדיגער זייל האָט צום הימעל אויסגעשאָסען. איך האָב געזעהן דורך אַלע פענסטער די גלוט דאָרט אינוועניג און איך האָב מיט שמחה געטראַכט, אַז ער איז דאָרט פערכאַפּט געוואָרען פון דעם פייער, אַז ער איז שוין טויט.

טויט? אפשר? זיין גוף? אָבער אפשר איז זיין גוף ניט אַזאַ, וואָס קאָן צושטערט ווערען פון פייער, ווי אונזערער?

ווען ער איז ניט טויט? אפשר האָט נור די צייט אליין מאַכט איבער איהם? ער וואָלט ניט געהאט דעם דאָזיגען דורכ־זיכטיגען, גייסטערהאפטען לייב, ווען ער זאָל אויך דארפען מורא האָבען, ווי מיר, פאר שמערצען, וואונדען, קראנקהייט און צושטע־רונג פאר דער צייט.

צושטערונג פאר דער צייט? פון דעם שטאַמט דער גאַנצער שרעק פון דעם מענשען! נאָך דעם מענשען קומט דער האָרלאָ; נאָך דעם, וועלכער קאָן שטארבען יעדען טאָג, יעדע שטונדע, יעדע מינוט, דורך יעדעם אונגליק, איז געקומען דער, וועלכער קאָן שטאר־בען נור אין א בעשטימטען טאָג, אין א בעשטימטער שטונדע, ווען זיין צייט איז אוועק.

ניין, ניין, ער איז ניט טויט, איך בין זיכער אין דעם. אויב אזוי, אויב אזוי — וועל איך מוזען טויטען — זיך אליין, זיך אליין!...

אַן אבענד

ער „קלעבער" האָט זיך אָבגעשטעלט, און מיט בעגייסטערטע אויגען האָב איך בעטראַכט דעם וואונדערבארען גאָלף פון באוזשיע, וועלכער האָט זיך ענטפּלעקט פאר אונז. געדיכטע וועלדער האָבען בעדעקט די הויכע בערג; אין דער ווייטער ווייטקייט האָט דער געלער זאמד ביים ים אויסגעזעהן ווי אַ זוים פון גאָלדענעם שטויב, און די זון האָט געשטראהלט און נעגאָסען איהרע פייערדיגע שטראהלען אויף די ווייסע הייזער פון דער קליינער שטאָדט.

די לופט איז געווען היים, אפריקא'ס הייסער אָטעם האָט מיר אנטקעגען געוועהט און דערמאָנט אָן דער וויסטעניש; יענעם גרויסען געהיימניספולען וועלט טהייל, אין וועמעס אינערליכען לעבען קיין מענש פון נאָרד קען ניט אריינדרינגען. זייט דריי מאָנאטען, אז איך האָב ארומגעבלאָנדזשעט ביים ראנד פון דער דאָזיגער דונקעלער אונבעקאנטער וועלט, ביי די ברעגען פון דיעזען אונגעוועהנליכען ערדטהייל, דער היימאט פון'ם שטראוס, דעם קעמעל, דער גאזעללע, דעם ים פערד, דער גאָרילא, דעם עלפאנט, און דעם נעגער. איך האָב געזעהן די אראבער פארבייפליהענדיג, ווי אַ פאָהן, וועלכע פלאטערט, וועהט, פליהט פערביי און ווערט פערשוואונדען. איך האָב געשלאָפען אונטער זייערע ברוינע געצעלטען, אין די טרעמפּישע הייזלאך פון די דאָזיגע ווייסע פויגעל, וועלכע האלטען אין איין ארומשלעפען זיך איבער דער וויסטע. איך בין געווען פער'שכור'ט פון דער ליכטיגקייט, פון די איינדריקע, וואס די אונענדליכע ווייטקייט האָט אויף מיר געמאכט.

איצט נאָך דער לעצטער רייזע האָב איך געמוזט אוועק, צו־ריק קיין פראנקרייך, קיין פאַריז, אין דער שטאָדט פון אומזיסטע פלויהערייען, פון אלטעגליכע בעטראכטונגען, פון אונאויפהערליכען דריקען די הענד. איך האָב געמוזט זיך זעגענען מיט אלע די ליעב געקראגענע זאכען, וועלכע זיינען געוועזן פאר מיר אזוי ניי, וועלכע איך האָב נור וואס דערקענט און וועלכע וועלען מיר דאָך שוין פעהלען.

א מאַסע שיפלעך האָבען ארומגערינגעלט דעם דאמפפער; איך בין אריינגעשפרונגען אין איינער, וועלכע א קליינער נעגער האָט גערודערט, און באלד בין איך געשטאַנען אויפ'ן ברעג נע־בען דעם אלטען סאראצענער טויער, וועמעס גרויע רואינע ביים אריינגאנג אין שטאָדט זעהט אויס ווי א אָנדייטונג פון אמאָליגער גרויסקייט.

בעת איך בין געשטאַנען נעבען מיין רייזע־טאַש ביים האפען און האָב אריבערגעקוקט צו דער מעבטינגער שיף, וועלכע איז גע־לעגען פעראנקערט, נאָך אין גאנצען פול מיט פערוואונדערונג פאר אָט דיעזען מערקווירדיגען האפען, פאר אָט דעם דאָזיגען פעלזיגען גרונד פון הויכע בערג, בעשפריצט פון בלויע כוואליעס פון דער בוכטע, וועלכע איז שעהנער ווי דער גלאָק פון נעאַפּאָל, כמעט אזוי שעהן ווי אדזשאקקיא און פאָרטאָ און קאָרסיקאָ — האָט א האנד זיך שווער אויף מיין שולטער ארויפגעלייגט.

איך האָב זיך אומגעדרעהט, און דערזעהען א הויכען מאַן מיט א לאנגער באָרד, א שטרויענעם הוט אויפ'ן קאָפּ, אין א ווייסען פלאַנעלענעם אנצוג. ער איז געשטאַנען פאר מיר און מיך שאַרף אָנגעקוקט מיט זיינע בלויע אויגען.

— זיינען מיר ניט אלטע שוהל־חברים? — האָט ער געזאָגט.
— עס קען זיין. ווי הייסט איהר?
— טרעמאָולין.
— צום טייפעל! דו ביזט דאָך אין שוהלע געזעסען מיט מיר אויף איין באַנק.
— זעהסט, אלטער, איך האָב דיך אויפ'ן ערשטען קוק גלייך ווידער דערקענט.

און קושענדיג זיך, האָט זיין לאַנגע באָרד מיר די באַקען געקיצעלט.

ער האָט אויסגעזעהן צו זיין אַזוי צופרידען, אַזוי גליקליך אַזוי פרעהליך דערמיט וואָס ער האָט מיך בעגעגענט, אַז ער האָט אין מיר אויך פּלוצים אויפגעוועקט די אַמאָליגע פריינדשאַפט און איך האָב קרעפטיג געדריקט די האַנד פון'ם אַלטען חבר, אויך צופרידען איהם נאָך אַמאָל צו זעהן.

טרעמאַולין איז פיער יאָהר נאָכאַנאַנד געווען מיין נאָהענטסטער פריינד, דער ליעבסטער פון מיינע שוהל־חבו׳ים, וועלכע מיר פערגעסען אַזוי שנעל, נאָכדעם ווי מיר פערלאָזען די שוהלע. דעמאָלט איז ער געווען מאָגער און דין, מיט אַ שמאָלער ברוסט און גרויסע לאַנגע פיס. זיין דיקער, רונדער, שווערער קאָפּ האָט אויסגעזעהן צו גרויס פאַר דעם דאַרען אויסגעצוינענעם קערפּער.

ער איז געווען זעהר קלוג, האָט אַלעס לייכט פערשטאַנען און אין זיך אריינגעזאַפּט מיט נאַטירליכע פעהיגקייטען אַלע ליטעראַרישע שטודיען. אין קלאַס איז ער אימער געווען דער ערשטער.

אין שוהלע איז מען געווען איבערצייגט, אַז ער וועט אמאָל ווערען אַ בעריהמטער מאַן, אַ דיכטער געוויס, ווייל ער האָט פערפאַסט גראַמען און האָט געהאַט אַ גאַנצע מאַסע סענטימענטאַלע אידעען. זיין פאָטער, אַן אַפּטייקער אין פאַנטהעאָן קוואַרטאַל, האָט געהאַט אַ נאָמען פון ניט גאָר קיין רייכען מאַן.

גלייך נאָכדעם ווי איך האָב געענדיגט די שולע, האָב איך איהם אין גאַנצען פערלאָרען פון די אויגען.

— וואָס טהוסטו דאָ ? — האָב איך געפרעגט.

ער האָט געענטפערט שמייכלענדיג :

— איך בין אַ פלאַנצער.

— נעה, נעה !... דו פלאַנצסט ?

— יאַ, און איך שנייד אויך.

— וואָס עפּעס אַזעלכעס ?

— ווייַנטרויבען, פון וועלכע איך מאַך וויין.

— און ווי געהט עס דיר ?

— זעהר גוט.
— עס פרייט מיך זעהר, מיין אַלטער.
— האָסטו געוואָלט געהן אין האָטעל?
— געוויס.
— ווייסטו וואָס, קום וואָהנען צו מיר.
— אָבער...
— דאָס איז דאָך זעלבסטפערשטענדליך.
און ער האָט געזאָגט צום נעגער־אינגעל, וועלכער האָט נאָכגעקוקט יעדערע פון אונזערע בעוועגונגען:
— צו מיר, אַלי.
אַלי האָט געענטפערט:
— גוט, מיין העדר.
דאַן איז ער אַנטלאָפען מיט מיין רייזע־טאַש אויף די אַקסלען און זיינע שוואַרצע פיס האָבען אויפגעהויבען אַ שטויב.
טרעמאולין האָט מיך גענומען אונטער'ן אָרעם און מיך אוועקגעפיהרט. צוערשט האָט ער מיך געפרעגט וועגען מיין רייזע, האָט געוואָלט וויסען מיינע איינדריקע און דערזעהן מיין בעגייסטערונג, האָט ער פאַר מיר נאָך מעהר זיין האַרץ געעפענט.
זיין וואָהנונג איז געוועזען אַן אַלטע מורישע הויז מיט אַן אינעוויינינגסטען הויף, אָהן פענסטער פון דער גאַס צו, אַרומגערינגעלט מיט אַ טעראַסע, וועלכע האָט געהאַט אַ פרייען אויסבליק אויף די אַרומיגע הייזער, דעם האַפען, די וועלדער און דעם ים.
איך האָב אויסגערופען:
— אַך, דאָס ליעב איך! דאָ לאַכט מיר דער גאַנצער אָריענט אין האַרצען אַריין. גאָט, ווי גליקליך דו דאַרפסט זיין, וואָס דו קענסט האָ לעבען! די נעכט מוזען דאָ זיין וואונדער־שעהן אויף דיין טעראַסע! שלאָפסטו דאָ?
— יאַ, זומער שלאָף איך דאָ. היינט ביי נאַכט געהען מיר אַרויף. האָסטו ליעב פיש צו כאַפּען?
— יאָ.
— ביי דער נאַכט, פאַר דעם שיין פון פאַקעלן?
— אַך, דאָס איז מיין טרוים.

— נו, דאַן געהען מיר נאָכ׳ן עסען כאַפּען פיש. און שפּעטער וועלען מיר אויף מיין דאַך נאָך טרינקען אַ גלעזעל סאָרבעט.

נאָכדעם, ווי איך האָב זיך אויסגעבאָדען, האָט ער מיר געוויזען די רייצענדע קאַבילישע שטאָדט, וועמעס ווייסע הייזער האָבען זיך ווי אַ וואַסער־פאַלל צום ים געצויגען. און דאַן, ווען עס איז נאַכט געוואָרען, זיינען מיר אהיים געקומען און נאָך אַ וואונדערבארען דיננער זיינען מיר צום ברעג אוועק.

מען האָט מעהר גאָר נישט געזעהען אויסער די בעלויכטענע גאַסען, דאָס ליכט פון די שטערען, יענע גרויסע, לייכטענדע, בליסטשענדיגע שטערן פון׳ם אפריקאַנישען הימעל.

אין האַפען האָט געוואַרט אַ שיפעל, און אַזוי שנעל ווי מיר זיינען געזעסען אינעווייניג, האָט אַ מאַן, וועמעס פּנים איך האָב נים געקענט דערקענען, גענומען רודערן. מיין פריינד האָט דערווייל געבראַכט אין אָרדנונג די קוילען־פאַננען, וועלכע ער האָט שפּעטער געזאָלט אָנצינדען. ער האָט צו מיר געזאָגט:

— גיעב אכטונג, איך וועל פיהרען די האַרפונע. עס וועט זיין וואָס צו זעהן.

—איך ווינש דיר גליק.

מיר זיינען אָבגעפאָהרען אַ ווייל’ע און דאַן זיינען מיר צוגעקומען צו אַ קליינער בוכטע פון אַלע זייטען מיט הויכע פעלזען ארומגערינגעלט, וועמעס שפּיגעל־בילד האָט אויסגעזעהען, ווי מו־רעמס אונטער׳ן וואַסער געבויט. און איך האָב פּלוצים בעמערקט, ווי דער ים לייכט. די רודערס, וועלכע האָבען לאַנגזאַם און רעגעל־מעסיג דאָס וואַסער צוקלאַפּט, האָבען מיט יעדער קלאַפּ זייערען ארויסגערופען עפּעס אַ מאָדנעם לעבעדיגען, אייגענאַרטיגען גלאַנץ, וועלכער האָט זיך אַ ווייל׳ע געצויגען הינטער אונז, און דאַן זיך אויסגעלאָשען. איך האָב זיך אריבערגעבויגען איבער דעם שיפעל און נאָכגעקוקט יענעם שטראָם פון בלאַסען ליכט, וועלכען די רודערס האָבען צושניטען, יענעם אונערקלעהרליכען גלאַנץ פון ים, יענעם קאַלטע פייער, וועלכען יעדע כוואַליע מאַכט גרעסער און וועלכע שטאַרבט אין גאַנצען אָב, אַזוי שנעל ווי דאָס וואַסער ווערט רוהיג און גלאַט. אין דער דונקעלהייט האָבען מיר אַלע

דריי זיך געטראָגען אין דעם שיפעל איבער דעם דאָזיגען פייער־דיגען וועג.

וואוהין?

איך האָב מיין שכן ניט געקענט זעהן. איך האָב בלויז געזעהן די בליסטשענדיגע כוואַליעס און די וואסער־פונקען, וואָס האָבען פון די רודערס געקאַפּעט. עס איז געווען וואַרעם; די אַרומיגע פינסטערניש האָט געשיינט צו זיין אָנגעהייצט פון עפּעס אַ גרויסען אויווען אין דער לופטען. און מיר איז געוואָרען עפּעס מאָדנע אויף׳ן הארצען פון דער דאָזיגער געהיימניספולער רייזע מיט די ביידע מענער אין דעם שטילען שיפעל.

פון דערווייטענס האָבען געהאַווקעט הינט, יענע מאָגערע אַראַבישע הינט מיט רויטע האָר, מיט אַ שפּיציגען פּיסק און בליסטשענדיגע אויגען. זיי האָבען געהאַווקעט ווי יעדע נאַכט אין דיעזען ווייטען לאַנד און זייער האווקען האָט זיך געהערט פונ׳ם ברעג ים ביז טיעף אין דער וויסטעניש אריין, וואו די נאָמאַדישע שטאַמען וואָהנען; פוקסען, שאַקאַלען, היענעס האָבען אָבגעענט־פערט, און ניט גאַנץ ווייט אוועק האָט זיך געהערט דער געבריל פון אַן איינזאַמען לייב.

פּלוצים האָט זיך דער רודערער אָבגעשטעלט. וואו זיינען מיר געווען? נעבען מיר האָט זיך דערהערט אַ שטילער גערויש: אַ שוועבעלע איז אָנגעצונדען געוואָרען און איך האָב דערזעהן אַ האַנד, נור איין האַנד, וועלכע האָט צוגעטראָגען דאָס קליין פלאַם־עלע צו אַן אייזערנעם קאָרב, וואָס איז געהאַנגען אויפ׳ן שפּיץ פון שיף, אָנגעפילט מיט האָלץ ווי אַ שווימענדער שייטערהויפען.

ערשטוינט האָב איך עס אָנגעקוקט, ווי דער דאָזיגער אָנבליק וואָלט פאַר מיר געווען ניי און אויפרעגענד, און מיט גרויס אינטע־רעס האָב איך נאָכגעפאָלגט דעם קליינעם פלאַם, ווי ער האָט אויפ׳ן ראַנד פון דעם שייטערהויפען אָנגעצונדען עטליכע דינע שטעק־לאַך און זיי האָבען גלייך גענומען קנאַקען.

און פּלוצים האָט אין דער טויט שטילער נאַכט, אין דער שווע־רער הייסער נאַכט, אויפגעפלאַקערט אַ העלער, קלאָהרער פייער און אין דער אַרומיגער פינסטערניש, וועלכע האָט אונז אַזוי שווער גע־

דריקט, בעלויכטען דאָס שיפעל און די צוויי מענער: אַן אַלטען, מאָגערען מאַטראָז, אַ ווייסען און צורונצעלטען, מיט אַ טיכעל דעם קאָפּ ארומגעבונדען און טרעמאולין, וועמעס בלאָנדע באָרד האָט געלויכטען.

— פאָרווערטס ! — האָט ער געזאָגט. דער צווייטער האָט ווידער גענומען רודערן און דאָס שיפעל איז אוועק ווייטער. טרע־מאולין האָט נאָכאַנאַנד צוגעוואָרפען האַלז אין פייער אריין, וועל־כער האָט אויפגעלויכטען אין רויטע פלאַמען.

איך האָב זיך ווידער אריבערגעבויגען איבער׳ן שיפעל און דערזעהן דעם גרונד פון ים. אַ פּאָר פוס אונטער׳ן שיפעל האָט ער זיך געפונען, און ווען מיר זיינען לאַנגזאַם פאַרבייגעפאָהרען האָט זיך פאַר אונז געעפענט דאָס לעבען אונטער׳ן וואַסער. דאָס פייער האָט געוואָרפען זיין העלען שיין ביז צו די פעלזען און מיר זיינען געפאָהרען איבער וועלדער און זעלטענע דונקעל רויטע, ראָ־זע, גרינע, געלע פלאַנצען. צווישען זיי און אונז איז געלעגען אַ דורכזיכטיגער פליסיגער שפּיעגעל קוים וואָס מען האָט איהם גע־זעהן און האָט זיי צוגעגעבען אַ פאַנטאַסטישען אויסזעהן, האָט זיי בעגאָסען מיט אַ בעזונדערן מין צויבער, וועלכען מען זעהט אַמאָל נור אין חלום. מיר האָבען זיך גאָר פערגעסען אָן דערווירקליכ־קייט, עס האָט אונז אויסגעוויזען, אז מיר שוועבען ערגעץ אין אַ שעהנעם חלום.

מאַנכעס מאָל זיינען די דאָזיגע פלאַנצען ארויסגעוואַקסען ביז איבער׳ן וואַסער, ווי צושאָטענע האָר, וועלכע האָבען זיך קוים בעוועגט אהין און אהער, בעריהרט פון אונזער שיפעל.

און יעדע ווייל'ע האָט פון וואַסער אַ שפרונג געטהאָן אַ זיל־בערנער פיש און איז גלייך ווידער פערשוואונדען. אַנדערע ווי־דער זיינען געהאַנגען נאָך אין שלאָף צווישען די פלאַנצען אונטען און האָבען געבליסטשעט ווי זילבער. אָפט איז אַ קרעבס פאַר־בייגעלאָפען און איז פערשוואונדען אין אַ לאָך, אדער אַ בלויליכע פלאַנצונג, מסתמא. אַ ים בלום האָט זיך אָבגעשפּיעגעלט אין דעם ווייסען שוים, וואָס אונזער שיפעל האָט הינטער זיך געלאָזען. דער־נאָך איז דער גרונד פּלוצים פערשוואונדען, אזוי ווי ער וואָלט פון

א מורא'דיגער טיעפקייט פערשלונגגען געווארען. א דיקער נעד־בעל האט זיך מיט אמאל איבער אלעם צושפרייט. איצט האט מען נור קוים געקענט אונטערשיידען אונבעשטימטע מעכטי־גע פעלזען און דונקעלע ים גראז, וואס איז פון דעם שטארקען פייער אויף אונזער שיפעל בעלויכטען געווארען.

טרעמאולין איז געשטאנען אויפ'ן שיפעל אויסגעבויגט און האט זיך איינגעקוקט אויף די פעלזען, אויף די פלאנצען, אין די הענד האט ער געהאלטען אנגעגרייט אזא מין שטאנג מיט א שאר־פען אייזערנעם שפיץ, וואס האט אויסגעזעהן, ווי א גרויסער גא־פעל מיט דריי שפיצען.

פלוצים האט ער א ווארף געטהאן דעם דאזיגען שטאנג אין וואסער אריין מיט אזא פלינקייט און זיכערקייט, דאס ער האט א גרויסען פיש, וואס איז פערבייגעלאפען, געטראפען. איך האב נור טרעמאולין'ס בעוועגונג געזעהן, באלד אבער האב איך געהערט, ווי ער האט פאר פרייד געקוואלען, און ווען ער האט זיין שטאנג אין דעם העלען שיין פונ'ם פייער אויפגעהויבען, האט זיך א וואסער חיה אויף די אייזערנע שפיצען געצאפעלט. דאס איז גע־ווען א ים שלאנג. מיין פריינד האט זי בעטראכט און האט מיר אויף איהר אנגעוויזען, האלטענדיג זיך אנטקעגען פייער, דערנאך האט ער זי א ווארף געטהאן אויפ'ן דעק פון שיף. די ים שלאנג מיט א צולעבערטען לייב, האט זיך ארומגעווארפען אין שיף, געדרעהט זיך צווישען מיינע פיס, האט געזוכט א לאך צו אנטלוי־פען און איז פערקראכען אויף דעם אנדערען עק שיף, וואו עס איז געשטאנען א לושע וואסער, אריינגעקייקעלט זיך אהין כמעט א טויטע.

איצט האט טרעמאולין מיט מערקווירדיגער געשיקטקייט, שנעל ווי דער בליץ, מיט אונגעוועהנליכער זיכערקייט געפאנגען די זעלטענע איינוואהנער פונ'ם ים. אונטער דעם שיין פון פייער האב איך נאכאנאנד געזעהן דאס צאפלען זיך אין דער לעצטער אגאניע פון טויט, זילבערנע וואלף־פישען, דונקעלע מוראנען מיט בלוט־רויטע פינטעלעך, שלאנגען קעפ מיט אויפגעשטעלטע שטע־בעדיגע האר, טינט־פיש, מאדנע וואסער חיות, וואס האבען פון

זיך ארויסגעשפּריצט אַ טינט און האָבען דאָס שיף און דעם ים ארום איהם אויף עטליכע מינוט שווארץ געמאכט.

אין דער איינענער צייט האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז איך הער כסדר געשרייען פון פויגעל. איך האָב זיך איינגעקוקט, גע־זוכט מיט די אויגען צו דערגעהן פון וואנען עס טראָגען זיך די דאָזיגע שניידענדע געשרייען, וואס האָבען געקלונגען דאָ פון נאָ־הענט, דאָס פון ווייט, דאָ קורץ אָבגעהאקט און דאָ לאנג אויסגע־צויגען. שטימען אָהן א צאָהל, נאָכאנאנד אונאונטערבראכען, אזוי ווי אַ גאנצע מחנה פויגעל וואָלטען איבער אונז געשוועבט פונ׳ם פייער צוגעצויגען. מאנכעס מאָל אָבער האָט זיך מיר אויסגע־וויזען, אז די דאָזיגע פויגעל שטימען הערען זיך ניט פון אויבען, נור טראגען זיך פון אונטען, פון וואסער ארויס.

איך האָב געפרעגט:

— וואָס פייפט עס אזוי?

— דאָס שיפען אזוי די קוילען, וואָס פאלען אין וואסער אריין.

און אין דער אמת׳ן, דאָס איז געוועזן דער שייטערהויפען, וואס האָט אַ גאנצען רעגען פון פייערדיגע פונקען אויפ׳ן ים געשאָטען. גליהענד, נאָך ברענענדיגע זיינען זיי ארונטערגעפאלען און פער־לאָשען געווארען מיט אַ שטילען אדער דורכדרינגענדען שיפען. עס איז מערקווירדיג געוועזן דאָס צו הערען, אמאָל האָט עס געקלונ־גען, ווי אַ שטיל סוויסטשען און אמאָל ווי אַ קורצער געשריי פון אַ וואנדער פויגעל. זיי האָבען געקלונגען ווי די שטימען פון לע־בעדיגע בעשעפעניש׳ען, אזוי מאָדנע און אזוי געהיימניספול.

פּלוצים האָט טרעמאולין אויסגערופען:

— אזא בעסטיע!

ער האָט אַ וואָרף געטהאָן זיין שטאנג, די הארפונע, ווי ער האָט עס גערופען, און ווען ער האָט זי ארויסגעצויגען, האָב איך דערזעהן עפּעס ווי אַ גרויסען, רויטליכען קאָפּלייש, וועלכער האָט זיך איינגעדרעהט אין די צייהן פונ׳ם שטאנג און זיך צוגעקלעפּט צום שטעקען. עס האָט זיך געצאפּעלט, געדרעהט אהין און אהער, אויסגעצויגען זיינע לאנגע, ווייכע שטארקע לאפּקעס און געקלאפּט

מיט זיי אָן דעם שטאַנג. דאָס איז געווען אַ טינט־פֿיש מיט אַכט לאַפּקעס.

ער האָט צו מיר אויסגעשטרעקט זיין פֿאַנג און איך האָב גע־קענט אונטערשיידען ביידע גרויסע אויגען פֿון דער חיה, וועלכע האָבען מיך אָנגעגלאָצט. אַרויסשטאַרצענדיגע אויגען, וועלכע האָ־בען מוראַ'דיג געקוקט פֿון טיעפֿע, ווי זעק לעבער. די חיה האָט געמיינט, אַז זי איז פֿריי און זי האָט לאַנגזאַם אויסגעצויגען איהרע לאַפּקעס און גענומען מיט זיי טאַפּען מיר אַנטקעגען. די שפּי־צען זיינען געווען פֿיין און דין און ווי אַ פֿאָדעם און אַזוי גיך ווי איינע פֿון זיי האָט זיך איינגעצויגען אין דעם ראַנד פֿון שיף, האָט זיך גלייך בעוויזען אַ צווייטע, וועלכע האָט זיך גענומען ציהען און אוועק נאָך דער ערשטער. מען האָט געפּיהלט אין דעם דאָזיגען ווייכען, מוסקעלדיגען קערפּער אַן אונווידערשטעהליכע קראַפֿט. טרעמאולין האָט געעפֿענט זיין מעסער און איהם אַריינגעשטאָכען דער חיה צווישען ביידע אויגען.

מען האָט דערהערט אַ זיפֿץ, ווי אַ הויך פֿון דער לופֿט און דער פֿאָליפּ, די וואַסער חיה, האָט זיך אויפֿגעהערט צו בעוועגען.

און דאָך איז ער נאָך ניט געווען טויט, דען דער דאָזיגער נער־ווענער קערפּער האָט אין זיך אַ סך לעבען. אָבער זיין קראַפֿט איז געווען צושטערט, די לופֿט־פּייפֿ צופּלאַצט, ער האָט ניט גע־קענט מעהר קיין בלוט טרינקען און די קרעבסען אויסזוויגען.

עפּעס אַזוי ווי וועלענדיג זיך שפּיעלען מיט דער שטאַרבענ־דער חיה, האָט טרעמאולין אַרונטערגענומען איהרע קראַפּטלאָזע לאַפּקעס פֿון ראַנד שיף און פּלוצים איז אויף איהם אָנגעפֿאַלען אַ ווילדער כעס:

— וואַרט אָקאָרשט, איך וועל דיר באַלד דיינע לאַפּקעס אָנ־וואַרימען!

ער האָט ווידער אַרויפֿגענומען די חיה אויף דעם שפּיציגען שטאַנג אַרויף, האָט עס אַ הויב געטהאָן אין דער הויך און צוגע־טראָגען די פֿיינע לאַפּקעס פֿון דער ים חיה צו דעם רויט גליהענ־דען אייזען פֿונ'ם פֿייערבעקען.

זיי האָבען זיך צוזאַמענגעדרעהט, געראַנגעלט אַהין און אַהער

אין דעם גליהענדען פייער ביז זיי האָבען געפּלאַצט. די יסורים פון דער מורא׳דיגער חיה זיינען געווען שרעקליך, איך האָב עס ניט געקענט צוזעהן.

— טהו דאָס ניט! — האָב איך אַ געשריי געטהאָן.

ער האָט געענטפערט גאַנץ רוהיג:

— געדעכט אויף איהם!

דאַן האָט ער איהם אַ וואָרף געטהאָן אין שיף אריין, דעם געפּלאַצטען, צו׳הרג׳עטען פּאָליפּ, וועלכער האָט זיך נעלאָזט קריכען צווישען מיינע פיס ביז צו דער לוזשע וואסער אויפ׳ן דעק, וואו ער האָט זיך צוזאַמענגעדרעהט צווישען דעם הויפען טויטע פיש, אום דאָרט צו שטאַרבען.

אונזער פיש פאַנג האָט געדויערט נאָך לאַנג, צום סוף איז אויסגעגאַנגען דאָס האָלץ.

ווען עס איז שוין ניט געבליעבען מעהר מיט וואָס דעם פייער צו דערהאַלטען, האָט טרעמאָולין אריינגעוואָרפען דעם גאַנצען פלאַם אין וואַסער אריין. און די נאַכט, וועלכע איז ארום אונז פון די לייכטענדע פלאַמען פערטריעבען געוואָרען, האָט זיך מיט אַמאָל אויף אונז אראַבגעלאָזען און אונז ווידער אין גאַנצען אין איהר פינסטערניש איינגעוויקעלט.

דער אַלטער האָט גענומען רודערן לאַנגזאַם מיט רעגעלמעסי־גע בעוועגונגען. וואו איז געווען דער האפען, וואו דאָס לאַנד? וואו דער אריינגאַנג צום ברעג, וואו דער אָפענער ים? איך האָב דערפון קיין אהנונג ניט געהאַט. דער פּאָליפּ האָט זיך נאָך געצאַפּעלט ארום מיינע פיס; מיר האָט זיך געדאַכט, אז מיר טהוען וועה די נעגעל, עפּעס אַזוי ווי מען וואָלט מיר אויך די שפּיץ פינגער צוברענט.

פּלוצים האָב איך דערזעהן ליכט; מיר האָבען זיך אומגע־קעהרט צוריק אין האפען.

— ביזטו מיעד? — האָט געפרעגט מיין פריינד.

— ניין.

— קום, מיר וועלען ביי מיר אויפ׳ן דאַך נאָך אַ ווײַלע פּלוי־דערען.

— מיט פערגעניגען.

אין דער מינוט, ווען מיר זיינען אויף דער טעראַסע אַרויס, האָב איך דערזעהן, ווי די לבנה געהט אויף צווישען די בערג. אַ וואַרעם ווינטעלע האָט געבלאָזען און מיטגעבראַכט מיט זיך לייכטע ריחות, עפּעס ווי ער וואָלט אויף זיין וועג צווישען זוניגע לענדער דעם דופט פון די גאָרטענס אין זיך איינגעזויגען.

אַרום אונז האָבען זיך געצויגען ווייסע הייזער מיט פּיער־קאַנטיגע דעכער ביז צום ים אַרונטער. אויף די דאָזיגע אַלע דעכער האָבען זיך געזעהען, ליגענדיג אָדער שטעהענדיג, מענש־ליכע געשטאַלטען, וועלכע האָבען געשלאָפען אָדער געטרוימט אונ־טער די ליכטיגע שטערן; גאַנצע פאַמיליעס, אין לאַנגע פלאַ־נעלנע כאַלאַטען איינגעוויקעלט, האָבען זיך געקוויקט אין דער מילדער ביינאַכטיגער לופט נאָך דער היץ פון טאָג.

דאָ האָט זיך מיר פּלוצים געדאַכט, אַז איך דרינג אַריין אין דער נשמה פון'ם אָריענט, דער נשמה וואָס איז אַזוי פול מיט פּאָעזיע און לעגענדען, אַז איך בעגרייף די דאָזיגע איינפאַכע מענ־שען מיט זייערע געדאַנקען, וועלכע זיינען אַזוי רייך אין בילדער. און בילדער פון דער ביבעל, פון די מעשה'לעך פון טויזענד און איין נאַכט האָבען אָנגעפילט מיין גאַנצע האַרץ. און עס האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך העער די נביאים, ווי זיי זאָגען פאַראַוים וואונדער, נסים און אויף די טעראַסען פון די פּאַלאַצען האָב איך געזעהן פּרינצעסינס אין זיידענע הויזלאַך אָנגעטהאָן, בעת אויף זילבערנע בעקענס האָבען זיך געריכערט שמעקענדיגע בשמים, וועמעס רויך איז ווי אַ גייסט אין דער לופט פערשוואונדען.

איך האָב געזאָגט צו טרעמאָולין'ען:

— דו דאַרפסט זיין גליקלאַך, וואָס דו וואָהנסט דאָ!

ער האָט געענטפערט:

— דער צופאַל האָט מיך אַהער געבראַכט.

— דער צופאַל?

— יאָ, דער צופאַל און אונגליק.

— ביזטו געווען אונגליקלאַך?

— זעהר אונגליקלאך.

אין זיין בורנוס איינגעוויקעלט איז ער געשטאַנען פאַר מיר. און דערהערט דעם טאָן פון זיין שטימע האָט מיך ביים הארצען פערקוועטשט אַזוי טרויעריג און שמערצליך איז זיין אויסדרוק גע־ווען.

נאָך א קורצען שטילשווייגען האָט ער געזאָגט:

— איך קען דיר מיין אונגליק דערצעהלען, אפשר וועט מיר גרינגער ווערען אויפ׳ן הארצען, ווען איך וועל דערפון רעדען.

— דערצעהל!

— ווילסטו הערען?

— יא.

— אלזאָ, הער אוים. דו ווייסט דאָך ווי איך בין געוועזען אין דער שולע: א מין סאָרט דיכטער, וועלכער האָט זיך אויסגע־האָדעוועט אין אן אפטהעק. איך האָב געטרוימט צו שרייבען בי־כער און האָב עס אויך פּרובירט טהאָן נאָך דעם עקזאמען, אָבער עס איז ניט געגאנגען. איך האָב ארויסגעגעבען א באנד גערדיכ־טע, דאן א ראָמאן:ביידע האָבען זיך ניט פערקויפט. דאן האָב איך אָנגעשריעבען א טהעאטער שטיק, וועלכע איז קיינמאָל ניט אויפגעפיהרט געוואָרען.

און דאָ האָב איך זיך פערליעבט. איך וויל דיר ניט לאַנג־ווייליגען מיט מיין ליידענשאפט. נעבען מיין פאָטער׳ס אפטהעק האָט געוואָהנט א שניידער, וועלכער האָט געהאט א טאָכטער. זי האָב איך געליעבט. זי איז געווען קלוג, האָט אָבגעגע־בען עקזאמען אלס לעהרערין, האָט געהאט א לעבעדיגע נאטור, אי־מער געווען פרעהלאך, מונטער, וואָס האָט זעהר געפּאסט צו איהר נאַנצער פּערזאָן. מען האָט געקענט מיינען, אז זי איז אלט א יאָהר פופצעהן, הגם זי איז געווען עלטער פון צוויי און צוואַנ־ציג. זי איז געווען קליין און האָט געהאט ציגע און שטריכען, ווי א צאַרטע קליינע ליאַלקע. איהר נאָז, איהר מויל, איהרע בלויע אויגען, איהרע בלאָנדע האָר, איהר שמייכעל, געשטאלט, האנד, אלעס איז געווען געמאכט אזוי, ווי עס זאָל דארפען שטעהן הינ־טער א גלעזערנער שאפע, אָבער ניט פאַר דעם הארטען לעבען.

און דאָך איז זי געווען לעבעדיג, בעוועגליך און טהעטיג אָהן א שיעור. איך האָב זיך אין איהר זעהר שטאַרק פערליעבט. איך דערמאָן זיך נאָך ביז היינט אָן צוויי אָדער דריי שפּאַציערגאַנגען אין לוקסענבורגער גאָרטען נעבען ברונעם פון דער מעדיציש, וועלכע זיינען געווים געווען די שעהנסטע שטונדען פון מיין לעבען. ניט אמת, דיר איז געווים בעקענט דער משוגע׳נער, פערליעבטער צושטאַנד, וועלכער ברענגט אונז דערצו, אז מיר זאָלען פון קיין אנדער זאַך ניט טראַכטען, אויסער דעם געגענשטאַנד פון אונזער פערגעטערונג. מען ווערט אזוי בעהערשט פון אזא פרוי, אז אויסער איהר איז פאַר אונז גאָר גישט אויף דער גאַנצער וועלט נישטאָ.

באַלד זיינען מיר געוואָרען חתן כלה. איך האָב איהר ערקלעהרט מיינע פּלענער פאַר דער צוקונפט, אָבער זי האָט פון זיי ניט פיעל געהאַלטען. זי האָט מיך ניט געהאַלטען ניט פאַר קיין ליריקער, ניט פאַר קיין ראָמאַנען שרייבער און נאָך וויינינגער פאַר א דראַמאַטורג, זי האָט געדענקט, אז א קראָם, ווען עס זאָל געהן גוט וואָלט געווען דאָס בעסטע.

איך האָב אַלזאָ אויפגעגעבען צו שרייבען ביכער און האָב זיך בענוגענט דערמיט זיי צו פערקויפען. איך האָב אין מאַרסעל איבערגענומען „דעם אַלגעמיינעם בוך האַנדעל", וועמעס אייגענטימער איז געשטאַרבען.

דריי יאָהר נאָכאַנאַנד איז אונז געגאַנגען זעהר גוט. מיר האָבען פון אונזער געשעפט געמאַכט א מין ליטעראַרישען סאַלאָן, וואו אַלע מענשען פון שטאָדט, וועלכע האָבען זיך געאינטערעסירט מיט ליטעראַטור, זיינען זיך צוזאַמענגעקומען, אום צו פּלוידערען.

מען איז געגאַנגען צו אונז ווי אין א קלוב. מען האָט גערעדט איבער ביכער, דיכטער און איבערהויפּט איבער פּאָליטיק. מיין פרוי, וועלכע האָט געפיהרט דאָס געשעפט, האָט זיך פערשאַפט א נאָמען אין שטאָדט. — בעת מען האָט אזוי געפּלוידערט אונטען, האָב איך אויבען אויפ׳ן ערשטען שטאָק געאַרבייט אין מיין צימער, וועלכער איז געווען פערבונדען מיט דער

קראָם דורך א געדרעהטע טרעפּ. איך האָב געהערט שטימען, געלעכטער, אונטערהאלטונג און מאנכעס מאָל האָב איך אויפגעהערט שרייבען, כדי זיך צוצוהערען. איך האָב שטילערהייד זיך גענומען צו א נייעם ראָמאן, וועלכען איך האָב אבער קיין מאָל ניט געענדיגט.

אונזערע שטענדיגע געסט זיינען געווען, הערר מאנטינא, א לענדלאָרד, א הויכער שעהנער יונג, די ריכטיגע זידלענדישע, מעגליכע שעהנהייט, מיט שווארצע האָר און ארויספּאָרערנדיגע אויגען; הערר בארבעט, א מאגיסטראַט בעאמטער, דאן צוויי סוחרים, פּאוסיל און לאבאררעגוע, און צום סוף דער גענעראל מארקיז דעפלעשע, דער פיהרער פון דער ראָיאליסטישער פּארטיי. ער איז געווען דער וויכטיגסטער מענש אין דער גאנצער פּראָווינץ, אן אלטער מאן פון א יאָהר זעקס און זעכציג.

די געשעפטען זיינען געגאנגען גוט, איך בין געווען גליקלאך, זעהר גליקלאך.

איין מאָל א געוויסען טאָג אזייגער דריי, ווען איך בין גענאנגען עפּעס בעזאָרגען פאר'ן געשעפט, בין איך אריין אין דער רוע סיינט־פּעררעאָל. און פּלוצים האָב איך פון א טיר דערזעהן ארויסגעהענדיג א פרוי, וועלכע איז געווען אזוי עהנליך צו מיין ווייב, אז איך וואָלט זיכער געמיינט, אז דאָס איז זי, ווען איך זאָל זי ניט האָבען געלאָזט מיט א שטונדע צוריק אין געשעפט ניט גאָר קיין געזונדע. מיט שנעלע טריט, זיך ניט אומקוקענדיג, איז זי פאר מיר פארבייגעגאנגען און ערשטוינט און אביסעלע בעאונרוהיגט האָב איך איהר נאָכגעפאָלגט, אפשר אליין ניט וויסענדיג און ניט וועלענדיג.

איך האָב געזאָגט צו זיך אליין: דאָס איז ניט זי. ניין. עס איז אונמעגליך, זי האָט דאך קאָפּ שמערצען. און וואָס האָט זי דען צו טהאָן דאָ, אין דיעזען הויז?

איך האָב אָבער געוואָלט זיין גאנץ זיכער און בין געגאנגען וואס שנעלער, אום איהר אָנצויאגען.

איך ווייס ניט, צי האָט זי מיך דערשמעקט, זיך אָנגעשטויסען, אָן די טריט דערקענט — איך ווייס ניט. זי האָט זיך קורץ

א דרעה אום געטהאָן — דאָס איז געוועזן זי. ווען זי האָט מיך דערזעהן, איז זי געוואָרען רויט, געבליעבען שטעהן און געזאָגט מיט א שמייכעל:

— אך, דו ביזט עס?

מיר האָט א שניט געטהאָן ביים הארצען.

— יא, דו ביזט דאָך אויסגעגאנגען, ניט קוקענדיג אויף דיין קאָפּ וועהטאָג?

— עס איז מיר געוואָרען בעסער. איך האָב עפּעס בע־זאָרגט.

— וואָס אזוינס?

— איך בין געוועזן ביי לאקיוסאָר, רוע קאססינעללי, אום צו בעשטעלען בליישטיפטען.

זי האָט מיר געקוקט גלייך אין די אויגען, איז מעהר ניט געוועזן רויט, גיכער אפשר עטוואס בלייך. פון איהרע קלאָהרע, העלע אויגען — אך די דאָזיגע פרויען־אויגען! — האָט געשיינט דער אמת ארויסצורעדען. אבער איך האָב געהאט אן אונבעשטימ־טען, שמערצליכען געפיהל, אז זי ליגט. איך בין געוועזן צו־טומעלטער, צומישטער, אין אן אונאנגענעהמערער שטימונג ווי זי. איך האָב ניט געוואגט זי אין עפּעס צו פערדעכטיגען, אָבער איך בין געוועזן זיכער, אז זי ליינט.

איך האָב נור געזאָגט:

— דו האָסט גוט געטהאָן, וואָס דו ביזט אביסעל ארויסגע־גאנגען, ווען דיינע קאָפּ שמערצען זיינען בעסער געוואָרען.

— יא, פיעל בעסער.

— געהסטו אהיים?

— יא, געוויס.

איך האָב זי פערלאזען און בין אליין אוועק ווייטער. וואס געהט דאָ פאָר? ווען איך בין געשטאנען אנטקעגען איהר, האָב איך געהאט א געפיהל, אז זי איז פאלש. און איצט האָב איך אין דעם ווידער געמוזט צווייפלען און ווען איך בין אהיים געקומען צום עסען, האָב איך זיך געמאכט פאָרווירפע, פאר וואס איך האָב זי כאָטש אויף איין מינוט געקענט פערדעכטיגען.

ביזטו אמאָל אייפערזיכטיג געווען? — אויב יאָ אָדער ניין איז גאַנץ גלייך. דער ערשטער טראָפּן פון אייפערזוכט איז אין מיין האַרצן געפאַלן — דאָס זיינען פייערדיגע טראָפּנס. איך האָב קיין שלום ניט געצווינגען, איך האָב אויף איהר גאָר נישט געגלויבט; איך האָב געוואוסט נור איין זאַך: זי האָט געליינט. שטעל זיך פאָר, יעדען אבענד, ווען מיר זיינען געבליעבען אליין, נאָכדעם ווי די קונדען און די קלערקס זיינען אוועק, סיי אין א שעהנעם וועטער, ווען מיר האָבען ביים האפען שפּאַצירט, סיי מיר זיינען געבליעבען זיצען אין מיין צימער, ווען אין דרויסען איז שלעכט געווען, האָב איך אָהן ריקזיכט פאַר איהר מיין האַרץ געעפענט און איהר אלעס דערצעהלט: ווייל איך האָב זי געליעבט. זי איז געווען א טהייל פון מיין לעבען, דער וויכטיגסטער טהייל, מיין גאַנצע פרייד. אין איהרע קליינע הענטלעך האָט זי געהאלטען געפאַנגען מיין אָרעמע, פערטרויענספולע, טרייע נשמה.

אין די ערשטע טעג, אין יענע ערשטע טעג פון צווייפעל און אומעדיגקייט, איידער דער פערדאַכט האָט אָנגענומען א בעשטימטע געשטאַלט און איז שטאַרקער געוואָרען, האָב איך זיך געפיהלט אזוי נידערגעשלאָגען, מיך האָט אזוי געשווינדערט, ווי איך וואָלט געווען פאַר עפּעס א שווערער קראַנקהייט.

פאַר וואָס האָט זי געזאָגט ליגען? וואָס האָט זי געהאַט צו טהאָן אין יענעם הויז? איך בין אוועק אהין און פּרובירט דאָס אויסגעפינען. איך האָב זיך אָבער גאָר נישט דערוואוסט. דער קוואַרטיראַנט אויפ'ן ערשטען שטאָק, א טאַפּעצירער, האָט מיר אויסגערעכענט אלע זיינע שכנים, אָבער איך בין דערפון ניט קליגער געוואָרען. אויפ'ן צווייטען שטאָק האָט געוואָהנט א העבאַם, אין דריטען א שניידערקע און א נעגעל פּוצערין; אונטער'ן בוידים צוויי קוטשערס מיט זייערע פאַמיליעס.

פאַר וואָס האָט זי געזאָגט ליגען? זי האָט דאָך מיר לייכט געקענט זאָגען, אז זי איז געווען ביי דער שניידערקע אָדער ביי דער פרוי, וואָס פּוצט די נעגעל. מיך האָט געמאַטערט א פערלאַנג די לייטע אויסצופרעגען. איך האָב עס ניט געטהאָן אויס

מורא, אז זי זאָל זיך דערפון ניט דערוויסען און זאָל זיך דאַן אָנשטויסען אויף מיין פערדאכט.

זי איז אלזאָ געגאנגען אהער אין הויז און האָט עס פון מיר בעהאַלטען. דאָ שטעקט עפּעס אונטער דעם. וואס? מאנכעס מאָל האָב איך מיר אויסגעטראכט גאנץ שעהנע גרינדע, עפּעס א גוטע טהאַט, וועלכע זי האָט געוואָלט בעהאַלטען, אפשר עפּעס א נדבה, א שטיצע, פון וועלכער זי האָט ניט געוואָלט רעדען, און איך האָב זיך געמאַכט פאַרווירפע פאַר מיינע בייזע געדאַנ־קען. האָט ניט יעדער פון אונז דאָס רעכט צו האָבען זיינע אונ־שולדיגע, קליינע געהיימניסע? דאַרף א מאַן, ווען ער הייראַט מיט א יונג מיידעל, פערלאַנגען אז זי זאָל איהם רעכענשאַפט אָפּ־געבען פון יעדער זאַך וואס זי טהוט, פון יעדען געדאַנק, וואס זי טראַכט? מיינט דען „הייראַטען“ דאָס אָבזאָגען זיך פון יעדער אונאַבהענגיגקייט, יעדער פרייהייט? האָט זי דען ניט געקענט געהן צו דער שניידערקע, ניט דערצעהלענדיג מיר וועגען דעם, אָדער צו איינער פון דער קוטשער פאַמיליע מיט דער אבזיכט עפּעס גוטעס צו טהאָן? אפשר איז געווען איהר בעזוך אין דיעזען הויז אַזאָ, אז הגם אין איהם איז נישט געווען קיין שום בייזעס, וואָלט איך איהם פיליייכט קריטיקירט? זי האָט מיך געקענט ביז צו די געהיימסטע ווינקעלאַך פון מיין הארצען און האָט אפשר מורא געהאַט, אויב ניט פאַר קיין פּאָרוואורף, איז אפשר פאַר אַן אָבלאַכענדיגען שמייכעל. איהרע הענד זיינען געווען זעהר שעה־נע. און צום סוף איז מיר געקומען אויף די געדאַנקען, אז זי נעהט שטילערהייט צו דער נעגעל־פּוצערין און לאָזט זיך פון איהר בע־האַנדלען. זי האָט עס מיר ניט געזאָגט, אום איך זאָל ניט דענ־קען, אז זי פערשווענדעט צופיעל געלד. זי איז געווען אָרענטליך, שפּאַרזאַם. אפשר האָט זי מורא געהאַט צו פערליערען אין מיינע אויגען דערמיט, וואס זי, אום צו געפעלען ווערען, גיט אויס אַזוי פיעל געלד. די פרויען זיינען דאָך פון נאַטור אויס אַזוי שאַרפ־זיניג און אַזוי שלוי.

אָבער די דאָזיגע אַלע געדאַנקע מיינע האָבען מיך ניט בע־רוהיגט. איך בין געווען אייפערזיכטיג. דער פערדאַכט האָט

אין מיר ניט גערוהט, האָט מיך געפּרעסן, מיך צורייסן. עס איז נאָך ניט געווען קיין בעשטימטער פערדאכט, נור דערוויל בלויז אן אלגעמיינער. איך האָב מורא געהאט אין איהם ארייגצוטראכטען זיך. וואָרים הינטער דעם דאָזיגען פערדאכט איז פערבאָרגען געווען א שרעקליכער געדאנק: א ליעבהאָבער!... האָט זי א געהאט א ליעבהאָבער?... דאָס איז געווען אונגלויבליך, אונמעגליך, און דאָך...

נאָכאנאנד האָב איך געזעהן מאנטינא'ס געזיכט פאר מיר, דעם הויכען, שעהנעם קערל מיט די גלאנצינע האָר, דעם שמייכעל אויף זיינע ליפּען האָב איך געזעהן און איך האָב מיר געטראכט: דער איז עס!...

די גאנצע געשיכטע פון זייער ליעבע האָב איך מיר אויסגעטראכט. זיי האָבען וועגען א בוך גערעדט, וועגען א ליעבעספּאסירונג דיסקוטירט, עפּעס געפונען, וואס האָט מיט זיי אן עהנליכקייט געהאט און די דאָזיגע עהנליכקייט איז א ווירקליכקייט געווארען.

און איך האָב זי גענומען היטען, נאָכשפּירען איהר און דערביי אזוי שרעקליך, אזוי מורא'דיג געליטען. איך האָב זיך געקויפט שיך מיט גומינע אָבזאצען, אום זי זאָל מיינע טריט ניט הערען. און נאָכאנאנד האָב איך זיך איצט גע'גנב'עט ארויף און אראָב די קליינע, געדרעהטע טרעפּ, געוואָלט זי אליין איבעררא־שען. אָפט האָב איך זאָגאר געפּויזעט פון די טרעפּ אויף די הענד, מיט'ן קאָפּ אראָב, אום צו זעהן, וואָס זיי טהוען. באלד אָבער, בעמערקענדיג אז דער קוטשער איז דערביי, בין איך געקראָכען צוריק הינטערווייליגעץ, געקראָכען מיט גרוים מיה און מאטערנים.

איך האָב מעהר ניט געלעבט, איך האָב געליטען. איך האָב פון קיין זאך מעהר ניט געקענט טראכטען, ניט געקענט מעהר ארבייטען, ניט געקימערט זיך מעהר וועגען מיין געשעפט. בין איך נור פונ'ם הויז ארויס און א הונדערט שריט אויף דער גאס געמאכט, אזוי גלייך איז מיר איינגעפאלען: ער איז דאָרט! און איך האָב זיך צוריקגעקעהרט אהיים. ער איז דאָרט ניט געווען.

אָבער ווי־נור איך בין ווידער ארויס, אזוי גלייך האָט זיך מיר ווי־דער אויסגעוויזען, אַז ער איז געקומען, און איך האָב זיך ווידער צוריקגעקעהרט.

אזוי דער גאַנצער טאָג.

ביי נאַכט איז נאָך געווען ערגער. איך האָב זי געפיהלט נעבען זיך אינ'ם בעט. זי איז געלעגען און האָט געשלאָפען, אדער האָט זיך געמאכט אז זי שלאָפט. האָט זי געשלאָפען? ניין, מסתמא ניט. זי האָט מיך, הייסט עס, איצט אויך אָנגעארט.

אונבעוועגליך בין איך געבליבען ליגען אויפ'ן רוקען. די וואַרימקייט פון איהר קערפּער האָט מיר ענג געמאַכט, דעם אָטהעם מיר געשטיקט, מיך געמאַטערט. א מורא'דיגער חשק האָט מיך געפּייניגט, א חשק, וואס איך האָב מיט אַלע כחות געמוזט אין זיך דערשטיקען, אויפצושטעהן, א ליכט צו נעהמען און א האַמער און מיט איין קלאַפּ דעם קאָפּ איהר צו שפּאַלטען, דעם מח איהר צו עפענען, כדי צו קענען זעהן, וואס דאָרט טהוט זיך. איך האָב געוואוסט, אז איך וואָלט דאָרט סיי־ווי מעהר ניט געזעהן ווי נור א געמיש פון געהירן און בלוט, סיי־ווי וואָלט איך גאָר נישט דער־גאַנגען — אונמעגליך. און די דאָזיגע אויגען! ווען זי האָט מיך מיט זיי בלויז אָנגעקוקט, האָט מיך אָנגעכאַפּט א משוגענע רציחה. זיי האָבען געקוקט אזוי קלאָר, טרייהאַרציג און — פאַלש, פאַלש, פאַלש, און בשום אופן האָט מען ניט געקענט דערגעהן, וואס זיי פערבעהאַלטען, פערבאָרגען. א סך מאָל האָב איך א חשק געהאַט, נאָדלען אהין אריינצושטעכען, די דאָזיגע שפּיעגעל פון פאַלשקייט און בעטרוג אויסצושטעכען.

אך! איך קאָן די אינקוויזיציאָן גוט פערשטעהן! איך אַליין וואָלט בענוצט פאר איהר די אינסטרומענטען פון דער אינקווי־זיציאָן... איהרע קניע וואָלט איך אין אייזערנע רינגען פערשרויפט, איהרע פיס, איהרע אָרעמס... רייד!... זיי זיך מודה!... דו ווילסט ניט?... וואַרט־זשע!... לאַנגזאַם וואָלט איך איהר אויף דעם האַלז א שנור ארויפגעטהאָן. — רייד!... זיי זיך מודה!... דו ווילסט ניט?... און איך וואָלט געצויגען דעם שנור, געצויגען און גע־צויגען, ביז זי וואָלט די צונג אַרויסגעשטעקט, ביז איך וואָלט דעם

לעצטען פונק פונ'ם לעבען פון איהר אַרויסגעשטיקט... אָדער איך וואָלט איהר די פינגער אויף אַ פייער געברענט און געבראָטען. און מיט וואָס פאַר אַ פערגעניגען איך וואָלט עס געטהאָן!... רייד... רייד דאָך!... דו ווילסט ניט?... איך וואָלט זי אויף הייסע קויהלען געשטעלט, געברענט זי און געבראָטען אַזוי לאַנג, ביז זי וואָלט זיך מוזען מודה זיין!...

טרעמאולין איז געשטאַנען, די פויסטען צונויפגעדריקט, און האָט געשריען. אַרום אונז אויף די שכנישע דעכער האָבען זיך געשטאַלטען אויפגעהויבען, פונ'ם שלאָף אויפגעוועקט, און האָבען זיך איינגעהערט.

און איך, בעוועגט און פערכאַפּט פון זיין ערצעהלונג, האָב פאַר מיר געזעהן אין דער נאַכט, אַזוי ווי איך וואָלט זי באמת געקענט, די דאָזיגע קליינע, בלאָנדע, לעבהאַפטע פרוי. איך האָב געזעהן, ווי זי האָט איהרע ביכער פערקויפט און מיט די מענער גערעדט. און אין איהר צאַרטען פופּעני־קאָפּ האָב איך פרעכע געדאַנקען געזעהן, משוגענע אידעען, טרוימען פון יונגע פּאַרפיומירטע קראָם־מיידלאַך, וועלכע פערליעבען זיך אין יעדען העלד פון די שונדראָמאַנען. פּונקט אַזוי ווי ער, האָב איך זי פערדעכטיגט, געהאַסט זי און איך וואָלט איהר אויך די פינגער געברענט, אום זי זאָל זיך מודה זיין.

ער האָט דערצעהלט ווייטער אין אַ מעהר רוהיגען טאָן:

— איך ווייס ניט, וואָרום אייגענטליך איך דערצעהל עס דיר. איך האָב מיט קיינעם וועגען דעם ביז היינט ניט גערעדט. יאָ, אָבער זייט צוויי יאָהר האָב איך קיינעם ניט געזעהן, איך האָב מיט קיין מענשען, קיין מענשען ניט גערעדט. און דאָס האָט געברענט אויף מיין האַרצען, געברענט, און געקאָכט און זיך געריסען אַרויס, אַרויס...

אַלזאָ, דאָס איז ניט געוועזען אַזוי ווי איך האָב מיר געדאַכט. דאָס איז געוועזען פיעל ערגער, אַ סך ערגער, ווי איך האָב געגלויבט, ערגער פון ערגער. הער. איך האָב געברויכט דאָס מיטעל, וואָס מען בענוצט געוועהנליך אין אַזוינע פעלע, איך האָב איהר געזאָגט, אַז איך פאָהר כלומר'שט אַוועק. יעדעס מאָל, ווען איך

בין אוועקגעפאהרען, האט מיין פרוי איהר מיטאג געגעסען אין א געוויסען רעסטאראן. בקיצור, איך האב אונטערגעקויפט א קעלנער, אום זי צו איבערראשען.

די טיר פון איהר צימער האט ער געזאלט פאר מיר עפענען. און אין א בעשטימטער צייט האב איך געדארפט אנקומען. שוין מיט א טאג פריהער האט זיך פאר מיר די גאנצע סצענע פארגע־שטעלט, אקוראט ווי זי וואלט זיך שוין געהאט אפגעשפיעלט. מיר האט זיך פארגעשטעלט: איך קום אריין. א קליין טישעל מיט גלעזער, פלעשער, טעלער בעדעקט, שטעהט צווישען איהר און מאנטינא׳ן. זיי דערזעהען מיך, דערשרעקען זיי זיך און בלייבען זיצען, ווי פאראליזירט. איך זאג ניט קיין ווארט, לאז ארונ־טער מיין שטאק, וואס איז מיט בליי אנגעפילט, איבער דעם מאן׳ס קאפ. פון דעם ערשטען קלאפ ברעכט ער צוזאמען טויט, מיט דעם קאפ אויפ׳ן טישטוך. דערנאך ווענד איך זיך צו איהר און לאז איהר א ווײלע קומען צו זיך, זי זאל זעהן, איידער זי שטארבט, איידער זי בעט ביי מיר רחמנות, וואס דא האט פאסירט. אה, איך בין אויף אלצדינג געווען ענטשלאסען, צופריעדען מיט זיך אליין און ווי פער׳שכור׳ט. דער געדאנק וועגען איהר פערצוויי־פעלטען בליק, וואס זי וועט אויף מיר ווארפען, ווען איך וועל מיין שטאק איבער איהר קאפ אויפהייבען, וועגען דעם געשריי, וואס וועט זיך ארויסרייסען פון איהר ברוסט, וועגען איהר טויט־שרעק, איז געווען א פארגעשמאק פון מיין ראכע. און זי וואלט איך גלייך מיט איין קלאפ ניט דער׳הרג׳עט. זי וואלט איך גע־לאזט א ווײלע זיך נאך מוטשען. ניט אמת, דו האלטסט מיך פאר א שרעקליכען מענשען? דו ווייסט אבער ניט, וויפיעל איך האב געליטען. דער איין געדאנק, אז א פרוי, דיין אייגענע פרוי, אדער דיין געליעבטע, וועלכע דו האסט אמת ליעב, גיט זיך אפ אנ־אנדערען, פונקט אזוי ווי דיר, בעריהרט זיינע ליפען פונקט אזוי ווי דיינע, — אה, דאס מאכט ווילד, קאן משוגע מאכען! אה, דער, וואס האט פערזוכט דעם דאזיגען טעם, האט געפיהלט די יסורים פון גהינום. מען איז צו אלצדינג דאן פעהיג. איך וואונ־דער זיך גור, וואס ניט פיעל אפטער ווערען מענשען געטויטעט.

וואָרים די אַלע, וואָס זיינען אַזוי בעטראָגען געוואָרען, האָבען אַ חשק געהאַט צו טויטען, האָבען אין זייער צימער אָדער אויף דער גאַס, געהעצט פון זייער ראַכע־גערעפיהל, זיך אין זייער פאַנ־טאַזיע פאָרגעשטעלט, ווי זיי דערהרגענען, דערשטיקען, דערשי־סען...

קורץ, איך בין געקומען אין רעסטאָראַן. איך האָב געפרעגט:
— זיינען זיי דאָ? דער אונטערגעקויפטער קעלנער האָט גע־ענטפערט: — יאָ! ער האָט מיך אַרויפגעפיהרט אויף אַ שטאָק העכער, אַנגעוויזען מיר אויף אַ טיר און געזאָגט: — דאָ! איך האָב שטייפער אריינגענומען מיין שטאָק אין דער האַנד. איך בין אריין.

איך האָב געטראָפען ריכטיג: זיי זיינען געלעגען איינער ביי דעם אַנדערן אין די אָרעמס. אָבער עס איז ניט געווען מאַנטינא, עס איז געווען דער גענעראַל רע־פלעטש, דער זעקס און זעכציג יאָהריגער גענעראַל...

איך בין געווען אַזוי זיכער, דאָס איך וועל דעם אַנדערען טרעפען, אַז איך בין געבליבען שטעהן ווי געלעהמט, ווען איך האָב דעם אַלטען גענעראַל דערזעהן.

און דאַן... דאַן... נאָך ביז היינט ווייס איך ניט, וואָס מיט מיר איז דעמאָלט געווען. ניין, איך ווייס עס ניט. וואָלט עס געווען יענער, וואָלט איך זיכער אַ מאָרד בעגאַנגען. אָבער פאַר דעם דאָזיגען אַלטען קערל מיט דעם דיקען בויך און הענגענדיגע באַקען האָב איך נור אַן עקעל דערפיהלט. זי, וועלכע האָט אויס־געזעהן ווי אַ פופצעהן יאָהריג מיידעלע, האָט זיך אָפּגעגעבען דעם דאָזיגען דיקען, אַלטען, כמעט קראַנקען מאַן, ווייל ער איז אַ מאַר־קיז געווען, אַ גענעראַל, אַ פריינד און אַ פערטרויטער פון ארונ־טערגעוואָרפענע קעניגע.

ניין, איך ווייס ניט, וואָס איך האָב דאַן געפיהלט און וואָס איך האָב געטראַכט. דעם דאָזיגען אַלטען קערל האָב איך ניט געקענט שלאָגען. וואָס פאַר אַ שאַנדע! ניין, איך האָב קיין חשק ניט געהאַט, מיין פרוי צו טויטען, נור אַלע פרויען, וואָס

זיינען צו אזוינס פעהיג. איך בין שוין ניט געווען מעהר איי־פערזיכטיג, איך בין געווען ווי פון א דונער דערשלאָגען.

מען מעג זאָגען אויף די מענער וואס מען וויל, אבער אזוי עקעלהאפט זיינען זיי ניט. א מאן, וואס זאָל פעהיג זיין אויף אזא ערניעדערונג, איז א זעלטענהייט. א מאן, וואס זאָל זיין דער ליעבהאָבער פון אן אלטער פרוי, וואָלט מען מעהר פעראכטעט ווי א גנב. מיר זיינען ריין, מיין פריינד. אבער זיי, זיי, די פרויען, וואָס זייערע הערצער זיינען שמוציג, זיי געהערען אלעמען, אלע־מען, יונגע אָדער אלטע, אויס די פערשיעדענסטע ניעדריגסטע אורזאכען, ווייל עס איז זייער בערוף, זייער געשעפט, ווייל זיי זיינען געבאָרענע פראָסטיטוטקעס. דאָס זיינען די אייביגע, אונ־בעוואוסטע, טעמפּע בעשעפענישען, וועלכע באָטען אָן זייער קער־פער אָהן עקעל, וואָרים ער איז סחורה פאר ליעבע; וועלכע פער־קויפען איהם אָדער שענקען איהם אוועק צו דעם גרייז־גרויען לע־בע־מאן מיט דעם גאָלד אין דער קעשענע, צי צו דעם אונציכטיגען, אלטען מאן צוליעב זיין יחסן׳שען טיטול...

ער האָט גערעדט ווי א נביא פון די אלטע צייטען מיט א הויכער שטימע, און זיינע ווערטער האָבען אָפּגעהילכט אונטער דעם אייביג־אויסגעשטערנטען הימעל, פול צאָרן און פערצווייפ־לונג. ער האָט גערעדט וועגען די פערהערליכטע שאנדע פון אלע מעטרעסען פון די אלטע טיטולירטע הערשער וואָס האָבען גע־לעבט אין אלע, אלע צייטען.

און ווי דורך א כשוף, פון זיינע ווערטער ארויסגערופען, האָב איך דערזעהן אין דער דאָזיגער מזרח־נאכט ארויסטרעטען די אלע מיידלעך פון די אלטע, אלטע צייטען, די שעהנע מיידלאך מיט די שמוציגע נשמות, וועלכע האָבען, ווי די חיות, נאָכגעגע־בען די ליעבעס־פערלאנגען פון אָפּגעלעבטע גרייזען. זיי אלע זיי־נען ארום אונז ערשינען, אלע די דיענערינען פון די פּאטריארכען, וועלכע זיינען אזוי געלויבט אין דער ביבעל: הגר, רות, די טאָכ־טער פון לוט, די ברוינע אביגיל, וועלכע האָט מיט איהרע לאסקעס דעם שטאַרבענדען דוד ווידער בעלעבט, און אלע אנדערע יונגע, דיקע, ווייסע פּאטריציערינען, פרויען און טעכטער פון רוימישע

אריסטאָקראטען, אדער פּלעבעיערינען, פרויען און טעכטער פונ׳ם רוימישען המון, אונפעראנטווארטליכע, געצוואונגענע, פערפיהר־טע אדער בעצאָהלטע שקלאפען־קערפערס...

איך האָב געפרעגט:

— וואָס האָסטו געטהאָן?

ער האָט געענטפערט:

— איך בין אוועקגעפאָהרען און אזוי בין איך אהער גע־קומען.

מיר זיינען נאָך א לאנגע צייט געזעסען איינער נעבען אנ־דערן, געטרוימט און געשוויגען.

*   *
*

דער דאָזיגער אבענד איז פערבליבען איינגעקריצט אין מיין זכרון. אלעס וואס איך האָב געזעהן, געהערט, געפיהלט און אויף וואָס איך האָב זיך אָנגעשטויסען, דער פיש־פאנג, אפשר אויך דער פּאָליפּ, די דאָזיגע ערצעהלונג, בעת ארום אונז אויף די שכנ׳ישע דעכער זיינען געלעגען ווייסע געשטאלטען, אלעס אין איינעם האָט צוזאמענגעשטעלט א שטארקען, בעוועגטען בילד. מאנכע בעגע־גניש, מאנכער אונערקלעהרליכער צוזאמענהאנג פון זאכען, הגם אין זיי איז נישטאָ קיין שום אויסערגעוועהנליכעס, ענטהאלטען אין זיך מעהר לעבענס־ווארהייט און דעקען אויף פאר אונז מעהר די פערבאָרגענע ווינקעלעך פונ׳ם לעבען, ווי גאנצע טעג פון רוהיגען טראכטען און בעאבאכטען.

דער אלטער

מילדע יעסענדיגע זון האט געשיינט איבער דעם גרויסען הויף, איבער די זומפען און גריבער. דארט וואו די קיה האבען אויפגעפרעסען דאס גראז איז די ערד נאך געווען נאס פון רעגען. דער פוס איז אהין אריינגעקראכען, ווי אין א זומפ, און געשליאפעט ביי יערען טריט. פון די פילע עפעל ביימער זיינען מאס רויטע עפעל אויף דאס דונקעלע גראז ארוי־טערגעפאלען.

אויפ'ן מיסט פאר'ן שטאל זיינען ארומגעגאנגען פערשיעדענ־פאר־ביגע היהנער, האבען געקוואקטשעט, געקראצט און געשארט ארום זיך, בעת ביידע הענער האבען נאכאנאנד געקרעהט און גע־זוכט ווערימלאך פאר זייערע היהנער, וועלכע זיי האבען גערופען צו זיך מיט עפעס מאדנע טענער.

די טירעל פון די הילצערנע שטאכעטען, מיט וועלכע דער הויף איז ארומגעצאמט געווארען, האט זיך געעפענט, און א מאן איז אריין. ער איז אלט געווען א יאהר פערציג, אבער אויסגע־זעהן האט ער ווי פון זעכציג. ער איז געגאנגען מיט לאנגע טריט, טרעטענדיג שווער אין זיינע הילצערנע, מיט שטרוי אנגעשטאפ־טע שיך. זיינע צו־לאנגע הענד האבען אראבגעהאנגען פון ביידע זייטען קערפער ווי שטעקענס.

ווען ער איז צוגעקומען נעהנטער, האט א געלער הונד, וועל־כער איז געלעגען צו פוסען פון א ריעזיגען בארן בוים, גענומען דרעהען מיט'ן עק און בילען פאר פרייד.

דער מאן האט א געשריי געטהאן:

— שטיל, פינאט!

דער הונד איז אנשווייגען געווארען. א פויערטע איז פון הויז

אַרויס. איהר ברייטער, פלאַכער, ביינערדיגער לייב האָט זיך אָבגעצייכענט אונטער דער וואָלענער קלייד, וועלכע איז געלעגען ענג אַרום טאַליע. אַ גרויער, קורצער ראָק האָט איהר געגרייכט ביז איבער די קניע, זי האָט געטראָגען בלויע זאָקען און אויף שווערע שיך, פול מיט שטרוי.

אַ ווייסע, געל געוואָרענע הייבעל האָט פאַרדעקט איהרע שיטערע האָאַר, וועלכע זיינען געווען צוגעקלעפּט צום קאָפּ און אויף איהר ברייטען, העסליכען, ברוינעם פּנים איז געלעגען יענער ווילדער, נידערגעשלאָגענער אויסדרוק, וועלכען מען זעהט אָפט ביי די פרויען.

דער מאַן האָט געפרעגט:

— וואָס מאַכט ער

די פרוי האָט געענטפערט:

— דער הערר פּריסטער רענקט, אַז מאַטטהאַי קאָנטשעט זיך, די נאַכט וועט ער ניט איבערלעבען!

זיי זיינען אַריין אין הויז. נאָך דעם ווי זיי זיינען דורכגעגאַנגען די קיך, זיינען זיי אַריין אין אַ ניעדעריגען, שוואַרצען צימער מיט אַ קליין פענסטער'ל, וועלכער איז פאַרהאַנגען געווען מיט אַ נאַרמאַנישען שטאָפּענעם פאַרהאַנג.

גרויסע באַלקענס, וועלכע די צייט האָט צובויגען, פאַרשוואַרצט און פאַררויכערט, האָבען אונטערגעהאַלטען דעם פאַלאָפּ און זיך געצויגען איבער'ן גאַנצען צימער.

דער ניט־גלייכער פּאָל פון קיך איז געווען שמוציג און אין דער טיעפקייט פונ'ם צימער האָט זיך אָבגעצייכענט אַ בעט ווי אַ העלער פלעק.

אַ רעגעלמעסיגער, טעמפּער גערויש, אַ שווערער, פּייפענדיגער אָטהעם, אַ כאָרכלען און סקריפּען האָט זיך געטראָגען פון יענעם ווינקעל אַרויס, וואו אַ גרייז איז געלעגען און האָט גע'גוסס'ט; דאָס איז געווען דער פויערטע'ס פאָטער.

דער מאַן און די פרוי זיינען צוגעגאַנגען צו איהם און אָנגעקוקט דעם גוסס'ן מיט זייערע טעמפּע, רוהיגע אויגען. דער איידעם האָט זיך אָנגערופען:

— עס זעהט אויס, אז ער איז שוין באלד פארטיג. די נאכט וועט ער ניט איבערלעבען!

די פויערטע האט געמאכט:

—ער כארכעלט שוין אזוי פון מיטאג צייט אן!

דאן איז זי אנטשוויגען געווארען. דער פאטער איז געלעגען מיט צוגעמאכטע אויגען, זיין פנים איז געווען אלט, איינגעפאלען, אזוי אויסגעטריקענט, ווי עס וואלט געווען פון האלץ אויסגעשניצט. דורך זיין האלב אפענעם מויל האט זיך מיט א כארכלען דער אטהעם דורכגעריסען און ביי יעדען אטהעם־צוג האט זיך דאס גראבע לייוואנד אויף זיין ברוסט געהויבען. נאך א לאנגען שוויי־גען האט דער איידעם זיך אנגערופען:

— מיר וועלען האבען א שעהנעם עסק; גראד איצט, ווען אויפ'ן פעלד איז דא אזוי פיעל ארבייט!

זיין פרוי איז געווארען אונרוהיג ביים געדאנק, אז דער טויט פון איהר פאטער וועט ביי זיי אוועקנעהמען אזוי פיעל צייט; זי האט א ווייזע געטראכט און דאן האט זי געזאגט:

— סיי־ווי וועט ער דאך שוין זיין טויט, קענען מיר איהם שבת בעגראבען. מארגען קענסטו נאך גענוג ארבייטען.

דער פויער האט נאכגעטראכט און געענטפערט:

— ניין, עס געהט נישט, מארגען מוז איך אלעמען איינלאדען צו דער לויה, עס וועט נעהמען אודאי פינף אדער זעקס שטונדען ביז איך וועל זיי אלעמען פון טרואוויל ביז מאנעטאט זעהן און פארבעטען צו אונז.

צוויי, דריי מינוטען האט די פרוי נאכגעטראכט און דאן האט זי געזאגט:

— ס'איז נאך נישטא קיין דריי א זייגער, דו קענסט היינט נאך גלייך אנהויבען געהן און אויף דער זייט פון טרואוויל אלע־מען זאגען. דו קענסט רוהיג זאגען, אז ער איז שוין געשטארבען, ביז מארגען אין דער פריה וועט ער שוין ניט דערציהען.

דער מאן האט א ווייזע געשווינען, איבערלייגט די זאך גאנץ גענוי און צום סוף האט ער ערקלעהרט:

— גוט, איך'ל געהן!

ער איז ארויסגעגאנגען, באלד איז ער ווידער צוריק אריין און געזאָגט נאָך א קורצען ישוב הדעת.

— דו האָסט ניט וואָס צו טהאָן, טאָ נעהם די עפּעל און שעל זיי אָפּ צום קאָכען און פיער טוץ פון דעם פּראָסטערען סאָרט קענסטו צורעכט מאכען פאר דער טויטען־סעודה, און וועסט גלייך אָנצינדען דעם באק־אויווען.

ער איז ארוים פון צימער, איז אריין אין קיך, האָט געעפענט די שפּייז שאפּע, ארויסגענומען א זעקס פונטיגען לעבעל ברויט, אָב־געשניטען א שטיק דערפון און צוזאמענגעקליבען מיט דער האנד די ברעקלאך, וואָס זיינען געפאלען אויפ'ן טיש, האָט זיי אריינ־געשאָטען אין מויל אריין, אז זיי זאָלען ניט נעהן אין ניוועץ. דאן האָט ער מיט א שפּיץ מעסער גענומען א שטיק געזאלצענע פּוטער פון א ברוינעם ערדענעם טאָפּ, האָט עס אָנגעשמירט אויף דאָס ברויט און גענומען לאנגזאם עסען, אזוי לאנגזאם, ווי ער האָט אלעס געטהאָן.

ער איז אוועק צוריק דורכ'ן הויף, האָט בערוהיגט דעם הונד, וועלכער האָט ווידער גענומען ביללען, און איז אוועק מיט'ן וועג צו טרואוויל.

* * *

געבליעבען אליין, האָט זיך די פרוי גלייך גענומען צו דער ארבייט. האָט אויפגעדעקט דעם מעהל קאסטען, צורעכט געמאכט דעם טייג, איהם לאנג געקנעטען, געדרעהט און געדרעהט אין אלע זייטען, צושטיקעלט איהם, געפּרעסט און ווידער צוזאמענגעקנאָטען. דערנאָך האָט זי געמאכט איין גרויסע, קיילעכדיגע שטיק טייג און עס אוועקגעלייגט אויף א ברעט טיש. דאן איז זי אוועק רייסען עפּעל און כדי ניט צו צוברעכען די צווייגען מיט דעם לאנגען שטע־קען, איז זי אליין אויפ'ן בוים ארויפגעקלעטערט און האָט גענומען וועהר פאָרזיכטיג קלייבען די עפּעל. זי האָט געריסען בלויז די גאנץ רייפע, זיי געריסען און אין פארטוך געוואָרפען.

אויפ'ן וועג האָט א שטימע אויסגערופען:

— הע, מאדאם שיקאָט!

זי האָט זיך ארומגעקוקט. עס איז געווען איהר שכן, דער דאָרפ'ס פאָרשטעהער אָסימום פאוועט, וועלכער איז געפאָהרען

אויפ'ן פעלד צו דער ארבייט. ער איז געזעסן אויף זיין מיסט־וואגען מיט די פיס אראבגעהאנגען. זי האט זיך אומגערעהט צו איהם און געזאגט:

— וואס פערלאנגט איהר, הערר פארשטעהער?

— וואס מאכט עפעס דער אלטער?

זי האט אויסגערופען:

— מיט איהם איז כמעט אין גאנצען אויס. שבת ארום זיעבען אזייגער וועט זיין די טויטען־סעודה, דען די פעלד־ארבייט קען ניט ווארטען.

דער שכן האט געענטפערט:

— זאל זיין מיט גליק!

זי האט געענטפערט אויף זיין העפליכקייט:

— א דאנק, אויך אייך דאס זעלבע!

דאן האט זי ווייטער געריסען די עפעל. אזוי שנעל ווי זי איז ווידער אריין אין הויז, האט זי א קוק געטהאן, וואס דער פאטער מאכט, דענקענדיג, אז ער איז שוין אודאי געשטארבען. אבער נאך אויפ'ן שוועל האט זי דערהערט זיין הויכען, פייפענדיגען אטהעם. עס איז געוועזן איבעריג צו צוגעהן צום בעט און כדי ניט צו פארליערען קיין צייט האט זי זיך גלייך גענומען צורעכט מאכען דאס עסען.

איינעם נאכ'ן אנדערען האט זי איינגעוויקעלט די עפעל אין א דינעם בלעטעל טייג און האט זיי אוועקגעלייגט נאך דער רייהע נאך אויפ'ן טיש. ווען זי האט אזוי צורעכט געמאכט אכט און פערציג שטיק און זיי אויסגעלייגט צו טוץ אין א רייהע, האט זי זיך גענומען קאכען איהר וועטשערע.

זי האט ארויפגעשטעלט א טאפ אויפ'ן פייער, אויף צו קאכען קארטאפעל, דען זי האט זיך בארעכענט, אז עס איז א שאד צו מאכען גלייך דעם באק־אויוון; זי האט דאך נאך מארגען א גאנצען טאג פאר זיך און זי וועט נאך צייט האבען אלעס פארצו־בערייטען.

איהר מאן איז צוריק געקומען אזייגער פינף און אזוי גיך ווי ער האט דעם שוועל אריבערגעטראטען, האט ער געפרעגט:

— איז ער טויט?

זי האָט געענטפערט:

— נאָך ניט, ער כאָרכעלט נאָך!

זיי זיינען צוגעגאַנגען צום בעט; אין דעם צושטאַנד פון׳ם אַלטען האָט זיך גאָרנישט געענדערט. זיין שווערע, רעגעלמעסיגער, ווי א פּערפּענדיקעל געהענדיגער אָטהעם איז ניט שנעלער און ניט לאַנגזאַמער געוואָרען.

דער איידעם האָט איהם אָנגעקוקט א ווײַלע, דאַן האָט ער געזאָגט:

— ער וועט אויסגעהן אַזוי, אַז מען וועט עס גאָרנישט בעמערקען, שטיל ווי א ליכט!

זיי זיינען ווידער אַריין אין קיך און שווייגענדיג גענומען עסען וועטשערע. אויסגעזופּט די זופּ, האָבען זיי נאָך געגעסען א שטיק פּוטער־קיכעל, דאַן האָבען זיי צוואַשען די טעלער און זיך אומגעקעהרט צוריק צום גוסס׳ן אין צימער אַריין.

די פרוי האָט צוגעטראָגען א קליין, קאָפּטשענדיג לעמפּעל צום פּאָטער׳ס פּנים; ווען ער זאָל ניט אָטהעמען, וואָלט מען איהם געקענט אָננעהמען פאַר א טויטען.

די פּויערים זיינען געשלאָפען אין א בעט אויפ׳ן צווייטען עק פון צימער. ניט רעדענדיג א וואָרט האָבען זיי אויסגעלאָשען דעם לאָמפּ, זיך געלייגט אין בעט, צוגעמאַכט די אויגען און באַלד האָט זיך א דאָפּעלטער כראָפּען אויסגעמישט מיט דעם שטענדיגען כאָרכלען פון׳ם גוסס׳ן.

אין דעם דערבייאיגען שפּייכלער זיינען אַרומגעלאָפען שצורעס און מייז.

* * *

ווי נור עס איז טאָג געוואָרען, האָט זיך דער מאַן אויפגעכאַפּט. דער שווער האָט נאָך אַלץ געלעבט.

ער האָט א שטורכע געטהאָן די ווייב, אונרוהיג דערפון וואָס דער אַלטער לעבט אַזוי לאַנג.

— זאָג נור דו, פהעמיע, ער וויל זיך גאָר ניט אָבטראָגען, וואָס דענקסטו דערפון?

ער האָט געוואוסט, אַז זי האָט אימער עפּעס אַ גוטע עצה. זי האָט געענטפערט:

— נו, מילא, וואָס קען מען טהאָן, אָבער דעם טאָג וועט ער ניט דערציהען, דאָס איז זיכער! מיר דארפען ניט מורא האָבען. ווען דער פערשטאַנד זאָל גאָרנישט האָבען דאגעגען, דאן קען מען איהם נאָך מאָרגען בעגראָבען. מיט דעם אַלטען רענארד האָט מען אויך אַזוי געטהאָן.

דאָס האָט איהם בערוהיגט און ער איז אוועק אויפ׳ן פעלד.

זיין פרוי האָט אריינגעשטעלט פרעגלען די עפּעל, דאן האָט זי געטהאָן אַלע איבעריגע ארבייט אויפ׳ן הויף.

ארום מיטאָג צייט איז דער אַלטער נאָך אַלץ ניט געווען גע־שטאָרבען!

די טאָג ארבייטער, וועלכע מען האָט געדונגען צו ארבייטען אין פעלד זיינען גרופּענווייז געקומען אָנקוקען דעם אַלטען, וועל־כער האָט נאָך אַלץ ניט געוואָלט פארלאָזען די וועלט. יעדער האָט עפּעס געהאט צו זאָגען, דערנאָך זיינען זיי אוועק צוריק אין פעלד.

ווען מען איז אזייגער זעקס פארנאכט צוריק אהיים געקומען, האָט דער אַלטער נאָך אַלץ געאָטהעמט.

איצט האָט זיך דער איידעם אויף אַן אמת דערשראָקען:

— פהעמיע, וואָס וועסטו עפּעס איצטער זאָגען?

זי האָט ניט געוואוסט, וואָס מען הויבט אָן צו טהאָן. זיי זיינען ביידע אוועק צום פאָרשטעהער. ער האָט צוגעזאָגט, אַז ער וועט זיך מאכען ניט זעהענדיג און וועט טראָצדעם ערלויבען צו מאכען די לויה. דער דאָקטאָר, צו וועלכען זיי זיינען דערנאָך אוועק, האָט אויך גאָרנישט געהאט דאגעגען און מאַן און ווייב האָ־בען זיך אומגעקעהרט אהיים בערוהיגטע.

זיי האָבען זיך געלייגט אין בעט און זיינען איינגעשלאָפען, ווי מיט א טאָג צוריק, און זייער שטארקער אטהעם האָט זיך ווידער אויסגעמישט מיט דעם שוואכען אטהעם פון דעם אַלטען.

ווען זיי זיינען אויפגעשטאנען, איז ער נאָך אַלץ ניט געווען טויט!

* * *

איצט זיינען זיי געוואָרען שטארק פערצווייפעלט. זיי זיינען געבליבען שטעהן צו פוסען פון בעט און האָבען געקוקט אויף דעם אלטען מיט בליקען פול כעס און פאָרוואורף, עפּעס אזוי ווי ער וואָלט מיט זיי קאטאָוועס געטריבען, זיך פון זיי אויסגעלאכט, זיי בע־טראָגען, זיך פּשוט מיט זיי גערייצט. איבערהויפּט זיינען זיי גע־ווען אויף איהם בייז, וואָס ער מאכט זיי צו פארלירען אזוי פיעל צייט.

דער איידעם האָט געפרעגט:

— נו, וואָס ווילען מיר איצט טהאָן?

זי האָט זיך ניט געקענט קיין עצה געבען און געענטפערט:

— אן אונגליק און גאָר!

די איינגעלאדענע געסט, וועלכע האָבען געדארפט באלד אָנ־קומען, האָט מען דאָך איצט ניט געקענט ווידער אויסלאדען. און דאָס פּאָאָר פאָלק האָט זיך בעשלאָסען צו ווארטען און ערקלעהרען די געסט זייער אונגליק.

צעהן מינוטען פאר צעהן זיינען אָנגעקומען די ערשטע, די פרויען אין שווארצען אָנגעטהאָן מיט לאנגע שלייערס און טרויע־ריגע מינעס; די מענער אין זייערע טוכענע יאָקען האָבען זיך געהאלטען פריי‍ער. זיי זיינען געגאנגען פּאָרוויז און האָבען גערעדט פון געשעפטען.

דער פויער און זיין פרוי האָבען זיי אויפגענומען צוטומעלט און שטארק פארצווייפעלט, און ווען זיי האָבען דערזעהן די ערש־טע געסט, האָבען זיי זיךביידע מיט א מאָל פּלוצים צו־וויינט. זיי האָבען דערצעהלט, וואָס דאָ האָט פּאסירט, זייער גרויסע פערלע־גענהייט, האָבען אָנגעבאָטען שטולען און זיך ענטשולדיגט. זיי האָבען ערקלעהרט, אז יעדער איינער אויף זייער אָרט וואָלט גע־האנדעלט פונקט אזוי ווי זיי, האָבען גערעדט אָהן א סוף און קיי־נעם ניט צוגעלאָזען אויסצורעדען א וואָרט.

זיי זיינען געגאנגען פון איינעם צום אנדערען און אלץ גע־טענה'ט:

— קיינעם וואָלט גאָר אזוינס ניט איינגעפאלען; ער האָט א לעבענסקראפט, אז קיינער וואָלט עס גאָרנישט געגלויבט!

די געסט זיינען געוואָרען ערשטוינט און אביסעל צומישט, ווי מענשען ביי וועמען מען נעהמט צו פון אונטער דער נאָז א שמחה אויף וועלכער זיי האָבען זיך גערעכט, און זיי האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. זיי זיינען געבליבען זיצען אָדער שטעהן אין צי־מער, א פּאָר האָבען גלייך געוואָלט אוועקגעהן צוריק, אָבער דער פויער האָט אָבגעהאַלטען:

— איילט זיך ניט, א שטיקעל ברויט ווילען מיר נאָך קריגען צו עסען און די ווארעניקעס, וואָס מיר האָבען אָנגעגרייט, קענען דאָך אויך ניט בלייבען ליגען!

ביי דער דאָזיגער אויסזיכט זיינען די פּנים'ער גלייך ליכטי־גער געוואָרען און מען האָט גענומען שטיל רעדען. ביסלעכווייז האָט זיך דער הויף אָנגעפילט מיט מענשען; די וועלכע זיינען פריהער געקומען, האָבען דערצעהלט די שפּעטערדיגע די געשיכטע וועגען דעם אַלטען, מען האָט גערעדט, געלאַכט, דער געדאַנק וועגען די ווארעניקעס האָט אַלעמען אָנגעפילט מיט פרייד.

די פרויען זיינען ארייננגעקומען א קוק צו טהאָן אויפ'ן גוסס'ן, זיי האָבען זיך איבערגע'צלמ'ט ביים בעט, געשטאַמעלט א געבעט און זיינען ווידער ארויסגעגאַנגען. די מענער האָבען זיך ווענינער געאינטערעסירט מיט דעם אַלטען; זיי האָבען בלויז געוואָרפען א בליק דורך דעם אָפענעם פענסטער. פרוי שיקאָט האָט דערצעהלט וועגען דעם אַלטען'ס קאַמפּף מיט'ן טויט:

— צוויי טעג ליגט ער שוין אָט אזוי, ניט מעהר און ניט ווענינער. כאָרכעלט און סאָפּעט ניט שטארקער און ניט שוואכער, אָט אזוי ווי א פּאָמפּע, וואָס האָט קיין וואסער ניט.

* * *

ווען אַלע האָבען שוין געהאַט געזעהן דעם גוסס'ען, האָט מען א טראַכט געטהאָן וועגען עסען און אזוי ווי עס זיינען געווען צו־פיעל מענשען און זיי וואָלטען אַלע ניט געקענט אריין אין קיך, האָט מען ארויסגעטראָגען א טיש פאַר דער טהיר. די פּיער טויץ גאָלדענע, אפּעטיטליכע עפּעל האָבען אַלעמענס בליקען צו זיך צו־געצויגען.

זיי זיינען געלעגען אויף צוויי גרויסע שיסלען, יעדערער האָט

אויסנעצווינגען די האַנד, כדי שנעל צו כאַפּען איינעם, אין דער מורא, אַז עס וועט אפשר ניט סטייען פאַר אַלעמען; אָבער עס זיינען נאָך איבערגעבליבען פיער שטיק.

דער פויער האָט געזאָגט, קייענדיג מיט אַ פולען מויל:

— אַך, ווען דער פאָטער וואָלט אונז דאָ געזעהען עסענדיג, ער וואָלט ניט געקענט מעהר איינלינען, ער האָט די וואַרעניקעס ליעב געהאַט ווי דאָס לעבען.

אַן אַלטער פויער האָט בעמערקט:

— נו, ער וועט זיי שוין מעהר ניט עסען, אויף אַלעם קומט אַ צייט!

די דאָזיגע בעמערקונג, אנשטאָט די געסט אומעטיג צו מאַכען, האָט זיי אין געגענטהייל זעהר לוסטיג געמאַכט. זיי האָבען זיך געפּרעהט, וואָס עס איז זייער צייט צו עסען די געשמאַקע וואַרע־ניקלאַך.

פרוי שיקאָט איז געוועזען אויסער זיך פון די אומזיסטע הוצאות. זי האָט געהאַלטען אין איין לויפען צו דער וויין פעסעל און האָט נאָכאַנאַנד אָנגעפּילט די גלעזער.

יעצט האָבען אַלע געלאַכט, מען האָט גערעדט אַלץ העכער און העכער און באַלד האָבען אַלע געשריען ווי ביי אַלע מאָהל־צייטען.

פּלוצים האָט זיך ביים פענסטער בעוויזען אַן אַלטע פויערטע, וועלכע איז געבליבען מיט'ן גוסס'ען אויס מורא פאַר איהר איינגע־נעם באַלדיגען סוף, און האָט אויסגערופען הויך און מיט אַ קוויטש:

— ער איז געשטאָרבען! ער איז געשטאָרבען!

אַלע זיינען אנשווייגען געוואָרען. די פרויען האָבען זיך שנעל אויפגעהויבען, כדי אויף איהם אַ קוק צו טהאָן. און ער איז טאַקע אין דער אמת'ען געוועזען טויט. דאָס כאָרכלען האָט אויפגעהערט.

די מענער האָבען זיך אָנגעקוקט און אַרונטערגעלאָזט די אויגען; עס איז זיי געוואָרען עפּעס קאַלאַמוטנע אויפ'ן האַרצען, זיי האָבען נאָך דאָס עסען ניט אוספּעיעט אַרונטערשלינגען. דער אַלטער האָט אויסגעקליבען אַ שלעכטע צייט, ער האָט געמענט נאָך אַ ווײַלע וואַרטען.

די שיקאַטס האָבען איצט שוין מעהר ניט געוויינט, אבי עס האָט גענומען אַ סוף, איצט זיינען זיי געווען רוהיג און האָבען געזאָגט:

— איהר זעהט, מיר האָבען גלייך געוואוסט, אַז עס וועט שוין ניט לאַנג געדויערען. ווען ער וואָלט זיך נור לעצטע נאַכט אביסעל צוגעאיילט, וואָלטען מיר פארשפּאָרט די אַלע אונאַנגע־נעהמליכקייטען.

אָבער דעם עולם האָט דאָס ווייניג געקימערט, אבי עס האָט גענומען אַ סוף; מאָנטאָג וועט ער בעגראָבען ווערען און ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט וועט מען ווידער עסען וואַרעניקעס.

די געסט זיינען אוועק פרעהליכע, האָבען געפּלוידערט צווי־שען זיך, גערעדט איבער דעם צופאַל, גליקליכע און צופריעדענע, וואָס עס האָט זיך אַזוי געמאַכט און זיי האָבען געקראָגען וואָס צו עסען.

און ווען מאַן און ווייב זיינען געבליבען אליין, האָט זי גע־זאָגט, מיט אַ פּנים פּארקרימט פון ערגערניש און צער:

— איצט מוזען מיר איבער אַ נייס מאַכען פּיער טוץ וואַרע־ניקעס; גאָט ווייסט, אַז ער האָט זיך די נאַכט געקענט אביסעל צואיילען!

און דער מאַן האָט געענטפערט:

— מילא, וואָס קען מען זיך העלפען, אַלע טאָג איז ניט יום טוב!

אַן אלמנה

ס איז געווען אין דער נעיענ־צייט אין'ם שלאָס פון באָנעוויל. דער הערבסט איז געווען א טרויעריגער און א רעגענדיגער. די פערוועלקטע בלעטער האָבען ניט געשורשעט אונטער די פיס, נאָר זיי זיינען געלעגען און געפוילט פון שטענדיגען רעגען.

דער כמעט נאקעטער וואלד איז געווען פייכט זוי א צימער אין באָד. ווען מען איז צוגעקומען צו די גרויסע, פון רעגנען צואווייקטע בוימער, האָט א שלאַנג געטהאָן אנטקעגען א שימעל־גערוך, א פייכטקייט און א נאסקייט.

די יעגער וועלכע האָבען זיך נאָכאנאנד געפונען אין דער דאָזיגער נאסקייט צוזאמען מיט זייערע הינט און די יונגע יעגערינען, האָבען זיך יעדען אבענד אומגעקעהרט צוריק מיעד אין קערפער און אין גייסט.

נאָך'ן דינער האָט מען אין גרויסען זאאל געשפיעלט אין לאָטאָ, אָבער קיינער האָט זיך דערביי ניט אמוזירט. דער ווינד האָט געבושעוועט, געקלאַפּט אין די לאָדען און געריסען דעם דאָך.

דאן האָט מען פּראָבירט דערצעהלען מעשות, אָבער קיינעם איז נישט איינגעפאלען עטוואָס אינטערעסאנטעס. די יעגער האָבען דערצעהלט יאגד־געשיכטען און די פרויען האָבען זיך צובראָכען די קעפּ אויסצוטראכטען עטוואָס פאנטאסטישעס; אָבער אומזיסט, זייער פאנטאזיע איז געווען צו אָרעם.

מען האָט שוין געוואָלט אויפגעבען דאָס אמוזירען זיך דורך מעשה'לאך, ווען א יונגע פרוי האָט אויף איהר טאנטע'ס פינגער בעמערקט א קליינעם האָארענעם רינג, וועלכע זי האָט שוין פריהער אויך געזעהען, אָבער האָט איהם ניט געשענקט קיין אויפמערקזאמקייט.

און זי האָט געפרעגט, דרעהענדיג דעם רינג לייכט אויף׳ן פינגער:

— זאָג מיר אָקאָרשט, טאַנטע, וואָס איז דאָס פאַר אַ רינג, עס זעהט עפּעס אויס ווי קינדער האָאר?

די טאַנטע, אַן אַלטע מיידעל, איז געוואָרען רויט, דאַן בלייך און געענטפערט מיט אַ ציטערענדער שטימע:

— דאָס איז אַזוי טרויעריג, אַזוי טרויעריג, אַז איך וואָלט וועגען דעם ניט וועלען רעדען. דאָס אונגליק פון מיין גאַנצען לעבען קומט דערפון. דעמאָלט בין איך נאָך געווען גאָר יונג און די ערינערונג איז פאַר מיר אַזוי טרויעריג, אַז ווען נאָר איך טראַכט דערפון, מוז איך וויינען.

איצט ערשט האָט מען זיך אויף אַן אמת פעראינטערעסירט מיט איהר געשיכטע און אַלע האָבען עס געוואָלט הערען, אָבער די טאַנטע האָט ניט געוואָלט דערצעהלען. צום סוף האָט מען זי אַזוי לאַנג געבעטען, אַז זי האָט נאָכגעגעבען:

— איך האָב אייך אָפט דערצעהלט פון דער פאַמיליע דע סאַנטעז, וועלכע איז איצט שוין אין גאַנצען אויסגעשטאָרבען — האָט זי אָנגעהויבען — איך האָב געקענט די לעצטע דריי מיט־גליעדער פון דער דאָזיגער פאַמיליע. אַלע דריי, מענער, זיינען געשטאָרבען אויף דעם זעלביגען אופן. דאָס זיינען די האָאר פון דעם לעצטען. ער איז געווען אַלט דרייצעהן יאָהר, ווען ער האָט זיך גענומען דאָס לעבען... צוליעב מיר. דאָס קומט אייך אויס עפּעס מאָדנע, ניט אמת?

אַך, זיי זיינען געווען מערקווירדיגע מענשען, די דאָזיגע סאַנ־טעז׳עס, מען קען זאָגען משוגעים, אָבער זייערע משוגעת׳ן זיינען דאָך געווען רייצענד: זיי זיינען געווען משוגע פון ליעבע. אַלע מיטגליעדער פון זייער פאַמיליע האָבען געהאַט געוואַלדיגע ליידענ־שאַפטען, שטאַרקע געפיהלען, וועלכע האָבען זיי געטריבען צו משונה׳דיגע זאַכען, צו פאַנאַטישער איבערגעבענקייט, זאָגאַר צו פערברעכענס. דאָס איז געלעגען אין זייער נאַטור, פּונקט ווי אין מאַנכע נאַטורען ליגט דער שטאַרקער גלויבען. צווישען די קרובים איז געווען אַ ווערטעל: „פערליעבט ווי אַ סאַנטעז“. עס איז

גענוג געווען אויף זיי א קוק צו טהאָן, אום צו וויסען מיט וועמען מען האָט אַן עסק. זיי האָבען אַלע געהאט לאַנגע, געקרויזטע האָאר, וואָס איז אַראָבגעהאַנגען עטוואָס קרום איבער'ן שטערן, שעהנע בערד, גרויסע אויגען, וועמעס בליקען זיינען אריינגעדרונגען טיעף אין אייער נשמה און האָבען אייך צומישט און צוטומעלט, איהר האָט אַליין ניט געוואוסט פאַרוואָס.

דער זיידע פון דעם, וועמעס איינציגער אנדענקען איז דיעזער רינג, האָט דורכגעמאַכט אַ סך אַוואַנטיורען. דועלען און אַנטלויפען מיט פרויען זיינען געווען זאכען, וואָס האָבען געשפּיעלט אַ גרויסע ראָלע אין זיין לעבען. און דאַ, ווען ער איז שוין אַלט געווען פינף און זעכציג יאָהר, האָט ער זיך פערליעבט אין דער טאָכטער פון זיין פאַכטער. איך האָב זיי ביידען געקענט. זי איז געווען בלאָנד און בלייך, איז געווען זעהר אַ שעהנע, האָט גערעדט לאַנגזאַם מיט אַ ווייכער שטימע און געהאַט אַ זאַנפטען, זיסען בליק ווי אַ מאַדאָננאַ. דער אַלטער מאַן האָט זי גענומען צו זיך און באַלד איז ער פון איהר אַזוי פער'כשופ'ט געוואָרען, אַז ער האָט אָהן איהר אַ מינוט ניט געקענט זיין. זיין טאָכטער און זיין שנור, וועלכע האָבען אויך געוואָהנט אין שלאָס, האָט עס גאָרנישט גע־וואונדערט, ווייל אין דער האָזיגער פאַמיליע האָט די ליעבע פער־נומען דעם ערשטען פּלאַץ. ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען עפּעס אַ ליידענשאַפט, האָט זיי קיין זאַך מעהר ניט געוואונדערט. און ווען מען האָט אין זייער געגענוואַרט גערעדט פון שטערונגען, וואָס אַ פערליעבט פּאָאר'ל האָט געפונען אויף זייער וועג. אָדער פון צושיידען געליעבטע, אָדער גאָר פון דער נקמה נאָך אַ פעררעט, דאַן האָבען זיי ביידע געזאָגט מיט דעם זעלבען טאָן: „אַך וויפיעל ער (אָדער זי) האָט געמוזט ליידען איידער עס איז געקומען דערצו". מעהר גאָרנישט. אַלע ליעבעס דראַמען האָבען זיי טיעף גערירט און קיינע פון זיי, אפילו ווען זיי האָבען זיך געענדיגט מיט די גרעסטע פערברעכענס, האָט זיי ניט אויפגעבראַכט.

דאַרף זיך טרעפען, אַז איין מאָל, הערבסט צייט, ווערט אַ געוויסער הערר דע־גראַדעלל איינגעלאַדען אויף געיעג און ער אַנט־לויפט מיט דער יונגער מיידעל.

הערר סאנטעץ איז געבליבען גאנץ רוהיג, ווי עס וואָלט גאָר נישט פּאסירט. אָבער אין א געוויסען טאָג האָט מען איהם געפונען אין הינטישען צימער אַן אויפגעהאנגענעם צווישען זיינע הינד.

זיין זוהן איז געשטאָרבען אויף דעם זעלבען אופן אין א האָ־טעל אין פּאריז, נאָכדעם ווי אַן אָפּערא־זינגערין האָט איהם בע־טראָגען. דאָס איז געשעהן בעת ער האָט געמאכט א רייזע אין 1841.

ער האָט געלאָזען א קינד פון צוועלף יאָהר און אַן אַלמנה, מיין מוטער'ס א שוועסטער. זי מיט דעם אינגעל האָבען אריינגע־צויגען צו מיין פאָטער אין אונזער הויף בערטיללאָן. איך בין דעמאָלט אַלט געווען זיעבצעהן יאָהר.

איהר קענט זיך גאָר ניט פאָרשטעלען ווי רייף און ענטוויקעלט דער דאָזיגער יונגער סאנטעץ איז געווען. עס האָט אויסגעזעהן ווי אַלע ליעבעס־פעהיגקייטען און די גאנצע צוהיטצקייט פון זיין פאמיליע האָט זיך פעראייניגט אין איהם, דעם לעצטען פון זיי. ער האָט שטענדיג געטרוימט און שטונדען לאנג איז ער איינער אליין ארומגעלאָפען שפּאצירען אין די אַלעען, וואָס האָבען גע־פיהרט פון שלאָס אין וואלד אריין. פון מיין פענסטער ארויס האָב איך איהם שטענדיג געזעהן, דעם סענטימענטאַלען אינגעל, ווי ער איז מיט ערנסטע טריט, מיט אַן ארונטערגעלאָזענעם קאָפּ, די הענד אויף'ן רוקען פארלייגט, געגאנגען הין און צוריק. פון צייט צו צייט איז ער געבליבען שטעהן, האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ, ווי ער וואָלט געזעהן, געפיהלט און פערשטאנען זאכען, ווייט, ווייט איבער זיין עלטער.

אָפט נאָכ'ן עסען, אין א ליכטיגען אבענד, פלעגט ער זאָגען צו מיר:

— קום, קוזינע, לאָמיר געהן טרוימען.

און מיר זיינען געגאנגען צוזאמען אין פּארק. און פּלוצים האָט ער זיך דאָן אָבגעשטעלט אויף א ליכטיגען פלעק, אויף וועל־כען עס איז געלעגען יענער ווייסער זילבערנער שאָטען, וואָס די לבנה שפּרייט אויס איבער די ליכטיגע פלעצער אין וואלד און האָט גערעדט צו מיר, דריקענדיג מיין האנד:

— בעטראַכט עס, בעטראַכט עס נאָר גוט! אָבער דו פערשטעהסט מיך ניט, איך פיהל עס. ווען דו וואָלסט מיך פערשטאַנען, דאַן וואָלטען מיר געוועזן גליקליך. דערצו מוז מען אָבער ליעבען.

איך האָב געלאַכט און געקושט דעם אינגעל, וועלכער איז געווען שטערבליך פערליעבט אין מיר.

אָפט האָט ער נאָך'ן עסען זיך אויך אַרויפגעכאַפּט צו מיין מוטער אויפ'ן שויס און געבעטען:

— טאַנטע, איך בעט דיך, דערצעהל אונז ליעבעס געשיכטען.

און מיין מוטער האָט איהם פאַר שפּאַס וועגען דערצעהלט אַלע לעגענדען פון זיין פאַמיליע, אַלע ליידענשאַפטליכע אַוואַנטיורען פון זיין פאָטער. טויזענדער און טויזענדער לעגענדען זיינען וועגען זיי אַרומגעגאַנגען, פאַלשע ווי אמת'ע. די דאָזיגע אַלע מענער האָט דער נאָמען, וואָס זייער פאַמיליע האָט געהאַט, פריהער אָדער שפּעטער רואינירט און אונגליקליך געמאַכט. זיי האָבען זיך דאָס אריינגענומען אין קאָפּ און עס איז ביי זיי געוואָרען עפּעס אַ מין עהרע אָנצוהאַלטען דעם דאָזיגען נאָמען פון זייער הויז.

דער אינגעל פלעגט ווערען בעגייסטערט פון די דאָזיגע צערטליכע אָדער מורא'דיגע ערצעהלונגען, און מאַנכעס מאָל פלעגט ער נעהמען פּאַטשען מיט די הענד פאַר פרייד בעת ער האָט אויסגערופען:

— איך אויך, איך אויך! איך קען בעסער ליעבען ווי זיי אַלע!

דאַן האָט ער אָנגעהויבען מיר אַרויסצואווייזען ליעבע, ניט דרייסט און זעהר צערטליך, אַזוי אַז מען האָט דערפון געלאַכט, אַזוי קאָמיש האָט עס אויסגעזעהען. יעדען אין דער פריה האָב איך געקריגען בלומען, וועלכע ער האָט אַליין אָנגעריסען, און יעדען אבענד, איידער ער איז אין זיין צימער אוועק, האָט ער מיר געקושט די האַנד און דערביי געמורמעלט:

— איך ליעב דיך.

איך בין געוועזן שולדיג, זעהר שולדיג און איך וויין נאָך היינט איבער דעם. איך בין געוואָרען אַן אַלטע מיידעל צוליעב דעם, אָדער ווי מיר דאַכט זיך, אַז איך בין געוואָרען אַן אַלמנה... זיין

אלמנה. מיר האָט די דאָזיגע קינדערשע צערטליכקייט געמאַכט שפּאַס און איך האָב איהם זאָגאר צוגעגעבען פייער. איך בין גע־ווען קאָקעטיש און פערפיהרעריש ווי אַנטקעגען אַ מאַן, צערטליך און נידערטרעכטיג. איך האָב דעם קינד אין גאַנצען משוגע גע־מאַכט. פאַר מיר איז עס געווען אַ שפּיעלעריי, און פאַר זיין און מיין מוטער אַן אַמוזאַנטע אונטערהאַלטונג. ער איז אַלט געווען צוועלף יאָהר. שטעלט זיך פאָר, ווי האָבען מיר דען געקענט אויף איין מינוט דאָס דאָזיגע קינדערשע ליעבעס־שפּיעל, אָננעהמען פאַר אַן ערנסטע ליידענשאַפט! איך האָב איהם געקושט אַזוי אָפט ווי ער האָט געוואָלט. איך האָב איהם אַליין געשריבען ליעבעס בריעף, וועלכע אונזערע מוטערס האָבען פריהער געלעזען, און ער האָט מיר געענטפערט מיט פייערדיגע צעטעלאַך, וועלכע איך האָב בע־האַלטען. ער האָט געדענקט, אַז אונזער ליעבע איז פון אַלעמען פערבאָרגען, ווי ער וואָלט געווען אַ מאַן. אָבער מיר האָבען פער־געסען, אַז ער איז געווען אַ סאַנטעץ.

דאָס האָט געדויערט כמעט אַ יאָהר צייט. און איין מאָל אַן אבענד אין פאַרק איז ער געפאַלען פאַר מיר אויף די קניע און גע־זאָגט, בעת ער האָט היים געקושט דעם זוים פון מיין קלייד:

— איך ליעב דיך! איך ליעב דיך! איך שטאַרב פאַר ליעבע. דו הערסט, ווען דו זאָלסט מיך ווען עס איז בעטריגען, ווען דיר זאָל אַן אַנדערער בעסער געפעלען, ווי איך, דאַן וועל איך טהאָן אַזוי ווי מיין פאָטער.

און ער האָט צוגעלייגט מיט אַ טיעפער שטימע, וועלכע האָט אויף אייך אָנגעיאָגט אַן אימה:

— דו ווייסט, וואָס ער האָט געטהאָן.

ווען איך האָב געשוויגען אַ דערשראָקענע, איז ער אויפגעשטאַ־נען, זיך אויפגעהויבען אויף די שפּיץ פינגער, אום צו דערגרייכען ביז צו מיין אויער, דען איך בין געווען העכער ווי ער, און האָט אַרויסגערעדט מיין ערשטען נאָמען געגאָוועפּאַ מיט אַזאַ זיסען, אַזאַ ליעבען, אַזאַ צערטליכען טאָן, אַז עס האָט מיך דורכגענומען דורך און דורך.

איך האָב געשטאַמעלט:

— לאָמיר געהן אהיים.

ער האָט ניט געזאָגט מעהר קיין ווארט און איז מיר נאָכגעגאַנ־גען. אָבער ווען מיר זיינען געגאַנגען איבער די טרעפּ פון דער ווערצנדע, האָט ער מיך נאָך אמאָל אָבגעשטעלט:

— דו ווייסט עס אלזא: ווען דו פערלאָזט מיך, טויט איך זיך.

איצט האָב איך איינגעזעהן, אז איך בין אוועק צו וויים און איך בין געווארען צוריקגעהאלטענער און געזוכט צו זיין מיט איהם פון וויטען. ווען ער האָט מיר ווענגען דעם געמאכט פאָרווירפע, האָב איך געענטפערט:

— דו ווייסט, דו ביזט איצט צו אלט, אום צו שפּיעלען און פאר אן ערנסטע ליעבע נאָך צו יונג. איך וועל ווארטען.

און איך האָב געדענקט, אז דערמיט בין איך דערווייל מיט איהם פארטיג געווארען.

יעסען צייט איז ער אוועק אין א פענסיאָן, ווען ער איז דעם קומענדען זומער צוריקגעקומען, בין איך געוועזן פאר'קנס'ט. ער האָט עס גלייך בעמערקט און אכט טעג נאָכאַנאַנד איז ער ארומ־געגאַנגען אזוי ארייגעטהאָן אין זיך, אז עס האָט מיך זעהר אונ־רוהיג געמאכט.

ווען איך בין אויפגעשטאַנען אויף דעם ניינטען טאָג, האָב איך אויף מיין שוועל געפונען א קליין שטיקעל פּאַפּיר, וועלכעס איז ארייגעשטופּט געווארען דורך מיין טיר. איך האָב עס אויפגע־הויבען, געעפענט און געלעזען:

„דו האָסט מיך פערראַטען און דו ווייסט וואס איך האָב דיר געזאָגט. דו האָסט מיט דיין האנדלונג ארויסגערופען מיין טויט. אום אז קיין אנדערער אויסער דיר זאל מיך ניט געפינען, טאָ קום אין פארק אויף דעם פלאַץ, וואו איך האָב דיר פאר א יאָהרען גע־זאָגט, אז איך ליעב דיך און קוק ארויף.“

עס האָט זיך מיר געדאכט, אז איך ווער משוגע. איך האָב זיך אָנגעטהאָן מיט דער גרעסטער שנעלקייט און גענומען לויפען מיט אלע מיינע קרעפטען צו דעם פלאַץ, וועלכען ער האָט מיר אָנ־געגעבען. זיין קליינע שילער מיצעל איז געלעגען אויף דר'ערד

אין שמוץ. עס האָט אַ גאַנצע נאַכט גערעגנט. איך האָב אויפ־געהויבען מיינע אויגען און דערזעהן עטוואס, וואס האָט זיך בע־וועגט אין די בלעטער, דען עס איז געווען אַ שטאַרקער ווינד.

איך ווייס ניט, וואָס איך האָב דאַן געטהאָן. איך האָב הפנים געמאַכט אַ געשריי, פיליכט האָב איך גע'חלש'ט און דערנאָך זיך אויפגעהויבען און אין שלאָס געלאָפען. ערשט אין בעט בין איך געקומען צו זיך און דערזעהן די מוטער ביי מיין זייט.

מיר האָט זיך געדאַכט, ווי איך וואָלט דאָס אַלעס געזעהן אין אַ בייזען חלום און איך האָב אויסגעשטאַמעלט:

— וואו איז גאָנטראַן?

איך האָב ניט בעקומען קיין ענטפער; עס איז געווען די ווירק־ליכקייט.

איך האָב ניט געוואגט אויף איהם נאָך אַמאָל אַ קוק צו טהאָן, אָבער איך האָב געבעטען, אַז מען זאָל מיר געבען אַ לאַנגען לאָק פון זיינע בלאָנדע האָאר... אָט דאָס איז ער...

און די אַלטע מיידעל האָט מיט אַ פערצווייפעלטער מינע גע־וויזען דעם רינג אויף איהר פינגער.

דאַן האָט זי אַ פּאָאר מאָל אַ סאָפּע געטהאָן מיט דער נאָז, זיך אָבגעווישט די אויגען און געזאָגט:

איך האָב דערנאָך אָבגעלאָזען דעם שידוך, ניט אָנגעבענדיג קיין שום גרונד, און בין אויף אימער פערבליבען די... די אלמנה פון דעם דאָזיגען דרייצעהן יעהריגען איינגעל.

דאַן איז איהר קאָפּ אַראָבגעזונקען אויף איהר ברוסט און אַ צייט לאַנג האָט זי געוויינט, דענקענדיג פון איהר טרויעריגער פער־גאַנגענהייט.

און ווען מען איז אַרויף אויבען שלאָפען, האָט אַ דיקער יעגער, וועמען זי האָט שטאַרק געריהרט, געזאָגט צו זיין שכן אויף'ן אויער:

— איז עס ניט שרעקליך, צו זיין אַזוי סענטימענטאַל?

ווייהנאכטען

יך געדענק ניט אין וואס פאר א יאהר דאס איז געווען, שוין פון א מאנאט צייט, ווי איך בין געגאנגען אויף געיעג מיט עפעס א מין רציחה, מיט ווילדער פרייד, מיט יענער בעגייסטערונג, וועלכע א נייע ליידענשאפט רופט ביי אונז ארויס.

איך בין געווען אין נארמאנדיע, אין א שלאס ביי מיינעם אן אונפערהייראטען קרוב יוליוס דע־באננעוויל אויף בעזוך. מיר האבען זיך דארט געפונען גאנץ אליין מיט א דיענער, א דיענסטמיידעל און דער יעגער. דער שלאס איז געווען אן אלטער, גרויער קאסטען, ארומגערינגעלט מיט טאנענבוימער. ער איז גע־לעגען אין מיטען פון לאנגע אלעען, וואו דער ווינד האט זיך פריי ארומגעיאגט און האט אויסגעזעהן, ווי ער וואלט שוין פון הונדער־טער יאהרען פערלאזען געווען. אלטע מעבעל זיינען געשטאנען אין די אימער פערשלאסענע צימערען, אין וועלכע די עלטער זיידעס, וועמעס בילדער זיינען אויף די אבגעבליאקירטע ווענט געהאנגען, האבען אמאל זייערע אדעליגע שכנים מיט גרויסע צערעמאניע אויפגענומען.

מיר אבער האבען זיך גאנץ פשוט אויפגעהאלטען אין קיך. די דאזיגע ריעזיג גרויסע קיך, וועמעס דונקעלע ווינקלען זיינען ערשט דאן ליכטיג געווארען, ווען מען האט א נייעם שייטעל האלץ אין דעם גרויסען קאמין אריינגעווארפען, איז געווען דער איינציגער בעוואהנ־טער צימער אין גאנצען מאיאנטעק. יעדען אבענד זיינען מיר אין א זיסען דרימעל געזעסען פאר'ן פייער און געטריקענט אונזערע נאסע שטיוועל. די הינט צו אונזערע פיס האבען גע'חלום'ט וועגען געיעג און געבולען פון שלאף. צום סוף זיינען מיר אוועק אין אונ־זער צימער.

דאָס איז געווען דער איינציגער צימער, וועלכער איז צוליעב די מייז אויף דאָס נייַ אויסגעקלעפּט געוואָרען, אָבער ער איז גע־בליבען אין גאַנצען ליידיג, אויסער די פּאָאר ביקסען, בייטשען און געיעג־ הארנס אויף די ווענד. ציטערנדיג פאר קעלט זיינען מיר אריינגעקראָכען אין אונזערע בעטען, וועלכע האָבען זיך געפונען אין די עקען פון דעם דאָזיגען קאַלטען סיביר.

אַ מייל אוועק פון דעם פראָנט פון׳ם שלאָס איז דער פעלזיגער ברעג אין ים אריינגעפאַלען און אַ שטאַרקער ווינד, דער אטהעם פון אָקעאַן, האָט טאָג און נאכט געבלאָזען. דאַן האָבען געזיפצט די גרויסע, פון שטורעמס געבויגענע בוימער, דאַן האָט געוויינט דער דאַך און די וועטערפאָהן, דאַן האָט געקרעכצט די גאַנצע אַלטע גע־ביידע, אין וועלכער דער ווינד האָט געיושעט דורך די אויסגעריבענע ציעגעל, דורך די אַלטע קוימענס, די פענסטער, וועלכע האָבען זיך שוין ניט געקענט צומאַכען.

עס איז געווען אַ מורא׳דיגער פראָסט. די נאַכט איז צוגע־פאַלען. מיר האָבען זיך געזעצט צום טיש פאַר דעם גרויסען פייער אין ריעזיגען קאמין, אין וועלכען אַ האָז מיט צוויי פיין שמעקעדיגע רעבהינער האָבען זיך געבראָטען אויף אַ שפּיעז.

מיין קרוב האָט אויפגעהויבען די אויגען און געזאָגט:

— עס וועט היינט זיין זעהר קאַלט צו געהן אין בעט.

איך האָב געענטפערט:

— יאָ, אָבער דערפאַר וועלען מאָרגען זיין ענטלאַך אויף די טייכען!

די דיענסט, וועלכע האָט אויף איין עק טיש פאַר אונז, און אויפ׳ן צווייטען עק פאַר די דיענער דאָס עסען צוגעריכט, האָט גע־פרעגט:

— ווייסען די הערן, אַז היינט איז ווייהנאַכטען?

דאָס האָבען מיר טאַקע ניט געוואוסט, ווייל מיר האָבען זעל־טען ווען אריינגעקוקט אין קאַלענדאַר. מיין פריינד האָט געזאָגט:

— אויב אזוי, איז היינט נאָך האַלבער נאַכט די ווייהנאַכטס מעססע. דערפאַר הפנים האָט מען דאָס שוין אַ גאַנצען טאָג גע־קלונגען.

די דיענסט האט.געענטפערט:

— יא און ניין, גנעדיגער הערר. זיי האבען געקלונגען, ווייל פאטער פאורנעל איז געשטארבען.

אויף פאטער פארנועל, דעם פריהערדיגען פאסטוך, האט מען אין דער געגענד געקוקט, ווי אויף עפעס א וואונדער. ער איז אלט געווען 96 יאהר און איז קיינמאל אין זיין לעבען ניט קראנק געווען, ביז ער איז פאר פיער וואכען אין א פינסטערער נאכט אין א גראבען ארייגעפאלען. ער האט זיך דאן פארקיהלט און אויפ'ן צווייטען טאג האט ער זיך געמוזט לייגען אין בעט. פון דאן אן האט ער זיך געראנגעלט מיט'ן טויט.

מיין פריינד האט זיך געווענדעט צו מיר:

— אויב דו האסט ניט דאגעגען, וועלען מיר שפעטער אביסעל בעזוכען די ארימע לייט!

ער האט מיר געוואלט דערצעהלען פון דער פאמיליע פון'ם אלטען, זיין אייניקעל, וועלכער איז אכט־און־פופציג יאהר אלט, און פון זיין מיט א יאהר איננגערער פרוי. די דורות וואס זיינען געלעגען צווישען זיידען און אייניקעל זיינען שוין לאנג אויף דער וועלט ניט געווען. זיי האבען בעוואהנט אן ארימע כאלופקע רעכטס ביים אריינגאנג אין דארף.

איך ווייס ניט, פאר וואס דער געדאנק, אז מיר געפינען זיך דא, אין דער דאזיגער איינזאמקייט אום ווייהנאכטען, האט אונז געמאכט צו פלוידערן. מיר זיינען געזעסען איינער אנטקעגען אנדער'ן און האבען זיך דערצעהלט אלע געשיכטען און פאסירונגען פון דער פרעהליכער נאכט פון ווייהנאכטען, פון פערגאנגענעם גליק, און פון ערוואכונג זאלבענאנד אויף מארגען אין דער פריה.

און אזוי רעדענדיג האט אונזער עסען געדויערט א לאנגע צייט, און מיר האבען נאך אויסגערויכערט עטליכע פיפקעס אויך. אונזער איינזאמע פרעהליכקייט האט אונז אין גאנצען בעהערשט, ווי עס טרעפט אמאל צווישען צוויי אינטימע פריינד, ווען דאס געשפרעך ווערט ניט איבערגעריסען, זייערע הערצער עפענען זיך אויף און עס רייסען זיך ארויס פון דארטען געהיימניסע, וועלכע מען האלט געוועהנליך בעהאלטען בחדרי חדרים.

די דיענסט איז שוין לאנג געווען פערשוואונדען. איצט האט זי זיך ווידער בעוויזען:

— איך געה צו דער מעססע, גנעדיגער העררה.

— שוין?

— עס איז א פערטעל צו צוועלף.

— ווי מיינסטו, טאמער וואלטען מיר אויך צוגעגאנגען ביז צו דער קירכע? די ווייהנאכט מעססע דא אין דארף איז גאנץ אינטערעסאנט! — האט געזאגט יוליוס.

איך האב איינגעוויליגט און מיר זיינען אוועק אין אונזערע געיעג פעלצען איינגעוויקעלט.

א ביטערע קעלט האט אונז געשניטען אין פנים און די אויגען זיינען אונז פארלאפען. די שארפע לופט האט זיך אוועקגעלייגט אויף די לונגען און אויסגעטריקענט די העלזער. דער טיעפער, קלארער, הארטער הימעל איז געווען פארזעעט מיט שטערן, וועלכע זיינען עפעס ווי בלייכער געווארען פון פראסט. זיי האבען ניט געפינקעלט ווי פייערלאך, נור ווי אייז שטערן האבען זיי אויסגעזעהן, ווי בליסטשענדיגער קריסטאל. פון ווייטענס האט זיך געטראגען א קלאפען איבער דער הארטער, טרוקענער, פארפראהרענער ערד פון די פויערשע הילצערנע שיך און פון אלע זייטען, אין אלע ריכטונגען האבען געקלונגען די גלאקען פון די דערפער, און זייער הויכער, גרילצענדיגער, קאלטער קלאנג האט זיך געטראגען אין דער ווינטער נאכט אריין.

דער דארף האט ניט געשלאפען. די העהנער זיינען פון דעם טומעל אזוי שפעט ביינאכט צוטומעלט געווארען און האבען געקרעהט. אין די שטאהלען האט מען געהערט די אונרוהיג געווארענע פיה.

ווען מיר זיינען צוגעקומען צום דארף, האט זיך יוליוס ווידער דערמאהנט אן דער פאמיליע פאורנעל און געזאגט:

— אט דא איז זייער הייזעל. לאמיר אריינגעהן.

ער האט לאנג אומזיסט געקלאפט. א שכנה וועלכע האט איהר הויז פערלאזען, אום אין קירכע צו געהן, האט אונז בעמערקט און געזאגט:

— זיי זיינען אוועק אין קירכע אריין. זיי ווילען פאַר דעם אַלטען גאַנץ בעטען.

— מיר וועלען זיי בעזוכען, ווען זיי וועלען צוריק קומען! — האָט געזאָגט מיין פריינד.

די לבנה איז געשטאַנען הויך אין הימעל צווישען א ים פון שטערן, און פון אַלע זייטען האָבען זיך איבער דער דונקעלער לאַנד־שאַפט בעוועגט קליינע, שוואַנקענדע ליכטער אין דער ריכטונג צו דעם קלינגענדיגען קירכען־טורעם צו. זיי האָבען ארומגעשוועבט צווישען די מים בוימער בעפלאַנצטע הויף'ן, איבער דעם שווארצען פעלד, גאַנץ נידעריג אויף דר'ערד. דאָס זיינען געווען די לאַנ־טערנעס, וואָס די פויערים האָבען געטראָגען. הינטער די מענער האָבען געטראָטען זייערע פרויען אין ווייסע הייבלאַך און שווארצע מאַנטלען, פון פערשלאָפענע קינדער געפאָלגט, וועלכע האָבען זיך פאַר די הענד געהאַלטען.

דורך דער אָפענער קירכען טהיר האָט זיך געזעהן דער בע־לויכטענער כאָר. א קראַנץ פון קליינע ליכטלאַך האָט זיך געפונען ארום דער שיף און לינקס אין א קאַפעלע אויפ'ן אמת'ן שטרעע פון טאַנען צווייגען ארומגערינגעלט, איז געלעגען א קריסטוס קינד און האָט זיינע ראָזינע גליעדער געצייגט.

די גאָטעסדיענסט האָט זיך אָנגעהויבען. די פויערים האָבען איינגעבויגען די קעפ, די פרויען האָבען זיך אויף די קניע ארונ־טערגעלאָזען און געבעטען. די איינפאַכע מענשען, וועלכע זיינען אין אזא ביטערער קעלט אין מיטען נאַכט אויפגעשטאַנען, האָבען מיט געפיהל געקוקט אויף דאָס גראָב געמאָהלטע בילד און אין זייער קינדערשען גלויבען האָבען זיי די הענד צוזאַמענגעלייגט פאַר גרויס התפעלות.

אַן אייזיגער ווינד האָט געמאַכט די ליכט אויפצופלאַקערען. יוליוס האָט זיך אָבגערופען צו מיר:

— לאָמיר ארויסגעהן. אין דרויסען איז אנגענעהמער.

און בעת איינוויינינג האָבען די בעטענדיגע דאָרפסלייט גע־ציטערט פאַר קעלט, האָבען מיר אויף דער איינזאַמער גאַס ווידער

געגומען ריידען פון אונזערע עראינערונגען, ביז דאָס געבעט האָט זיך געענדיגט און מיר זיינען אוועק צוריק אין דאָרף.

אונטער דער טהיר פון די פאורנעל האָט זיך דורכגעריסען א פאַס ליכט.

— זיי וואכען ביי זייער טויטען — האָט געזאָגט מיין פריינד — קום, לאָמיר צו זיי אריינגעהן. דאָס וועט די אָרימע מענשען פרעהען.

דער פייער אין קאמין האָט געהאַלטען ביים אָבשטאַרבען. דער דונקעלער צימער מיט די צוקרימטע, אַלטע פאַרשוואַרצטע באַלקענס איז געווען שמוציג און א שטיקענדער גערוך פון געבראָטענע וואורשט האָט איהם אָנגעפיעלט. אין מיטען אויף דעם גרויסען, לאַנגען, בייכיגען מעהל קאַסטען, וועלכער האָט זיי געדיענט אלס טיש, איז געשטאַנען א חלב'ענע ליכט אין אן אייזערנעם לייכטער און האָט מיט זיין שמעלצענדיגען, שטינקענדען פייערל די שטוב בעלויכטען. און ביידע פאורנעל'ס, מאַן און ווייב, האָבען איינער אנטקעגען אנדערן דעם ווייהנאַכט אָבענד געפייערט.

זיי האָבען געגעסען טרויעריג און מיט ווירדע, מיט ערנסטע, פאַרטעמפּטע פּויערשע פּנים'ער, ניט רעדענדיג א וואָרט. פון א גרויסער שיסעל, וואָס איז געשטאַנען צווישען זיי, האָט א גרויסע שטיק וואורשט ארויסגעשמעקט און פאַרפּעסטעט די לופט. פון צייט צו צייט האָבען זיי מיט'ן שפּיץ מעסער אָבגעריסען א שטיק, עס באַשמירט אויף זייער ברויט, אין שטיקלאַך צושניטען און געגעסען.

איז די גלאָז פון דעם מאַן ליידיג געוואָרען, האָט עס די פרוי ווידער אָנגעפילט מיט עפּעל־ווייין פון א קרוג.

ווען מיר זיינען אריינגעקומען, זיינען זיי אויפגעשטאַנען, אונז געבעטען זיצען, אָנגעבאָטען מיט זיי צו עסען און ווען מיר האָבען זיך אָבגעזאָגט, האָבען זיי רוהיג ווייטער געגעסען.

נאָך א פּאָאַר מינוטען פון שווייגען, האָט מיין פריינד געזאָגט:

— נו, אנטהים, דער זיידע איז געשטאָרבען?

— יא, גנעדיגער הערר. ער איז אוועק אויף יענער וועלט.

ווידער האָבען מיר געשוויגען. אויס העפליכקייט צו אונז,

האָט די פרוי אַבגעשמעלצט די ליכט. דאַן האָב איך צוגעליינט, אום עפּעס צו זאָגען:

— ער איז געווען זעהר אַלט.

די זיעבען־און־פופציג יאָהריגע אייניקעל האָט געענטפערט:

— אַך, זיין צייט איז שוין אַוועק. ער האָט דאָ שוין מעהר גאָרנישט געהאַט וואָס צו טהאָן.

דאָ האָט זיך מיר פּלוצים פאַרוואָלט זעהן דעם קערפּער פון דעם כמעט הונדערט יאָהריגען אַלטען און איך האָב געבעטען, זיי זאָלען מיר איהם ווייזען.

די ביידע פויערים, וועלכע זיינען ביז אהער געווען אזוי שטיל, זיינען פּלוצים געוואָרען אויפגערעגט. בעזאָרגט האָבען זיי זיך אָנ־געקוקט און ניט געענטפערט.

אזוי ווי מיין פריינד האָט געזעהן זייער פערלעגענהייט, איז ער בעשטאַנען, אז מיין פערלאַנג זאָל ערפילט ווערען און דער מאַן האָט געפרעגט מיט א פערדעכטיגען און אונצופריעדענעם אויסדרוק:

— צו־וואָס טויג עס אייך?

— אָט גלאַט אזוי, — האָט געזאָגט יוליוס, — אָבער עס פיהרט זיך דאָך אַלע מאָל אזוי! פאַרוואָס ווילט איהר איהם דען ניט ווייזען?

דער פויער האָט א דריק געטהאָן מיט די אקסלען.

מיר האָבען געהאַט טויזענדערליי פערדאַכטען, אָבער אזוי ווי די אייניקלאַך פון דעם טויטען האָבען זיך ניט גערירט פון אָרט און זיינען געזעסען מיט יענער מינע פון אונצופריעדענע מענשען, וועלכע זאָגען אַהן ווערטער: „טראָגט זיך ארויס פון דאַנען!“ — האָט מיין פריינד אויסגעשריען שטרענג:

— פאָרווערטס, אנטהים, שטעהט אויף און פיהרט אונז אין זיין צימער.

אָבער דער פויער האָט זיך איינגעשפּאַרט און געענטפערט פער־דראָסיג:

— דאָס האָט גאָר קיין צוועק ניט. ער איז שוין דאָרט סיי ווי ניט מעהר.

— טאָ וואו דען איז ער?

די פרוי האָט איהר מאַן איבערגעשלאָגען די רייד:

— איך וועל עס אייך זאָגען! מיר האָבען איהם ביז מאָרגען אריינגעלעגט אין א מעהל קאסטען, ווייל מיר האָבען נים קיין פלאַץ.

דערביי האָט זי אראָבגענומען דעם טעלער מיט די וואורשט, האָט אויפגעקלאפּט דעם דעקעל פון טיש און זיך צוגעבויגען מיט דער ליכט צו דער גרויסער, מורא'דיגער עפענונג, כדי אונז צו־צולייכטען. און אויף דר'ערד האָבען מיר דערזעהן עטוואס שוידער־האפטעס, עפּעס א מאָדנער סאָרט לאנגער פּאַק, פון וועלכען אויף איין זייט האָט אַן אויסגעדארטער קאָפּ מיט ווייסע צושויבערטע האָאָר ארויסגעקוקט און פון דער אנדערער זייט האָבען ארויסגע־סטארטשעט א פּאָאָר הוילע, נאקעטע פיס.

דאָס איז געוועזן דער אַלטער, אין גאנצען פערטריקענט, מיט צוגעמאַכטע אויגען, אין זיין פאסטוך־מאנטעל איינגעוויקעלט, איז ער דאָרט געשלאָפען זיין לעצטען שלאָף אונטער אַלטע, שווארצע קראָמשקעס ברויט, אפשר אויך אזוי אַלט ווי ער.

אויף איהם האָבען זיינע אייניקלאך דעם ווייהנאַכט אָבענד געפייערט.

יוליוס איז געווארען מלא רציחה און האָט אויסגערופען ציטע־רענדיג פאר כעס:

— פארוואָס האָט איהר איהם נים געלאָזט ליגען אין זיין בעט, איהר פויערשע קעפּ וואָס איהר זייט!

דאָ האָט די פרוי גענומען יאָמערען און שנעל געענטפערט:

— מיין ליעבער הערר, איך וועל עס אייך זאָגען. מיר האָ־בען נור איין בעט אין הויז. פריהער האָבען מיר דאָרט מיט איהם צוזאמען געשלאָפען, ווייל מיר זיינען דאָך בלויז זאלבע דריט גע־וועזן. זייט אָבער ער איז קראנק געוואָרען זיינען מיר אויף דר'ערד געשלאָפען. דאָס איז זעהר ביטער, מיין גוטער הערר, ביי די שווע־רע צייטען. אָבער ווען ער האָט קראפּירט, האָבען מיר זיך באַ־רעכענט: אזוי ווי איהם טהוט מעהר א האָאָר נישט וועה, האָט ער דאָך שוין סיי ווי גאָרנישט פון דער בעט. און מיר קענען איהם

גאנץ שעהן ארייגלעגען אין מעהל קאסטען ביז מארגען. איהר פארשטעהט דאך אליין, מיינע גוטע העררן, אז מיט דעם טויטען צוזאמען קענען מיר ניט שלאפען...

מיין קרוב איז ארויסגעלאפען אויסער זיך און האט א זעץ געטהאן מיט דער טהיר, בעת איך בין איהם נאכגעגאנגען, און מיר זיינען פאר געלעכטער די טרערען איבער די באקען גערונען.

דער פויער און די פלוי

י פאָסט נאָך האוור האָט באַלד געזאָלט פערלאָזען עריקוועטאָט און די רייזענדע האָבען געוואַרט מען זאָל אויסרופען זייערע נעמען. זיי האָבען זיך אַלע פערקליבען אין דעם הויף פון מאַלאַנדין דעם איינגערען אין „האָטעל דיו קאָמערס“.

די פאָסט איז געווען אַ געלער וואָגען אויף רעדער, וואָס זיינען אמאָל אויך געווען געל, וועלכע זיינען אָבער פון דעם שטענדיגען שמוץ כמעט גרוי געוואָרען. די פאָדערשטע רעדער זיינען געווען גאַנץ קליין; די הינטערשטע הויך און גרויס. זיי האָבען געטראָגען אויף זיך דעם אומגעלומפערטען קאַסטען, וועלכער האָט אויסגעזעהן ווי אַ ריעזיגע חיה מיט אַ דיקען גע־שוואָלענעם בויך. דריי אַלטע פערד, וועמעס דיקע קעפּ און גרויי־סע, רונדע קניע האָבען זיך אַלעמען געוואָרפען אין די אויגען, זיי־נען געווען איינגעשפּאַנט איינער פאַר'ן אַנדער'ן און האָבען עס געזאָלט שלעפען דעם דאָזיגען משונה'דיגען וואָגען. קוקענדיג אויף די פערד האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זיינען איינגעשלאָפען פאַר דעם וואונדערליכען וואָגען.

דער קוטשער צעזאַר האַרלאַוויל, אַ קליין געוויקסיגער מאַן מיט אַ נישט־קשה'דיגען בייכעל, אָבער דאָך גאַנץ ריהרעוודיג, ווייל ער האָט נאָכאַנאַנד געמוזט קלעטערען איבער די רעדער, אום צו דערגרייכען צו דער קעלנע, האָט געהאַט אַ רויט, פער־ברוינט פנים, וואָס איז פון דער פרישער לופט, רעגען, שטורעם און די פערשיעדענע שנעפּסלעך, וואָס ער האָט אויפ'ן וועג גע־מאַכט, אַזוי געוואָרען. צוליעב דעם האָגעל און ווינד, אונטער וועלכע ער האָט זיך שטענדיג געפונען, האָט ער זיך איינגעוואָהנט

צו פינטלען מיט די אויגען. ער האָט זיך איצט געוויזען אין דער הויז טהיר פון דעם האָטעל, אָבווישענדיג זיך דעם מויל מיט דער אויבערשטער זייט פון האַנד. גרויסע רונדע קערב פול געפּאקט מיט צאַפּלענדיגע עופות זיינען געשטאַנען פאַר די אונבעוועגליך וואַרטענדיגע פויערטעס. צעזאַר האָט גענומען די קערב און זיי איינס נאָכ'ן אנדערען אַרויפגעוואָרפען אויפ'ן דאַך פון זיין וואָ־גען. דאַן האָט ער שוין אַביסעל פּאַרזיכטיגער צוגערוקט די קערב מיט די אייער און צום סוף האָט ער אַרויפגעשליידערט אַהין אַ פּאָר זעק מיט תבואה, פערשיעדענע פּעקלעך איינגעוויקעלט אין טיכלעך, אין לייווענט און אין פּאַפּיר. נאָך דעם האָט ער גע־עפענט די הינטערשטע טהירלעך פון וואָגען, אַרויסגענומען אַ ליס־טע און אויסגערופען די נעמען:

— הערר פּריסטער פון זשאַרזשעוויל!

דער גלח איז אַרויסגעטרעטען: — אַ הויכער, שטאַרקער, ברייטער מאַן מיט אַ וויאָלעטען געזיכט און פריינדליכען אויס־דרוק. ער האָט פערקאַשערט זיין פּריסטער ראָק, אום דעם פוס אויפצוהויבען, ווי אַ שטיינער די פרויען נעהמען צוזאַמען זייערע קליידער, און האָט דאַן אַריינגעקלעטערט אין וואָגען אריין.

— הערר לעהרער פון גרינעטאַם!

דער מאַן איז אין איילעניש צוגעקומען, אַ הויכער, ניט דרייסטער מענש אין אַ לאַנגען ראָק ביז צו די קניע, און איז אויך פערשוואונדען אין דער אָפענער טהיר.

— הערר פּאָירעט, צוויי פּלעצער!

פּאָירעט איז צוגעגאַנגען, ער איז געווען הויך, אויסגעקרימט, איינגעהויקערט פון דער אַרבייט אונטער'ן אַקער אייזען און האָט אויסגעזעהן ווי אַ מיעדע ציעג, מיט ביידע הענד האָט ער גע־האַלטען אַ גרויסען, גרינעם רעגענשירם.

— הערר ראַבאָט! צוויי פּלעצער!

ראַבאָט, וועלכער איז פון נאַטור געווען אַ שרעקעדינער, האָט אַ ווײַלע געצעגערט און דאַן געפרעגט:

— מיינט איהר מיך?

דער קוטשער, וועלכער האָט געהאַט דאָס צונעמעניש „פּיי־

פיקער יונג", האָט שוין געוואָלט זאָגען עפּעס א וויץ, ווען ראַ־באַט, מיט'ן קאָפּ אין פאַראויס, איז האַלב אריינגעפאַלען אין טהיר, ווייל זיין פרוי האָט איהם געגעבען א שטופּ פון הינטען. זיין פרוי איז געווען א שטאַרקע, פיערקאַנטינע בעשעפעניש, ווע־מעס גרויסער בויך האָט ארויסגעסטאַרטשעט אין פאראויס ווי א באַנדורע. איהרע הענד זיינען עהנליך געווען צו א פּאָר וויאָסלעס.

און ראַבאָט איז אריינגעפאַלען אין וואָגען, ווי א מויז אין איהר לאָך.

— הערר קאַניוואו!

א דיקער פויער, שווער ווי אן אָקס, האָט גענומען קריכען אויף די טרעפּ און עס האָט זיך געדאכט, אז דער וואָגען קרעכצט אונטער זיינע שווערע טריט, באַלד איז ער פערשוואונדען אינע־ווייניג אין דעם געלען קאַסטען.

— הערר בעלהאָמע.

בעלהאָמע, א הויכער, מאָגערער מאַן, מיט דער היטעל אַן א זייט, און א קלאָגעדיגען פּנים איז צוגעקומען. ער האָט געהאל־טען א נאָז טיכעל ארום אויער, ווי ער וואָלט געהאַט א שטאַרקען צאָהן־וועהטאָג.

אַלע האָבען געטראַגען בלויע בלוזען איבער זייערע וואונדער־ליכע אַלטע רעק פון שווארצען אָדער גרינעם געוואַנט. דאָס זיי־נען געווען זייערע שטאָדטישע קליידער, וועלכע זיי וועלען אין די גאַסען פון האוור ארויסווייזען. אויף די קעפּ האָבען זיי גע־האָט זיידענע מיצלעך, הויך ווי די טורעמס — דער גרעסטער פּוץ פון די נאָרמאַנישע פויערים.

צעזאר הארלאוויל האָט פערמאַכט די טהיר פון זיין געלען קאַסטען, דערנאָך ארויפגעקלעטערט אויף זיין זיץ און א שמיץ געטהאָן מיט'ן בייטש.

די דריי פערד האָבען זיך עפּעס אזוי ווי אויפגעכאַפּט, גע־נומען בעוועגען מיט די קעפּ און עס האָט זיך דערהערט א לייכ־טער קלינגען.

דאָ האָט דער קוטשער מיט זיין גאַנצער קראַפט א געשריי געטהאָן: „הי!" און א שמיץ געטהאָן די פערד. זיי האָבען זיך

אויסגעשטעלט גלייך, א ציה געטהאָן דעם וואָגען און זיך דאַן אוועקגעלאָזט מיט קורצע, שלעפּעדיגע, לאַנגזאַמע טריט. דער וואָגען הינטער זיי האָט זיך געוויגט און געהוידעט, די שויבען אין די פענסטער האָבען זיך געטרייסעלט און געקלונגען און די רייזענדע, וועלכע זיינען געזעסען איינע אנטקעגען די אנדערע, זיינען ארומגעוואָרפען געוואָרען, ווי די כוואַליעס פון ים, אהער און גאַנץ אָפט איינע אויף די אנדערע.

צוערשט האָבען אַלע געשוויגען אויס דרך ארץ פאר'ן גלח, וועלכער האָט זיי געשטערט זיך אויסצורײדען דאָס הארץ איבער אינטימע זאַכען. ער האָט דער ערשטער אָנגעהויבען צו רעדען, ווייל ער איז געווען א רעדעוודיגער און גוטמוטיגער אַלטער מאַן:

— נו, קאַניוואַי, ווי געהט עס אייך?

דער ריעזיגער פויער, וועלכער איז מיט זיין פיגור, האַלטונג און בעלייבטקייט עהנליך געווען צום גלח, האָט געענטפערט שמייכלענדיג:

— גאַנץ שעהן, הערר פריסטער, גאַנץ שעהן, און קען איך פרעגען, וואס איהר מאכט?

— אָ, מיר געהט גאַנץ גוט.

— און איהר פּאָיערט? — האָט געפרעגט דער גלח.

— אָ, מיר וואָלט שוין זיין גאַנץ גוט. אָבער פון דעם פלאַקס וועט היינטיגס יאָהר גאָר נישט ארויסקומען און ביי די היינטיגע שלעכטע צייטען מוז מען זעהן, וואָס מען קען נאָך ארויסקריגען.

— יא, די צייטען זיינען זעהר שלעכט.

— איך זאָל עס דענקען, אז די צייטען זיינען שלעכט — האָט געענטפערט די גרויסע פרוי, ראַבאַט און גענומען שאָקלען מיט'ן קאָפּ.

אזוי ווי זי איז געווען פון דעם שכנה'שען דאָרף, האָט זי דער גלח געקענט בלויז נאָכ'ן נאָמען נאָך.

— איהר זייט עס די בלאַנדעל?

— יא, דאָס בין איך. איך האָב חתונה געהאַט מיט ראַבאַט'ן.

ראבאט איז געזעסן צוריקגעהאלטן, ניט דרייסט און צו־פריעדן. ער האט געמאכט עפעס א קאמישע בעוועגונג מיט'ן קאפ, ווי ער וואלט וועלען זאגן: „יא, יא, איך בין ראבאט, וואס האט חתונה געהאט מיט דער בלאנדעל!"

פלוצים האט בעלהאמע, וועלכער האט נאך אלץ געהאלטן די טיכעל ביים אויער, אנגעהויבן שרעקליך צו קרעכצען. ער האט נאכאנאנד געשריען: אוי! אוי! אוי! אוי! און געקלאפט מיט'ן פוס, אום זיינע שמערצען צו צייגען.

— איהר האט הפנים א שטארקען צאהן וועהטאג? — האט געפרעגט דער פריסטער.

דער פויער האט אויף א מינוט אויפגעהערט צו יאמערן און געענטפערט:

— ניין, הערר פריסטער, דאס זיינען ניט די צייהן, דאס איז דער אויער, עפעס איז מיר דארט אין אויער.

— וואס אזוינס איז ביי אייך אין אויער? איהר האט דארט א געשוויר?

— דאס ווייס איך ניט, איך ווייס ניט, אויב עס איז א געשוויר. אבער איך ווייס אויף זיכער, אז עס איז עפעס א חיה'לע, א גרויסע חיה, וואס איז אהין אריינגעקראכען, בעת איך האב געשלאפען אויפ'ן היי.

— א חיה? איהר ווייסט עס בעשטימט?

— יא, גאנץ בעשטימט, הערר פריסטער, איך קען שווע־רען, עס האלט מיר אין איין גראבלען דעם אויער. עס וועט מיר נאך אויפרעסען דעם גאנצען קאפ, זיכער וועט עס מיר דעם קאפ אויפרעסען. אוי! אוי וועה! אוי וועה! אוי! אוי!

און ער האט ווידער גענומען קלאפען מיט די פיס.

אלע אין וואגען האבען זיך שטארק פעראינטערעסירט. יע־דערער האט געזאגט זיין מיינונג. פאירעט האט געזאגט, אז עס מוז זיין א שפין, דער לעהרער, אז דאס איז א ראופע, אזא מין גרינער גראז ווארעם. ער האט אליין אזוינס בייגעוואהנט אין קאמפערמיורעט אין דעפארטמענט ארנע, וואו ער איז גע־ווען זעקס יאהר. דער גראז־ווארעם, וועלכער איז דאמאלס

ארײַנגעקראָכען דורכ'ן אויער איז דערנאָך צוריק אַרויסגעקראָ־כען דורכ'ן נאָז, אָבער דער מאַן איז געבליבען אַ טויבער, ווייל זײַן געהער איז צושטערט געוואָרען.

דער גלח האָט געזאָגט:

— גיכער פון אַלץ איז דאָס אַן אײַנפּאַכער ווערימעל.

בעלהאַמע האָט פּערוואָרפען מיט'ן קאָפּ. ער האָט זיך אָנ־געשפּאַרט אָן טהיר, ווייל ער איז אַרײַן דער לעצטער און האָט ניט אויפגעהערט צו קרעכצען:

— אוי! אוי! איך האָב מורא, אַז דאָס איז אַ שוואַר־צע מוראשקע, אַ גרויסע מוראשקע, ווייל עס בײַסט אַזוי מורא'־דיג. איהר ווייסט, הערר פּריסטער, זי לויפט אַרום, זי לויפט אַרום. אוי! אוי! אוי! פּערפלוכט זאָל דאָס ווערען!

— ביזטו ניט געגאַנגען צום דאָקטאָר? — האָט געפרעגט קאַניוואַו.

— ניין, דאָס ניט.

— פאַר וואָס ניט?

די מורא פאַר'ן דאָקטאָר האָט בעלהאַמע'ן געשײַנט געזונד צו מאַכען.

ער האָט זיך אויפגעהויבען, הגם דאָס טיכעל האָט ער פון אויער ניט אָבגעלאָזען.

— וואָס זאָל איך צו איהם געהן? דו האָסט עפּעס אי־בעריגע געלד פאַר די דאָזיגע פוילענצער? אַזאַ אײַנער וואָלט אײַנמאָל געקומען, צוויי מאָל, דריי מאָל, פיער מאָל, פינף מאָל, און דאָס וואָלט אַלץ געקאָסט געלד און וואָס וואָלט ער מיר דען געטהאָן, דער לעדיגנגעהער? וואָס וואָלט ער געקענט מאַכען? ווייסטו אפשר?

קאַניוואַו האָט געלאַכט.

— ניין, איך ווייס ניט. וואו זשע דען ווילסטו געהן?

— איך וויל פאָהרען קיין האַוור צו טשאַמבערלאַן.

— וואָס פאַר אַ טשאַמבערלאַן?

— נו, יאַ, צום וואונדערדאָקטאָר!

— וואָס פאַר אַ וואונדער דאָקטאָר!

— דער וואונדער דאָקטאָר, וועלכער האָט מיין פאָטער אויס־געהיילט.

— דיין פאָטער?

— נו יא, מיין פאָטער אמאָל.

— וואס האָט דיין פאָטער געפעהלט?

— ער האָט א פּערקיהלונג אינ׳ם רוקען געקראַגען, אזוי, דאס ער האָט זיך ניט געקענט א ריהר טהאָן.

— איז ווי אזוי האָט איהם טשעמברילאָן געהאָלפען?

— ער האָט איהם דעם רוקען גוט אויסגעקנאָטען מיט ביידע הענד, אזוי ווי מען קנעט אויס טייג, און עס האָט ניט גענומען קיין צוויי שטונדען ווי די גאַנצע פּערקיהלונג איז אוועק.

בעלהאמע האָט געוואוסט, אז טשעמבערלאָן פלעגט די קראַנק־הייטען קורירען נאָך מיט אפשפּרעכען אויך, אָבער ער האָט דאָס ניט געוואגט צו זאָגען פאר דעם גלח. קאַניוואו האָט ווידער אָנ־געהויבען צו שמייכלען:

— א פליגעלע איז מסתמא דאָרט ביי דיר אינ׳ם אויער. וואַרט, איך וועל עס דיר שוין ארויסשלעפּען.

און צעזאר האָט צוגעלעגט די האנד צום מויל און גענומען בילען ווי א יאגד־הונד. ער האָט געבורטשעט, געהאָווקעט, גע־בילט און געסקאווטשעט און זיך געדרעהט און אלע אויפ׳ן וואָ־גען האָבען אָנגעפאנגען צו לאַכען, אפילו דער לעהרער, וועלכער האָט ביז איצט ניט א שמייכעל געטהאָן.

אָבער אזוי ווי בעלהאָמע האָט אויסגעזעהן צו זיין אין כעס, פאַרוואס מען לאַכט פון איהם, האָט דער גלח גענומען ריידען וועגען עטוואס אנדערש. ער האָט זיך געווענדעט צו ראַבאָט׳ס פרוי:

— האָט איהר עפּעס א גרויסע פאמיליע?

— נישט צו פערזינדיגען. מען ווערט גענוג אויסגעריסען, ביז וואַנען מען האָדעוועט זיי אויס.

ראַבאָט האָט צוגעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ, אזוי ווי ער וואָלט זאָגען: יא, יא, די ערציהונג קומט אָן מיט גרינגע ווערים.

— וויפיעל קינדער האָט איהר?

זי האָט געענטפערט מיט זיכערקייט אין'ם קול:

— זעכצעהן שטיק, הערר פריסטער: פופצעהן פון מיין מאן.

און ראבאָט האָט נאָך ברייטער געשמייכעלט און צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ. ער, ראבאָט, האָט גאנץ אליין געהאט פופצעהן קינדער, זיין פרוי האָט עס אליין געזאָגט, איז דאָך דאָס מסתמא אמת, און ער האָט געמעגט שטאָלץ זיין.

פון וועמען איז דאָס זעכצעהנטע געווען, האָט זי ניט געזאָגט. מסתמא איז דאָס געווען דאָס ערשטע קינד. קיינער האָט וועגען דעם ניט געפרעגט און קאניוואו אויך ניט.

אָבער בעלהאמע האָט ווידער אָנגעהויבען צו קרעכצען:

— אָי, עס עגבערט, עס עגבערט! אָי! אָי! אָי!

דער וואָגען איז שטעהן געבליבען נעבען דעם קאפּע־הויז פאליט. דער גלח האָט אן עצה געגעבען, מען זאָל איהם אביסעל וואסער אין דאָס אויער אריינגיסען, דעמאָלט וועט דאָס פליגעלע אפשר פון דאָרט ארויסקומען.

— זאָלען מיר עס אפשר פרובען?

— פרובט!

און אלע זיינען פונ'ם וואָגען ארונטערגעשטיגען, כדי צו זיין ביי דער אָפּעראציאן.

דער גלח האָט געהייסען זיך דערלאנגען א שיסעל, א האנדטוך און א גלאָז וואסער. דערנאָך האָט דער לעהרער געמוזט צוהאלטען פעסט דעם פּאציענט ביים קאָפּ אזוי, אז מען זאָל איהם קענען אריינגיסען דאָס וואסער אין אויער אריין.

אָבער קאניוואו, וועלכער האָט שוין א קוק געטהאָן אין בעלהאָמע'ס אויער, אום צו זעהן טאָמער זעהט מען דאָרט די חיה מיט'ן בלויזען אויג, האָט אויסגערופען:

— צום טייפעל, וויפיעל בלאָטע דאָרט געפינט זיך! דו וויסט, מיין אלטער, צוערשט מוזען מיר דאָרט אביסעל ריין מאַכען, פון דעם מארמעלאַד דאָרט ביי דיר אין אויער קען די פליעג ניט ארויסקריכען, עס בלייבט דאָרט קלעפּען מיט אלע פיס.

דער גלח האָט אויך א קוק געטהאָן איהם אין אויער און האָט איינגעזעהן, אז דער אריינגאנג איז געווען צופיעל פערפּאקט

און צו שמוציג און עס וועט זיין אן אומזיסטע ארבייט, ווען מען זאָל אזוי פּרובירען ארויסטרייבען פון דאָרט די חיה. דער לעהרער איז צוגעקומען און מיט א שוועבעלע אויף וועלכער ער האָט ארומגעבונדען א שמאטקע, האָט ער גענומען רייניגען דעם פויער'ס אויער, דאן האָט דער גלח אונטער אלעמענס אויפמערק־זאמקייט אריינגעגאָסען אהין א האלבע גלאָז וואסער, וואָס האָט גענומען לויפען איבער בעלהאָמע'ס פּנים, זיינע האָר און איבער'ן האלז.

באלד נאָכדעם האָט דער לעהרער א דרעה געטהאָן זיין קאָפּ איבער'ן שיסעל. א פּאָר טראָפּען זיינען ארויס און אריינגעפאַ־לען אין דער שיסעל אריין. אלע רייזענדע האָבען זיך א וואָרף געטהאָן אהין. קיין חיה איז ניט ארויסגעקומען.

אָבער בעלהאמע האָט ערקלעהרט:

— איך פיהל עס נישט מעהר.

דער גלח איז געווען גליקלעך און האָט אויסגערופען:

— עס איז הפּנים דערטרונקען געוואָרען.

אלע זיינען געווען צופריעדען און מען איז ווידער אריינגע־שטיגען אין וואָגען אריין.

אָבער ווי נור דער וואָגען האָט זיך א ריהר געטהאָן, האָט בעלהאמע ווידער גענומען יאָמערען און קלאָגען. די חיה האָט ווידער ערוואכט און איז געווארען שרעקליך צורייצט. ער האָט געשריען, אז איצט איז עס איהם אריין אין קאָפּ און פרעסט איהם דעם מארך. ער האָט גערעוועט און דערבייזיך אזוי גע־צאַפּעלט און געוואָרפען, אז פאירעט'ס פרוי האָט געמיינט, דאָס עפּעס א ניט גוטער איז אין איהם אריין און זי האָט זיך גענומען מיט שרעק צלם'ען.

און ווען דער וועהטאָג האָט איהם אויף א ווײַלע אָבגעלאָזען, האָט דער קראַנקער ערקלעהרט, אז די חיה קריכט איהם ארום אין אויער און מיט'ן פינגער האָט ער אָנגעוויזען אלע זיינע בעווע־גונגען, ווי ער וואָלט איהם מיט זיינע אויגען געזעהן.

— זעהט איהר, אָט דאָ קריכט עס ווידער ארויף. אוי! אוי! אוי! אוי וועה! אוי וועה!

קאניוואו איז געווארען אונגעדולדיג:

— דאָס וואסער האָט די חיה משוגע געמאכט. געוועהנ־ליך טרינקט זי הפּנים נור וויין!

מען האָט זיך צולאכט און געזאָגט:

— ווען מיר וועלען צוקומען צו דעם קאפּע באורבעוקס, וועט איהר איהר דארפען געבען א שנאפּס, דאן וועט עס זיך אויפ־הערען צו ריהרען!

אָבער בעלהאמע האָט שוין מעהר ניט געקענט אויסהאל־טען די יסורים. ער האָט גענומען שרייען מיט אזעלכע בענו־מענע קולות, ווי מען וואָלט איהם דאָס הארץ געשניטען און דער גלח האָט איהם געמוזט צוהאלטען פאר'ן קאָפּ. איצט האָט מען געבעטען צעזאר הארלאוויל, אז ער זאָל זיך אָבשטעלען, ווי נור ער וועט צוקומען צו א הויז.

און באלד האָט ער זיך אָבגעשטעלט נעבען א הויף ארומגע־רינגעלט מיט בוימער, וואס איז געשטאנען אויפ'ן וועג. מען האָט אהין אריינגעטראגען בעלהאמע'ן. מען האָט איהם אוועק־געלייגט אויפ'ן קיך־טיש, אום די אָפּעראציאן פאָרצונעמען. קאני־וואו האָט איבעראנייעס גערעטען צוצומישען אביסעל שנאפּס צו דאָס וואסער, כדי די חיה דאָרט אינעווייניג איינצו'שכור'ן און צו פערשלעפּערן אדער אפשר גאָר טויטען. אָבער דער גלח האָט זיך בענוגענט מיט עסיג.

און כדי דאָס וואסער זאָל דאָס מאָל אריינדרינגען אין די טיעפסטע טיעפענישען פונ'ם אָרגאן, האָט מען עס אריינגעגאָסען טראָפּענווייז און עס א ווײַלע איבערגעלאָזען אין דעם אויער, וואו די חיה האָט געוועלטיגט.

ווידער אמאָל האָט מען געבראכט א וואש־שיסעל און דער גלח מיט קאניוואו'ן, ביידע שטארקע, געזונדע יונגען, האָבען אי־בערגעקעהרט בעלהאמע'ן אויף דער אנדערער זייט, בעת דער לעה־רער האָט איהם געקלאפּט אויף דעם געזונדען אויער, כדי דאָס וואַ־סער זאָל גוט אָבלויפען פונ'ם קראנקען.

אפילו צעזאר הארלאוויל איז אריינגעקומען מיט דעם בייטש, אום צוצוקוקען.

און פלוצים האָט מען דערזעהן אויפ׳ן דעק פון שיסעל א קליינע שווארצע פינטעלע, אזוי גרויס ווי א קערנדעל. אָבער עס האָט זיך בעוועגט. דאָס איז געווען א פלוי. אלע האָבען אויס־געשריען פאר פערוואונדערונג און דאן האָט אויסגעבראכען אן אלגעמיינער געלעכטער. א פלוי! דאָס איז טאקע צום לאַ־כען! קאניוואו האָט זיך געפּאטשט איבער די קניע. צעזאר האָר־לאָוויל האָט געקנאַלט מיט׳ן ביימש, דער גלח האָט געלאכט, ווי א שרייענדיגער עזעל, דער לעהרער, ווי ער וואָלט וועלען ניעסען און ביידע פרויען האָבען פרעהלאך געגומען קוואקטשען, ווי די היהנער.

בעלהאמע האָט זיך אויפגעזעצט אויפ׳ן טיש, ארויפגענומען די וואש־שיסעל צו זיך אויף די קניע און אויפמערקזאם בעטראכט האלב צאָרניג און האלב פריידיג די בעזיענטע חיה, וואס איז אין וואסער ארומגעשוואומען.

ער האָט געברומט:

— אַט ביזטו דאָ, דו אַלטער עזעל! — און האָט אויסגע־שפּיגען אויף דעם.

דער קוטשער איז פאר פרייד שיער ניט משוגע געווארען, ער האָט געשריען:

— א פלוי! א פלוי! פערפלוכטע פלוי!

און ווען ער האָט זיך אביסעל בערוהיגט, האָט ער אויסגע־רופען:

— אָבער איצט, מיינע הערען, איינשטייגען, מיר האָבען שוין גענוג צייט געָ׳פטר׳ט!

און די רייזענדע זיינען לאַכענדיג אוועק צוריק צום וואָגען.

בעלהאמע אָבער, וועלכער איז געקומען דער לעצטער, האָט ערקלעהרט:

— איך געה צוריק אין עריקוועטאָט, איצט האָב איך ניט מעהר וואָס צו טהאָן אין האַוור.

דער קוטשער האָט זיך אָנגערופען צו איהם:

— דאָס געהט נישט, פאר דיין פלאַץ מוזטו בעצאָהלען!

— איך וועל דיר געבען בלויז א העלפט, ווייל איך בין דאָך נור אָבגעפּאָהרען א האַלבען וועג.

— דאָס מאַכט גאָר נישט אויס! דו מוזט בעצאָהלען אין גאַנצען, דו האָסט גענומען דעם פּלאַץ פאר דעם גאַנצען וועג.

און באַלד האָט זיך דערפון צוברענט א מורא'דיגער קריעג און די געשרייען האָבען זיך געטראַגען ביז צום הימעל. בעל־הּאַמע האָט געשוואָרען, אז ער וועט ניט בעצאָהלען מעהר ווי צוואַנציג און צעזאר האָרלאַוויל, דאָס ער קריעגט גאַנצע פערציג און זיי האָבעןביידע געשריען קאָפּ אויף קאָפּ, אויג אין אויג. קאַניוואַו איז ווידער אויסגעשטיגען פון וואַגען:

— ערשטענס ביזטו דעם הערר פּריסטער שולדיג פערציג און דאַן מוזטו אונז אַלעמען געבען א טריט, דאָס מאַכט פינף און פופציג און דאַן צוואַנציג צעזאר'ן. ניט אזוי פּיפּיקער?

דער קוטשער איז געווען גליקלעך, וואָס בעלהאַמע וועט מוזען צאָהלען אזוי פיעל געלד און ער האָט זיך אָנגערופען:

— געוויס!

— אַלזאָ, שטעק אָב!

— איך שטעק ניט, דער פּריסטער איז ניט קיין דאָקטאָר.

— ווען דו בעצאָהלסט ניט, שלעפּ איך דיך אריין אין וואָגען און נעהם דיך מיט קיין האַוור.

דערביי האָט ער א כאַפּ געטהאָן בעלהאַמע'ן און איהם אויפ־געהויבען ווי א קינד. דאַן האָט דער לעצטער איינגעזעהן, אז ער מוז נאָכגעבען און האָט בעצאָהלט. באַלד נאָכדעם איז דער וואָגען אַוועק קיין האַוור, בעת בעלהאָמע האָט זיך צוריקגעקעהרט קיין ערקוועטאַט. און אַלע רייזענדע האָבען איהם נאָכגעקוקט, ווי ער האָט בעוועגט זיינע לאַנגע פיס, ווי אויף שטאָלצען אי־בער דער ווייסער דאָרפישער גאַס אזוי לאַנג, ביז די בלויע פויער'־שע בלוזע איז פון זייערע אויגען פערשוואונדען.

דיוקאָק

ען דער באַראָן מאָרדיאַן איז אַרונטער פון די ברייטע טרעפּ פון'ם קלוב, וועלכער איז געהאַלטען געוואָרען זעהר וואַרעם, האָט ער זיין פוטער געטראָגען אָבגעשפּילעט, און ווען די שווערע טיר האָט זיך געשלאָסען הינטער איהם און ער איז אַרויס אין גאַס, איז איהם אַ ביטערע קעלט פּלוצלונג אַריבער איבער'ן גאַנצען לייב און ער האָט זיך אַ טרייסעל געטהאָן מיט'ן גאַנצען קערפּער. אויסערדעם האָט ער היינט פערשפּיעלט געלד, און דערצו נאָך האָט ער זייט אַ געוויסער צייט געליטען פון מאָגען. אַזוי אַז ער האָט ניט געקענט עסען די זאַכען, פון וועלכע ער האָט הנאה געהאַט.

ער האָט געוואָלט געהן אַהיים. אָבער דאָ האָט ער זיך דערמאָנט אָן זיין גרויסע, פּוסטע וואָהנונג, אָן דעם קאַמערדיענער, וועלכער איז איינגעשלאָפען אין פאָרצימער, אָן דעם טואַלעט־צימער, וואו אויף אַ גאַז־מאַשינקע זידט דאָס וואַרעמע וואַסער, וועלכע ער בענוצט יעדען אויף דער נאַכט; אָן דער ברייטער, אַלטמאָדישער בעט, פייערליך, ווי דער געלעגער פון אַ טויטען, — און עס האָט איהם גענומען שוידערען נאָך מעהר, ווי פון דער אייזיגער לופט אין דרויסען.

זייט עטליכע יאָהר האָט ער גענומען פיהלען, ווי עס דריקט איהם די איינזאַמקייט; אַ שטימונג, וועלכע פאַלט אַמאָל אָן אויף אַלטע בחורים. אַמאָל איז ער געוועזן געזונד, שטאַרק, מונטער און פרעהליך: דער טאָג איז ביי איהם אַוועק אין ספּאָרט, די נאַכט אין פערגעניגען. איצט איז ער געוואָרען אַביסעלע שווער אויף די פיס און קיין זאַך האָט איהם ניט פערשאַפט קיין אמת'ען פערגעניגען; גימנאַסטיק האָט איהם געמאַכט מיעה, די סאַפּערס

און אפילו די דינערס האָט ער ניט געקענט פערדייהען; די פרויען זיינען איהם איצט געווען פונקט אזוי לאַנגווייליג, ווי זיי האָבען איהם אמאָל אמוזירט.

די איינטאָניגקייט פון די פוסטע אבענדען פערבראַכט מיט פריינד, וועלכע ער האָט שטענדיג געטראָפען אויף דעם זעלבען אָרט, דער קלוב, דאָס קאָרטענשפּיעל, וואו ער האָט אמאָל געוואוּנען, אמאָל פערשפּיעלט, דיזעלבע געשפּרעכען איבער דיזעלבע זאַכען, דיזעלבע וויצען איבער די זעלבע טהעמאס, דיזעלבע מיינונגען איבער די זעלבע פרויען — דאָס אלעס האָט איהם אזוי מורא'דיג דערעסען, אז עס זיינען געווען מינוטען, ווען ער האָט ערנסט געטראַכט וועגען זעלבסטמאָרד. ער האָט ניט געקענט מעהר פיהרען דאָס דאָזיגע רעגעלמעסיגע, איינטאָניגע, פוסטע לעבען, וועלכעס איז געווען אזוי לייכט און דאָך אזוי שווער. ער האָט געבענקט נאָך שטילקייט, נאָך רוה, נאָך בעקוועמליכקייט, האָט אָבער ניט געוואוסט וואו מען קריעגט עס און ווי אזוי מען קומט צו דערצו.

איהם איז אפילו אויפ'ן זינען ניט ארויף צו הייראַטען, דען ער האָט ניט געהאַט דעם מוט צו נעהמען אויף זיך דעם יאָך פון א פאַמיליענלעבען, וואו דער מאַן און די פרוי זיינען שטענדיג צוזאַמען און זיי דערקענען זיך אזוי גוט, אז קיינער פון זיי קען ניט אויסריידען א וואָרט, וועלכען דער אנדערער זאָל שוין ניט וויסען פון פריהער; קען ניט מאַכען קיין בעוועגונג, דער אנדערער זאָל עס ניט פאָראויסזעהן; קען ניט טראַכטען, ניט דענקען, ניט ווינשען און ניט אורטיילען אָהן דעם, אז דער צווייטער זאָל זיך גלייך אויף דעם ניט אָנשטויסען. ער האָט געדענקט, אז מען האָט נאָר דאַן פערגעניגען צו פערקעהרען מיט א מענשען, ווען מען קען איהם נאָך ווייניג, ווען אין איהם בלייבט נאָך עטוואס גע־היימניספאָלעס, עטוואָס אונבעקאַנטעס, פערשלייערטעס. ער האָט געדאַרפט האָבען א פאַמיליע, וועלכע זאָל זיין ניט זיין אייגענע פאַמיליע, אָבער וואו ער זאָל קענען פערברענגען א טייל פון זיין צייט. ביי דעם דאָזיגען געדאַנקען האָט איהם אויף דאָס ניי גענו־מען מאַטערען די עראינערונג אָן זיין זוהן.

שוין א יאָהר צייט, ווי ער האָט וועגען דעם נאָכאַנאַנד גע־

טראַכט; דער פערלאַנג איהם צו זעהן, איהם צו דערקענען האָט איהם ניט אויפגעהערט צו פּייניגען. ער איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען אין דער יוגענד אונטער ריהרענדע און דראַמאַטישע אומשטענדען: דאָס קינד איז אַוועקגעשיקט געוואָרען זיך צו האָדעווען אַרום מאַרסעיל און האָט קיין מאָל ניט ערפאַהרען דעם נאָמען פון זיין פאָטער.

ער האָט געצאָהלט פאַר איהם, בעת ער האָט זיינע קינדער־יאָהרען אין אַ פרעמד הויז פערבראַכט, דאַן איהם אין אַ שולע געשיקט זיך צו לעהרנען און צום סוף איהם געגעבען געלד צו טהאָן אַ גוטען שידוך. דאָס אַלעס איז געטהאָן געוואָרען אונטער אַ געדיכטען שלייער, דורך אַ פערשוויגענעם נאָטאַריוס, וועלכער האָט געשפּיעלט די ראָלע פון אַ פערמיטלער.

בּאַראָן מאַרדיאַן האָט בלויז געוואוסט, אַז ערגעץ וואו אַרום מאַרסעיל וואָהנט זיין פלייש און בלוט, אַז „ער" האָט אַ נאָמען פון אַ גאַנץ גוט ערצויגענעם און געבילדעטען מענשען, אַז ער האָט חתונה געהאַט מיט אַ טאָכטער פון אַ בויער, מיט וועלכען ער איז אריין אין געשעפט. עס האָט זיך געהערט, אַז ער פערדיענט אַ סך געלד.

פאַרוואָס זאָל ער ניט בעזוכען זיין אונבעקאַנטען זוהן, ער קען עס דאָך טהאָן און זיך ניט לאָזען דערקענען. עס לוינט זיך אַ טאָפּ צו טהאָן, טאָמער איז מעגליך, אַז ער זאָל אין זיין פאַמיליע געפינען אַ ווינקעלע פאַר זיינע אַלטע יאָהרען.

ער האָט די גאַנצע צייט זיך געהאַלטען זעהר אַנשטענדיג אַנטקעגען דעם זוהן, האָט איהם געגעבען אַ שעהנע סומע געלד, פאַר וועלכע יענער איז געווען דאַנקבאַר אויך. ער האָט אויך געוואוסט, אַז ער וועט ביי איהם ניט געפינען קיין איבערטריבענעם שטאָלץ. און דער דאָזיגער געדאַנק, דער וואונש צו פאָהרען צו איהם, האָט דעם בּאַראָן טאָג אויס טאָג איין געמאַטערט און איהם רוהען ניט געלאָזט. דערביי איז נאָך געווען עפּעס אַ מאָדנער ווייכער, עגאָאיסטישער געפיהל: דער געדאַנק וועגען אַ שעהנער, בעקוועמער הויז ביים ים, וואו ער וועט טרעפען זיין שעהנע, יונגע שנור, זיינע אייניקלאַך, וועלכע וועלען איהם בעגעגנען מיט אָפענע

אָרעמס און זיין זוהן, וועלכער האָט ביי איהם אַרויסגערופען די עראינערונג אָן דער קורצער, שעהנער, גליקליכער ליעבע פון די לאַנג פערשוואונדענע יאָהרען. ער האָט נאָר בעדויערט, וואָס ער האָט איהם שוין געגעבען אַזוי פיעל געלד און וואָס דער יונגער מאַן מאַכט דערמיט אַזעלכע גוטע געשעפטען, ווייל דאָס וועט איהם שטערען צו קומען צו זיי איצט אַלס זייער וואָהלטהעטער.

וועגען דעם אַלעמען האָט ער געטראַכט, ווען ער איז אַזוי גע־גאַנגען, דעם קאָפּ אין דעם קראַגען פון פעלץ בעהאַלטען — און פלוצים האָט ער ביי זיך פעסט בעשלאָסען — ער פאָהרט. אַ דראָשקע איז פאַרבייגעפאָהרען, ער האָט זי אָבגעשטעלט און זיך געהייסען פיהרען אהיים. און ווען דער פערשלאָפענער דיענער האָט געעפענט די אויגען, האָט דער באַראָן געזאָגט:

— לואיס, מיר פאָהרען מאָרגען ביי נאַכט נאָך מאַסעללע. מיר וועלען דאָרט פערברענגען ארום פיערצעהן טעג. פּאַקט איין אַלעס נויטיגע פאַר דער רייזע.

* * *

דער צוג איז געפלויגען איבער דעם זאַמדיגען ברעג פאַרביי דעם טייך רהאָן, דערנאָך איז ער אוועק דורך גאָלדענע פעלדער, לאַכענדיגע דערפער, איבער אַ גרויסען, פלאַכען שטיק לאַנד, וועל־כער איז פון ווייטען אָבגעשלאָסען געוואָרען דורך נאַקעטע בערג.

באַראָן מארדיאַן האָט זיך אויפגעכאַפּט נאָך דעם ווי ער האָט אַ נאַכט פערבראַכט אין וואַגאָן און זיך מעלאַנכאָליש בעטראַכט אין אַ קליין שפּיעגעלע, וועלכען ער האָט געפיהרט מיט זיך אין זיין רייזע טעשעל. דאָס העלע ליכט פון׳ם זידליכען פריהמאָרגען האָט איהם געוויזען קנייטשען, וועלכע ער האָט פריהער ניט בעמערקט. זיין גאַנצער פּנים האָט אויסגעזעהן אַזוי אָבגעלעבט; אין דער האַלב דונקעלהייט פון די פּאַריזער וואָהנונגען האָט ער עס גאָר ניט געזעהן.

ווען ער האָט בעטראַכט די אויגען ווינקלען, די שלאַפע אויגען־לידער, די שלייפען, דעם צורונצעלטען שטערן, האָט ער געזאָגט צו זיך אליין:

— יאָ, איך בין שוין ניט קיין יונגער מאַן, גאָר ניט קיין יונגער מאַן.

און פּלוצים האָט זיין בערערפּעניש צו רוהען געגומען וואַקסען אין איהם צוזאַמען מיט דער בענקעניש, וועלכע האָט זיך ביי איהם ערוועקט צום ערשטען מאָל, די בענקעניש נאָך זיינע אייניקלאך.

אַ זייגער איינס נאָכמיטאָג האָט ער אין אַ גערונגענער קאָרעטע זיך אָבגעשטעלט פאַר איינער פון יענע בלענדענד־ווייסע דאָרפישע הייזער, אויף וועלכע איהר קענט ניט קוקען, סיידען איהר פאַרזשמורעט מיט די אויגען. ער האָט געשמייכעלט, ווען ער איז נעגאַנגען איבער דער אַלעע און געטראַכט פאַר זיך: אַ ווי שעהן דאָ איז!

פּלוצים האָט ער דערזעהן אַ קליין אינגעל פון אַ יאָהר פינף אָדער זעקס, ארויסקומענדיג פון די בושעס. ער איז געבליבען שטעהן אויפ׳ן ראַנד פון וועג און מיט גרויסע אויגען בעטראַכט דעם פרעמדען מאַן.

מאַרדיאַן איז צו איהם צוגעגאַנגען:

— גוט מאָרגען, מיין אינגעל!

דער חברה־מאַן האָט ניט געענטפערט.

דאַן האָט זיך דער באַראָן איינגעבויגען, איהם גענומען אויף די הענד און געוואָלט איהם קושען. אַ געריך פון קנאָבעל האָט איהם אַ זעץ געטהאָן אנטקעגען, פון דעם גאַנצען קינד האָט געשיינט ווי צו שטראָמען דער דאָזיגער געריך. ער האָט איהם שנעל צוריק ארונטערגעלאָזט אויף דר׳ערד און ארויסגעברומט פאַר זיך:

— אָך, דאָס מוז זיין דעם גערטנער׳ס אינגעל.

און ער איז אַוועק צום הויז.

אויף אַ שטריק פאַר דער טהיר איז געהאַנגען וועש צום טריקענען: העמדער, האַנדטיכער, וואַשלאַפּען, פאַרטיכער, בעת עטליכע רייהען זאָקען זיינען געהאַנגען אין אַ פענסטער איינע איבער דער אַנדערער אָנגעבלאָזענע, ווי וואורשטען אין אַ פענסטער פון אַ וואורשט פאַבריק.

דער באַראָן האָט אַ רוף געטהאָן.

אַ מיידעל האָט זיך בעוויזען, אַ ריכטיגע מיידעל פון׳ם זידען:

שמוציג, ניט פערקאמט, מיט די האָאַר איבער די אויגען. איהר קלייד, וועלכע די סך פלעקען האָבען טונקעל געמאכט, האָט דאָך נאָך איינגעהאַלטען אין זיך די אַמאָליגע שרייעדיגע פאַרב.

ער האָט געפרעגט:

— איז הערר דיוקאַק אין דער היים?

דאָס מיידעל האָט געפרעגט:

— איהר מיינט דיקאַק?

— יא.

— ער איז דאָרט אינעווענינ — ער צייכענט.

— זאָגט איהם, אַז הערר מערלין וויל מיט איהם רעדען.

זי האָט געענטפערט פאַרוואונדערט:

— געהט אריין, אַז איהר ווילט מיט איהם רעדען.

און האָט אויסגעשריען:

— הערר דיקאַק, עמיצער איז דאָ!

דער באַראָן איז אריין אין הויז. אין דעם גרויסען צימער, וועלכער איז געווען דונקעל צוליעב די געשלאָסענע לאָדענס, האָט ער ניט גאַנץ קלאָהר אונטערשיידעט מענשען און זאכען, וואָס האָבען איהם אויסגעזעהען צו זיין שמוציג.

פאַר א טיש, אויף וועלכען עס איז געווען אָנגעשטעלט און אָנגעלייגט, איז געשטאַנען א קליינער מאַן מיט א גרויסען פליך און האָט געצייכענט אויף א זעהר גרויסען פּאַפּיר.

ער האָט אויפגעהערט צו ארבייטען און געמאכט צוויי טריט צו איהם.

זיין וועסט איז געווען אָפען, זיינע הויזען האָט ער ניט פאַר־שפּילעט, די אַרבעל פערקאַטשעט, אזוי אַז מען האָט געקענט זעהן, אַז איהם איז זעהר היים. זיינע שטיוועל זיינען געווען שמו־ציג; מען האָט אויך זיי געקענט דערקענען, אַז מיט א פּאָאַר טעג צוריק האָט געמוזט רעגענען.

מיט א שטאַרקער זידליכער אויסשפּראַכע האָט ער געפרעגט:

— מיט וועמען האָב איך די עהרע צו רעדען?

— מיין נאָמען איז מערלין. איך וואָלט אייך וועלען פרע־גען אַן עצה וועגען א הויז, וואָס איך וויל קויפען.

— אַך, מיט פּערגעניגען, מיט פּערגעניגען.

און דיוקאַק האָט זיך אומגעקעהרט צו זיין פּרוי, וועלכע איז געזעסען אין דונקעלען ווינקעל און געשטריקט.

— מאַך לעדיג אַ שטול, יאָזעפינע.

איצט ערשט האָט מאַרדיאַן בעמערקט אַ יונגע פּרוי, וועלכע האָט שוין אָבער אויסגעזעהן אַלט, ווי געוועהנליך אין דער פּראָווינץ, וואו צו פינף־און־צוואַנציג יאָהר ווערט מען שוין אַלט. עס פעהלט זיי דאָרט די ריינליכקייט, די זויבערקייט, זיי וואַשען זיך ניט גענוג, קוקען ניט אויף זיך און אויף זייערע קליידער, אויף אַלע יענע קלייניגקייטען, וועלכע העלפען די שטאָדטישע מענשען איינצוהאַלטען די פרישקייט, די יוגענדליכקייט, רייץ און שעהנקייט ביז צו די פופציגער יאָהרען. זי האָט געטראָגען אַ טוך אויף די אַקסלען, די האָאָר זיינען ביי איהר געווען איינפאַך פאַרקאַמט אויף הינטען אין אַ קנופּ, געדיכטע, שווארצע, שעהנע האָאָר, אָבער עס איז קענטיג געווען, אַז מען האָט זיי אַבי ווי פאַרקאַמט און גאָרניט געפּפלעגט. זי האָט אַראָבגענומען פון אַ שטול אַ קינדערשע קליידעל, אַ מעסער, אַ שטיקעל שנירעל, אַ לעדיגען בלומען טאָפּ און אַ שמוציגען טעלער און דאַן מיט איהרע גראָבע, רויטע הענד צוגערוקט דעם שטול צו דעם גאַסט.

ער האָט זיך געזעצט. און איצט האָט ער דערזעהן, אַז אויף ריוקאַק׳ס ארבייטס טיש געפינען זיך אויסער די ביכער און פּאַפּירען אויך צוויי פרישע קעפּלאַך סאַלאַט, אַ האָאָר בערשטעל, אַ האַנדטוך, אַ רעוואָלווער און אַ פּאָאָר שמוציגע טעצלאַך מיט אַ וואַש־שיסעל.

דער בוימייסטער האָט בעמערקט דעם בליק און געזאָגט מיט אַ שמייכעל:

— ענטשולדיגט, עס איז ניט גאָר אין אָרדנונג ביי אונז, דאָס איז איבער די קינדער.

און ער האָט צוגערוקט זיין שטול נעהנטער, כדי צו רעדען מיט זיין קליענט.

— איהר זוכט, אַלזאָ, אַ הויז ניט ווייט פון מאַסעללע?

הגם דער באַראָן האָט נור פון ווייטען געהערט זיין אָטהעם,

דאָך האָט ער גלייך דערפיהלט דעם געריך פון קנאָבעל, וועלכען יעדער זידלענדער גיט ארויס פון זיך, ווי די בלומען גיבען ארויס זייער דופט.

מארדיאַן האָט געפרעגט:

— איז דאָס געוועזן אייער זוהן, וועמען איך האָב נור וואָס געטראָפען אין דער אַלעע?

— יאָ, דאָס איז דער צווייטער.

—האָט איהר צוויי זיהן?

— דריי, מיין הערר; יעדען יאָהר איינעם.

און דיוקאַק האָט אויסגעזעהען צו זיין זעהר שטאָלץ אויף דעם.

דער באַראָן האָט א טראַכט געטהאָן: ווען זיי אַלע שמעקען אַזוי מיט קנאָבעל, מוז דאָ שמעקען ערגער ווי אין א שוויינען־שטאַל.

ער האָט פאָרטגעזעצט:

— יאָ, איך זוך א שעהנע הויז נאָהענט פון ים, אויף עפּעס א שעהנעם, אָבגעזונדערטען פונקט ביים ברעג.

דיוקאַק האָט איהם גענומען פאַרשלאָגען הייזער. ער האָט געהאַט צעהן, צוואַנציג, פופציג, הונדערט און נאָך מעהר צו פאַר־קויפען, צו אַלע פּרייזען און נאָך יעדען'ס געשמאַק. ער האָט ניט געזשאַלעוועט קיין רייד און זיינע ווערטער האָבען געשפּריצט ווי פון א ברונים; דערביי האָט ער געשמייכעלט זעלבסט צופרי־דען און באַוועגט זיין רונדען, פּליכעוואַטען קאָפּ אהין און אהער.

און אין גערעכעניש האָט פאַר מארדיאַן'ס אויגען פּלוצים אָבגעלעבט א בלאָנדע, שלאַנקע, עטוואָס טרויעריגע יונגע פרוי, וועלכע האָט אַזוי צערטליך צו איהם גערעדט, מיט אַזוי פיעל גע־פיהל איהם גערופען „מיין געליעבטער", אַז די עראינערונג אליין האָט זיין בלוט אָנגעווארעמט און עס געמאַכט שנעלער דורך די אָדערן פליסען. א פיערטעל יאָהר האָט זי איהם געליעבט לייי־דענשאַפטליך, ביז צו משוגעת. דאַן איז זי וזייט פון איהר מאַן, וועלכער איז געוועזן גובערנאַטאָר אין עפּעס א ווייטער קאָלאָניע, שוואַנגער געוואָרען. זי איז אנטלאָפען, האָט זיך א צושראָקענע און פאַרצווייפעלטע בעהאַלטען, ביז דאָס קינד איז געבאָרען גע־

וואָרען. מאַרדיאַן האָט עס דאַן אין אַ געוויסען זומערדיגען אָבענד צוגענומען, אָבגעגעבען עס האָרעווען און זי האָט עס מעהר קיין מאָל ניט געזעהן.

אין דריי יאָהר ארום איז זי אין איהר מאַנ׳ס קאָלאָניע, וואוהין זי איז שפּעטער אָבגעפאָהרען, געשטאָרבען פון אַ לונגען קראַנק־הייט. און דאָ פאַר איהם איז איצט געשטאַנען איהר זוהן, און האָט מיט אַ האַרטען, מעטאַלענעם קול איהם געזוכט איינצורעדען.

— דאָס דאָזיגע הויז איז אַ מציאה, עס איז אַ געלעגענהייט, וועלכע מאַכט זיך ניט אַלע טאָג.

און מאַרדיאַן האָט זיך דערמאָהנט אָן דער אַנדער שטימע, לייכט ווי פויך פון ווינד, ווען זי פלעגט שעפּצען צו איהם: „מיין געליעבטער, מיר וועלען זיך קיין מאָל ניט צושיידען!“

און ער האָט ווידער געטראַכט וועגען יענע בלויע, זיסע, טיע־פע, טרייע אויגען, ווען ער האָט געקוקט אויף די רונדע אויגען פון דעם דאָזיגען קליינעם, לעכערליכען מענשען; זיי זיינען אויך געווען בלוי אָבער אָהן אויסדרוק; ער איז עהנליך געווען צו זיין מוטער, אָבער...

יאָ, ער איז צו איהר עהנליך געווען, איז צו איהר געוואָרען עהנליכער פון מינוט צו מינוט מיט דעם קלאַנג פון דער שטימע, מיט געוויסע בעוועגונגען, מיט דער גאַנצער האַלטונג. ער האָט געהאַט אַן עהנליכקייט צו איהר, ווי די אַפּע צום מענשען. אָבער ער איז געווען איהר בלוט; טויזענד קליינע, עפּעס מאָדנע צוקרימטע שטריכען זיינען געקומען פון איהר און דאָס האָט איהם אויפגערעגט, פון זיך אַרויסגעבראַכט. דער באַראָן האָט געליטען. די דאָזיגע מורא׳דיגע עהנליכקייט האָט איהם פּלוצים גענומען מאַ־טערען און פּייניגען, האָט איהם געטריבען צו דער העכסטער פאַר־צווייפלונג, איהם משוגע געמאַכט, ווי אַ בייזער טרוים, ווי געווי־סענסביסע.

ער האָט געשטאַמעלט:

— ווען קענען מיר צוזאַמען אָנקוקען דאָס הויז?

— מאָרגען, אויב איהר ווילט.

— וויפיעל אַזייגער?

— ארום איינס

— גוט.

דער איינגעל, וועלכען ער האָט געטראָפען אין דער אַלעע, האָט זיך בעוויזען אין דער אָפענער טיר און אַ רוף געטהאָן:

— טאטע!

קיינער האָט איהם ניט געענטפערט.

מארדיאן האָט זיך אויפגעהויבען און געקריעגען אזא לוסט צו אַנטלויפען פון דאַנען, אז די קניע האָבען איהם גענומען ציטערען. דאָס דאָזיגע „טאטע" האָט איהם ווי מיט אַ קויל געטראָפען; דאָס האָט מען איהם געמיינט, איהם, צו איהם האָט מען דאָס אויסגע־רופען דעם מיט קנאָבעל שטינקענדען „טאטע".

אַך, ווי זיס האָט געשמעקט זיין פריינדין פון אמאָל!

דוקאָק האָט איהם בעגלייט.

— געהערט דאָס הויז צו אייך? — האָט געפרעגט דער באַראָן.

— יא, איך האָב עס ניט לאַנג געקויפט און בין זעהר שטאָלץ אויף דעם. איהר ווייסט, איך בין אַן אונגעזעצליכער זוהן און איך בעהאַלט עס פון קיינעם ניט. איך בין זעהר שטאָלץ אויף דעם. איך בין קיינעם גאָרנישט שולדיג, האָב אַלעס אליין ארויפגעאַר־בייט און דאַנק פאַר אַלעס נור זיך אליין.

דאָס קינד, וואָס איז געבליבען אין דרויסען, האָט איצט נאָך אמאָל אויסגערופען, אָבער נאָר פון דער ווייטענס:

טאטע!

מארדיאן האָט אַ שוידער געטהאָן, אַ שרעק איז איהם בע־פאַלען און ער איז אַנטלאָפען, ווי מען אַנטלויפט פון אַ גרויסער געפאַהר.

— ער וועט זיך נאָך אָנשטויסען ווער איך בין, וועט מיך דערקענען — האָט ער געטראַכט, — ער וועט מיך ארומנעהמען און אויך צו מיר זאָגען: „טאטע"! און מיר אַ קנאָבעלדיגען קוש טהאָן אין באַק.

— צום ווידערזעהן מאָרגען.

— אלזאָ, פאַרגעסט ניט, מאָרגען איינס אַ זייגער.

* * *

די קאַרעטע איז אַוועק איבער דער ווייסער גאַס.

— קוטשער, צום באַהן־הויף!

און ער האָט געהערט הינטער זיך צוויי שטימען: איינע שטיל, ווייך אַוועק, די ווייכע, טרויעריגע מאַטע שטימע פון דער טוידטער, וועלכע האָט צו איהם געזאָגט: „מיין געליעבטער!“ די אַנדערע הויך, זינגענדיג, העסליך, וועלכע האָט געשריען: „טאַטע!“ אָט אַ שטייגער ווי מען שרייט „כאַפּט אַ גנב!“ ווען מען זעהט איהם לויפענדיג אין גאַס.

ווען דער באַראָן איז אויפ׳ן צווייטען טאָג געקומען אין קלוב, האָט דער גראַף עטרעילים זיך צו איהם אָנגערופען:

— איהר האָט זיך דריי טעג נאָכאַנאַנד ניט געלאָזט זעהן. זייט איהר געווען קראַנק?

— יאָ, איך בין עפּעס ניט געווען אינגאַנצען — איך האָב ציימענווייז קאָפּשמערצען.

דער רעגען־שירעם

אדאם ארעילל איז געוועזן זעהר קארג. זי האט נוט געוואוסט דעם ווערטפון געלד און אויך ווי אזוי עס ווי ווייט מעגליך צו פארמעהרען. איהר דיענסטמיידעל האט געמוזט זיין מיט צעהן קעפ, אום איהר אויף דעם רעכענונג צו־צושרייבען כאטש איין סו און איבעריגען. דעם מאן איהרען, הערר ארעילל האט זי אויסגעטהיילט זיין טאשען געלד און זי האט שוין געזעהן, אז ער זאל ניט האבען צופיעל צו פערשווענדען. און דערפאר האט דאס פאאר פאלק אהן קינדער זיך גאנץ שעהן ארויפ־געארבייט. אבער מאדאם ארעילל האט זיך אויפגעגעסען א לע־בעדיגע פון יעדען געלד שטיק, וואס איז פון איהרע הענד ארוים. עס האט איהר ממש דאס הארץ צוריסען יעדעס מאל, ווען זי האט געמוזט אויסגעבען א גרעסערע סומע און ווי נויטיג דאס זאל ניט האבען געוועזן, האט זי נאכדעם א גאנצע נאכט ניט געקענט שלא־פען.

גאנץ אפט האט הערר ארעילל געזאגט צו זיין פרוי:

— דו האסט זיך געמעגט ערלויבען עטוואס מעהר אויסצו־געבען, מיר פארברויכען דאך קיין מאל ניט אלעס וואס מיר פאר־דיענען.

זי האט געענטפערט:

— מען קען קיין מאל ניט וויסען, וואס עס קען פאסירען. עס איז בעסער צו האבען צו פיעל ווי צו וועניג.

זי איז אלט געוועזן פיערציג יאהר. א נעטע, זשיוואווע, שוין אביסעלע צוקנייטשטע פרוי. איהר מאן האט זיך נאכאנאנד גע־קלאגט אויף איהר קארגשאפט, וועלכע איז איהם אפט געווען זעהר

אונאנגענעהם. ער איז געווען א בעאמטער אין קריעגס־מיניסטע־ריום און גערינט האט ער בלויזאויף דעם בעפעהל פון זיין פרוי, אז זי זאל האבען וואס מעהר געלד צו שפארען.

שוין צוויי יאהר, ווי ער איז יעדען טאג געקומען אין ביורא מיט זיין פארלאטעטען רעגען שירעם. די קאלעגען האבען גע־לאכט, פון איהם חוזק געמאכט. צום סוף איז עס איהם דערעסען געווארען און ער האט געפאדערט פון זיין ווייב, זי זאל איהם קויפען א נייעם שירעם. זי האט געמוזט נאכגעבען און איהם געקויפט פאר אכט־פראנק־פופציג א שירעם אין א געשעפט, וואו מען האט פערקויפט דעם דאזיגען ארטיקעל ביליגער. ווען די בע־אמטע האבען דערזעהן דעם ביליגען שירעם, וועלכער ווערט פער־קויפט אין פאריז אין די טויזענדער, האבען זיי איבעראנייעם זיך גענומען וויצלען. מען האט דעם ארימען ארעילל'ן מעהר רוהען ניט געלאזט. דער שירעם האט פון אנהויב אן ניט געטויגט, און ווען ער האט איהם אין דריי מאנאטען ארום נאך אלץ גע־טראגען, האט האט גאנצע מיניסטעריום דערפון געלאכט. אימיצער האט וועגען דעם געמאכט א פאאר פערזען, וועלכע זיינען א גאנ־צען טאג נאכאנאנד געזונגען געווארען אין דער גרויסער געביידע פון דעם אונטערשטען שטאק ביז הויך אויבען ארויף.

ארעילל איז געווען אויסער זיך און פערלאנגט פון זיין פרוי זי זאל איהם קויפען א נייעם זיידענעם שירעם פאר צוואנציג פראנק און זאל איהם ברייגגען די רעכענונג אלס בעווייז.

זי האט געקריגען א שירעם פאר אכטצעהן פראנק און בעת זי האט איהם דערלאנגט איהר מאן, האט זי געזאגט, אין גאנצען רויט פאר אויפרעגונג:

— דעם מוזטו געברויכען אם ווייניגסטענס פינף יאהר.

ארעילל האט אין מיניסטעריום געפייערט אן אמת'ן זיעג.

ווען ער איז אהיים געקומען, האט זיין פרוי געזאגט, קוקענדיג מיט אנגסט אויף דעם רעגען־שירעם:

— דו דארפסט איהם ניט לאזען שטעהן אזא צוזאמענגע־דרעהטען, דערפון וועט די זייד צוהאקט ווערען. דו גיב בעסער אכטונג, ווארים איך וועל דיר אזוי גיך ניט קויפען קיין אנדערען.

זי האָט איהם גענומען אין האנד, געעפענט דעם גומענעם בענדיל און איהם א טרייסעל געטהאָן, כדי די פאַלדען זאָלען זיך עפענען. אָבער פלוצים איז זי געבליבען שטעהן שטאר פאר שרעק, אין רעכטען מיטען פון׳ם שירעם האָט אויף איהר געקוקט א גרויסע, קיילעכדיגע שווארצע לאָך. עס איז געקומען פון א ברע־נענדיגען ציגאַר.

זי האָט געשטאַמעלט:

— וואָס איז דאָס?

דער מאַן האָט געענטפערט רוהיג, ניט ארומקוקענדיג זיך:

— ווער? וואָס? וואָס מיינסטו?

אין האלז האָט איהר גענומען שטיקען פאר כעס און זי האָט קוים געקענט ריידען:

— דו, דו... דו האָסט... דיין... שירעם פערברענט! דו ביזט.. דו ביזט.. משוגע געוואָרען? ווילסט אונז רואינירען?

ער האָט זיך א קעהר געטהאָן און איז געוואָרען טויט ווי קאלך

— וואָס זאָגסטו?

— איך זאָג, אז דו האָסט דיין שירעם פערברענט, דו...

און זי האָט זיך א וואָרף געטהאָן צו איהם, ווי זי וואָלט איהם וועלען שלאָגען, און איהם געטיקעט אין די אויגען די קליינע רונדע לאָך. ער האָט זיך פערלאָרען און געשטאַמעלט:

— וואָס... וואָס... וואָס איז דאָס? איך ווייס ניט! איך בין ניט שולדיג... איך שווער דיר, איך האָב עס ניט געטהאָן. איך ווייס ניט וואָס איז געשעהען מיט׳ן שירעם.

איצט האָט זי זיך צושריען:

— איך קען זיך וועטען, אז דו האָסט אין ביורא מיט איהם קונצען געמאכט, ווי א פאיאץ. דו האָסט איהם געהאלטען אין איין עפענען, אום איהם צו צייגען.

ער האָט געענטפערט:

— איין איינציגען מאָל בלויז האָב איך איהם געעפענט אום צו צייגען ווי שעהן ער איז. מעהר ניט... איך שווער עס דיר!

זי האָט זיך געצאַפּעלט פאר כעס און איהם געמאכט איינע

פון יענע היימישע סצענען, פאַר וועלכע אַ פריערדליכער מאַן ציטערט מעהר, ווי פאַר קוילען אויף דעם אָפענעם שלאַכטפעלד.

פון דעם אַלטען שירעם, וועלכער איז געווען פון אַ גאַנץ אַנדער פאַרב, האָט זי אַרויסגעשניטען אַ שטיק זייד און מיט דעם פערלאַטעט די נייע לאָך. און אויפ'ן צווייטען טאָג איז אָרעילל מיט אַן אַרונטערגעלאָזענעם קאָפּ, מיט דעם פערלאַטעטען שירעם אונטער'ן אָרעם, אַוועק אין ביוראָ. ער האָט איהם אַוועקגעשטעלט אין זיין שאַפע און מעהר וועגען דעם ניט געטראַכט.

ווי נאָר ער איז ווידער אַהיים געקומען, האָט זיין פרוי ביי איהם אַרויסגענומען דעם שירעם פון האַנד און איהם געעפענט צו זעהן, ווי ער זעהט אויס. זי איז געבליבען שטעהן ווי צוגעוואַקסען. דער גאַנצער שירעם איז געווען אַרום און ווי פאַרזעעט מיט קליינע לעכלאָך, ווי אימיצער וואָלט אויף איהם אויסגעשאָטען די אַש פון אַ ברענענדער ליולקע. איצט איז ער געווען פערלאָרען, קיין לאַטעס האָבען איהם שוין ניט געקענט העלפען.

זי האָט געקוקט אויף איהר אונגליק, און דער לשון האָט ביי איהר אָבגענומען, אַ וואָרט האָט זי ניט געקענט אַרויסברענגען. ער האָט אויך באַלד בעמערקט וואָס עס איז געוואָרען פון זיין שעהנעם, נייעם שירעם און האָט איהם אָנגעקוקט מיט נאַרישע, צושראָקענע און אומעדיגע בליקען. דאַן האָבען זיי אָנגעקוקט איינער דעם צווייטען. ער האָט אַרונטערגעלאָזען די אויגען. זי אָבער האָט איהם אַ וואָרף געטהאָן דעם איבערגעפיהרטען שירעם אין קאָפּ אַריין און גענומען שרייען מלא רציחה:

— אָך, דו לומפּ! דו לומפּ! דו האָסט עס אומיסטנע געטהאָן! אָבער איך וועל זיך שוין מיט דיר אָברעכענען. וואַרט, איצט קריגסטו גאָר קיין שירעם ניט!

און עס איז ווידער געוואָרען אַ סצענע. נאָכדעם ווי מאַדאַם אָרעילל האָט אַ שטונדע נאָכאַנאַנד זיך געצאַפּעלט און געקאָכט, האָט ער צום סוף אויך געקענט אויסרעדען אַ וואָרט. ער האָט זיך געשוואָרען, אַז ער ווייסט ניט פון וואָס צו זאָגען. דאָס האָט

מען איהם געמוזט אָבטהאָן א שפּיעצעל אין מיניסטעריום. חברה האָט זיך הפּנים מיט איהם געוואָלט אָברעכענען.

עס האָט זיך דערהערט א קלונג פון א גלאָק, און ער איז אויסגעלייזט געוואָרען. עס איז געקומען צו זיי א פריינד, וועמען זיי האָבען איינגעלאַדען צום עסען. מאַדאַם אָרעילל האָט איהם דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע און דערביי נאָך אַמאָל ערקלערט, אַז ער קריעגט מעהר ניט קיין שירעם. דער פריינד האָט גאַנץ ריכטיג בעמערקט:

— יא, מאַדאַם אָרעילל, אָבער דאַן וועלען זיינע קליידער דערפון ליידען און זיי זיינען דאָך נאָך מעהר ווערטה.

די פרוי האָט געענטפערט, נאָך אַלץ אין כעס:

— דאַן זאָל ער נעהמען א שירעם ביי דער דיענסט. ביי מיר וועט ער זיכער ניט קריגען מעהר קיין זיידענעם.

אָבער דאָס האָט איהר מאַן ארויסגעבראַכט פון זיך:

— דאַן וועל איך פערלאָזען מיין שטעלע. מיט דער דיענסט'ס שירעם געה איך ניט אין מיניסטעריום.

דער פריינד האָט בעמערקט:

— לאָזט דעם זעלבינגען שירעם איבערציהען! דאָס קען דאָך ניט קאָסטען אַזוי פיעל.

אָבער מאַדאַם אָרעילל האָט אויסגערופען אויסער זיך:

— דאָס קאָסט אַם וועניגסטענס אַכט פראַנק. אַכט און אַכט־צעהן מאַכען זעקס און צוואַנציג! זעקס און צוואַנציג פראַנק פאַר א שירעם, דאָס איז דאָך א משוגעת!

דער פריינד, וועלכער איז אַליין ניט געוועזען קיין גרויסער גביר, האָט פּלוצים געקריגען אַזאַ מין איינפאַל:

— זאָל אייך די פייער פערזיכערונג דערפאַר בעצאָהלען. די דאָזיגע געזעלשאַפטען קעהרען געוועהנליך אום פאַר א שאָדען, וואָס מען האָט געהאַט אין הויז דורך א פייער.

אויסגעהערט די דאָזיגע עצה, איז די פרוי אַנשוויגען געוואָרען. א ווײַלע האָט זי נאָכגעדאַכט, דאַן האָט זי געזאָגט צו איהר מאַן:

— מאָרגען, איידער דו געהסט אין ביוראָ, וועסטו אריינגעהן

צו אונזער פייער פערזיכערונגס געזעלשאפט, זיי ווייזען דעם שירעם און פאדערען פון זיי געצאהלט.

הערר ארעילל האט א שפרונג געטהאן:

— עס הויבט זיך גאר נישט אן. מיר האבען פערלארען אכט־צעהן פראנק און געענדיגט אן עסק. שטארבען וועלען מיר דערפון ניט.

און אויפ'ן צווייטען טאג איז ער אוועק מיט א שטאק. גליק־ליכערווייזע איז געוועזן א שעהנער וועטער. מאדאם ארעילל איז געבליבען אין הויז. זי האט זיך ניט געקענט טרויסטען איבער דעם פערלוסט פון די אכטצעהן פראנק. דער שירעם איז געלעגען אין עסס־צימער אויפ'ן טיש, און זי האט זיך נאכאנאנד ארום איהם ארומגעדרעהט און ניט געקאנט קומען צו קיין בעשטימטען בעשלוס.

זי האט ניט אויפגעהערט צו טראכטען וועגען דער פייער פערזיכערונג. עס האט זיך איהר ניט געוואלט זיך אויסזעצען צו די שפאטישע בליקען פון די פרעמדע מענער, מיט וועלכע זי וועט מוזען פערהאנדלען, וויל מיט פרעמדע מענער האט זי זיך געפיהלט אזוי פערלעגען, אז ווי נאר עפעס איז זי גלייך רויט געווארען ביז איבער די אויערען.

אבער די אכטצעהן פראנק האבען איהר וועה געטהאן ווי א וואונד. זי האט ניט געוואלט מעהר וועגען דעם טראכטען, אבער די געדאנקען האבען זי פערפאלגט. וואס טהוט מען? די צייט איז דערווייל געגאנגען און זי האט נאך אלץ ניט געקענט זיך צו עפעס ענטשליסען. דאן האט זי פלוצים זיך אנגעטהאן א כח, ווי עס טהוען געוועהנליך פייגע מענשען, וועלכע ווערען פלוצים פרעך, און האט געזאגט צו זיך אליין:

— איך געה, און וואס שפעטער וועט זיין, וועלען מיר שפע־טער זעהן.

אבער אפריהער האט מען דעם שירעם געמוזט אזוי צוריכטען, אז ער זאל לחלוטין אויף גארנישט טויגען און עס זאל גרינגער זיין צו בעווייזען דעם שאדען. זי האט גענומען א שוועבעלע פון קאמין און אויסגעברענט א לאך ווי די האנד די גרויס. דאן

האָט זי דעם צובראָכענעם שירעם פּאָרזיכטיג צוזאַמענגעוויקעלט, פערבונדען מיט דעם גומענעם בענדעל, אָנגעטהאָן דעם הוט און איז שנעל אַוועק אין דער רי ריוואָלי, וואו עס האָט זיך געפונען די ביוראָ פון דער פייער־פערזיכערונגס געזעלשאַפט.

אָבער וואָס ווייטער זי איז נעגאַנגען, אַלץ קירצער זיינען איהרע טריט געוואָרען. וואָס וועט זי זאָגען? און וואָס וועט מען איהר ענטפערען?

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף די נומערען פון די הייזער. זי האָט געהאַט נאָך אַכט־און־צוואַנציג נומערען פאַרבייצוגעהן, אַזוי אַז זי האָט נאָך געהאַט אַ ווייל צייט נאָכצודענקען. פּלוצים האָט זי זיך אַ צאַפּעל געטהאָן; זי איז געשטאַנען פאַר דער טהיר, אויף וועלכער עס האָט געבליסטשעט אַ שילדעל: „פּאַטערלענדישע פייער־פערזיכערונגס געזעלשאַפט“. שוין! צומישט און אביסעלע פערשעהמט איז זי אויף אַ רגע שטעהן געבליבען, דאַן איז זי פאַרביי געגאַנגען, צוריקגעקומען און ווידער אַמאָל פאַרבייגעגאַנגען און ווידער אַמאָל צוריקגעקומען. צום סוף האָט זי צו זיך געזאָגט: „איך מוז דאָך אַריינגעהן, איז בעסער פריהער איידער שפּעטער“.

אָבער ווען זי איז אין הויז אַריין, האָט זי געפיהלט, ווי איהר הארץ קלאַפּט. זי איז אַריינגעקומען אין אַ גרויסען צימער, אין וועלכען אַרום און אַרום האָבען זיך געזעהען אַזעלכע קליינינקע צימערלאַך, ווי שטייגעלאַך. און אין יערע פון די דאָזיגע שטיי־געלאַך האָט מען געזעהען אַ קאָפּ הינטער אַ ווענטעל פון שטאַכע־טען. עס איז אַריין אַ מאַן מיט אַ הויפען שריפטען. זי האָט איהם נעפרעגט מיט אַ צושראָקען קול:

— זייט אַזוי גוט, קענט איהר מיר ניט זאָגען, וואו מען ווענדעט זיך נאָך דער בעלוינונג פאַר פערברענטע זאַכען?

ער האָט געענטפערט:

— ערשטער שטאָק, לינקס, אָבטיילונג פאַר פייער שאָדענס.

דאָס האָט זי נאָך מעהר צומישט און זי האָט שוין אין גאַנצען געוואָלט זיך אָבטראָגען פון דאַנען, גאָרנישט זאָגען און לאָזען פאַלען די אַכטצעהן פראַנק. אָבער ווען זי האָט אַ טראַכט

געטהאָן וועגען דער סומע, האָט זי ווידער געקריגען אביסעל מוט און איז אַהן אן אָטהעם ארויף אויבען, בלייבענדיג שטעהן אויף יעדער טרעפּעל. אויבען האָט זי דערזעהן א טיהר, האָט אָנגע־קלאַפּט און א העלע שטימע האָט אויסגערופען:

— אריין!

זי איז אריין אין א גרויסען צימער, וואו דריי מענער מיט רויטע לענטעס אין קנאָפּלאָך זיינען געזעסען און גערעדט מיט א וויכטיגער מינע. איינער פון זיי האָט געפרעגט:

— וואָס פערלאנגט איהר, מאדאם?

זי האָט נית געקענט ארויסברייננגען קיין וואָרט און געשטאַ־מעלט:

— איך קום... קום... צוליעב... וועגען... איין אונגליק.

דער מאן האָט איהר העפליך אָנגעוויזען אויף א שטוהל.

— זיצט, איך בעט אייך, אין א מינוט וועל איך אייך אויס־הערען

דאן האָט ער זיך אומגעקעהרט צו דיביידע מענער און האָט ווייטער גערעדט:

— מיינע הערען, די געזעלשאפט האַלט זיך נית פערפליכטעט אייך צו צאָהלען מעהר ווי פיערהונדערט טויזענד פראנק שאדענ־ערזאץ. מיר קענען אייער פערלאנג אויף נאָך הונדערט טויזענד פראנק נית נאָכגעבען. איבריגענס האָט מען עס דאָך אויף אזוי פיעל אָבגעשאצט...

איינער פון די מענער האָט איהם איבערגעשלאָגען די רייד:

— גענוג. דאן וועט דער ריכטער ענטשיידען. מיר האָבען מעהר גאָרנישט צו ריידען. — און נאָך א קאלטער פערנייגונג זיי־נען זיי אוועק.

אך, ווען זי זאָל אויך קענען אוועקגעהן מיט זיי, וואָלט זי עס גלייך געטהאָן. זי וואָלט אנטלאָפען און אַלעס איבערגעלאָ־זען. אָבער ווי האָט זי עס געקענט טהאָן? דער מאן איז צוריק געקומען און האָט זיך פערנייגט:

— מאדאם, איך שטעה צו אייער דיענסט.

זי האָט אויסגעשטאמעלט מיט מיהע:

— איך קום צוליעב דעם.

דער דירעקטאָר האָט פערוואונדערט אָנגעקוקט דעם געגענ־שטאַנד, וועלכען זי האָט געהאַלטען איהם אַנטקעגען. מיט ציטער־דיגע הענד האָט זי געזוכט צו עפענען דעם גומענעם בענדעל. אין אַ ווײַלע אַרום האָט איהר אָבגעגליקט און פּלוצים האָט זי אויפגע־עפענט דעם צולעכערטען רעגען־שירעם. דער מאַן האָט געזאָגט מיט געפיהל:

— ווי עס שיינט האָט ער זעהר געליטען.

זי האָט ערקלערט צעגערענד:

— ער האָט מיר געקאָסט צוואַנציג פראַנק.

ער האָט געענטפערט ערשטוינט:

— ווירקליך, אַזוי פיעל?

— יאַ, ער איז געוועזען זעהר אַ טהייערער. איך האָב געוואָלט איהר זאָלט זעהן, וואָס פון איהם איז געוואָרען.

— גוט, איך זעה דאָס. אָבער איך ווייס ניט, וואָס איך האָב צו טהאָן מיט דעם.

זי איז געוואָרען אונרוהיג. טאָמער בעצאָהלט די געזעלשאַפט ניט פאַר אַזעלכע אונבעדייטענדע זאַכען... און זי האָט געזאָגט:

— אָבער... ער איז... צוברענט...

דער מאַן האָט עס צוגעגעבען:

— דאָס זעה איך.

זי איז געבליבען שטעהן מיט אַן אָפענעם מויל. זי האָט ניט געוואוסט וואָס ווייטער צו זאָגען. דאַן האָט זי זיך פּלוצים דערמאָהנט, וואָס זי האָט געהאַט אין זינען צו זאָגען און האָט האַסטיג געענטפערט:

— איך בין מאַדאַם אָרעילל. מיר זיינען ביי אייך פערזיכערט, און איך האָב געוואָלט אייך בעקאַנט מאַכען, אז מיר האָבען געהאַט אַ שאָדען פון פייער.

זי האָט מורא געהאַט, אז ער וועט איהר גלייך אָבזאָגען, און זי האָט שנעל צוגעלייגט:

— איך פערלאַנג בלויז, אַז דער שירעם זאָל ווערען איבער־געצויגען.

דער דירעקטאָר האָט ערקלערט צומישט:

— אָבער... ווערטהע מאַדאַם... מיר זיינען ניט קיין שירעם־הענדלער. מיר קענען ניט מאַכען אַזעלכע מינים פּאַפּראַוועקס.

איצט האָט די קליינע פרוי דערפיהלט אין זיך מוט. עס הייסט הפנים, אַז מען דאַרף קעמפּפען, און זי וועט קעמפּפען. איצט האָט זי שוין מעהר ניט געהאַט קיין אַנגסט און זי האָט גענומען רעדען:

— איך פערלאַנג בלויז מען זאָל מיר אומקעהרען די קאָסטען. די פּאַפּראַווקע וועל איך שוין אַליין מאַכען.

דער מאַן האָט וואָס ווייטער געשיינט צו ווערען אַלץ מעהר צומישט. ער האָט געזאָגט:

— ווערטהע פרוי, דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַ צו גרויסער קליינינגקייט. פאַר אַזעלכע זאַכען פערלאַנגט מען ביי אונז קיין מאָל ניט קיין שאַדען־ערזאַץ. איהר וועט אַליין איינזעהן אַז פאַר אונז איז אונמעגליך זיך צו פערנעהמען מיט אַזעלכע קליינינגקייטען, ווי טאַשענטיכלאַך, הענדשקעס, בעזימס, פאַנטאָפעל און אַזוי ווייטער, הגם די דאָזיגע אַלע זאַכען ווערען טאָג־טעגליך בעשעדיגט פון פייער. פאַר אַזעלכע זאַכען קענען מיר זיך ניט האַלטען פערּ אַנטוואָרטליך.

זי איז רויט געוואָרען, האָט זיך אָנגעצונדען פון כעס:

— אָבער מיר האָבען אין לעצטען מאָנאַט, אין דעצעמבער, געהאַט אַ פייער, וועלכער האָט אונז אַם ווענינגסטענס פינפהונדערט פראַנק שאַדען אָנגעמאַכט. מיין מאַן האָט פון אייך גאָרנישט פער־לאַנגט, עס איז ניט מעהר ווי רעכט איהר זאָלט מיר איצט כאָטש אומקעהרען פאַר מיין שירעם.

דער דירעקטאָר האָט פערשטאַנען דעם ליגען און געזאָגט מיט אַ שמייכעל:

— ווערטהע מאַדאַם, איהר וועט מוזען צוגעבען, אַז עס קלינגט עפּעס מאָדנע, וואָס הערר אָרעילל האָט ניט פערלאַנגט קיין שאַדענערזאַטץ פאַר אַ פייער, וואָס האָט איהם געקאָסט פינף הונדערט פראַנק און פאָדערט איצט די פּאָפּראַוועס פון אַ שירעם אין ווערט פון פינף־זעקס פראַנק.

אָבער זי איז ביי זיך ניט אַראָבגעפאַלען:

— ענטשולדיגט, מיין הערר, דער שאדען פון פינף הונדערט פראנק איז געפאלען צו לאסט אויף מיין מאן׳ס קעשענע, בעת דער שאדען פון אכטצעהן פראנק פאלט אויף מיר. דאס איז שוין א גאנץ אנדער געשיכטע.

ער האט איינגעזעהן, אז ער וועט פון איהר ניט פטור ווערען און וועט נאר מיט איהר אומזיסט צייט פערלירען, און ער האט געפרעגט אין א טאן ווי ער וואלט זיך איבערגעגעבען צו זיין שיקזאל:

— זאגט מיר, זייט אזוי גוט, ווי אזוי איז דאס אונגליק געשעהען?

זי האט דערפיהלט איהר זיעג און גענומען דערצעהלען:

— דאס האט אזוי פאסירט: ביי מיר אין דער־היים שטעהט אזא מין זאך פון בראנז, וואוהין מ׳שטעלט אריין שירעמס און שטעקענס. ווען איך בין אנומעלט אהיים געקומען, האב איך דעם שירעם דארט אהין אריינגעשטעלט. דערצו מוזט איהר וויסען, אז פונקט איבער דעם געפינט זיך ביי מיר א פאליצע פאר שוועבעלאך און ליכט. איך נעהם אלזא פון דארט ארונטער פיער שוועבעלאך, רייב אן איינע — עס ברענט ניט, א צווייטע צינדט זיך אפילו אן, אבער עס געהט גלייך ווידער אויס. די דריטע — אויך אזוי.

דער דירעקטאר האט איהר אונטערבראכען אום צו מאכען א שפאס:

— עס זיינען הפנים געווען שוועבעלאך פון דער רעגירונגס פאבריק?

זי האט דעם וויץ ניט פערשטאנען און ווייטער גערעדט:

— עס איז מעגליך. אבער ווי די זאך זאל דארט ניט זיין, די פערטע האט זיך אנגעצונדען און איך האב אנגעצונדען מיין ליכט. דאן בין איך אוועק אין מיין צימער, כדי זיך לייגען שלאפען. אבער אין א פערטעל שעה ארום האב איך דערפיהלט, אז עפעס סמאליעט זיך. איך האב שטענדיג מורא פאר א פייער. און טאמער וועלען מיר ווען עס איז האבען א פייער אין הויז, דאן וועט עס זיכער ניט זיין מיין שולד. איבערהויפט שרעק איך זיך זייט דעם ווי מיר האבען געהאט דעם קאמין פייער, פון וועלכען

איך האָב אייך דערצעהלט. פון דעמאָלט אָן גערפין איך איינפאך קיין רוה ניט. שטעה איך אַלזאָ אויף, געה ארום און זוך און שמעק אין אַלע זייטען, ווי אַ יאגד־הונד, און דאן דערזעה איך, אז מיין שירעם ברענט. הפּנים אַ שוועבעלע איז אהין ארייננגע־פאלען. אָט זעהט וואָס עס האָט פון איהם געמאכט.

דער דירעקטאָר האָט איינגעזעהען, אז ער וועט זיך דאָ גאָר נישט קענען העלפען, און געפרעגט:

— אויף וויפיעל רעכענט איהר אייער שאָדען?

זי האָט ניט גלייך געענטפערט, זי האָט ניט געוואגט אָנצורופען קיין בעשטימטע סומע. און אזוי ווי זי האָט געוואָלט זיין העפליך, האָט זי געזאָגט:

— לאָזט מיין שירעם איבערציהען. איך פערלאָז זיך אויף אייך.

— ניין, מאדאם, דאָס קען איך ניט. זאָגט מיר וויפיעל איהר פערלאנגט.

— אָבער... מיר שיינט... איהר ווייסט... איך וויל דערביי גאָר ניט פערדיענען... מיר וועלען שוין דורכקומען. איך וועל אוועק־טראָגען מיין רעגען־שירעם צו אַ שירעם־מאַכער און וועל איהם הייסען, ער זאָל איהם בעציהען מיט גוטען, שטארקען זיידענס, און דאן וועל איך אייך ברענגען די רעכנונג. זייט איהר צופרידען?

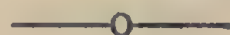
— גוט, מאדאם, אָבגעמאכט. אָט דאָ האָט איהר אַן אָנוויי־זונג צו דער קאסע, אז מען זאָל אייך בעצאָהלען, וואָס עס וועט קאָסטען.

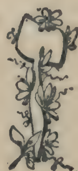
און ער האָט דערלאנגט מאדאם אָרעילל אַ קארטע. זי איז אויפגעשטאנען, האָט געדאנקט און איז שנעל ארויסגעלאָפען, מורא האָבענדיג, ער זאָל ניט חרטה האָבען.

און איצט האָט זי פרעהליך געטראָטען איבער'ן גאס און געזוכט אַ שירעם־געשעפט, וועלכער זאָל אויסזעהן רייך און עלע־גאנט. און ווען זי האָט דערזעהן אַ גרויסע, שעהנע קראָם איז זי אהין אריין און געזאָגט מיט אַ שטאָלצען טאָן:

— אָט דאָ איז אַ רעגענשירעם. זייט אזוי גוט און בעציהט איהם מיט זייד. אָבער דער זייד מוז זיין זעהר אַ גוטער. נעהמט דעם בעסטען וואָס איהר האָט. דער פּרייז שפּיעלט דאָ קיין ראָלע ניט.

די 25 פראַנק פון דער באַרמהערציגער שוועסטער

יכער איז ער געווען א קאָמישע בריאה, דער אַלטער פּאָווילי, מיט זיינע לאַנגע, דינע פיס, לאַנגע ארמס און זיינע פייערדיג רויטע האָאר אויפ'ן שפּיציגען קאָפּ.

ער איז געווען אַ מין פּאַיאַץ, אַ וויצלינג, אַ שפּאַס־מאַכער, ווי געבאָרען די מענשען צו מאַכען לאַכען. ער האָט געשפּאַסט גראָב, איינפאַך, אָהן קונצען, וואָרים ער איז געווען א זוהן פון א פּויער און אליין אַ פּויער, וואָס האָט קוים געקענט לעזען. יאָ, דער גוטער גאָט האָט איהם בעשאַפען, כדי ער זאָל זיינע מיטמענשען אמוזירען, די אָרעמע מענשען אין דאָרף, וואָס האָבען קיין טהעאַטער און קיינע פעסטליכקייטען ניט אָנ־געזעהען. און ער האָט זיי אויף אַן אמת אמוזירט. אין'ם שענק האָט ער אלסדינגג בעקומען פריי, אבי ער זאָל דעם עולם לוסטיג מאַכען. און ער האָט געגאָסען אין זיך דעם שנאַפּס, געלאַכט, גע־וויצעלט זיך אזוי דאָס דער גאַנצער עולם ארום האָט זיך געקאַטשעט פאר געלעכטער.

ער איז געווען אזוי קאָמיש, דאָס אפילו די מיידלאַך האָבען איהם ניט געקענט ביישטעהן, הגם ער איז געווען זעהר העסליך, שפּאַסענדיג אזוי און וויצלענדיג זיך מיט זיי, האָט ער אמאָל איינע פון זיי פארשלעפּט הינטער אַ וואַנד, אין אַ קאַנאַווע, אָדער אין אַ שטאַל, און דאָרט איהר אַזוינע וויצען דערצעהלט, דאָס זי איז צו־זעצט געוואָרען פאר געלעכטער. דערנאָך האָט ער געמאַכט, ווי ער וויל זיך כלומרשט אויפהענגען, דאָס מיידעל האָט נאָך העכער געלאַכט. דערנאָך, אָבגעוואַרט דעם ריכטיגען מאָמענט, האָט ער זיך פּלוצים אַ וואָרף געטהאָן אויף איהר אזוי געשיקט, אז דאָס מיידעל איז צוטומעלט געוואָרען. דאָס איז אויך געווען אַ שפּאַס!

אין מיטען זומער האָט ער זיך פערדונגען צום פויער לע האַ־ריוואו צו אַרבייטען ביי איהם אויפ'ן פעלד. דריי וואָכען נאָכאנאנד האָט ער דאָרט אונטערהאַלטען די מענער און די פרויען מיט זיינע וויצען און שטיפערייען. ביימאָג איז ער געשטאנען אויפ'ן פעלד מיט אַן אַלטען שטרויענעם הוט אויפ'ן קאָפּ און האָט מיט זיינע לאנגע, פּרעמע ארמס צונויפגענומען די געלע זאנגען און זיי אין גארבען געבונדען. דערנאָך איז ער געבליבען שטעהן און האָט געמאכט אזא קאָמישע האוואיע, דאָס די אַרבייטער אויף דעם גאַנ־צען פעלד, וואָס האָבען פון איהם די אויגען ניט ארונטערגענומען, האָבען זיך צולאכט. ביינאכט האָט ער ארומגעפּויזשעט ווי א חיה איבער'ן שטרוי, זיך צוגע'גנב'עט צו דעם פּלאַץ וואו די מיידלאַך זיינען געשלאָפען און זיי גענומען טאַפּען און קיצלען. זיי האָבען געקייכט פאַר געלעכטער, און אָפּטמאָל איז דערפון ארויסגעקומען א סקאנדאַל אויך. מען האָט איהם נענעבען מיט'ן פוס אין הינטען און ארויסגעיאָגט און ער איז אנטלאָפען אויף אַלע פיער, ווי אַן אַפּפע, בעגלייט פון א הויכען געלעכטער.

דעם לעצטען טאָג, ווען דער וואָגען מיט דער ארונטערגענו־מענער תבואה, בעפּוצט מיט בענדער, איז אונטער פייפעריי און געשריי, געזאנג און פרייד אויף דער גרויסער, ווייסער גאַס ארויס־געפאָהרען, פון זעקס פערד געצויגען און פון א יונגען פויער אין א בלוזע און א קוקאַרדע אויף זיין מיצעל געפיהרט, האָט פּאָווילי געטאנצט צווישען די ווייבער מיט אזא משוגענעם אימפּעט, דאָס די קליינע אינגלאַך זיינען געבליבען שטעהן פערוואונדערט און די פּגיערים האָבען איהם צושראָקען נאָכגעקוקט.

ווען זיי זיינען צוגעקומען צו דעם טהויער פון'ם פויער לע האריוואו, האָט ער דערלאנגט א הויכען שפּרונג מיט אויפגעהויבענע אָרעמס. אָבער צום גליק איז ער געפאַלען אנטקעגען וואָגען, האָט זיך אַ זעץ געטהאָן אָן ראָד, וועלכער האָט איהם צוריקגעשליידערט ווייט אויפ'ן וועג ארויס.

די איבעריגע האָבען זיך א וואָרף געטהאָן צו איהם. ער האָט זיך ניט בעוועגט. איין אויג איז ביי איהם געווען צוגעמאכט, דאָס צווייטע אָפען. ער איז געווען בלייך ווי קאַלך פאַר שרעק און איז

געלעגען מיט די לאנגע פיס אין שטויב אויסגעצויגען.

ווען מען האט איהם אנגעריהרט, האט ער געמאכט קולות און ווען מען האט איהם געוואלט אויפהויבען, איז ער צוריק צו דר'ערד געפאלען.

— ער האט זיך הפנים אויסגעבראכען א פוס — האט געזאגט איין פויער.

און אזוי איז דאס טאקע געווען. ער האט זיך א פוס צו־בראכען.

דער פויער לע האריוואו האט איהם אריינגענומען צו זיך און איהם אויפ'ן טיש אוועקגעלעגט, דאן האט מען אוועקגעשיקט א רייטער קיין ראווילל נאך א דאקטאר, וועלכער איז אין א שטונדע ארום אנגעקומען.

דער פויער האט זיך נעהאלטען זעהר אנשטענדיג און האט געזאגט, אז ער וועט בעצאהלען די אלע קאסטען פאר דעם קראנקען.

דער דאקטאר האט אלזא גלייך גענומען פאווילי אין זיין וואַ־גען אריין און האט איהם געבראכט אין אן אויסגעווייסטען צימער, וואו זיין פוס איז איינגעבאנדאזשירט געווארען.

אזוי שנעל ווי פאווילי האט בעמערקט, אז ער וועט דערפון ניט שטארבען, אז מען וועט איהם פפלעגען און היילען, געבען עסען און טרינקען און ער וועט גארנישט דארפען טהאן און וועט זיך קענען אזוי רוהיג ליגען אויסגעצויגען אין'ם בעט, איז אויף איהם אנגעפאלען א גרויס פרייד און ער האט גענומען לאכען שטיל אין זיך, ארויסווייזענדיג דערביי זיינע פערפוילטע צייהן.

און אז איינע פון די בארעמהערציגע שוועסטער איז צו זיין בעט צוגעגאנגען, האט ער לוסטיג צו איהר געלאכט, געפינטעלט מיט די אויגען, פערצויגען דעם מויל, נעדרעהט מיט זיין לאנגער, בעוועגליכער נאז. זיינע שכנים אין צימער, ווי קראנק זיי זיינען ניט געווען, האבען זיך שוין ניט געקענט מעהר איינהאלטען פון לאכען און די הויפט אויפזעהערין איז אפט צוגעקומען צו זיין בעט, אום זיך א ווײלע צו אמוזירען. און פאר איהר האט ער אויס־געטראכט גאנץ נייע שפיצלאך, גאנץ אנדערע גראבע ווערטלאך און אזוי ווי ער איז בערייט געווען אויף אלע נארישקייטען, האט

ער זיך פלוצים געמאכט פרום, גערעדט ווי א געזעצטער מענש, וועלכער ווייסט, אז ווען גאט וויל, הערען אלע שפאסען אויף.

איין טאג איז איהם איינגעפאלען, ער זאל פאר איהר עפּעס פארזינגען. דאס האט איהר זעהר געפרעהט און זי איז איצט געקומען אפטער. און אום זיין שטימע אויסצובילדען, האט זי איהם געבראכט א געזאנג בוך. אזוי ווי ער האט זיך שוין איצט געקענט אביסעל בעוועגען, האט ער זיך אויפגעזעצט אין'ם בעט און מיט א פאלשער שטימע געזונגען לויב־ליעדער צו גאט, דער הייליגער מאריע און דעם הייליגען גייסט, בעת די דיקע שוועסטער איז געשטאנען צו־פוס פון'ם בעט, איהם אונטערגעזאגט די ווערטער און מיט די פינגער צוגעקלאפט דעם טאקט. אזוי שנעל ווי ער האט געקענט געהן, האט זי איהם אנגעבאטען צו האלטען נאך א געוויסע צייט, אום ער זאל קענען זינגען אין דער שפיטאל־קאפעלע צו גאטעס־דיענסט. ער האט עס אנגענומען און פיער וואכען נאכאנאנד האט ער, אין א ווייסען העמד פון א כאריסט אנגעטהאן און אונטערהינקענדיג, געזונגען פסאלמען און אנדערע געבעטען מיט אזא קאמישער מינע, דאס די צאהל פון די בעזוכער איז שטארק געוואקסען און אנשטאט צו געהן אין דער קירכע איז דער עולם איצט געגאנגען אין שפיטאל־קאפעלע.

אבער אזוי ווי אלעס אויף דער וועלט האט א סוף, אזוי האט אויך ער, ווען ער איז אין גאנצען געזונד געווארען, געמוזט פון דארט אוועקגעהן און די הויפט אויפזעהערין פון די בארעמהערציגע שוועסטער האט איהם אלס דאנק פאר זיין ארבייט געשענקט פינף און צוואנציג פראנק.

אזוי שנעל ווי פּאווילי איז געשטאנען אויף דער גאס מיט דעם געלד אין קעשענע, האט ער זיך געפרעגט, וואס אזוינס ער זאל איצט אנהויבען צו טהאן. זאל ער זיך צוריק קעהרען אין דארף? ניין, אפריהער מוז ער אביסעל דאס האלז באנעצען. ער האט געוגג לאנג זיך געמוזט אבזאגען פון'ם ביטערען טראפּען. און ער איז אוועק אין דעם נאהענטען שענק. מעהר ווי איין מאל אדער צוויי מאל אין יאהר איז ער אין שטאדט ניט געוועז. און פון

איינעם פון די דאָזיגע בעזוכען איז איהם געבליבען אַן אונבעשטימ־טע עראינערונג פון אַ ווילדער, שיכור'ער הוליאַנקע.

ער האָט אַלזאָ געבעטען אַ גלאָז גוטען שנאַפּס, וועלכען ער האָט אין זיך אריינגעגאָסען אום דעם גאָרגעל אויסצושווינקען. דערנאָך האָט ער אריינגעגאָסען אַ צווייטען און האָט פון דעם טאקע אמת הנאה געהאַט.

אַזוי שנעל ווי דער שאַרפער, שטאַרקער שנאַפּס האָט נאָך אַזאַ לאַנגען פאַסטען זיין צונג און גומען בענעצט, האָט די ליעבע צום ביטערען טראָפּען אין איהם ערוואַכט און ער האָט פערשטאַ־נען, אַז מיט אַ פּאָאַר גלעזלאַך וועט ער דאָ גאָרנישט מאַכען, אַז ער וועט שוין אויסטרינקען די גאַנצע פלאַש און ער האָט גלייך געפרעגט וואָס זי קאָסט, אום זי צו קריגען גאַנץ ביליג. עס האָט געקאָסט דריי פראַנק און ער האָט עס גלייך בעצאָהלט. דאַן האָט ער זיך גענומען גאַנץ רוהיג אָנשיכור'ן.

אָבער ער האָט עס געטהאָן מיט אַ גאַנג, מיט אַ פּלאַן, וויייל ער האָט געוואָלט געניסען נאָך פון אַנדערע פריידען און האָט גע־וואָלט דערצו האָבען נאָך אַביסעל קאָפּ. אַזוי שנעל ווי ער האָט געפיהלט, אַז די מעבעל הויבען אָן צו טאַנצען ארום איהם, האָט ער שאָקלענדיג זיך אויפגעהויבען און מיט שוואַנקענדע טריט, די פלאַש אונטער'ן ארעם, אַוועק זוכען אַן עפענטליכע הויז.

בישט אָהן מיה איז איהם אָנגעקומען ביז ער האָט עס גע־פונען. ער האָט אפריהער געפרעגט אַ פוהרמאַן, וועלכער האָט פון אַזאַ הויז ניט געוואוסט, דאַן אַ בריעף טרעגער, וועלכער האָט איהם אַ פאַלשען וועג אָנגעוויזען, דערנאָך אַ בעקער, וועלכער האָט איהם גוט אויסגעזידעלט און גערופען אַלטער חזיר, צו סוף ערשט אַ סאָלדאַט, וועלכער האָט איהם גלייך אליין אָהין אַוועקגעפיהרט און איהם גאַנץ בעזונדערס פערלויבט די „פירשטין".

הגם עס איז ערשט געווען האַלבער טאָג, איז פּאַווילי אריין אין דעם דאָזיגען הויז פון פרייד. ער איז אויפגענומען געוואָרען פון אַ מיידעל, וועלכע האָט איהם גלייך געוואָלט פון דאָרט ארויס־פּטור'ן. אָבער ער האָט געמאַכט אַזאַ פּנים, דאָס זי האָט זיך געמוזט צולאַכען. דאַן האָט ער איהר געציינט דריי פראַנק, דעם

געוועהנליכען פרייז פאַר די פערגעניגענס פון יענעם פלאַץ, און איז אוועק נאָך איהר איבער דונקעלע טרעפּ, וועלכע האָבען געפיהרט צום ערשטען שטאָק.

ווען ער איז אין צימער אריין, האָט ער פערלאַנגט צו זעהן די „פירשטין" און האָט אויף איהר געוואַרט, זופּענדיג דערווייליע פון זיין פלאַש.

די טהיר האָט זיך געעפענט און א מיידעל איז אריין. זי איז געווען הויך, דיק, רויט, גרויס. מיט א זיכערער אויג און מיט דעם בליק פון א מבינ'טע האָט זי אָבגעמאָסטען דעם שיכור, וועל־כער איז דאָרט געזעסען איינגעהויקערט אויף א שטוהל, און גע־זאָגט:

— שעהמסטו זיך נישט אזוי פריה אהער צו קומען?

ער האָט געשטאַמעלט:

— פאַרוואָס עפּעס, פירשטין?

— צו שטערען א דאַמע, נאָך איידער זי האָט געגעסען.

ער האָט זיך צולאַכט:

— פאַר דעם גליקליכען איז נישטאָ קיין צייט.

— יאָ, אַלע צייטען זיינען גוט, אום זיך אָנצושיכור'ען ווי א פאַס.

פאַווילי איז געוואָרען בייז:

— ערשטענס בין איך ניט קיין פאַס און דאַן בין איך ניט שיכור.

— ניט שיכור?

— ניין, איך בין ניט שיכור.

— ניט שיכור! דו קענסט זיך דאָך אפילו ניט האַלטען אויף די פיס.

זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט דעם כעס פון א פרוי, וועלכע ווייסט, אז איהרע חבר'טעס זיצען איצט ביים עסען.

ער האָט זיך אויפגעשטעלט:

— איך? איך זאָג דיר, איך געה גלייך אוועק טאַנצען א פּאַלקאַ.

און אום עס איהר צו בעווייזען, איז ער אַרויפגעקראָכען אויפ'ן

שטוהל און פון דאָרט אַ שפּרונג געטהאָן אויפ'ן בעט, וואו זיינע גראָבע, שמוציגע שטיוועל האָבען איבערגעלאָזען צוויי גרויסע, בלאָטיגע סמנים.

— דו שווין! — האָט דאָס מיידעל געגומען שרייען.

זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף איהם און איהם געגעבען אַ זעץ מיט'ן פויסט אין בויך, אַזוי שטארק דאָס פאָווילי האָט פערלאָרען דאָס גלייכגעוויכט, האָט זיך אָנגעשלאָגען אָן דעם צו־פוסען פון'ם בעט, דאן זיך איבערגעקוליעט, אַ זעץ געטהאָן זיך אָהן די קאָמאָדע, מיטשלעפּענדיג מיט זיך די וואַש־שיסעל מיט'ן קרוג און איז געפאַלען צו דער ערד, שרייענדיג מיט בענומענע קולות.

ער האָט געמאַכט אַזאַ געוואַלד, אַז דאָס גאַנצע הויז איז זיך צוזאַמענגעלאָפען, דער בעל הבית, די מאַדאַם, די דיענסט און אַלע מיידלאַך.

דער בעל הבית פון'ם הויז האָט איהם געוואָלט אויפהויבען; אָבער ווי נאָר ער האָט איהם אויפגעשטעלט, האָט דער חברה־מאַן ווידער פערלאָרען דאָס גלייכגעוויכט און גענומען געוואַלדעווען, אַז ער האָט די צווייטע פוס צובראָכען, זיין גוטע, זיין גאַנצע פוס.

און עס איז טאַקע אַזוי געווען. מען האָט גלייך געשיקט נאָך אַ דאָקטאָר און עס איז גראַדע געווען דערזעלבער, וועלכער האָט פּאָווילי'ן קורירט פריהער.

— וואָס, איהר זייט נאָר דאָ? — האָט ער געזאָגט.

— יאָ, הערר דאָקטאָר.

— וואָס איז שוין מיט אייך ווידער?

— איצט האָבען זיי מיר דעם צווייטען פוס צובראָכען, הערר דאָקטאָר.

— ווער?

— אָט יענע מויד, דאָרט.

אַלע האָבען זיך צוגעהערט. די מיידלאַך אין פריזיר־מאַנטלען, מיט צולאָזטע, לאַנגע האָאָר, דער מויל נאָך פעט פון דעם אונטערבראָכענעם עסען, די מאַדאַם מלא רציחה, דער בעל הבית זעהר בעאונרוהיגט.

— דאָס איז אַ שלעכטע געשיכטע, — האָט געזאָגט דער דאָקטאָר. — איהר ווייסט דאָך, אַז דער שטאָדט־ראַט קוקט אויף אייך קרום און ער קען אייך צוליעב דעם אָנמאַכען צרות. עס וואָלט פאַר אייך גלייכער געווען, איהר זאָלט עס האַלטען בסוד און קיינער זאָל פון דער נאַרישער געשיכטע ניט רעדען.

— ווי אַזוי קען איך דאָס טהאָן? — האָט געפרעגט דער בעל הבית.

— שיקט אַוועק דעם מאַן אין שפּיטאָל, פון וואַנען ער איז נור וואָס אַרוים. עס פאַרשטעהט זיך, אַז איהר מוזט אויף זיך נעהמען די קאָסטען.

דער בעל הבית האָט געענטפערט:

— דאָס איז מיר שוין ליעבער, ווי צו האָבען אַ עסק מיט׳ן שטאָדט ראַט.

אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט זיך פּאַווילי, אַ שיכור׳ער און יאָמערענדיג, צוריקגעקעהרט אין דער אבטהיילונג פון שפּיטאָל, וועלכען ער האָט מיט אַ שטונדע צוריק פערלאָזען.

די הויפּט אויפזעהערין פון די בארעמהערציגע שוועסטער האָט פאַרבראָכען די הענד ווען זי האָט איהם דערזעהן, ווייל זי האָט איהם גאַנץ ליעב געהאַט און האָט אויף איהם ניט געקענט בייז זיין.

— וואָס פעהלט אייך שוין ווידער? — האָט זי געפרעגט מיט אַ שמייכעל.

— אַך, שוועסטער, מיין אַנדערע פוס איז קאַפּוט.

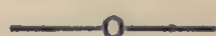
— זייט איהר דען ווידער אויף אַ וואָגען שטרוי אַרויפגע־שפּרונגען, איהר אַלטער שטיפער?

פּאַווילי איז געוואָרען שטאַרק צומישט און פערשעהמט און האָט געשטאַמעלט:

— ניין, ניין, דאָס מאָל ניט. ניין, ניין, עס איז ניט מיין שולד, ניט מיין שולד.

מעהר האָט זי פון איהם ניט געקענט אַרויסקריגען און זי האָט קיינמאָל ניט אויסגעפונען, אַז אין זיין צווייטען פאַל זיינען שולדיג געווען איהרע פינף און צוואַנציג פראַנק.

די האָאר שפּילקע

יך וויל ניט זאָגען וואו און ווער; קורץ, עס איז געוועזען ווייט פון דאנען נעבען א פרוכטבארען, הייסען ברעג. שוין פון אין דער פריה אָן האָבען מיר געטראָטען צווישען דעם גרינעם ברעג און דעם פון דער זון בעשטראהלטען ים. נאָהענט נעבען די כוואַליעס האָבען בלומען געבליהט, נעבען די כוואַליעס, וועלכע האָבען שטיל איינשלעפערענדיג געפליסטשעט. עס איז געוועזען היים. א היץ דורך וועלכער עס האָט זיך געפיהלט ... הויך פון דער פרישער נאסער ערד.

מען האָט מיר געזאָגט, אז אין יענעם אבענד וועל איך געפינען גאסטפריינדשאפט ביי א געוויסען פראנצויז, וועלכער האָט געוואָהנט אין אן אָראנזשען־וועלדעל אויף דעם שפּיץ פון א בארג. ווער האָט עס געקענט זיין? איך האָב נאָך פון איהם גאָרנישט געוואוסט. איין מאָל אין א פריהמאָרגען, פאר צעהן יאָהרען, איז ער אהער געקומען, האָט א שטיק לאנד געקויפט, וויינבערג און פעלדער פערזעעט. ער האָט געארבייט מיט א ברען, כמעט מיט א ליידענשאפט און עס איז איהם געלונגען פון מאָנאט צו מאָנאט, פון יאָהר צו יאָהר זיין בעזיצונג גרעסער צו מאכען, פון דער פרוכטבארער ערד איהרע פעטע תבואות ארויסצורייסען. און אויף אזא אופן האָט ער דורך אונערמיעדליכע ארבייט זיך א פערמעגען געמאכט.

און דאָך האָט ער, ווי מען האָט דערצעהלט, נאָך אימער געארבייט. גלייך מיט'ן טאָג איז ער אויפגעשטאנען און ביז פינסטערער נאכט איז ער אויף די פעלדער געוועזען. האָט שטענדיג אלעס געהיט, אלעס אליין בעוואכט, ווי פון א פיקסער אידעע

געקוועלט, פון אַן אונערזעטליכער גייציגקייט נאָך געלד געפּלאָגט, וועלכע קיין זאַך האָט ניט געקענט שטילען, קיין זאַך ניט בערוהיגען.

איצט האָט ער הפּנים געמוזט זיין זעהר רייך.

ווען איך בין צו איהם אין הויז געקומען, האָט די זון געהאַל־טען אין אונטערגעהן. דאָס געביידע איז געשטאַנען אין מיטען פון אָראַנזשען בוימער אויף דעם שפּיץ פון אַן אינזעל. עס איז געווען אַ גרויסע, פיערקאַנטיגע, גאַנץ איינפאַכע הויז, הויך אי־בער'ן ים געבוים.

ווען איך בין צוגעקומען נעהענטער, האָט זיך הינטער'ן טיר בעוויזען אַ מאַן מיט אַ לאַנגער באָרד. איך האָב איהם געגריסט און געבעטען, ער זאָל מיר ערלויבען איבערנעכטיגען. שמייכ־לענדיג האָט ער מיר די האַנד דערלאַנגט:

— קומט אריין, איך בעט אייך. זייט ווי ביי זיך אין דער־היים.

מיט די מאַניערען פון אַ וועלטליכען מענשען, האָט ער מיך אריינגעפיהרט אין אַ צימער און געגעבען מיר אַ דיענער צו הילף. דאַן האָט ער מיך פערלאָזען מיט די ווערטער:

— אַזוי גיך ווי איהר וועט זיך בעמיהען ארונטערצוקומען, וועלען מיר געהן עסען.

און באַלד האָבען מיר ווירקליך געגעסען, מירביידע זאַלבע־נאַנד, זיצענדיג איינער אַנטקעגען אַנדער'ן אויף אַ טעראַסע מיט דער אויסזיכט אויף'ן ים. צוערשט האָב איך מיט איהם גערעדט פון דעם דאָזיגען ווייטען, רייכען, אונבעקאַנטען פּלאַץ, אויף וועל־כען מיר האָבען זיך געפונען. ער האָט געשמייכעלט און צושטרייט געענטפערט:

— יאָ, די געגענד איז שעהן; אָבער ווען עס איז ניט די, וועלכע מען ליעבט, דאַן געפעלט זי אייך דאָך ניט, טראָץ איהר שעהנקייט.

— ביינקט איהר נאָך פראַנקרייך?

— איך וואָלט וועלען זיין אין פּאַריז.

— וואָרום פאָהרט איהר ניט צוריק אַהין?

— אָה, איך וועל נאָך אַמאָל דאָרט זיין.

און ביסלעכווייז האָבען מיר גענומען ריידען פון אונזער היי־מאַט, פון די בולוואַרען, און אַלע אַנדערע זאַכען אין פּאַריז. ער האָט זיך נאָכגעפרעגט, ווי אַ מאַן, וועלכער האָט אַמאָל אַלעס און אַלעמען געקענט, האָט מיר אָנגערופען נעמען, אַלע נעמען, וועלכע מען הערט געוועהנליך אויף דעם איטאַליענישען בולוואַר.

—ווער פערקעהרט נאָך היינט ביי טאָרטאָני?

— אָה, אימער די זעלבע מענשען, אויסער די, וואָס זיינען פאַר דער צייט געשטאָרבען.

איך האָב איהם אויפמערקזאַם אָנגעקוקט, מיר האָט זיך אויס־געדוכט, אַז איך האָב איהם שוין געמוזט וואו טרעפען, אָבער וואו און ווען? ער האָט אויסגעזעהען צו זיין מיעד, הגם ער האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ קרעפטיגען מענשען. ער איז געווען טרויעריג, און דאָך האָט ער אין זיך געהאַט עטוואָס זעהר דרייס־טעס, ענטשלאָסענעס. די לאַנגע, בלאָנדע באָרד איז איהם ביז צו דער ברוסט אַרונטערגעפאַלען, און פון צייט צו צייט האָט ער זי אָנגענומען אונטער'ן מאָרדע, צוזאַמענגעדריקט אין זיין פער־מאַכטער האַנד און געפיהרט איבער איהר מיט זיינע פינגער פון אויבען ביז אַרונטער. די האָאָר אויף זיין קאָפּ איז געווען עטוואָס אָבגעבליאַקירט. ער האָט געהאַט גרויסע ברעמען און אַ פּאָאַר מעכטיגע וואָנצעס, וועלכע זיינען זיך צוזאַמענגעוואַקסען מיט דער באָרד אויף די באַקען.

הינטער אונז האָט זיך די זון אין ים גע'טובל'ט און גע־וואָרפען אַ פייערדיגען רעגען אויפ'ן ברעג. די בליהענדע אָראַנ־זשען בוימער האָבען געשטראָמט מיט זיסע און שטאַרקע ריחות אין דער ביינאַכטיגער לופט אריין. ער האָט קענטיג געזעהען נאָר מיך, האָט מיר אָנגעקוקט גלייך אין פּנים אריין און קענטיג אין מיינע אויגען, אין דער טיפעניש פון מיין נשמה געזוכט ווידער אַמאָל צו זעהן דאָס ווייטע, געליעבטע בילד פון די ברייטע בע־שאָטענטע טראָטואַרען, וועלכע ציהען זיך פון דער מאַדעליין ביז צו דער רי דרואָט.

— קענט איהר בוטערעל'ן ?

— געוויס.

— האָט ער זיך פערענדערט ?

— ער איז גאַנץ ווייס געוואָרען.

— און לאַ רידאַמי ?

— אַלץ נאָך ווי פריהער.

— און די פרויען ? דערצעהלט מיר עפּעס פון די פרויען, איך בעט אייך. קענט איהר פיליכט סוסאַנע ווערנער ?

— יאָ, זי איז דיק געוואָרען. איהר צייט איז שוין אוועק.

— אַך אַזוי, און סאָפיע אַסטיור ?

— טויט.

— אָרימעס קינד. און קענט איהר אפשר...

אָבער פּלוצים איז ער אַנשוויגען געוואָרען און, בלייך ווי דער טויט, האָט ער דאַן געזאָגט מיט אַ פערענדערטער שטימע :

— ניין, איך וועל בעסער דערפון ניט רעדען ! דאָס רעגט מיך צו שטאַרק אויף.

און ווי ער וואָלט וועלען אָבציהען זיינע געדאַנקען אויף עטוואָס אַנדערעס, איז ער אויפגעשטאַנען און געזאָגט :

— לאָמיר אַריינגעהן אינעווייניג.

— גוט, לאָמיר אַריינגעהן.

און ער איז אוועק פּאָראויס אין זיין הויז אַריין.

אונטען זיינען די פּאָרצימערען געוועזן ריעזיג גרויס, ווי ניט בעוואוינט. אַרום און אַרום אויף די טישען זיינען געשטאַנען טעלער און גלעזער, וועלכע די שוואַרצע דיענער, וואָס האָבען אַרומגעבלאָנדזשעט איבער דער גאַנצער וואָהנונג, האָבען זיך גע־פּוילט אָבצוראַמען.

צוויי ביקסען זיינען געהאַנגען אויף'ן וואַנד און אין די ווינק־לען זיינען געשטאַנען האַטשיקעס, פישער דראָטען, געטריקענטע פּאַלמען־בלעטער, און נאָך פיעל אַנדערע זאַכען, וועלכע מען האָט אוועקגעשטעלט פון דער האַנד און וועלכע האָבען איצט דאָרט געוואַרט, מען זאָל זיך אָן זיי דערמאָנען.

מיין בעל הבית האָט געשמייכעלט:

— דאָס איז די וואָהנונג, אָדער בעסער געזאָגט די לאָך פון א פערשיקטען. אָבער מיין צימער זעהט אויס א ביסעל בעסער; איך וועל עס אייך ווייזען, ווען איהר ווילט.

ווען איך בין אריין אהין, האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז איך בין אריין אין א קראָם פון א טאנדעטניק, אזוי פול אָנגע־שטאָפּט איז דאָס צימער געווען מיט אלע מעגליכע פערשיעדענע זאכען, וועלכע האָבען זיך ניט געפּאסט איינס צו׳ם אנדערע. מען האָט גלייך געפיהלט, אז די דאָזיגע זאכען מוזען הפּנים זיין ער־איגערונגען אָן פערשיעדענע פּאסירונגען. אויף דער וואנד זיינען געהאנגען צוויי שעהנע צייכנונגען פון בעריהמטע מאהלער, שטאָפען, וואפען, שווערדען, ביקסען און דאן, פונקט אין מיטען, א פיערקאנטיגע שטיק אטלאס אין א גאָלדענעם ראהם איינגעפּאסט.

א פערוואונדערטער בין איך צוגעגאנגען נעהנטער און דער־זעהן א האָאר־נאָדעל, וועלכע האָט געשטעקט אין סאמע מיטען פון דעם גלענצענדען שטאָף.

מיין בעל־הבית האָט ארויפגעלייגט זיין האנד אויף מיין אק־סעל און שמייכלענדיג געזאָגט:

— דאָס איז דער איינציגער געגענשטאנד, וועלכען איך בע־טראכט דאָ אין צימער און דער איינציגער געגענשטאנד, וועלכען איך זעה זייט די לעצטע צעהן יאָהר. איך קען זאָגען: די דאָזיגע נאָדעל בעדייט מיין גאנץ לעבען.

איך האָב צוערשט געזאָגט עטוואָס אנדערעס. דאן האָב איך געפרעגט:

— איהר האָט וואהרשיינליך א סך געליטען צוליעב א פרוי.

און ער האָט געענטפערט מיט היץ:

— זאָגט בעסער, אז איך לייד נאָך איצט אויך, און לייד מורא׳דיג. אָבער קומט, איך בעט אייך, לאָמיר ארויסגעהן אויף׳ן באלקאָן. פריהער איז מיר א נאָמען אויף די ליפּען געקומען, אָבער איך האָב ניט געוואגט איהם ארויסצוריידען, דען ווען איהר וואָלט

געזאָגט : „זי איז טויט“, ווי איהר האָט פון סאָפיע אסטיער געזאָגט, וואָלט איך זיך נאָך היינט דערשאָסען.

מיר זיינען ארויס אויף א ברייטען באלקאָן, פון וועלכען עס האָבען זיך געזעהען צוויי אינזלען, איינער לינקס און איינער רעכטס. הויכע גרויע בערג האָבען זיי ארומגערינגעלט. עס איז געווען די דעמערונג שטונדע, ווען די אונטערגעגאנגענע זון האָט די ערד נור נאָך מיט איהר ווידערשיין בעלויכטען. ער האָט גע־פרעגט :

— לעבט נאָך זשאַן דע לימור ?

זיינע אויגען זיינען געווען אויף מיינע געריכטעט, און א ציטערנדע אנגסט האָט זיך אין זיי אָבגעשפּיגעלט . איך האָב גע־ענטפערט מיט א שמייכעל :

— געוויס, און זי איז נאָך שעהנער ווי ווען עס איז.

— קענט איהר זי ?

— יאָ.

ער האָט א ווייל געטראכט :

— קענט איהר זי גאנץ גענוי ?

— ניין.

ער האָט גענומען מיין האנד :

— דערצעהלט מיר עפּעס פון איהר.

— יא, איך קען פון איהר ניט פיעל דערצעהלען. זי איז איינע פון די רייצענדסטע פרויען, אָדער גיכער מיידלאך, וועלכע שפּיע־לען איז פּאריז א ראָלע. און זי פיהרט א זעהר אנגענעהמען, מען קען זאָגען א פירסטליכען לעבען.

ער האָט געשטאמעלט :

— איך ליעב זי.

און געזאָגט האָט ער עס אין א טאָן, ווי ער וואָלט וועלען זאָגען : איך וועל שטארבען. דערנאָך האָט ער צוגעליינט קורץ און הארב :

— אָך, גאָט, דריי יאָהר נאָכאנאנד איז אונזער לעבען איי־נער מיט'ן אנדערען געווען שרעקליך, און דאָך אזוי וואונדערבאר.

פינף אָדער זעקס מאָל האָב איך זי שיער ניט געטויטעט, און מיט דער דאָזיגער האָאר־נאָדעל, וועלכע איהר זעהט אָן דאָרט, האָט זי פּרובירט מיר די אויגען אויסצושטעכען. זעהט איהר דאָ דעם קליינעם ווייסען שניט אונטער מיין לינקער אויג? דאָס איז איהר ארבייט. מיר האָבען זיך געליעבט. אָבער ווי זאָל איך די דאָזיגע ליידענשאַפט ערקלעהרען, איהר ווערט עס גאָר ניט פערשטעהן. עס מוז מסתמא זיין אַן איינפאַכע ליעבע, וועלכע בעשטעהט אין דעם, וואָס צוויי הערצער און צוויי נשמות ווערען איינס. אָבער גראַד אַזוי גוט איז פאראַן אַ מורא'דיגע, גרויזאַם קוועלענדע ליעבע, וועלכע שטאַמט פון דער פערבינדונג פון צוויי פערצווייפעלטע וועזענס, וועלכע האַסען זיך, ווען זיי האָבען זיך ליעב.

דאָס דאָזיגע מיידעל האָט מיך אין צייט פון דריי יאָהר אין גאַנצען רואינירט. איך האָב פערמאָגט פיער מיליאָנען. זי האָט זיי אויף איהר רוהיגען, זעלבסטפערשטענדליכען אופן מיט דעם זיסעם־טען שמייכעל פערשוואונדעט.

איהר קענט זי דאָך. אַך, זי האָט אין זיך עטוואס אונווידער־שטעהליכעס. וואָס? איך ווייס עס נישט; צו זיינען דאָס איהרע גרויע אויגען, וועמעס בליק עס בויערט זיך איין ווי אַ שרויף און בלייבט טיעף אינעווייניג אין אייך שטעקען? אָדער איז דאָס איהר זיסער, פערפיהרערישער שמייכעל, וועלכער פערבלייבט אויף איהר פּנים, ווי אַ מאַסקע? איהר חן בערוישט אייך ביסלעכווייז, ער געהט פון איהר ארויס ווי פּארפיום, פון איהר הויכער געשטאַלט, ווען זי געהט פאר אייך כמעט שוועבענדיג פארביי. מיר האָט זיך אימער אויסגעוויזען, אַז זי שוועבט מעהר, ווי זי געהט. פול מיט חן איז איהר עטוואס זינגענדיגער אַרט ריידען, איהר זיסע שטימע, וועלכע איז ווי די בעגלייטונג צו איהר שמייכעל. פול חן זיינען איהרע אימער געמאָסטענע בעוועגונגען, וועלכע בערוישען פשוט דאָס אויג, אַזוי הארמאָניש זיינען זיי. דריי יאָהר כסדר האָב איך אויף דער גאַנצער וועלט נור זי געזעהן. אַך, ווי איך האָב געליטען. דען זי האָט מיך בעטראָגען מיט דעם ערשטען בעסטען מאַן. וואַ־רום? פאר גאָר גישט, נור אום צו בעטריגען. און יעדעס מאָל,

ווען איך האָב זיך דערפון דערוואוסט, ווען איך האָב זי ווי אַ צו־לאָזענע, ווי אַ גאַסענפרוי בעהאַנדעלט, האָט זי זיך גאַנץ רוהיג מודה געווען מיט די ווערטער:

— זיינען מיר דען פערהייראטעט?

זייט איך בין דאָ האָב איך אַזוי לאַנג איבער איהר נאַטור נאָכגעטראַכט, ביז זי איז מיר קלאָהר געוואָרען. דאָס דאָזיגע מיידעל איז ניט אַנדערש נור אַ צווייטע מאַנאָן לעסקאָט. מאַנאָן, וועלכע האָט ניט געקענט ליעבען, ווען זיי האָט ניט בעטראָגען, מאַנאָן, פאַר וועלכער די ליעבע, לעבענסלוסט און געלד זיינען געווען איין זאַך.

ער איז אַנשוויגען געוואָרען. אין אַ פּאָר מינוטען אַרום האָט ער ווייטער גערעדט:

— ווען איך האָב פאַר איהר מיין לעצטען גראָשען פער־שווענדעט, האָט זי גאַנץ איינפאַך צו מיר געזאָגט:

— ליעבער פריינד, דו פערשטעהסט דאָך אַליין, אַז איך קען ניט לעבען פון דער לופט. איך ליעב דיך זעהר, איך ליעב דיך מעהר ווי ווען עס איז, אָבער איך מוז לעבען. נויט, און אָרים לעבען און איך פּאַסען זיך ניט איינער צום אַנדערן.

און דערביי איז מיין לעבען מיט איהר געווען מורא׳דיג שווער. ווען איך האָב זי אָנגעקוקט, איז מיר בעפאַלען פּונקט אַזאַ שטאַרקע לוסט זי צו קושען, ווי זי צו טויטען. ווען איך האָב זי בעטראַכט, האָב איך געפיהלט אַ מורא׳דיגען באַגעהר זי צו זיך צו צודריקען און זי צו דערווערגען. אין איהר, אין דעם הינטערגרונד פון איהרע אויגען איז געלעגען עטוואַס ניעדערטרעכטיגעס, עטוואַס אונפּאַס־באַרעס, פאַר וואָס איך האָב זי געדאַרפט האַסען, און גראָד דערפאַר האָב איך זי פיליייכט אַזוי שטאַרק געליעבט. אין איהר איז געווען דאָס ווייב, דאָס בערוישענדע, פערפיהרערישע, האַסענסווערטהע ווייב שטאַרקער, ווי אין וועלכער ניט איז אַנדערער פרוי. זי איז געווען פול דערמיט ווי מיט אַ זיסען גיפט. זי איז געווען מעהר ווייב, ווי אירגענד וועלכע ווייב פון אירגענד וועלכער צייט.

און ווייסט איהר, ווען מיר זיינען צוזאַמען שפּאַציערען גע־גאַנגען, דאַן האָט זי איהרע אויגען אויף אַלע מענער געוואָרפען,

אָבער אזוי, אז מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אז מיט דעם דאָזיגען איינציגען בליק גיט זי זיך זיי אַלעמען אוועק. דאָס האָט מיר גע־בראכט צו פערצווייפלונג. און דאָך בין איך נאָך מעהר געהאַנ־גען אָן איהר. דאָס דאָזיגע מיידעל, ווי זי איז נור ארויס אין גאַס, האָט טראָץ מיר און טראָץ זיך אליין געהערט צו יעדען מאַן. איהר נאַטור איז שוין אזוי געווען, הגם זי האָט אייגענטליך גע־האַט א ווייכען, צוריקהאַלטענדען כאראַקטער. קענט איהר עס פערשטעהן?

— אך, גאָט, ווי ביטער דאָס איז געווען. איבעראַל, אין טהעאטער, אין רעסטאָראַן האָב איך געהאַט דעם געפיהל, ווי אַנ־דערע מענער וואָלטען זי אונטער מיינע אויגען בעזיצען. און אזוי שנעל ווי איך האָב זי נור אויף איין אויגענבליק געלאָזען אליין, האָבען זי אַנדערע טאַקע אין דער אמת'ן בעזעסען.

איצט האָב איך זי שוין צעהן יאָהר ניט געזעהן, און ליעב זי מעהר ווי ווען עס איז.

* * *

די נאַכט האָט זיך אויף דר'ערד ארונטערגעלאָזען, א שטאַר־קער ריח פון אָראַנזשען האָט אָנגעפילט די לופט. איך האָב גע־פרעגט:

— ווילט איהר זי ווידער זעהן?

ער האָט געענטפערט:

— די זאַך איז די, דאָ בעזיץ איך איצט אין פעלדער, וועל־דער און אין מזומן געלד פון זיעבען ביז אכט הונדערט טויזענד פראנק; אזוי שנעל ווי די מיליאָן איז פול, וועל איך אלעס פער־קויפען און אוועקפאָהרען. דאַן האָב איך גענוג אויף צו לעבען מיט איהר א יאָהר, א גאַנצען וואונדערשעהנעם יאָהר. און דאַן איז אלעס אויס. דאַן בין איך פערטיג מיט מיין לעבען.

איך האָב געפרעגט:

— און דערנאָך?

— דערנאָך? דאָס וויים איך ניט. דערנאָך איז אלעס פאַר מיר אויס. און אפשר וועל איך זי דאַן בעטען, מיך אלס איהר דיענער אָנצונעהמען.

אַ צייכען.

י קליינע מאַרקיזע פון רענענדראָן האָט נאָך געשלאָפען אין דעם גרויסען, פערהאַנגענעם, שמעקעדיגען צימער אין איהר ברייטען, נידעריגען, ווייכען בעט אונטער באַטיסטענע דעקען, פיינע ווי שפּיצען, צאַרט ווי אַ קוש. זי איז געלעגען אליין, רוהיג, און האָט געשלאָפען מיט יענעם גליקליכען, טיעפען שלאָף פון אַ גע'גט'ער פרוי.

שטימען, וועלכע האָבען געקלונגען אין קליינעם, בלויען זאַל, האָבען זי אויפגעוועקט. זי האָט דערקאָנט די שטימע פון איהר געליעבטער פריינדין, דער קליינער באַראָנעסע פאָן גראַנגערי, וועלכע האָט זיך געקריעגט מיט איהר קאַמער־פרוי, ווייל יענע האָט זי נישט געוואָלט אריינלאָזען.

און די קליינע מאַרקיזע איז אויפגעשטאַנען, האָט אָבגערוקט דעם ריגעל, אויפגעשלאָסען די טיר, ארויפגעצויגען די פאָרהאַנגען און ארויסגעשטעקט איהר קאָפּ, בלויז איהר בלאָנדען, אין אַ וואָלקען פון האָר פערבאָרגענעם קאָפּ.

— אָבער וואָס איז געשעהן, וואָס דו ביזט אזוי פריה געקומען? עס איז דאָך נאָך פאַר ניין?

די קליינע באַראָנעסע, וועלכע האָט אויסגעזעהן זעהר בלייך, נערוועז און אויפגערעגט, האָט געענטפערט:

— איך מוז אונבעדינגט מיט דיר רעדען, עטוואָס שרעקליכעס האָט מיט מיר געטראָפען.

— טאָ קום אריין.

זי איז אריין אין שלאָף צימער; זיי האָבען זיך צוקושט און די קליינע מאַרקיזע האָט זיך צוריקגעלעגט אין בעט, וועהרענד די קאַ־

מער־פרוי האָט געעפּענט די פענסטער, אום לופט און ליכט אריינ־
צולאָזען. ווען די דיענסט איז נעוועז אוועקגעגאנגען, מאכט די קליי־
נע מארקיזע :

— נו, איצט דערצעהל.

די באראָנעסע האָט גענומען וויינען, האָט פערגאָסען יענע
שעהנע, קלאָהרע טרעהרען, וועלכע מאכען די פרויען אזוי פערפיה־
רעריש, און געשטאַמעלט, ניט אָבווישענדיג די אויגען, אום זיי ניט
רויט צו מאכען :

— אך, ליעבע פריינדין, מיט מיר האָט געטראָפען עטוואס
שרעקליכעס, עטוואס מורא׳דיגעס. איך האָב די גאנצע נאכט אָן
אויג ניט צוגעמאכט קיין איין מינוט. שטעל זיך פאָר, ניט אויף
איין מינוט האָב איך אָן אויג צוגעמאכט ! טהו אָקאָרשט א טאָפּ,
פיהל, ווי מיין הארץ קלאפּט.

און זי האָט ארויפגעלעגט דער פריינדינ׳ס האנד אויף איהר
ברוסט, אויף דעם דאָזיגען שטייפען, רונדען צודעק פון די פרויען
הערצער, מיט וועלכען די מענער בענוגענען זיך גאנץ אפט, און
פערגעסען גאָר אין גאנצען אָן דאָס הארץ, וואס געפינט זיך פון
אונטען. איהר הארץ האָט ווירקליך שטארק געקלאַפּט.

זי האָט ווייטער גערעדט :

— עס האָט מיט מיר פּאסירט נעכטען ארום פיער אָדער האלב
פינף אזייגער נאָכמיטאג. גאנץ קלאָר ווייס איך ניט ווען. דו
קאָנסט דאָך מיין וואָהנונג, דו ווייסט דאָך מיין קליינעם זאַל, וואו
איך זיץ אימער. די פענסטער פון דעם דאָזיגען זאַל אויפ׳ן ערשׁ־
טען שטאָק קומען ארויס אויף דער סיינט־לאזאר גאַס. ווי דו ווייסט,
האָב איך א געוואָהנהייט צו קוקען אין פענסטער און בעטראכטען
די פערבייגעהער. די דאָזיגע געגענד נעבען באהנ־הויף איז זעהר א
פרעהליכע, א קאָכעדיגע, מיט א סך לעבען און דאָרט איז דאָ וואָס
צו זעהן. קורץ, איך האָב דערפון פערגעניגען. אלזא, געסטערן זיץ
איך אויף דעם נידעריגען שטוהל, וועלכען איך האָב מיר ספּעציעל
פאר דעם צוועק געלאָזט מאכען ; דאָס פענסטער איז געווען אָפען
און איך האָב פון קיין זאך נישט געטראכט. איך האָב נור איינ־

געזויגען אין זיך די בלויע לופט. דו געדענקסט דאָך, ווי שעהן עס איז נעכטען געווען.

פלוצים דערזעה איך, אז אויף דער אנדער זייט גאס ביי א פענ־סטער זיצט אויך א פרוי אין רויטע קליידער אָנגעטהאָן. איך בין געווען אָנגעטהאָן אין מיין שעהן קלייד, דו ווייסט דאָך...

איך האָב יענע פרוי ניט געקענט. זי האָט געמוזט זיין א קווארטיראנטקע, וועלכע האָט דאָרט געוואָהנט דעם ערשטען מאָ־נאַט, און אזוי ווי עס האָט א גאנצען מאָנאט ניט אויפגעהערט צו רעגענען, האָב איך זי ביז אהער נאָך נישט געזעהען. אָבער גלייך האָב איך בעמערקט, אז זי איז נישט פון דעם אנשטענדיגען סאָרט. צוערשט האָט מיר אָבגעעקעלט פון איהר און עס האָט מיר פער־דראָסען, וואס זי איז געזעסען ביים פענסטער גראד אזוי ווי איך, אָבער דערנאָך האָט מיך גענומען אמוזירען זי צו בעטראכטען.

זי האָט זיך אָנגעשפארט מיט די עלענבויגענס אָן דאָס פענס־טער־ברעט און גענומען מאכען חן׳דלעך צו די מענער, און די מענער פון זייער זייט, האָבען זי אלע בעטראכט, אָדער כמעט אלע. עס האָט געשיינט, אז עפּעס צווינגט זיי, צוקומענדיג צום הויז, אויף איהר אויפמערקזאם צו ווערען. עפּעס ווי זיי וואָלטען זי דערשפּירט, ווי הינד די חיה, ווייל זיי האָבען פלוצים אויפגעהויבען דעם קאָפּ און דורכגעווארפען זיך מיט איהר מיט א שנעלען, געהיימען בליק, ווי צווישען מאַסאָנען. איהר בליק האָט געפרעגט: „ווילסט ?“

און דער בליק פון די הערךען האָט געענטפערט: „קיין צייט נישטאָ“, אדער: „אָן אנדערס מאָל“ — אָדער: „קיין געלד נישטאָ“ — אָדער: „טראָג זיך אָב, דו אויסגעלאָסענע“. דאָס לעצטע האָ־בען געזאָגט די פאמיליען־פאָטערס.

דו קענסט זיך גאָר נישט פאָרשטעלען, ווי קאָמיש עס איז גע־ווען זיך צוצוקוקען, ווי זי פיהרט איהר געשעפט.

מאנכעס מאָל האָט זי שנעל דאָס פענסטער פערמאכט און דאן האָב איך געזעהן, אז א מאן איז אין איהר הויז אוועק. זי האָט איהם געכאפט, ווי א פישער כאפט מיט זיין האטשיק א פישעל. דאָ האָב איך א קוק געטהאָן אויפ׳ן זייגער. זיי זיינען געבליבען

מיט איהר פון צוועלף ביז צוואנציג מינוטען, קיינער ניט מעהר. די דאָזיגע שפּין האָט מיר צום סוף אויף אן אמת שפּאס געמאַכט. און דערצו מוזטו וויסען, אז זי איז געווען גאָר נישט קיין מיאוס'ע...

איך האָב ביי זיך געפרעגט: ווי אזוי מאכט זי דאָס, אז די מענער זאָלען זי אזוי שנעל און אזוי גוט פערשטעהן? מאכט זי אויסער דעם בליק נאָך עפּעס א צייכען מיט'ן קאָפּ אָדער מיט דער האנד?

און איך האָב זי גענומען בעאָבאַכטען דורך מיין אָפּערא־גלאָז, אום די געשיכטע קלאָר צו דערגעהן. אָה, עס איז געווען גאנץ איינ־פאַך: צוערשט א בליק, דאן א שמייכעל, דאן א גאנץ קליינע בעווע־גונג מיט'ן קאָפּ, ווי איינער זאָגט, „קומסטו ארויף?" אָבער אזוי לייכט, אזוי אונבעשטימט, אזוי פיין, אז מען האָט געדארפט זיין זעהר געשיקט אום צו קענען איהר נאָכמאַכען.

דאָ האָב איך זיך געפרעגט, אויב איך וואָלט אויך אזוי גוט גע־קענט מאכען דאָס דאָזיגע קליינע צייכען פון אונטען ארויף, פרעך און דאָך אזוי איינפאַך, אזוי נעט. ווארום איך מוז צוגעבען, איהר צייכען איז געווען זעהר נעט.

און איך בין צו צום שפּיעגעל, אום עס צו פּרובען. ליעבסטע פריינדין, איך האָב עס געקאָנט נאָך בעסער פון איהר, פיעל בעסער. דאָס האָט מיך שטארק געפרעהט און איך האָב זיך צוריק געזעצט צום פענסטער.

איצט האָט דאָס אָרים בעשעפעניש שוין קיינעם מעהר נישט געכאַפּט, אבער קיין איינעם נישט. זי האָט הפּנים קיין גליק ניט געהאט. עס מוז זיין מורא'דיג צו פערדיענען זיך דאָס שטיקעל ברויט אויף אזא אופן, מורא'דיג און דאָך, מאנכעס מאָל גאנץ קאָ־מיש. ווארים צווישען די מענער, וועלכע מען זעהט אין גאס, גע־פינען זיך צייטענווייז אזעלכע, וואָס זיינען גאָר נישט מיאוס.

איצט זיינען זיי אַלע געגאנגען אויף מיין זייט גאס, ווייל די זון האָט זיך אומגעדרעהט. איינער נאָך דעם אנדערן זיינען זיי פער־בייגעגאנגען, יונגע, אַלטע, שווארצע, בלאָנדע, גרויע, ווייסע. צווישען זיי זיינען געווען זעהר שעהנע, ליעבע פריינדין, אָבער

טאקע אמת שעהנע, א סך שעהנערע פון דיין מאַן, פון דיין אמאָליגען מאַן, מיין איך, ווייל דו ביזט דאָך פון איהם געשידען. איצט קענסטו דיר דאָך אויסקלייבען אן אנדערן.

און איך האָב זיך געפרעגט, צו וואָלטען זיי מיך פערשטאַנען, ווען איך זאָל זיי געבען דעם דאָזיגען צייכען, איך, וועלכע איז אן אנשטענדיגע פרוי? און דאָ האָט מיך אָנגעכאַפּט א משוגענער פערלאנג, צו מאַכען צו זיי דעם דאָזיגען צייכען, א פערלאנג, א ברענענדיגער וואונש, ווי עס פיהלט אמאָל א פרוי אין אַנדערע אומשטענדען, א מורא'דיגער פערלאנג, וועלכען עס איז אונמעגליך צו ווידערשטעהן. מיט מיר טרעפט עס אמאָל. איז דאָס נישט צו דום? איך גלויב, אז מיר פרויען האָבען אין זיך עפּעס פון די אבעזיאַנעס. ווען מיר ליעבען אונזער מאַן, דאַן טהוען מיר איהם אין די ערשטע מאָנאַטען אַלעס נאָך, דאַן טהוען מיר נאָך אונזערע ליעבהאָבער, אונזערע חבר'טעס, אויב זיי זיינען נור שעהן, אפילו אונזערע גייסטליכע אויך. מיר נעהמען איבער זייער ארט און ווייזע צו רעדען, זייער ארט רעדען, זייערע אויסדריקע, זייערע בעוועגונגען, אַלעס, אַלעס. עס איז זעהר נאַריש. אגב, ווען מיר פערווילט זיך עפּעס זעהר שטארק, דאַן האַלט איך זיך קיינמאָל ניט אָפּ.

איך האָב, אלזא, געזאָגט צו זיך אליין: לאָמיך עס אָקאָרשט פּרובען מיט איינעם, נור איין איינציגס מאָל, נור אום צו זעהן, ווי דאָס איז. וואס קען דאָ מיט מיר פּאַסירען? גאָר נישט. מיר וועלען בלויז א שמייכעל טהאָן איינער צום אַנדערן, ווייטער גאָר נישט. איך וועל איהם מעהר קיין מאָהל ניט זעהן, און ווען איך זאָל איהם אפילו יאָ זעהן, וועט ער מיך אויך נישט דערקענען, און טאָמער דערקענט ער מיך יא, וועל איך פשוט לייקענען.

און איך טהו זיך א נעהם צו זוכען א מאַן. איך האָב געוואָלט אזעלכען, וואָס זאָל זיין זעהר עלעגאַנט און זעהר שעהן. פּלוצים האָט זיך אויפ'ן וועג בעוויזען א הויכער, בלאָנדער הערר, א זעהר שעהנער מענש. איך האָב ליעב די בלאָנדע, דו ווייסט דאָך.

איך קוק איהם אָן, ער קוקט מיך אָן, איך טהו א שמייכעל, ער טהוט א שמייכעל. איך מאַך דאָס צייכען, נור לייכט, גאַנץ לייכט.

ער טהוט א מאך מיט'ן קאָפּ אויף „יאָ" און פּלוצים געהט ער אין הויז אריין. ער געהט דורך דער גרויסער הויז־טיר.

דו קאָנסט זיך גאָר נישט פאָרשטעלען, וואָס איך האָב איבער־געפיהלט אין דעם דאָזיגען אויגענבליק, איך האָב געפיהלט אז איך וועד פערריקט. די אנגסט. שטעל זיך נור פאר, טאָמער רעדט ער מיט'ן דיענער, מיט יאָזעף'ן, וועלכער איז מיט מיין מאן איין האנד! יאזעף וואָלט זיכער געגלויבט, אז איך קען דעם מאן שוין נישט פון איצט אָן.

וואָס האָב איך אלזא געזאָלט טהאָן? זאָג דו אליין, וואס? אין א סעקונדע, אָט, גלייך, מוז ער אָנקלינגען. נו זאָג, אדרבה, וואָס האָב איך געזאָלט טהאָן? איך האָב געדענקט, אז דאָס בעס־טע וועט זיין, איך זאָל איהם לויפען אנטקעגען, און איהם זאָגען, אז ער האָט א טעות געהאט און, אז איך בעט איהם, ער זאָל גלייך אוועקגעהן, ער וועט דאן האָבען מיטלייד מיט א שוואכער, אָן ארוי־מער פרוי. איך לויף אלזא צו דער טיר און עפען גראד אין דעם אויגענבליק, ווען ער האָט שוין געהאט געוואָלט אָנקלינגען.

איך האָב ארויסגעשטאמעלט אין מורא'דיגער אנגסט:

— איך בעט אייך, געהט אוועק, געהט גלייך, איהר האָט א טעות, איך בין אן אנשטענדיגע פרוי, איך בין פערהייראט. עס איז א טעות, א מורא'דיגער טעות. איך האָב געמיינט, אז איהר זייט איינער פון מיינע פריינד, צו וועמען איהר זעהט אויס זעהר עהנליך. איך בעט אייך געהט, האָט מיטלייד מיט מיר.

דאָ הויבט ער אָן צו לאַכען און ענטפערט:

— גוט מאָרגען, קליינע, ווייסטו, דעם וויץ קענען מיר. דו ביזט פערהייראט, נו מילא, דאן קאָסט עס צוויי צוואנציג פראנק שטיק מעהר. דו וועסט זיי קריעגען. ווייז מיר אָקאָרשט דעם וועג.

און ער שטופּט מיך אָב אָן א זייט, מאכט צו די טיר און אזוי ווי איך בלייב שטעהן פאר איהם א צושראָקענע, נעהמט ער מיך ארום, כאפּט מיך אָן ביי דער טאַליע און ציהט מיך אריין אין זאַל, וואו די טיר איז געבליבען אָפען.

און דאַן קוקט ער זיך אַרום ווי אַן אַקציאָנער און זאָגט:
— ווייסטו, ביי דיר איז אָבער שעהן, זעהר שעהן איינגעריכ־טעט. דו מוזט הפּנים זיין אויף גרויסענע צרות, אז דו מאַכסט בעקאַנטשאַפטען דורכ׳ן פענסטער.
דאָ הויב איך איהם ווידער אָן צו בעטען:
— איך בעט אייך, געהט אוועק, געהט אוועק פון דאַנען, מיין מאַן קומט גלייך אַהיים, יעדען אויגענבליק קען ער אָנקומען, עס איז איצט גראַד זיין צייט. איך שווער אייך, אז איהר האָט אַ טעות.
אָבער ער ענטפערט מיר גאַנץ רוהיג:
— נו, נו מאַך ניט אַזאַ אָנשטעל, ווען דיין מאַן זאָל אַהיים קומען, דאַן שטעק איך איהם אריין עפּעס אין האַנד, אום ער זאָל געהן וואו עס איז טרינקען אַ גלאָז ביער.
און ווען ער זעהט אויפ׳ן קאַמין ראוּל׳ס פאָטאָגראַפּיע, פרעגט ער מיך:
— דאָס איז מסתמא דיין מאַן?
— יא, דאָס איז ער.
— מיין גאָט, האָט ער אַ נאַריש פּנים. און ווער איז דען דאָס? דאָס מוז אודאי זיין דיין פריינדין?
דאָס איז געווען דיין פאָטאָגראַפּיע אינ׳ם באַל־קלייד, דו ווייסט דאָך. איך האָב שוין מעהר ניט געוואוסט, וואָס איך רעד און איך האָב אַרויסגעשטאַמעלט:
— יאָ, דאָס איז מיין פריינדין.
— אָה, דאָס איז אַ פיין שטיקעל סחורה, מיט איהר מוז איך בעקענט ווערען.
און דאָ הויבט אָן דער זייגער איבער׳ן קאַמין צו שלאָגען פינף, און ראוּל קומט אַלע טאָג אום האַלב זעקס אַהיים. ווען ער זאָל אָנקומען איידער דער אַנדערער איז אוועק, טהו אָקאָרשט אַ טראַכט, וואָס דערפון קען אַרויסקומען — און דאָ... דאָ... האָב איך דעם קאָפּ פערלאָרען... אין גאַנצען פערלאָרען... מיר איז דאַן איינגעפאַ־לען... איך האָב אַ טראַכט געטהאָן... אז דאָס בעסטע וואָלט זיין... אום פון דעם דאָזיגען מענשען פּטור צו ווערען... אַזוי שנעל ווי מעג־

ליך... וואס שנעלער עס וועט זיין פאריבער... ווייסטו... דו פער־שטעהסט שוין, וואס איך מיין... און דא... דא... ווייל עס האט דאך געמוזט אזוי זיין... ער וואלט דאך אנדערש ניט אוועקגעגאנגען... קורץ, דא האב איך... דא האב איך די טיר פונ'ם זאל צוגעריגעלט... און... אזוי האט עס פאסירט...

די קליינע מארקיזע פאן רענעדראן האט אריינגערוקט דעם קאפ אין איהרע קישענס און גענומען לאכען, אבער אזוי משוגע, אז דאס גאנצע בעט האט זיך געטרייסעלט.

אז זי האט זיך אביסעל בערוהיגט, האט זי געפרעגט:

— איז ער געווען א שעהנער?

— אה, יא.

— און דו בעקלאגסט זיך נאך?

— נו, יא, יא, ווייסטו, ווייל ער האט געזאגט... אז ער וועט מארגען ווידער קומען, אין דער איינענער צייט... און איך, איך האב שרעקליך מורא... דו האסט קיין אהנונג ניט, ווי רייצענד ער איז... און וואס פאר א קראפט.... וואס פאר אן ענערגיע... וואס זאל איך איצט טהאן? נו, זאג מיר אקארשט, וואס זאל איך טהאן?

די קליינע מארקיזע האט זיך אויפגעזעצט אין בעט, אום נאכ־צוטראכטען, דאן האט זי קורץ ערקלעהרט:

— לאז איהם ארעסטירען.

די קליינע באראנעסע איז געווארען צומישט. זי האט גענומען שטאמלען:

— וואס מיינסטו? וואס מיינסטו דען? איהם לאזען ארעס־טירען? אויף וואס פאר א גרונד?

— אה, דאס איז זעהר איינפאך, דו געהסט אוועק אין פאליציי, און זאגסט, אז זייט דריי טעג, ווי א מאן פערפאלגט דיך, אז ער האט נעכטען געהאט די פרעכהייט ארויפצוגעהן צו דיר אין הויז, אז ער האט דיר געלאזט וויסען, אז מארגען קומט ער ווידער מיט א וויזיט און, אז דו פערלאנגסט דאס געזעץ זאל דיך בעשיצען. דאן וועט מען דיר מיטגעבען צוויי פאליסלייט, אום איהם צו ארעסטי־רען.

— אָבער, ליעבע פריינדין, ווען ער דערצעהלט...

— ביזטו דען אַזאַ נאר? מען וועט עס איהם דאָך ניט גלויבען, ווען דו האָסט אין דער פּאָליציי דיין געשיכטע קלוג דערצעהלט, דאַן וועט מען דאָך דיר גלויבען, דיר, א דאמע פון דער הויכער געזעלשאפט, וועלכער קיינער האָט גאָר נישט וואס אויפצוּוואַרפען.

— ניין, דאָס וועל איך קיין מאָל נישט ריזיקירען.

— ליעבעס קינד, דו מוזט עס וואגען, אז נישט ביזטו פערלאָרען.

— שטעל זיך אָבער פאָר, ער קען דאָך מיך בעליידיגען, ווען מען וועט איהם ארעסטירען.

— איז אודאי גוט, דאַן וועסטו האָבען עדות און וועסט איהם לאָזען פעראורטהיילען.

— פעראורטהיילען? צו וואס?

— אויף שאדען־ערזאץ. אין אזעלכע פעלע מוז מען זיין אונבארימהערציג.

— אַך, אזוי, אויף שאדען ערזאץ? אָבער דו ווייסט, עטוואס שטעהט מיר אין וועג און שטערט מיר זעהר, אָבער טאקע זעהר שטארק. ער האָט פאר מיר איבערגעלאָזט אויף א ברעג פונ׳ם קאַמין צוויי צוואנציג פראנק שטיק.

— צוויי?

— יא.

— מעהר נישט?

— ניין.

— דאָס איז ווייניג, מיך וואָלט דאָס פערדראָסען. אלזא?

— יא, וואס אלזא זאָל איך מיט דעם געלד טהאָן?

די קליינע מארקיזע האָט א ווײַלע נאָכגעטראכט, דאַן האָט זי מיט אן ערענסטער מינע געזאָגט:

— ליעבעס קינד, ווייסטו, דו מוזט... דו מוזט... פאר דאָס געלד קויפען דיין מאַן עפּעס א קליינינקייט צום אנדענקען... דאָס איז נישט מעהר ווי רעכט.

אַ גזעלשאַפט.

אכטמייסטער באראזשאו האָט געקרינגען אורלויב אויף אַן אַכט־טאָג, און ער איז אַוועקגעפאָהרען צו זיין שוועסטער מאַראַם פּאַדאָיע.

באראזשאו איז געשטאַנען אין רעגנעם אין גאַר־ניזאָן. ער האָט דאָרט געפיהרט אַ גאַנץ לוסטיג לעבען. אָבער איצט איז ער געווען אויף צרות, ווייל זיינע קעשענעס זיינען געווען גאַנץ פּוסט, און אַזוי ווי ער האָט געלעבט שלעכט מיט זיינע עלטערן, האָט ער געשריבען צו דער שוועסטער, אַז ער וועט ביי איהר פערברענגען זיין פרייע וואָך. ער האָט ניט שטאַרק ליעב געהאַט די שוועסטער זיינע, אַ קליין, פרום, מאָראַל פּרעדיגענדע, אימער צורייצטע ווייבעל. אָבער ער האָט געדאַרפט האָבען געלד, האָט עס געדאַרפט נויטיג ווי לעבען און ער האָט זיך דערמאָנט, אַז צווישען אַלע זיינע קרובים זיינען די פּאַדאָיעס געווען די איינציגע, ביי וועמען ער האָט נאָך ניט אַרויסגעצויגען עפּעס געלד.

פּאָטער באראזשאו, אַ פריהערדינער גערטנער, וועלכער האָט איצט קיין געשעפט ניט געהאַט, האָט פּאַר זיין לייכטזיניגען זוהן פערשלאָסען זיין בייטעל און האָט איהם זייט צוויי יאָהר ניט געוואָלט אָנקוקען. די טאָכטער האָט געהייראַט מיט פּאַדאָיע'ן, אַ פריהערדיגען פינאַנץ בעאַמטען, וועלכער איז איצט געווען אַ שטייער־קאָלעקטאָר אין וואַנעס.

אַרויס פון וואַגאָן, האָט באראזשאו זיך געלאָזט פיהרען צו זיין שוואָגער'ס הויז. ער האָט איהם געפונען אין זיין ביוראָ ביי אַן אונטעררעדונג מיט פּויערים פון דער נאָכבאַרשאַפט. פּאַדאָיע איז אויפגעשטאַנען פון זיין שטוהל, האָט איהם דערלאַנגט די האַנד

איבער דעם טיש פול מיט פאפירען און אויסגעברומט: — זעץ זיך א ווײַלע, איך וועל באלד פארטיג. — דאן האט ער זיך ווידער געזעצט און ווייטער פערהאנדעלט מיט די לייטע.

די פויערן האבען ניט פערשטאנען די טענות פון דעם שטייערן קאלעקטאר, און דער שטייערן קאלעקטאר האט ניט פערשטאנען זייערע טענות. ער האט גערעדט פראנצויזיש, די אנדערע — ברעטאניש, און דער בעאמטער, וועלכער איז כלומרשט געווען דער דאלמעטשער, האט, ווי עס שיינט, ביידען ניט פערשטאנען.

די געשיכטע האט געדויערט לאנג, לאנג. באראזשאו האט אנגעקוקט זיין שוואגער און געטראכט: איז דאס א ביסעל א בעשעפעניש!

פאדאיע האט געמוזט זיין א יאהר פופציג. ער איז געווען הויך, מאגער, ביינערדיג, האאריג; געדיכטע לאנגע ברעמען זיינען איהם איבער די אויגען אריבערגעפאלען, ווי בינטלאך וואל. ער האט געטראגען א זיידענע היטעלע מיט גאלדענע שטרייפען און האט געקוקט ארום זיך מיט צופרידענע בליקען, ווי ער האט אלעס געטהאן צופרידענערהייט. ער האט גערעדט לאנגזאם, האט זיך בעוועגט לאנגזאם און זיינע געדאנקען זיינען געווען לאנגזאם.

באראזשאו האט נאך אמאל א טראכט געטהאן: אט דאס איז א ביסעל א בעשעפעניש!

ער אליין איז געווען א לעבעדיגער יונג, פאר וועמען דאס גרעסטע גליק אין לעבען איז בעשטאנען אין א קאפע און א פרעהליכער מיידעל. אויסער די דאזיגע ביידע הויפטזאכען האט פאר איהם דאס לעבען קיין אנדער אינטערעס ניט געהאט. אונוויסענד, חוצפה'דיג און גראב, האט ער ארונטערגעקוקט מיט פעראכטונג אויף דער גאנצער וועלט און אלע מענשען.

ווען פאדאיע איז פארטיג געווארען מיט די פויערן, האט ער געפרעגט:

— ווי געהט עס דיר?

— ווי דו זעהסט, ניט שלעכט. און דיר?

— גאנץ גוט, א דאנק. עס איז זעהר שעהן פון דיר, וואס דו האסט זיך אן אונז דערמאנט און ביזט געקומען אונז בעזוכען.

— איך האָב עס שוין לאַנג געוואָלט טהאָן, אָבער דו ווייסט דאָך, אַז מען דיענט אין מיליטער, קריעגט מען ניט אימער אורלויב.

— אָ, איך ווייס, איך ווייס. יעדענפאַלס איז עס זעהר שעהן.

— און ווי געהט עס יאָזעפינען ?

— גוט, גוט, אַ דאַנק. דו וועסט זי שפּעטער זעהן.

— וואו איז זי דען ?

— זי מאַכט וויזיטען. מיר האָבען דאָ אַ סך בעקאַנטע, און עס איז אין אַלגעמיין זעהר אַ שעהנע שטאָדט.

— איך האָב אויך אַזוי געדענקט.

אָבער די טיר האָט זיך געעפענט און מאַדאַם פּאַדאָיע איז אריין. זי איז, ניט איילענדיג זיך, צוגעגאַנגען צו איהר ברודער, איהם אויסגעשטעלט די באַקען און געזאָגט :

— ביזט שוין לאַנג דאָ ?

— ניין, ביי אַ האַלבע שטונדע.

— אַך, און איך האָב געדענקט, אַז דער צוג וועט זיך פערשפּעטיגען. ווילסטו אריינגעהן אין סאַלאָן ?

זיי זיינען אריין אין אַ צווייטען צימער און האָבען איבערגעלאָזט פּאַדאָיע'ן מיט זיינע פּאַפּירען און ציפערן.

אַזוי שנעל ווי זיי זיינען געבליבען אַליין, האָט זי זיך אָבגערופען :

— איך האָב פון דיר געהערט שעהנע געשיכטען.

— וואָס מיינסטו ?

— ווי עס שיינט, פיהרסטו זיך אויף זעהר שעהן ; שיכור'סט, מאַכסט אָן שולדען.

ער האָט זיך געמאַכט, ווי ער ווייס ניט פון וואָס צו זאָגען :

— איך ? עס הויבט זיך גאָר ניט אָן.

— לייקען עס ניט, איך ווייס אַלעס.

ער האָט זיך נאָך אַמאָל פּרובירט פערטהיידיגען, אָבער זי האָט איהם פערמאַכט דאָס מויל מיט אַזאַ מענה־לשון, אַז ער האָט געמוזט אַנשווייגען ווערען. דאַן האָט זי געזאָגט :

— מיר עסען זעקס אַ זייגער, ביז דאַן ביזטו פריי. איך קען מיט דיר ניט פערברענגען, ווייל איך האָב אַ מאַסע צו טהאָן.

ווען ער איז געבליבען אליין האט ער זיך ניט געקענט קיין עצה געבען, צי ער זאל זיך לייגען שלאפען, אדער זאל געהן שפא־ציערען. ער האט געקוקט דא אויף דער טיר, וואס פיהרט אין זיין צימער און דא אויף דער צוויימער, וואס פיהרט צו דער גאס צו. צום סוף האט ער זיך בעשלאסען צו געהן אין גאס.

ער איז אוועק און לאנגזאם ארומגעבלאנקעט איבער דער טרויעריגער ברעטאנישער שטאדט, וועלכע איז געווען אזוי רוהיג, אזוי פערשלאפען, אזוי טויט. ער האט געקוקט אויף די קליינע, גרויע הייזער, אויף די עטליכע פארביינגעהער, אויף די לעדיגע געשעפטען און געברומט פאר זיך: — ווי עס שיינט איז וואננעס ניט גאר קיין פרעהליכע שטאדט. עס איז געווען א פעררוקטע אידעע צו קומען אהער־צו.

ער איז אוועק צום האפען, וועלכער איז אויך געווען טרויעריג און האט זיך אומגעקעהרט דורך א שרעקליך אומעדיגע, איינזאמע גאס, און פאר פינף איז ער שוין געווען צוריק אין דער היים. ער האט זיך אריינגעווארפען אין בעט כדי צו שלאפען ביז צום עסען.

דאס דיענסטמיידעל האט אנגעקלאפט אין טיר און איהם אויפגעוועקט:

— דער טיש איז געגרייט!

ער איז ארונטערגעגאנגען.

אין דעם פייכטען עס־צימער, וועמעס טאפעטען עס זיינען גע־ווען אבגעבליאקירט און זיינען אבגעשטאנען פון די ווענט, האט אויף א רונדען טיש אהן א טישטוך געווארט א שיסעל זופ מיט דריי איינזאמע טעלער.

הערר און מאדאם פאראיע זיינען אריין אין איין צייט מיט באראזשאו׳ן.

מען האט זיך געזעצט. מאן און ווייב האבען געמאכט א קרייץ איבער׳ן ברוסט, דאן האט פאראיע גענומען טהיילען די זופ.

די זופ איז געווען א גערעכטע. נאכדעם האט מען דערלאנגט רינדפלייש, צו פיעל אויסגעקאכט, צו פעט און ס׳איז צופאלען אויף די טעלער. דער אונטעראפיציער האט עס געקייט לאנגזאם, מיט עקעל, מיעד און פול פערצווייפלונג.

מאַדאַם פּאַראַיע האָט זיך אָבגערופען צו איהר מאַן:

— געהסטו היינט ביי נאַכט צום פּרעזידענט?

— יאַ, מיין ליעבע.

— פערברענג דאָרט ניט צו לאַנג, דו ווערסט מיעד יעדעס מאָל, ווען דו געהסט אַוועק. דו, מיט דיין שוואַכען געזונד, ביזט ניט געשאַפען פאַר געזעלשאַפט.

דאַן האָט זי גענומען רעדען פון דער געזעלשאַפט פון וואַנ־נעס, פון דער אויסגעצייכענטער געזעלשאַפט, אין וועלכער זיי ווע־רען אויפגענומען מיט גרויס אכטונג, א דאַנק זייער פרומקייט.

דאַן האָט מען דערלאַנגט צוריבענע קאַרטאָפעל מיט קאַלטע פליייש לכבוד דעם גאַסט.

דאַן קעז, דערמיט האָט זיך דאָס עסען געענדיגט. קיין קאַפע איז ניט געווען.

ווען באַראַזשאו האָט דערזעהן, אַז ער וועט מוזען פערברענגען דעם אבענד מיט זיין שוועסטער אַליין, וועט מוזען אויסהערען איהרע פּאָרווירפע, איהרע טענות און דרשות און וועט ניט קריגען אפילו א גלעזעל שנאַפּס מיט וואָס זיי צו פערטרינקען, האָט ער דערפיהלט, אַז ער וועט עס ניט קענען אויסהאַלטען און האָט ער־קלעהרט, אַז ער מוז געהן אין דער פּאָליציי, אום דאָרט עפּעס צו בריינגען אין אָרדנונג ווענען זיין אורלויב.

א זייגער זיעבען האָט ער זיך ארויסגערוקט.

ווי נאָר ער איז געשטאַנען אויף דער גאַס, האָט ער זיך אָב־געטרייסעלט, ווי א הונד וועלכער קומט פון וואַסער ארויס, און געברומט: — דער טייפעל זאָל מיך נעהמען, דער טייפעל זאָל מיך נעהמען, וואו איך בין דאָס אריינגעפאַלען!

און ער איז אַוועק זוכען א קאַפע, דעם בעסטען קאַפע אין שטאָדט. אויף א פּלאַץ, בעלויכטען פון צוויי גאַז לאַנטערנעס, האָט ער געפונען וואָס ער האָט געזוכט. אינעווייניג זיינען געזעסען פינף אָדער זעקס מענער, האַלב־דזשענטעל־לייט מיט טעמפּע פּנימ־ער, און האָבען געטרונקען און שטיל גערעדט, אָנשפּאַרענדיג זיך אויף די קליינע טישלאַך, וועהרענד צוויי ביליאַרד־שפּיעלער זיי־נען געשטאַנען ארום דעם גרינעם טיש און געשפּיעלט ביליאַרד.

מען האָט געהערט זייערע שטימען צעהלענדיג:—אכטצעהן—ניינצעהן — אַ! דאָס איז גאָרנישט. פיין! גוט געשפּיעלט. — איהר מוזט שפּיעלען מיט דעם רויטען. — צוואַנציג — צוועלף. בין איך ניט געווען גערעכט?

באראזשאו האָט בעשטעלט שווארצען קאפע און א שנאפּס. אָבער פון דעם בעסטען!

דאן האָט ער זיך געזעצט און געווארט ביז מען האָט עס איהם געבראַכט.

ער איז געווען געוועהנט צו פערברענגען די אבענדען מיט זיינע קאמעראדען אין טומעל און געפּילדער אין א צימער פול רויך פון זייערע ליולקעס. די שטילקייט און די רוהיגקייט האָט איהם געמאַכט פערצווייפעלט. ער האָט גענומען טרינקען פריהער די קאפע, דאן זיין שנאפּס, איינעם און א צווייטען. איצט איז איהם געוואָרען פרעהליכער. עס האָט זיך איהם פערוואָלט לאַכען, שרייען, זינגען, אימעצען שלאָגען.

ער האָט געזאָגט צו זיך אליין: נו, איצט איז שוין נישקשה, מען קאָן נאך לעבען. היינט ביי נאַכט מוז איך זיך אמוזירען. און גלייך איז איהם געקומען אויף די געדאנקען, אויפצוזוכען א פּאָאר מיידלאך, אום זיך מיט זיי צו אונטערהאלטען.

ער האָט א רוף געטהאָן דעם קעלנער:

— העי, קעלנער!

— וואָס פערלאַנגט איהר?

— זאָגט מיר נאָר, הערר קעלנער, וואו אמוזירט מען זיך דאָ?

ביי דער דאָזיגער פראגע האָט דער מאן געמאַכט א נאריש פּנים און געענטפערט:

— איך ווייס ניט, מיין הערר... מאנכע קומען אהער.

— וואָס, אָט דאָ? וואָס הייסט ביי דיר זיך אמוזירען?

— איך ווייס ניט, מיין הערר, טרינקען גוטען ביער אָדער גוטען וויין.

— נו, הער אויס, אלטער עזעל, זיינען דען דאָ נישטאָ קיין מיידלאך?

— מיידלאך? אך אזוי, אזוי גאָר!

— יא, זיינען דאָ פאראן מיידלאך?
— מיידלאך?
— נו יא, יא, מיידלאך.
דער קעלנער איז צוגעקומען נעהענטער צו איהם און געזאָגט שטיל:
— איהר מיינט אודאי דאָס הייזעל, וואו עס געפינט זיך?
— יא, געווים.
— די צווייטע גאַס לינקס און דאן די ערשטע רעכטס, נומער פופצעהן.
— א דאנק, מיין אלטער; אָט דאָס איז פאַר דיר.
— א דאנק, מיין הערר.
און באראזשאו איז ארויס, איבער'חזר'ענדיג פאר זיך: — די צווייטע און די ערשטע רעכטס, נומער פופצעהן. אָבער אין א פּאָר סעקונדען האָט ער א טראכט געטהאָן: די צווייטע לינקס, דאָס שטימט שוין, אָבער ווי דארף מען געהן ארויסקומענדיג פון קאפעי, רעכטס אָדער לינקס? איך וויים, מיר וועלען שוין זעהן.
און ער איז אוועק ווייטער, האָט זיך פערקירעוועט אין דער צווייטער גאַס לינקס, דאן אין די ערשטע רעכטס און גענומען זוכען דעם נומער פופצעהן. עס איז געווען א גרוים הויז, וועמעס בעלויכטענע פענסטער מען האָט געקענט זעהן דורך די לאָדען אויף'ן צווייטען שטאָק. די טיר איז געווען האלב אָפען און אין פאַר־הויז האָט געברענט א לאָמפּ.
דער אונטעראָפיציער האָט א טראכט געטהאָן:
— דאָ איז עס.
ער איז אריין אינעווענינ, און אזוי ווי קיינער האָט זיך ניט געוויזען, האָט ער א רוף געטהאָן:
— הע, וואו זייט איהר דאָרט?
א קליין דיענסטמיידעל איז אריינגעקומען און איז געבליבען שטעהן צושראָקען, ווען זי האָט דערזעהען דעם סאָלדאַט. ער האָט געזאָגט:
— א גוטען אבענד, מיין קינד. זיינען די דאמען אויבען?
— יא.

— אין זאַל?

— יאָ.

— איך האָב נאָר אַרויפצוגעהן די טרעפּ?

— יאָ.

— די טיר איז גלייך אַנטקעגן?

— יאָ.

ער איז אַרויף אויבען, געעפענט א טיר און האָט דערזעהן אין א העל בעלויכטענעם זאַל פיער דעקאָלטירטע דאַמען, וועלכע האָבען געשיינט אויף עמיצען צו וואַרטען.

דריי פון זיי, די אינגערע, זיינען געזעסען אויף רויטע סאַמעטענע שטולען מיט געמאַכטע שמייכלען אויף זייערע ליפּען, די פיערטע, א יאָהר פינף און פיערציג אַלט, האָט אריינגעשטעקט בלומען אין א וואַזע. זי איז געוועזן זעהר דיק און האָט געטראָגען א גרינע זיידענע קלייד, פון וועלכער עס האָבען אַרויסגעקוקט איהרע שטאַרקע, מעכטיגע אָרעמס און דער ריעזיגער בוזעם, ווי א בלום צווישען בלעטער.

דער אונטער־אָפיציער האָט זיי בעגריסט:

— גוטען אבענד, מיינע דאַמען.

די אַלטע האָט זיך ערשטוינט אומגעקוקט, האָט זיך אָבער א נייג געטהאָן און געענטפערט:

— גוטען אבענד.

ער האָט זיך געזעצט.

דערזעהן, אַז מען נעהמט איהם ניט אויף אַזוי בעגייסטערט, האָט ער א טראַכט געטהאָן, אַז אהער קומען הפּנים נאָר אָפיצירען, און דער דאָזיגער געדאַנק האָט איהם אביסעל בעאונרוהיגט. אָבער ער האָט געזאָגט צו זיך אַליין: אַך, איך וועל שפּעטער דאַגה'נען, טאָמער קומען אָפיצירען וועל איך דאַן זעהן וואָס איך האָב צו טהאָן. און ער האָט געזאָגט:

— נו, ווי געהט עס אייך עפּעס?

די דיקע פרוי, הפּנים די בעל־הבית'טע, האָט געענטפערט:

— זעהר גוט, א דאַנק.

דאן האָט ער ניט געוואוסט וואָס מעהר צו זאָגען, און אלע זיינען אנשוויגען געוואָרען.

אָבער צום סוף האָט ער זיך פערשעהמט פאר זיין ניט־דרייסט־קייט און גענומען לאכען צומישט:

— וואָס איז דאָס? איהר אמוזירט זיך גאָר ניט? איך טראַקטיר אייך מיט א פלאש וויין.

ער האָט קוים צייט געהאט צו ענדיגען דעם זאץ, ווי די טיר האָט זיך געפענט און פאדאָיע, אין א שווארצען פראק, איז אין צימער אריין.

דאָ האָט בארזשאו ארויסגעלאָזט א פריידענסגעשריי, איז אויפגעשטאנען, געלאָפען זיין שוואָגער אנטקעגען, איהם ארומגע־נומען, גענומען מיט איהם טאנצען איבער'ן זאאל און געשריען:

— אָט איז פאדאָיע, אָט איז פאדאָיע! אָט איז פאדאָיע!...

דאן האָט ער איינגעלאָזען דעם צושראָקענעם און ערשטוינטען שטייער־קאָלעקטאָר און גענומען טענה'ן צו איהם:

— האַ, האַ! אזוי גאָר, אלטער חברה־מאן! דו שלעפסט זיך אלזאָ אויך ארום וואו עס איז פרעהליך, אלטער בעל־עברה'ניק דו, און מיין שוועסטער לאָזטו זיצען אין דערהיים... שעהן, זעהר שעהן!

איהם איז איינגעפאלען, וואָס פאר א נוצען ער קען האָבען פון דער בעגעגעניש אויף דעם דאָזיגען פלאץ, אז דער אנדערער וועט איהם איצט מוזען לייהען געלד, אז ער, דער פרומער שוואָ־גער זיינער, וועט זיך איצט בשום אופן ניט קענען ארויסדרעהען פון זיינע הענד. און ער האָט זיך א וואָרף געטהאָן אין דער גאנ־צער לענג אויף דער זאָפע און גענומען לאכען אזוי מורא'דיג, אז דאָס גאנצע מעבעל האָט געקראכט.

די דריי יונגע דאמען האָבען אלע מיט א מאָל א שפרונג גע־טהאָן און זיינען אנטלאָפען, בעת די אלטע האָט אָבגעטראָטען ביז צו דער טיר, בערייט צו פאלען אין חלשות.

נאָך צוויי הערען זיינען אריינגעקומען, ביידע אין פראקען מיט אָרדענס אויף דער ברוסט. פאדאָיע האָט זיך א וואָרף גע־טהאָן צו זיי:

— אך, הערר פרעזידענט, ער איז משוגע, דאס איז דאך א משוגענער. מען האט איהם צו אונז געשיקט, ער זאל זיך ביי אונז אביסעל פאפראווען. איהר זעהט דאך, אז ער איז משוגע.

באראזשאו האט זיך אויפגעהויבען. ער האט נאך ניט בע־גריפען וואס דא טהוט זיך, אבער ער האט זיך פלוצים אנגעשטוי־סען אז ער איז בעגאנגען עפעס א גרויסע נארישקייט. ער איז אויפגעשטאנען און זיך געווענדעט צו זיין שוואגער:

— וואו געפינען מיר זיך דען?

אבער אויף פאדאיע'ן איז פלוצים אנגעפאלען א משוגענער כעס און ער האט גענומען אויף איהם שרייען:

— וואו? וואו? וואו? אונגליקליכער, מיאוסער שופט! וואו מיר זיינען? ביי דעם פרעזידענט! ביי דעם פרעזידענט לומפ!...

איינזאַמקייט

דאָס איז געווען נאָך א מאַנסבילשען דינער. מיר זיינען געווען זעהר פרעהלאָך און איינער פון די געסט, מיינער אַן אַלטער פריינד, האָט מיך געפרעגט:

— קומסטו מיט איבער דער עוועניו פון משאַמפּס עליזעעס, אָבער צופוס?

— מיר האָבען זיך אויפגעהויבען און זיינען אוועק מיט לאַנגזאַמע טריט איבער דער לאַנגער פּראָמענאַדע אונ־טער די בוימער, וועלכע האָבען זיך ערשט אָנגעהויבען צו בעדעקען מיט דאָס ערשטע גרינגס.

עס האָט זיך ניט געהערט קיין טומעל, נור דער אונבעשטימ־טער, שטענדיגער זשומען פון פּאַריז. א פרישער ווינד האָט גע־בלאָזען אונז אין פּנים און א ים מיט שטערן האָט דעם שווארצען הימעל ווי מיט גאָלד בעשטויבט.

מיין בעגלייטער האָט געזאָגט:

— איך וויים ניט פאַרוואָס, אָבער ביינאַכט אָטהעם איך לייכטער. איך האָב א געפיהל, ווי מיינע געדאַנקען וואָלטען מיע־פער, ברייטער געוואָרען. מאַנכעס מאָל טהוט מיר עפּעס א גע־דאַנק א בליץ אין מוח און אויף א סעקונדע דאַכט זיך מיר, אז איך דערגעה צום גרונד פון אַלע זאַכען, אַלע פראַגען; באַלד אָבער לעשט זיך דער בליץ אוים. אַלעס ווערט ווידער ווי פריהער.

פון צייט צו צייט האָבען מיר ארום די הייזער געזעהן צוויי געשטאַלטען פאַרביישוועבענדיג. מיר זיינען פאַרבייגעגאַנגען א באַנק, וואו צוויי וועזענס זיינען געזעסען זייט ביי זייט, ווי איין דונקעלער שאָטען.

מיין בעגלייטער האָט געזאָגט:

— אָרימע מענשען! מיך עקעלט עס קיינמאָל ניט; עס ערוועקט נור אין מיר אַ אונענדליכען מיטלייד. אונטער אַלע וואונ־דער פון׳ם מענשליכען לעבען איז דאָ נור איינס, וואָס ריהרט מיך טיעף. איך דענק, דער גאַנצער עלענד, די אַלע יסורים פון אונזער עקזיסטענץ קומט נור דערפון, וואָס מיר זיינען אימער אליין, און אַלע אונזערע פערזוכען, אַלע אונזערע בעמיהונגען און שטרעבונגען האָבען נור איין צוועק — צו אנטלויפען פון דער איינזאַמקייט. דאָס פערליעבטע פּאָאר׳ל אָן דאָרט אויף דער באַנק אונטער׳ן פרייען הימעל זוכט, ווי מיר אַלע, נור די דאָזיגע אייביגע איינזאַמקייט כאָטש אויף איין מינוט צו פערטרייבען. אָבער זיי בלייבען אליין און וועלען אימער אליין בלייבען, זיי און מיר אַלע.

מאַנכעס מאָל פיהלט מען עס מעהר, מאַנכעס מאָל ווענינער.

פון אַ געוויסער צייט אָן האָב איך דערפיהלט דעם גאַנצען שרעק פון דער אימה׳דיגער איינזאַמקייט, אין וועלכער איך לעב און איך ווייס, אַז קיין זאַך קען דאָ ניט העלפען, קיין זאַך, דו הערסט! וואָס מיר זאָלען ניט זאָגען און טהאָן, ווי אונזער האַרץ זאָל זיך ניט בעמיהען, וואָס אונזערע ליפּען זאָלען ניט זאָגען, ווען אפילו אונזער אָרעם ליגט זיך אויף אַ האַלז ארויף, מיט זיינען דאָך אימער אליין.

איך האָב דיך היינט ביינאַכט מיטגעשלעפּט, ניט אום צו געהן אהיים, וואָרים די איינזאַמקייט פון מיין וואָהנונג מוטשעט מיך צו שטאַרק. אָבער וואָס קען עס מיר איצט העלפען: איך רעד צו דיר, דו הערסט מיך אויס, אָבער דאָך זיינען מיר ביידע, הגם מיר געהען זייט ביי זייט, אליין, פאַרשטעהסטו מיך?

גליקליך זיינען די, וועלכע זיינען גייסטיג אָרעם, זאָגט די הייליגע שריפט. זיי האָבען נאָך דעם גלויבען אין גליק, זיי פיהלען ניט אונזער איינזאַמען עלענד, זיי בלאָנדזשען ניט, ווי איך אין לעבען ארום, אָהן וועלכע ניט איז אנדערע בעריהרונג אויסער מיט די עלענבויגענס, אָהן וועלכע ניט איז אנדערע פרייד אויסער די עגאָאיסטישע בעפרידיגונג צו פערשטעהן, צו זעהן, צו ליידען אָהן אַ סוף און בעוואוסטזיניג פיהלען די אייביגע איינזאַמקייט.

דו מיינסט הפנים, אַז איך בין משוגע.

הער אויס.

זייט איך האָב די איינזאַמקייט פון מיין נשמה ענטדעקט, דאַכט זיך מיר, ווי איך וואָלט יעדען טאָג טיעפער אין אן אונטער־ערדישען געוועלב איינגעדרונגען, וועמעס ווענט איך קען ניט גע־פינען און איך ווייס ניט ווי גרויס עס איז, אפשר איז עס גאָר אונ־ענדליך. גאַנץ אליין, אָהן וועמען עס איז אַרום זיך, אָהן דעם, אז עפּעס אן אנדערער זאָל איבער דער זעלבער גאַס געהן, שטייג איך אַרונטער. דאָס דאַזיגע טיעפע געוועלב איז דאָס לעבען. פון צייט צו צייט הער איך שטימען, געראויש, רופען, איך טאַפּ מיין וועג פאַרווערטס אנטקעגען די אונבעשטימטע געראוישען, אָבער איך ווייס קיין מאָל ניט פון וואַנען זיי קומען, איך טרעף קיין מאָל ניט אָן קיין אנדער מענשען, איך פיהל קיין מאָל ניט אימיצענס האַנד אין דער פינסטערניש, וועלכע רינגעלט מיך אַרום. פארשטעהסטו מיך?

נור עטליכע מענשען האָבען וועגן ניט ווען עטוואָס פון די דאַזיגע מורא'דיגע יסורים דערפיהלט.

מוסעט האָט אין אזא מינוט אויסגערופען:

„ווער קומט, וואָס רופט מיין נאָמען?
קיין מענש! איך בין אליין, דער זייגער קלאַפּט...
אָ, איינזאַמקייט! אָ, אָרעמקייט!..."

אָבער ביי איהם איז דאָך דאָס בלויז געוועזן א פארבייגעהענ־דיגער צווייפעל און ניט קיין אונבעדינגטע געוויסהייט ווי ביי מיר. ער איז געוועזן א דיכטער, ער האָט באַפעלקערט דאָס לעבען מיט זיינע טרוים געשטאַלטען. אין גאַנצען אליין איז ער קיין מאָל ניט געוועזן; איך בין אליין.

האָט גוסטאַוו פלאָובער, איינער פון די גרעסטע אונגליקליכע אויף דיעזער ערד, ווייל ער איז איינער פון די ליכטיגע שטערן געוועזן, ניט געשריעבען צו א פריינדין די דאַזיגע פערצווייפעלטע ווער־טער: „מיר זיינען אלע אין א וויסטעניש, קיינער פערשטעהט ניט דעם אנדער'ן".

ניין, קיינער פערשטעהט ניט דעם אנדערן, וואָס מען זאָל ניט דענקען און וואָס מען זאָל ניט טהאָן. ווייס די ערד דאָ אונטען, וואָס עס טהוט זיך אויבען אויף די שטערן, וועלכע זיינען ווי פייער־

דיגע זוימען איבער'ן הימעל צושאָטען? זיי זיינען אַזוי ווייט פון אונז, אַז מיר זעהען בלויז דאָס ליכט פון איינצעלנע, בעת די אונצעהליגע מאַסע פון די איבעריגע ווערען פערלאָרען אין אייביגען רוים, הגם זיי שטעהען אפשר נאָהענט איינער צום אַנדערען און בילדען איין גאַנצעס, ווי די טהיילען פון איין קערפּער.

— נו, אלזאָ, דער מענש וויים ניט מעהר וואָס עס טהוט זיך אין דער נשמה פון אַן אַנדער מענשען, ווי דאָס, אַז מיר זיינען וויי־טער איינער פון דעם אַנדער'ן ווי די דאָזיגע שטערן אין הימעל. איינזאַמער זיינען מיר דאָ, ווייל דער געדאַנק איז אונערפאָרשליך. קענסטו זיך פאָרשטעלען עטוואָס מורא'דיגערעס, ווי די שטענ־דיגע בעריהרונג מיט מענשען, וועלכע מיר קענען דאָך ניט דורכ־דרינגען. מיר ליעבען איינער דעם אַנדער'ן, ווי מיר וואָלטען גע־ווען גאַנץ ענג פערבונדען, מיר שטרעקען אויס די הענד, אָבער אויף אַן אמת קענען מיר זיך ניט פעראייניגען. אַ פּלאַגענדע בעדירף־פעניש צו קומען איינער צום אַנדערען פייניגט אונז, אָבער אונזערע אָנשטרענגונגען זיינען אומזיסט, אונזער איבערגעבענהייט ארויס־געוואָרפען, אונזער פערטרויען איבעריג, אונזער ליעבע שוואַך, אונזער צערטליכקייט נאַריש. ווען מיר ווילען זיין נאָהענט איינער מיט'ן אַנדערען שטויסען מיר זיך בלויז איינער אויף דעם אַנדערן.

קיינמאָל פיהל איך זיך ניט מעהר אליין, ווי ווען איך עפען מיין הארץ פאר אַ פריינד, ווייל דאַן פיהל איך אַם שטאַרקסטען דעם אָבגרונד צווישען אונז ביידען. דאָרט שטעהט דער מענש, איך זעה ווי ער קוקט אויף מיר מיט זיינע קלאָהרע אויגען, אָבער די נשמה הינטער זיי זעה איך ניט, ער הערט זיך צו צו מיינע רייד. וואָס דענקט ער? יאָ, וואָס דענקט ער אין דער מינוט? פאַרשטעהסטו די דאָזיגע ליידען? אפשר האַסט ער מיך, פעראַכ־טעט מיך, לאַכט זיך אויס פון מיר, אפשר טראַכט ער נאָך וואָס איך זאָג און קריטיקירט מיך, פערשפּאָטעט און פעראורטהיילט מיך, האַלט מיך פאר אַ מיטעלמעסיגען מענשען, אָדער אפשר גאָר פאר אַ נאַר? ווי קען איך וויסען, וואָס ער דענקט? ווי זאָל איך וויסען, צי ער ליעבט מיך אַזוי ווי איך ליעב איהם? וואָס געהט פאָר אין דעם קליינעם, רונדען געהירן, וואָס פאר אַ רעטעניש איז דער

גערדאַנק פון אַן אַנדער׳ן, וועלכער איז אונז פרעמד, דער דאָזיגער פרייער, פערבאָרגענער גערדאַנק, וועלכען מיר קענען ניט פערשטעהן, ניט ערגרייפען, ניט בעהערשען, ניט בעצווינגען?

און איך, וואָס טויג עס מיר, וואָס איך בין בערייט זיך אין גאַנצען אָבצוגעבען, אַלע טויערען פון מיין נשמה אויפצועפענען, עס געלינגט מיר סיי ווי סיי ניט; אינעווייניג, טיעף אינעווייניג אין מיין איך דרינגט דאָך קיין מענש ניט אריין. קיינער קען אהין ניט אריין, קיינער קען ניט אויפהויבען דעם שלויער, וואָס פאַר־דעקט מיין נשמה, ווייל קיינער איז ניט עהנליך צו מיר, ווייל קיינער בעגרייפט ניט דעם אַנדער׳ן.

פערשטעהסטו מיך ווייניגסטענס אין דיעזען אויגענבליק? ניין, דו דענקסט מסתמא, אַז איך בין משוגע, דו קוקסט מיך אָן, פאַרשענדיג קוקסטו אויף מיר, דו ווילסט זיך היטען פאַר מיר, דו פרעגסט זיך, וואָס איז מיט איהם היינט אַזוינס? אָבער ווען דו וועסט אַמאָל קומען דערצו, אַז דו וועסט דערפיהלען די דאָזיגע מורא׳דיגע ליידען, דאַן קום צו מיר, נור כדי מיר צו זאָגען: „איך האָב דיך פערשטאַנען“. דאַן וועסטו מיך גליקליך מאַכען, כאָטש אויף איין מינוט.

די פרויען לאָזען מיר אַם מיינסטען פיהלען מיין איינזאַמקייט. אַך, וויפיעל איך האָב צוליעב זיי געליטען, ווייל זיי האָבען מיר מעהר ווי די מענער געגעבען אילוזיאָן, אַז איך בין ניט אליין.

ווען די ליעבע קומט צו אונז, דאַן דאַכט זיך אונז, ווי מיר וואָל־טען פליעגלען בעקומען, און איבערמענשליכע גליקזעליגקייט שטראָמט אונז דורך. ווייסטו פאַר וואָס? ווייסטו פון וואַנען דער דאָזיגער אונענדליכער גליקסגעפיהל שטאַמט? נור ווייל מען רעדט זיך איין, אַז מען איז ניט מעהר אליין. עס דאַכט זיך, אַז איינ־זאַמקייט פערשווינדט. וואָס פאַר אַ טעות!

די פרוי, אין וועמעס האַרץ עס לעבט נאָך שטאַרקער די איי־ביגע בעדירפעניש נאָך ליעבע, איז דער גרויסער ליגען אין דעם דאָזיגען טרוים.

דיר זיינען בעקאַנט די וואונדערבאַרע שטונדען אין געזעל־שאַפט פון דער באַשעפעניש מיט די לאַנגע האָאַר, מיט די רייד

צענדע שטריכען, ווערמעס בליק עס פערכישופט. וואָס פאַר אַ גליק־זעליגקייט צוטומעלט און פאַרפיהרט אונזער גייסט! וואָס פאַר אַ אילוזיאָן רייסט אונז מיט מיט זיך!

זי און איך ווילען גלייך בילדען איין וועזען, אָבער דאָס דאָזיגע „גלייך" קומט קיין מאָל ניט. און נאָכדעם ווי מען האָט וואָכענלאַנג געוואַרט, וואָכענלאַנג געהאָפט און דאָס גליק האָט וואָכענלאַנג אָבגענאַרט, דערפיהלט מען זיך אין אַ געוויסען טאָג איינזאַמער, ווי ווען ניט איז פריהער.

נאָך יעדען קוש, נאָך יעדער אומאַרמונג ווערט די איינזאַמקייט גרעסער! אָה, זי איז מורא'דיג! האַרצברעכענד!

דאַן קומט דער סוף און אַלעס איז אויס. די פרוי, וועלכע איז אמאָל, אין אַ געוויסער מינוט פון אונזער לעבען געווען פאַר אונז אַלעס אויף דער וועלט, ווערט אונז פרעמד און מיר דערקענען זי ניט, ווייל איהר נשמה און אפילו איהרע אָבערפלעכליכע געדאַנקען האָבען מיר וואַהרשיינליך קיינמאָל ניט געקענט.

אפילו אין די שטונדען פון בענקעניש, פון הייסע פערלאַנגען, ווען צוויי וועזענס געטריבען דורך עפּעס אַ וואונדערליכער קראַפט פערליערען זיך איינער אין אַנדערן, און עס דאַכט זיך, אַז מען האָט אין דער טיעפסטער טיעפעניש פון דער נשמה איינער ביין אנדערן אריינגעקוקט, דאַן ווייזט מאַנכעס מאָל איין וואָרט, איין איינציגער וואָרט אונזער טעות, ווייזט אונז ווי אַ פּלוצימדיגער בליץ אין מיטען דער נאַכט דעם אָבגרונד, דעם שוואַרצען אָבגרונד, וועלכער ליגט צווישען אונז.

און דאָך צו פערברייננגען אַן אָבענד ביי אַ פרוי, וועלכע מען ליעבט, ניט רעדענדיג, גליקליך פון דעם געפיהל אליין, אַז זי איז דאָ נעבען אייך, דאָס איז דאָס שעהנסטע אויף דיזער ערד! מעהר דאַרפען מיר ניט פערלאַנגען, ווייל קיינמאָל וועלען צוויי וועזענס ניט ווערען איינס.

איך אָבער האָב איצט מיין נשמה פאַרשלאָסען, קיין מענשען זאָג איך ניט מעהר, וואָס איך דענק, אין וואָס איך גלויב, וואָס איך ליעב. איינמאָל ווייס איך, אַז איך בין צו דער דאָזיגער מורא'־דיגער איינזאַמקייט פעראורטהיילט, קוק איך זיך צו צו דעם, וואָס

עם טהוט זיך ארום, אָבער קיין מיינונג זאָג איך ניט ארויס. וואָס זיינען מיר אנזיכטען, שטריים, פערגעניגען, גלויבען. אזוי ווי איך האָב מיט קיינעם גאָרנישט געמיינשאפטליכעס, אינטערעסירט מיך מעהר קיין זאך ניט. מיינע אונזיכטבארע געדאנקען בלייבען ניט אויסגעפּאָרשט און פערשלאָסען. איך האָב צוגעגרייט גלייכגיל־טיגע פראזען מיט וועלכע צו ענטפערען אויף די טעגליכע פראגען און א שמייכעל, וואָס בעדייטעט „יאָ“ אין פאל ווען איך וועל זיך ניט וועלען נעהמען די מיה צו רעדען.

פערשטעהסטו מיך?

* * *

מיר זיינען דורכגעגאנגען די לאנגע עוועניו ביז צו דער טריאומף ארק, דאן האָבען מיר זיך אומגעקעהרט און אוועק צו דעם פּלאץ דע־לא־קאָנקאָרד, ווייל ער האָט דאָס אלעס לאנגזאם ערקלעהרט און האָט אויסגעשפּראָכען נאך פיעלע אנדערע געדאנ־קען, אויף וועלכע איך קען זיך איצט שוין מעהר ניט דערמאָנען.

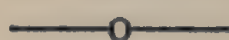
איצט איז ער פּלוצים געבליבען שטעהן, האָט אָנגעוויזען מיט דער האנד אויף דעם הויכען אָבעליסק פון גראניט, וואָס איז דאָרט אויף דעם פּאריזער ברוק געשטאנען און וועמעס ריעזינגער עגיפּטי־שער פּראָפּיל האָט, דאכט זיך, ביז צו די שטערען אָנגעשפּאַרט, יענער מאָנומענט, אויף וועמעס זייטען די געשיכטע פון זיין לאנד איז אויסגעקריצט מיט אזעלכע וואונדערליכע אותיות. דאן האָט מיין פריינד אויסגערופען:

— דו זעהסט, אזוי ווי דער שטיין דאָרט, זיינען מיר אלע!

דאן האָט ער מיך פערלאָזען, ניט רעדענדיג א וואָרט.

האָט ער צופיעל געטרונקען? איז ער געווען משוגע? האָט די חכמה פון איהם ארויסגערעדט? איך וויים ניט. מאנכעס מאָל דאכט זיך מיר, אז ער איז גערעכט און מאנכעס מאָל קומט מיר פאָר, אז ער האָט געמוזט זיין פערשטאנד פערלירען.

אַ ווייהנאַכטס־מעשה׳לע

אָקטאָר באַנענפאַנט האָט אַ וויילע געטראַכט און ווידערהאָלט שטיל פאַר זיך:

— אַ ווייהנאַכטסגעשיכטע? אַ ווייהנאַכטס־געשיכטע?

און פּלוצים האָט ער אויסגערופען:

— איך האָב עס, און דערצו נאָך זעהר אַ מערקווירדיגע. עס איז אַן אמת וואונדערליכע מעשה׳לע. איך האָב איבערגעלעבט אַ וואונדער אין דער נאַכט פון ווייהנאַכטען. איהר וואונדערט זיך, מיינע דאַמען? ווייל ווי בעוואוסט בין איך ניט קיין גלויביגער. אָבער איך האָב עס געזעהען מיט מיינע איי־גענע אויגען.

אויב איך בין זעהר איבערראַשט געוואָרען? ניין, דאָס ניט. דען ווען איך טייל ניט מיט אייך אייער גלויבען, אַנערקען איך אָבער דעם גלויבען און ווייס, אַז ער איז אימשטאַנד איבערצוקעהרען בערג! איך וואָלט אייך געקענט ברייגנען ביישפּיעלען, אָבער איך וואָלט אייך בלויז בייז געמאַכט און מסתמא דעם איינדרוק פון מיין ערצעהלונג אָבגעשוואַכט.

צוערשט מוז איך פאַר אייך מודיע זיין, אַז אויב דאָס וואָס איך האָב געזעהען, האָט מיך ניט איבערציינגט אָדער בעקעהרט, האָט עס מיך אָבער יעדענפאַלס זעהר געריהרט. איך וועל פּרו־בירען אייך דערצעהלען די געשיכטע איינפאַך, אָהן בעפּוצונגען, ווי איך וואָלט געוועזן אַ גוטער און פּרומער מאַן.

איך בין דעמאָלט געוועזן אַנגעשטעלט אַלס דאָקטאָר אויפ׳ן לאַנד און האָב געוואָהנט אין באַללעוויל, אין מיטען פון נאָרמאַנדיע. מיר האָבען געראַד דאַן געהאַט אַ שרעקליך קאַלטען ווינטער.

פון ענדע נאוועמבער אן, נאך דעם ווי עס זיינען א גאנצע וואך געשטאנען ביטערע פרעסט, האט גענומען שיטען א שנעע. מען האט שוין פון ווייטען דערזעהן די ריעזיגע וואלקענס זיך ציהענדיג פון נארד און באלד איז די לופט פול געווארען מיט ווייסינקע שנעעלאך.

איבער נאכט איז די גאנצע ערד אונטער א ווייסע דעקע בע־גראבען געווארען.

די פויערשע מאיאנטקעס, וואס זיינען איינזאם אין זייערע פיערקאנטיגע הויפען געשטאנען הינטער די פארשנעעטע בוימער, זיינען עפעס אזוי ווי איינגעשלאפען אונטער דעם געדיכטען און לייכטען, ווייסען קאוויאר.

קיין זאך ארום האט זיך ניט בעוועגט. עס האט זיך ניט געהערט קיין פיפס. נור די ראבען האבען אין גרויסע סטאיעס זיך געדרעהט איבער'ן הימעל, זוכענדיג אומזיסט שפייז און האבען זיך סטייעס־ווייז ארונטערגעלאזען אויף די וויסטע פעלדער, כדי מיט זייערע שנאבלען אין שנעע צו פיקען.

מען האט בלויז געהערט דעם אונבעשטימטען, לייכטען גערויש פון דעם נאכאנאנד פאלענדיגען שנעע.

דאס האט אזוי אנגעהאלטען גאנצע אכט טאג. דאן האט אויפגעהערט צו שנעען. אבער אויף דער ערד איז געלעגען א גע־דיכטע דעקע פינף פוס הויך.

און דריי וואכען נאכאנאנד איז דער הימעל געווען בלוי און קלאהר ווי קריסטאל ביי טאג, אבער ביינאכט העל אויסגעשטע־רענט.

די פעלדער, די לאנקעס, די ארומיגע בוימער, אלעס איז גע־לעגען ווי טויט, פון פראסט דערשלאגען. ניט קיין מענש און ניט קיין הונד האט געוואגט אויף דער גאס ארויסצוגעהן. נור די קוי־מענס פון די ווייסע פארשאטענע הייזער האבען אנגעוויזען אויף פערבארגענעס לעבען דורך דינע פאסען רויך, וועלכע האבען זיך גלייך אין די אייז קאלטע לופט געצויגען.

פון צייט צו צייט האט מען געהערט ווי די בוימער קראכען, ווי די קארע אויף די צווייגען פלאצט און דא און דארט האט זיך

א גרויסער סטוואָל אָבגעבראָכען און צו דר׳ערד געפאלען. פון דער מורא׳דיגער קעלט איז אלעס ארום פערגליווערט געוואָרען.

עס האָט זיך אויסגעדאכט, אז די מענשליכע וואָהנונגען, וואָס זיינען צוואָרפען געווען איבער די פעלדער, געפינען זיך הונ־דערטע מיילען איינס פון דאָס אנדערע. מען האָט געלעבט ווי מען האָט געקענט. נור איך האָב פרובירט מיינע נאָהענטססטע קראנקע צו בעזוכען, אונטער דער שטענדיגער געפאהר, ערגעץ וואו אין א לאָך אויף אייביג בעגראָבען צו ווערען.

באלד האָב איך בעמערקט, אז עפּעס א מאָדנע אנגסט האָט זיך איבער׳ן דאָרף פארשפרייט. ביי אזא גאָט׳ס צאָרן, האָט דער עולם געטראכט, קען ניט אלעס אָבגעהן גלאט. עס האָט זיך פער־שפרייט א קלאנג, אז מען האָט ביי דער נאכט געהערט שטימען, שארפע פייפערייען און געשרייען.

די דאָזיגע געשרייען און פייפערייען זיינען אָהן צווייפעל גע־קומען פון די וואנדער פויגלען, וועלכע זיינען ביינאכט גאנצע סטאיעס־ווייז אין די ווארימע לענדער אוועקגעפלויגען. אָבער ווי זאָלען פּראָסטע מענשען און נאָך דערצו אָנגעשראָקענע קלאָהר דענקען. אן אלגעמיינער שרעק איז אָנגעפאלען אויף די מענשען. זיי האָבען ערוואַרטעט, אז עפּעס אונגעוועהנליכעס וועט געשעהן.

די קוזינע פון׳ם אלטען באטינעל האָט זיך געפונען אויפ׳ן עק פון׳ם קליינעם דערפעל, אויף דער גרויסער גאס, וועלכע איז איצט געלעגען טיעף אונטער׳ן שנעע, אז מען האָט זי גאָרנישט געקענט ארויסזעהן. אזוי ווי די לייטע האָט אָנגעהויבען צו פעהלען ברויט, האָט דער שמיעד בעשלאָסען צו געהן ביז׳ן דאָרף. ער האָט פארבראכט עטליכע שטונדען אין די זעקס הייזער, וועלכע זיינען געשטאנען צוזאמען אין מיטען דאָרף, האָט דאָרטען געפּלוידערט א ווייל, געקריגען ברויט, געהערט די לעצטע נייעס און אויך פון דער מורא, וואָס איז איבער דער גאנצער געגענד פארשפרייט גע־ווען.

איידער עס איז נאכט געוואָרען, האָט ער זיך געלאָזט געהן צוריק אהיים.

און אזוי געהענדיג האָט זיך איהם פּלוצים געדאכט, אז ער

זעהט פון ווייטען אויפ׳ן שנעע אן איי ליגענדיג. יאָ, טאַקע אן איי, ווייס ווי די גאַנצע פאַרשנעעטע נאַטור. ער האָט זיך איינגעבויגען. עס איז געווען אן אמת׳ע איי. פון וואַנען האָט עס זיך דאָ גע־נומען? וואָס פאַר א הוהן איז פון איהר לאַף ארויסגעלאָפען, אום אויף דעם דאָזיגען אָרט איהר איי צו לעגען? דער שמיעד איז געוואָרען ערשטוינט און האָט עס ניט געקענט פערשטעהן, אָבער ער האָט אויפגעהויבען די איי און עס געבראַכט זיין ווייב.

— אַלטע, אָט האָסטו אן איי, וואָס איך האָב געפונען אויפ׳ן וועג אין דאָרף.

די פרוי האָט א שאָקעל געטהאָן דעם קאָפּ:

— אן איי אויפ׳ן וועג אין דאָרף, אין אזא וועטער? דו האָסט דאָרטען הפנים גוט אריינגעשנאָסקעט?

— אָבער ניין, אַלטע, עס איז געלעגען אין גאַס נאָך גאַנץ וואַרעם, עס איז אפילו ניט געווען געפראָהרען. אָט איז עס. איך האָב עס אריינגעלעגט אין קעשענע, אז עס זאָל ניט קאַלט ווערען. דו קענסט עס אויפעסען אויף וועטשערע.

דאָס איי האָט מען אריינגעלעגט אין טאָפּ, וואו די זופּ האָט געקאָכט, און דער שמיעד האָט דערצעהלט, וואָס פאַר א קלאַנגען עס טראָגען זיך אַרום איבער דער געגענד.

די פרוי איז געוואָרען בלייך ווי דער טויט ביי זיינע ווערטער:

— איך האָב לעצטע נאַכט אויך געהערט פייפערייען; פון קוימען זיינען זיי ארויסגעקומען.

מען האָט זיך געזעצט צום טיש און גענעסען צו־ערשט די זופּ און בעת דער מאַן האָט אָנגעשמירט פוטער אויף זיין ברויט האָט די פרוי גענומען די איי און עס אָנגעקוקט מיט פערדאַכט:

— טאָמער איז עפּעס פאַראַן אין דער איי?

— וואָס קען דאָרט זיין?

— דאָס ווייס איך ניט.

— אך, פּרעס און דרעה נישט קיין קאָפּ!

זי האָט אויפגעקלאַפּט דאָס איי. עס איז געווען ווי אַלע אנ־דערע אייער און דערצו גאַנץ פריש.

צענגערנד האָט זי גענומען עסען, עס פּערזוכט, אוועקגעלייגט און ווידער פּערזוכט. דער מאַן האָט געפרעגט:

— נו, אַלטע, ווי שמעקט עפּעס די איי?

זי האָט ניט געענטפערט און עס אין גאַנצען מיט געוואַלד אַרונטערגעשלונגען. אָבער פּלוצים האָט זי אָנגעשטעלט אויף איהר מאַן אַ פּאָאַר שטאַרע, צושראָקענע, פערשטאַרטע אויגען, האָט אויפגעהויבען די אַרעמס, גענומען ברעכען מיט די הענד, און איהר גאַנצער קערפּער פון קאָפּ ביז די פיס האָט זיך גענומען טרייסלען. דאַן איז זי געפאַלען צו דר׳ערד און אַרויסגעלאָזען אַ מורא׳דיגען געשריי.

די גאַנצע נאַכט נאָכאַנאַנד האָט זי געהאַט שרעקליכע שמערצען און האָט זיך געדרעהט און געצאַפּעלט פון מורא׳דיגע קרעמפּפען. דער שמיעד האָט זי מעהר ניט געקענט איינהאַלטען און האָט זי געמוזט בינדען.

און זי האָט נאָכאַנאַנד געשריען אין איין קול:

— איך האָב עס אין בויך, איך האָב עס אין בויך!

אויף מאָרגען אין דער פריה האָט מען מיך אַהין גערופען. איך האָב איהר געהייסען איינגעבען אַלע בעקאַנטע בערוהיגונגס מיטלען, אָבער ער האָט גאָרנישט געהאָלפען. זי איז געוועזען משוגע.

און דאָ האָט זיך מיט אַן אונגלויבליכער שנעלקייט, ניט קוקענדיג אויף דעם הויכען שנעע, פון הויף צו הויף פאַרשפּרייט די זעלטענע נייעס: „אין דעם שמיעד׳ס ווייב איז דער טייפעל אַריין”.

און מען האָט זיך אַ שאָט געטהאָן פון אַלע זייטען, אָבער קייגער האָט ניט געוואַגט אַריינצוגעהן אין הויז. מען האָט פון דער ווייטענס זיך צוגעהערט צו דעם מורא׳דיגען געשריי, וועלכער האָט אָבגעקלונגען מיט אַזאַ אימה, אַז מען האָט גאָר ניט געקענט פאַרשטעהן, אַז אַ מענש זאָל אַזוי קענען שרייען.

מען האָט דערפון צואווויסען געגעבען דעם גלח פון דאָרף. דאָס איז געוועזען אַן אַלטער איינפאַכער פּריסטער. ער איז גלייך געקומען צולויפען אָנגעטהאָן אין זיינע פּריסטערליכע קליידער, ווי ער וואָלט געגאַנגען צו אַ שטערבענדען, כדי מיט איהם ווידוי צו זאָ־

גען. ער האָט אויסגעצויגען די הענד און גענומען זאָגען א שפּרוך, אום דעם טייפעל פון איהר ארויסצוטרייבען, בעת פיער מענער האָבען מיט אַלע קרעפטען געהאַלטען די פרוי, וועלכע האָט מיט שוים אין מויל זיך פון זייערע הענד געריסען.

אָבער דער בייזער גייסט האָט ניט געוואָלט זי אָבלאָזען.

און ווייהנאכטען האָט זיך אָנגערוקט, אָהן דעם אז דער וועטער זאָל זיך ענדערען.

דעם זעלבען טאָג איז דער פריסטער געקומען צו מיר און געזאָגט:

— איך וואָלט זעהר וועלען, אז די אונגליקליכע זאָל היינט ביינאכט בייוואָהנען דעם גאָטעס דיענסט. אפשר וועט גאָט לאָזען געשעהן א נס אין דער שטונדע, ווען ער אליין איז פון דער פרוי געבאָרען געוואָרען.

איך האָב געענטפערט דעם פריסטער:

— איך בין אין גאנצען מיט אייער מיינונג, הערר אבבע, אויב זי וועט געריהרט ווערען פון דער הייליגער גאָטעס דיענסט (און קיין זאך קען אויף איהר ניט ווירקען שטארקער), דאן וועט זי אפשר געהאָלפען ווערען אָהן אנדערע מיטלען.

דער אַלטער פריסטער האָט געמורמעלט:

— הערר דאָקטאָר, איהר זייט אפילו ניט קיין גלויביגער, אָבער דאָך וועט איהר מיך העלפען, ניט אמת? ווילט איהר זי צו מיר ברענגען?

איך האָב איהם צוגעזאָגט צו טהאָן אַלעס וואָס איך וועל קענען.

דער פארנאכט איז אָנגעקומען און דאן איז נאכט געוואָרען. דער קירכען גלאָק האָט גענומען קלינגען אין זיינע פייערליכע און קלאָגעדיגע קלאנגען האָבען אָבגעקלונגען ווייט אין דער נאכט אריין איבער דער ווייסער, אייזיגער, מיט שנעע בערעקטער ווייטקייט.

שווארצע געשטאַלטען האָבען זיך לאנגזאם גענומען בעוועגען גרופּענווייז, פאָלגענדיג דעם רוף פון׳ם גלאָק. א פולע לבנה האָט מיט א העלען, קאַלטען גלאנץ בעלויכטען דעם גאנצען הימעל און נאָך שארפער אָבגעצייכענט די בלייכע פוסטקייט פון די פעלדער.

איך האָב מיט גענומען פיער שטארקע מענער און בין אוועק צו דער קוזינע.

די געריהרטע איז געלעגען א געבונדענע אויף איהר בעט און האָט נאָכאנאנד געשריען. מען האָט איהר אָנגעטהאָן אנדערע קליידער טראָץ איהר פערצווייפעלטען ווערהרען זיך און מען האָט זי אוועקגעטראָגען.

די קירכע איז געווען פול געפאקט, בעלויכטען און קאלט. דער קירכען כאָר האָט געזונגען זיינע איינטאָניגע געזאנגען, דער אָרגעל האָט געברומט און דער כאָר אינגלאך מיט זייערע דינע קול׳כעלאך האָבען אונטערגעהאָלפען.

איך האָב איינגעשלאָסען די פרוי מיט איהרע וועכטער ביים פריסטער אין קיך און האָב געווארט אויף א מאָמענט, וועלכער זאָל זיין גינסטיג.

איך האָב אויסגעקליבען דעם מאָמענט נאָך דעם אָבענד מאהל. אלע פויערים, מענער ווי פרויען, האָבען שוין געהאט געקריגען דעם לייב און דאָס בלוט פון זייער גאָט, אום דערמיט זיך זיין גנאָד צו פערדינען. בעת דער פריסטער האָט דעם געטליכען וואונדער צו ענד געפיהרט, האָט ארום געהערשט א פייערליכע שטילקייט.

אויף מיין בעפעהל איז די טהיר געעפענט געוואָרען און מיינע פיער העלפער האָבען אריינגעבראַכט די משוגענע.

אזוי גיך ווי זי האָט דערזעהן די ליכט, דעם קניענדען עולם, דעם בעלויכטעטען כאָר און די פערגאָלדעטע פיגור פון קריסטוס׳ן, האָט זי זיך גענומען ווערהרען מיט א קראַפט, אז זי האָט זיך שיער פון אונזערע הענד ניט ארויסגעריסען און אנטלאָפען. דערביי האָט זי גענומען שרייען מיט אזעלכע בענומענע קולות, אז א שוידער איז איבער דער גאנצער געמיינדע אריבערגעלאָפען. אלע האָבען אויפגעהויבען די קעפ, איינציגע זיינען פאר שרעק אנטלאָפען.

און ווי זי איז אזוי געלעגען אונטער אונזערע הענד, זיך קריי־מענדיג און שרייענדיג מיט ווייט אויסגעפוטשעטע משוגענע אויגען, האָט זי גאָרנישט אויסגעזעהן מעהר ווי א מענשליכע בעשעפעניש.

מען האָט זי צוגעשלעפט ביז צו די טרעפ פון אלטאר און זי דאָרט צוגעהאלטען אויף דר׳ערד.

דער פּריסטער איז אויפגעשטאַנען און געוואַרט. אַזוי שנעל ווי זיי האָבען זיך אָבגעשטעלט, האָט ער גענומען די פאַרגאָלדעטע, גלענצענדע קריסטוס פיגור אין האַנד, האָט געטהאָן א פּאָאַר טריט אין פּאַראַוים, זי אויפגעהויבען מיט ביידע אָרעמס איבער'ן קאָפּ און זי געהאַלטען דער געריהרטער פאַר די צופּוטשעטע אויגען.

זי האָט נאָך אַלץ געשריען און מיט א שטאַרקען, גלעזערנעם בליק געקוקט אויף דער בלישטשענדיגער זאַך.

דער פּריסטער איז אַזוי געבליבען שטעהן אונבעוועגליך א לאַנגע, לאַנגע צייט.

עס איז קענטיג געווען, אַז א שרעק איז אויף דער פרוי אָנ־געפאַלען, און זי האָט שטאַר אָנגעקוקט די פיגור. איהר קערפּער האָט זיך נאָך אַלץ קאָנוואַלסיוו געטרייסעלט, אָבער ניט אַזוי שטאַרק. זי האָט אפילו נאָך געשריען, אָבער שוין ניט מיט אַזוינע בענומענע קולות.

ווידער איז אַוועק א צייט.

זי האָט קענטיג ניט געקענט מעהר אָברייסען די אויגען, וועל־כע זיינען ווי צוגעשמיעדט געוואָרען צו דער קריסטוס פיגור, זי האָט נאָך געקרעכצט און איהר שטאַרער לייב איז ווייך געוואָרען און שלאַף און זי איז צוזאַמענגעזונקען.

דער עולם האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף די קניע און מיט זייערע שטערנס די ערד אָנגעריהרט.

צום סוף האָט די געריהרטע עטליכע מאָל נאָכאַנאַנד שנעל פאַרמאַכט און געעפענט די אויגען, ווי פאַרבלענדעט פון דעם אָנבליק.

זי האָט געשוויגען. און פּלוצים האָב איך דערזעהן, אַז איהרע אויגען זיינען געבליבען געשלאָסען. זי איז געשלאָפען מיט דעם שלאָף פון א נאַכטוואַנדלער אָדער א היפּנאָטיזירטען.

איהר מוזט מיר ענטשולדיגען, איך דענק, נאַטירליך, אַז דאָס נאָכאַנאַנדיגע אָנקוקען פון דעם בליסטשענדער פיגור האָט אויף איהר געווירקט, דער טריאומפירענדער קריסטוס האָט זי איינגע־שלעפערט.

בעת דער פּריסטער איז צוריק צום אַלטאַר אַרויף, האָט מען

זי פון דאַנען אַוועקגעטראָגן. זי האָט זיך ניט גערירט. די פאַרציטערטע געמיינדע האָט געדאַנקט גאָט פאַר דעם גרויסען נס.

און דעם שמיעדס ווייב איז אָבגעשלאָפען פיערציג שעה נאָכאַנאַנד און ווען זי האָט אויפגעוואכט האָט זי פון קיין זאַך ניט געוואוסט צו זאָגען, ניט פון דעם אַז זי איז פערריקט געוואָרען און ניט ווי זי איז געהיילט געוואָרען.

מיינע דאַמען, אָט דאָס איז געווען מיין וואונדער.

דאָקטאָר באַנענפאַנט איז אנשוויגען געוואָרען, דאַן האָט ער צוגעלייגט אביסעל מיט פערדרוס:

— איך האָב די זאַך דערנאָך געמוזט זאָגאר שריפטליך בעשטעטיגען.

דער מערדער.

ער אַנגעקלאַגטער איז פערטהיידיגט געווארען פון א יונגען אדוואָקאַט, וועלכער איז צום ערשטען מאָל ארויסגעטראָטען פאר א געריכט. ער האָט זיין פערטהיידיגונגס רעדע אָנגעהויבען אויף אזא אופן:

מיינע הערען געשוואָרענע! די טהאַט קען מען ניט פערלייקענען; מיין קליענט, אַן עהרליכער מאַן, א גוטער בעאמטער, מיט א שטילען, רוהיגען כאראקטער, האָט אין אַן אָנפאַל פון כעס, וועלכער שיינט צו זיין אונפערשטענדליך, ערמאָרדעט זיין פאָרגעזעצטען. ערלויבט מיר איך קלאָהר צו מאַכען די פסיכאָלאָגיע פון דעם דאָזיגען פערברעכען. איך וועל קיין זאך ניט ענטשולדיגען און קיין זאך ניט מילדערן. איך בעט אייך, הערט מיך אויס און דאַן משפט איהם.

יאָהאַן ניקאָלאַי לאַוזשער איז א זוהן פון אַנשטענדיגע עלטערן, וועלכע האָבען איהם ערצויגען פאַר אַן איינפאַכען, רעספעקטפולען מענשען.

אָט דאָ שטעקט זיין פערברעכען: אין רעספעקט. דאָס איז אזא געפיהל, מיינע הערען, וועלכער איז אונז כמעט פרעמד היינט צו טאָג; דער וואָרט עקזיסטירט נאָך אפילו, אָבער זיין בעדייטונג האָט ער אין גאַנצען פערלאָרען. מען מוז אויפזוכען געוויסע איינפאַכע אַלטמאָדישע פאַמיליעס, וועלכע לעבען נאָך אויף דעם אַלטען שטייגער, אום ביי זיי צו געפינען די שטרענגע טראַדיציאָנען, די פערעהרונג פון זאכען און מענשען, פון געפיהל און גלויבען. און פעסט איז זייער גלויבען און שטאַרק, אז קיין שמייכעל, קיין צווייפעל, ניט אַפילו דער קלענסטער פערדאַכט קען איהם אָנריהרען.

אן אמת'ער אנשטענדיגער מענש קען מען זיין ערשט דאן, ווען מען האט רעספעקט. דער מענש, וואס האט רעספעקט מאכט צו די אויגען. ער גלויבט. מיר, וועלכע קוקען מיט אפענע אויגען אויף דער וועלט, מיר, וועלכע זיצען דא אין דיעזען יוסטיץ פאלאץ, וואו עס ווערען פערהאנדעלט אלע פערברעכענס און אלע פערברעכער, מיר קענען ניט האבען קיין רעספעקט פאר קיינעם און קיין זאך. מיר קענען צו געגוי דעם דאזיגען שטראם פון קארופציאן, וועלכער פליסט פון די גרויסע, די מעכטיגע ביז צו דעם לעצטען ארימען טויגעניכטס, מיר ווייסען צו גוט, ווי אלעם ווערט געמאכט, ווי אלעם איז שוואך און פערקויפליך: שטעלען, הויכע אמטען, טיטול'ן קען מען לייכט קויפען פאר געלד, אדער נאך איינפאכער, פאר דעם קוש פון א פרוי... אונזער פליכט און אונזער בערוף צווינגען אונז קיינעם ניט צו גלויבען, די גאנצע וועלט צו פערדעכטיגען, ווייל די גאנצע וועלט איז פערדעכטיג. און מיר ווערען שטארק איבעראשט, ווען מיר דערזעהען פאר זיך א מענשען, ווי אט דער מערדער, וועלכער שטעהט איצט פאר אייך, וואס האט איינגעהאלטען אין זיך דעם רעספעקט און דעם גלויבען אויף אזוי פיעל, אז ער איז געווארען זייער מארטירער.

פאר אונז, מיינע הערדן, איז די הייראט עטוואס אזוינס ווי די ריינקייט. מיר האלטען דערפון, ווייל אונז עקעלט פאר דעם שמוץ און ווייל מיר האבען א געפיהל פון ווירדע און עהרגייץ. אבער טיעף ביי אונז אין הארצען האבען מיר ניט דעם אונבעגרענצטען, בלינדען, איינגעבארענעם גלויבען ווי דער מאן.

לאזט מיר אייך דערצעהלען זיין לעבען.

ער איז ערצויגען געווארען אזוי, ווי מען האט פריהער די קינדער ערבויגען. אלעם וואס די מענשען טהוען האט מען זיי ערקלעהרט פון צוויי שטאנדפונקטען. פון איין זייט איז אלעם געווען גוט, פון דער אנדערער, אלעם שלעכט. מיט גרויס אוטאריטעט האט מען איהם געצייגט דאס גוטע, אום ער זאל עס קענען אונטערשיידען פון דאס שלעכטע ווי דעם טאג פון דער נאכט. זיין פאטער האט ניט געהערט צו יענע גרויסע מענשען, וועלכע בעטראכטען אלעם פון א העכערען שטאנדפונקט, וועלכע זיינען בע־

קאַנט מיט די קוועלען פונ׳ם גלויבען און פערשטעהען די סאציאַלע אומשטענדען, וועלכע שאַפען די פערשיעדענהייטען.

ער איז אַלזאָ אויסגעוואקסען, איז געוואָרען גלויביג און פול צוטרויען, בעגייסטערט און בעשרענקט.

צו צוויי־און־צוואנציג יאָהר האָט ער חתונה געהאַט. מען האָט איהם געגעבען פאַר אַ פרוי אַ קוזינע, וועלכע איז ערצויגען געוואָרען איינפאַך אזוי ווי ער, ריין און אונשולדיג ווי ער. ער האָט געהאַט יענעם זעלטענעם גליק צו געפינען אַן עהרליכע פרוי, עטוואס וואס איז אין אונזער וועלט אַזוי זעלטען און דאַרף אזוי הויך געשעצט ווערען. ער האָט פאַר זיין מוטער געהאַט גרויס דרך ארץ, ער האָט זי געליעבט און פערגעטערט. אָט דעם דאָזיגען דרך ארץ און פערגעטערונג, וועלכע איז אַזוי שטאַרק אין די אַלטע פאַט־ריארכאַלישע פאַמיליען, האָט ער איצט איבערגעטראָגען אויף זיין פרוי. ער האָט געלעבט ניט וויסענדיג קיין זאַך פון דער וועלט, פון שווינדעל און בעטרוג, געלעבט אַ רוהיגער און אַ גליקליכער, גאָר אַן אנדער מענש, ווי די אַלע ארומיגע. אזוי ווי ער האָט קיינעם ניט גענאַרט, האָט ער זיך ניט געקענט פאָרשטעלען, אַז עמיצער זאָל איהם נאַרען.

מיט איניגע מאָנאַטען פאַר זיין חתונה איז ער געוואָרען קאסירער ביי הערר לאַנגלאַיס, וועלכען ער האָט מיט אַ קורצער צייט צוריק ערמאָרדעט.

מיינע העררן געשוואָרענע, מיר וויסען פונ׳ם עדות זאָגען פון דער מאַדאַם לאַנגלאַיס, איהר ברודער, הערר פערטהוים, וועל־כער איז אויך געווען אַ קאַמפּאַניאָן אין געשעפט, דורך דעם עדות זאָגען פון דער גאַנצער פאַמיליע און אַלע העכערע אַנגעשטעלטע פון באַנק, אַז לאַיזשער איז געווען אַ מוסטערהאַפטער בעאַמטער, עהרליך, געהאָרכזאַם, פּינקטליך און פול אַכטונג פאַר זיין שעף.

מען מוז צוגעבען, אַז ער אַליין איז אויך בעהאַנדעלט געוואָרען מיט דער גרעסטער אַכטונג. ער איז צוגעוואָהנט געוואָרען צו דער דאָזיגער אַכטונג און אויך צו דעם, אַז מען זאָל זיין פרוי, וועמען אַלע האָבען שטאַרק געליובט, בעהאַנדלען מיט רעספּעקט און זאָגאַר מיט פערעהרונג.

זי איז געשטאָרבען אין עטליכע טעג פון א טיפוס.

ער האָט געווים געפיהלט א טיעפען וועהטאָג, אָבער דעם קאַלטען און רוהיגען וועהטאָג פון א ציפער־מענשען. נור אויף זיין בלייכען פנים און די איינגעפאַלענע באַקען האָט מען געקענט זעהן, ווי טיעף ער ליידעט.

דאָן מיינע הערךן, איז געשעהן עטוואס גאַנץ נאַטירליכעס.

דער מאַן איז געווען פערהייראַט צעהן יאָהר. זייט צעהן יאָהר איז ער געוואָהנט געווען אימער צו האָבען א פרוי ביי זיין זייט, ער איז געוואָהנט געווען צו איהר אויפפּאַסונג, צו איהר ליעבער שטימע, ווען ער איז אהיים געקומען, צו דעם „גוטען אבענד" ביי נאַכט און „גוט מאָרגען" אין דער פריה, צו דעם לייכטען רוישען פון איהר קלייד, צו דער צערטליכקייט, וואס מאַכט דאָס לעבען לייכט, צו איהר געליעבטער געגענוואַרט, וואס פערקירצט די שטונדען. ער איז צוגעוועהנט געוואָרען, אפשר ווייל ער איז מאַטעריאַל ניט אימשטאַנד געווען צו געהן אין די רעסטאָראַנען, צו געוויסע היימישע עסענס, איז געוואָהנט געווען צו אַלע יענע אויפמערקזאַמקייטען, וועלכע מען פיהלט ניט, ווען מען האָט זיי, און אָהן וועלכע מיר קענען דערנאָך גאָרנישט אויסקומען. ער האָט מעהר ניט געקענט לעבען אליין. און אום צו פערטרייבען די שרעקליך לאַנגע אבענדען, האָט ער גענומען געהן אויף צוויי דריי שטונדען אין א דערבייאיגען סאַלון. ער האָט געטרונקען א גלאָז ביער און געקוקט מיט פערטראַכטע בליקען ווי עס קייקלען זיך די ביליאַרד באָלס, האָט זיך צושטרייט צוגעהערט צו דעם שטרייט פון די שפּיעלער און צו די דעבאַטען איבער פּאָליטיק פון די דערבייאיגע שכנים. ער האָט געהערט דאָס געלעכטער, וואס איז צייטענווייז אויסגעבראָכען פון עפּעס א וויץ און אָפט איז ער איינגעשלאָפען אויף זיין שטוהל פאַר מיעדקייט און לאַנגווייליגקייט. אָבער טיעף אין זיין הארצען און אין זיין פלייש האָט ער געפיהלט א שטאַרקע בעדערפעניש נאָך א פרויען הארץ און א פרויען לייב. און גאַנץ אונבעוואוסט האָט ער יעדען אבענד זיך צוגערוקט אַלץ נעהנטער צו דעם פלאַץ, וואו די קאַסירערין איז געזעסען, א קליין,

בלאַנד בעשעפעניש, צו וועלכער עס האָט איהם געצווינגען מיט אַ אונווידערשטעהליכער קראַפט, ווייל זי איז געוועזען אַ פרוי.

באַלד האָבען זיי ביידע געפלוידערט, און איהם איז אנגענעהם געוועזען צו פערברענגען די אָבענדען נעבען איהר. זי איז געוועזען ליעבענסווירדיג און פריינדליך. און פון טאָג צו טאָג האָט לאוזשער זיך אַלץ מעהר און מעהר צוגעוואָהנט צו דער מיידעל, וועלכע ער האָט ניט געקענט און ניט געוואוסט, וועמעס לעבען איז איהם אין גאַנצען פרעמד געוועזען און וועלכע ער האָט בלויז דערפאַר געליעבט, ווייל ער האָט קיין אַנדערע ניט געזעהן.

דאָס מיידעל איז געוועזען כיטרע, זי האָט באַלד בעמערקט, אַז זי קען פון דעם דאָזיגען נאַאיווען מענשען ציהען נוצען און זי האָט זיך איבערלייגט ווי איהר אַם בעסטען אויסצונוצען. דאָס קליגסטע איז געוועזען, איהם צו ברענגען דערצו, ער זאָל מיט איהר חתונה האָבען.

און דאָס האָט זיך איהר איינגעגעבען גאָר אָהן פיעל מיהע.

דאַרף איך אייך נאָך, מיינע העררען געשוואָרענע, ערקלעהרען, אַז דאָס דאָזיגע מיידעל האָט געפיהרט אַ לוסטיגען לעבען, און אַז נאָך דער חתונה איז זי ניט בעסער און ניט אַנשטענדיגער געוואָרען, אין געגענטהייל, זי האָט איהר פריהערדיג לעבען נאָך פערשטאַרקט.

זי האָט זיך עפּעס אַזוי ווי געשפּיעלט מיט איהם, ווי עס וואָלט איהר געמאַכט שפּאַס, צו בעטריגען דעם דאָזיגען נאַאיווען, עהרליכען מענשען, און זי האָט געלעבט הינטער זיין רוקען מיט אַלע בעאַמטע פון באַנק. איך זאָג מיט אַלע, מיינע העררען, און די בריעף אָט דאָ, בעווייזען עס. באַלד איז דערפון געוואָרען אַן עפענטליכער סקאַנדאַל, פון וועלכען עס האָט געוואוסט די גאַנצע וועלט, אויסער דעם מאַן, וועלכער האָט, ווי געוועהנליך, פון גאָר נישט געוואוסט.

די פרוי האָט זיך פאַר קיין זאַך ניט אָפּגעשטעלט און צום סוף איז איהר געפעלען געוואָרען דעם שעף'ס זוהן און זי האָט איהם פערפיהרט. ער איז געוועזען אַ יונגער מאַן פון אַ יאָהר נייַנצעהן, און זי האָט געהאַט אויף איהם אַ זעהר שלעכטען איינפלוס. ביז

אהער האָט דער שעף, הערר לאַנגלאַיס, געשוויגען. אויס גוטסקייט און פריינדליכקייט צו זיין קאַסירער האָט ער אויף אַלצדינג צו־געמאַכט מיט אַן אויג, אַבער ווען ער האָט דערזעהן זיין אייגען קינד אין די הענד, אָדער בעסער געזאָגט אין די אָרעמס פון דער דאָזיגער געפעהרליכער פרוי, איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ גע־רעכטער צאָרן.

ער איז בעגאַנגען אַן אונרעכט, דערמיט וואָס ער האָט גלייך אויפ'ן אָרט געלאָזט רופען צו זיך לאַוזשער'ן און אונטער דעם פרישען איינדרוק פון דעם וואָס ער האָט נור וואָס געהערט וועגען זיין זוהן, האָט ער נאָך אַן אויפגערעגטער און בייזער מיט איהם געהאַט אַ געשפרעך.

מיינע הערען, איך דאַרף אייך בלויז פאָרלעזען, ווי אַזוי דער מאָרד איז בעגאַנגען געוואָרען. אָט זיינען די ווערטער פון דעם גוסס'ען שעף אליין, וועלכע דער אונטערזוכונגס ריכטער האָט פער־שריעבען:

„איך האָב נור וואָס געהערט, אַז מיין זוהן האָט מיט אַ טאָג צוריק געגעבען דער דאָזיגער פרוי צעהן טויזענד פראַנק, און מיין כעס איז געוואָרען גרעסער, ווי מיין שכל. איך האָב געווים קיין מאָל ניט געצווייפעלט אין לאַוזשער'ס עהרליכקייט, אָבער עס איז דאָ אַ געוויסע בלינדקייט, וואָס איז נאָך געפעהרליכער ווי פער־ברעכען.

„און איך האָב איהם געלאָזט רופען צו זיך און איהם געזאָגט, אַז איך בין געצוואונגען איהם צו ענטזאַגען פון דער שטעלע.

„ער איז געבליעבען שטעהן פאַר מיר אַ צושראָקענער און ניט פערשטאַנען, וואָס דאָס מיינט. צום סוף איז ער צו מיר צו־געשטאַנען, איך זאָל איהם געבען אַן ערקלעהרונג.

„איך האָב זיך ענטזאַגט עס צו טהאָן און האָב איהם געזאָגט, אַז איך טהו דאָס פון ריין פריוואַטע גרינדע. ער האָט געמיינט, אַז איך האָב עפּעס אויסצוזעצען געגען זיין האַלטונג, אַז ער האָט ניט געגוג טאַקט און ער איז געוואָרען בלייך ווי קאַלך. ער האָט מיך ניט אָבגעלאָזט, מיך בעשוואָרען, איך זאָל איהם זאָגען, וואָס איך

האָב געגעבן איהם. ער האָט געדענקט, אז ער האָט אַ רעכט עס צו וויסען און האָט עס פון מיר געפאָדערט מיט אַ הארבען קול.

„אזוי ווי איך האָב נאָך אלץ געשוויגען, האָט ער מיך בעליי־דיגט און דאן איז ער אריינגעפאלען אין אזא פערצווייפלונג, אז איך האָב פשוט פאר איהם גענומען מורא האָבען.

„דאן פלוצים, נאָך עפּעס אַ שטארקער בעליידיגונג, האָב איך איהם אַ וואָרף געטהאָן אין פנים אריין דעם גאנצען אמת.

„אַ פּאָר מאָמענטען איז ער געבליבען שטעהן אָהן לשון, האָט מיך אָנגעקוקט פערצווייפעלט, מיט אויסגעפּוטשעטע אויגען און דאן האָב איך געזעהן, ווי ער האָט פּלוצים גענומען פון מיין שרייב־טיש די גרויסע שעהר, וועלכע איך האָב בענוצט אויף צו עפענען בריעף, האָב געזעהן, ווי ער טהוט זיך אַ וואָרף אויף מיר מיט אויפגעהויבענע העגד און איך האָב דערפיהלט, ווי עפּעס רוקט זיך פון אויבען אין מיין ברוסט אריין, הגם איך האָב דערביי ניט גע־פיהלט קיין שום וועהטאָג."

דאָס, מיינע הערן געשוואָרענע, איז די איינפאכע ערצעהה־לונג, ווי אזוי דער מאָרד איז בעגאנגען געוואָרען. וואס זאָל איך נאָך זאָגען צו זיין פערטהיידיגונג? ער האָט זיין צווייטע פרוי בלינד רעספּעקטירט, ווייל זיין ערשטע פרוי האָט דעם דאָזיגען רעספּעקט פערדיענט. —

נאָך אַ קורצער בעראַטונג איז דער אָנגעקלאָגטער בעפרייט געוואָרען.

די שאַפע.

אַכ'ן טיש האָט מען גערעדט פון ווייבער. פון וואס אנ־
דערש זאָלען מענער רעדען צווישען זיך?

איינער פון אונז האָט געזאָגט:

— הערט אַקאָרשט, מיט מיר האָט אמאָל פּאסירט
א קאָמישע געשיכטע

און ער האָט דערצעהלט:

לעצטען ווינטער איז איין מאָל אין אבענד אויף מיר אָנגע־
פאַלען איינע פון יענע פערצווייפעלטע שטימונגען, וואָס דריקען
פון צייט צו צייט אי די נשמה, אי דעם קערפער. איך בין גע־
זעסען איינער אליין אין הויז און האָב געפיהלט, אז ווען איך
זאָל דאָ פערבלייבען, וועל איך אריינפאַלען אין אַ מורא'דיגען
אומעט. דאָס איז איינע פון יענע שטימונגען, וועלכע ווען זיי
קומען אָפט, קענען זיי טרייבען צו זעלבסטמאָרד.

איך האָב אָנגעטהאָן מיין ראָק, און נאָך אליין ניט וויסענ־
דיג, וואָס איך וועל טהאָן, בין איך ארויס פון הויז. איך בין
געגאַנגען ביז צו די בולווארען און האָב ארומגעבלאָנדזשעט ארום
די כמעט ליידיגע קאַפעים, דען עס האָט גערעגענט. אַ געדיכטער
רעגען האָט מיך דורכגענומען דורך און דורך און מיר נאָס גע־
מאכט ניט נאָר דעם קערפער, נאָר אפילו די נשמה אויך. ניט קיין
שטארקער קראַך פון וואָלקענס, וועלכער פעראורזאכט אַ שלאַקס־
רעגען פון וועלכעם אַלעס אנטלויפט אָהן איין אָטהעם אין די
פירהייזער, נאָר אַ קליין רעגענדעל, וועלכען מען קען קוים זעהן.
אַ מין פייכטקייט, וועלכע שפריצט אויף איך נאָכאַנאַנד מיט אונ־
זיכטבאַרע טראָפּענס און באלד ווערען אייערע גאַנצע קליידער ווי
מיט אייזוואסער איבערגעצויגען.

וואָס האָב איך געזאָלט טהאָן? איך בין געגאַנגען הין און

צוריק און געטראכט, וואו איך זאָל זיך אהין טהאָן אויף א פּאָאר שטונדען און איך האָב ענטדעקט צום ערשטען מאָל, אז אין גאַנץ פּאַריז איז נישטאָ קיין איין פּלאַץ, וואו מען זאָל זיך אין אבענד קענען אויף אַן אמת צושטרייען. צום סוף האָב איך זיך ענט־שלאָסען צו געהן אין די פאָליעס בערזשער, דעם לאָקאַל פון שפּאַס־האַפטע מיידלאַך.

אין דעם גרויסען זאאַל זיינען געווען ווייניג מענשען. דער לאַנגער ארייננאַנג אין דער פאָרמע פון א פּאָדקאָווע איז געווען בעלעבט נאָר פון עטליכע מענער, וועלכע האָבען געהאַט עטוואָס געמיינעס, עטוואָס פּראָסטעס אין גאַנג, אין דער קליידונג, אין דער אָרט ווי זיי האָבען געטראָגען די באָרד, די וואָנצעס, אין דער הוט און דעם גאַנצען אויסזעהן. מען האָט נור ווען ניט ווען בעמערקט אימעצען, פון וועמען מען איז געווען זיכער, אז ער האָט זיך ארומגעוואַשען, איך מיין ריכטיג ארומגעוואַשען, און וועמעס קליידער עס האָבען זיך געפּאַסט איינס צום צווייטען. די מיידלאַך זיינען געווען דיזעלבע ווי אימער. די מיאוסע ווייבער, וועלכע מיר אלע קענען: העסליך, אויסגעמאַטערט, ווי אויס־קוקענדיג אויף רויב, האָבען זיי זיך ארומגעשלעפּט הין און צוריק מיט זייער בעזונדערען נאַרישען אויסדרוק־פול מיט פעראַכטונג, וועלכען זיי נעהמען אלע אָן, איך ווייס ניט פאַר וואָס.

איך האָב געזאָגט צו זיך אליין, אז קיין איינציגע פון די דאָזיגע אלע פונאַנדערגעשרויפּטע בעשעפענישען, וועלכע זיינען געווען מעהר אָנגעבלאָזען ווי פעט — דאָ דיק און דאָרט מאָגער, דאָ קרום און דאָ לאָהם, איז ניט ווערט געווען דעם גאָלדשטיק, וואָס זי האָט ביי אונז ארויסגעריסען נאָכדעם ווי זי האָט אפריהער אויסגעבעטען גאַנצע פינף.

פּלוצים האָב איך בעמערקט א קליינע פרוי, וועלכע האָט אויף מיר געמאַכט א גאַנץ גוטען איינדרוק. זי איז שוין ניט געווען מעהר גאָר יונג, אָבער פריש, אינטערעסאַנט און עטוואָס ארויס־פאָדערענדיג. איך האָב זי אָבגעשטעלט, און ניט לאַנג טראַכטענ־דיג, האָב איך מיט איהר אָבגעמאַכט. איך האָב ניט געוואָלט געהן אליין אהיים, ניט געוואָלט בלייבען גאַנץ אליין. די געזעל־

שאפּט און דער קוש פון דער דאָזיגער מיידעל איז מיר שוין ליע־
בער געווען.

און איך בין אוועק מיט איהר. זי האָט געוואָהנט אין א
גרויס, הויך הויז אין דער רי מארטיר. אויף די טרעפּ האָט שוין
ניט געברענט מעהר קיין גאַז. איך בין לאנגזאַם געגאנגען ארויף
און האָב פון צייט צו צייט אָנגעצונדען א שוועבעלע. אָפּט האָב
איך זיך אָנגעשטויסען אָן די טרעפּ און אונצופרידען געטאַפּט דעם
וועג הינטער דער מיידעל, וועמעס גערויש איך האָב געהערט פאר
זיך.

אויף'ן פיערטען שטאָק האָט זי זיך אָבגעשטעלט, און נאָכדעם
ווי זי האָט געעפענט די ארייגאנגס־טיר, האָט זי געפרעגט:

— דו בלייבסט ביי מיר ביז מאָרגען?

— געווים. דו ווייסט דאָך, אז מיר האָבען אזוי אָבגעמאַכט.

— גוט, קליינער. איך האָב עס בלויז געוואָלט וויסען. ווארט
נאָר איין מינוט, איך קום גלייך ארויס.

זי האָט מיך געלאָזען שטעהן אין דער פינסטער. איך האָב
געהערט ווי זי האָט געעפענט און צוגעמאַכט צוויי טירען. דאַן
האָט זיך מיר אויסגעוויזען, ווי זי וואָלט גערעדט. איך בין גע־
וואָרען איבערראַשט און עטוואָס אונרוהיג. דער געדאַנק וועגען
א שטערער איז מיר אויפ'ן זינען ארויף. אָבער איך האָב געהאַט
א פּאָאַר געזונדע פויסטען און איך האָב געטראַכט: נו, מיר ווע־
לען שוין זעהן.

איך האָב אָנגעשטרענגט מיין אויער און זיך צוגעהערט. עט־
וואָס האָט זיך בעוועגט, איז געגאַנגען אַהער און אַהין, גאַנץ שטיל,
מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיגקייט. דאַן האָט זיך די טיר גע־
עפענט, און מיר האָט זיך געדאַכט, אז איך הער ווידער רעדענדיג,
אָבער גאַנץ שטיל.

זי האָט זיך אומגעקעהרט מיט א ברענענדיגע ליכט.

— דו קענסט אריינקומען! — האָט זי געזאָגט.

איך בין אריין אינעווניג. נאָך דעם ווי איך בין דורכגע־
גאַנגען אָן עס צימער, אין וועלכען מען האָט קענטיג קיינמאָל ניט
געגעסען, בין איך אריין אין א צימער, ווי אלע אזעלכע מיידלאָך

האָבען. א ריכטיגער מעבלירטער צימער פון דעם סאָרט מיט ריפּ־סענע גאַרדינען און א פּעדער בעט פון העל רויטען זייד מיט פּער־דעכטיגע פלעקען.

זי האָט געזאָגט:

—מאַך זיך בעקוועם, קל ינער.

איך האָב זיך פאַרזיכטיג ארומגעקוקט, אָבער איך האָב קיין אונגעוועהנליכע זאַך ניט בעמערקט.

זי האָט זיך אזוי שנעל אויסגעטהאָן, אַז זי איז שוין געלעגען אין בעט, נאָך איידער איך האָב מיין אויבער ראָק אויסגעטהאָן. און זי האָט גענומען לאַכען:

— נו, וואָס איז דאָרט מיט דיר? ביזט דאָך געוואָרען א זייל פון זאַלץ. מאַך עס שנעל.

איך האָב זיך צוגעאיילט און איהר געפאָלגט.

אין פינף מינוטען ארום האָב איך געפיהלט א משוגענעם פערלאַנג זיך ווידער אָנצוטהאָן און אוועקגעהן. אָבער דיעזעלבע שרעקליכע מאַטקייט און לאַנגווייליגקייט, וועלכע זיינען אויף מיר אין דערהיים אָנגעפאַלען, האָבען מיך אָבגעהאַלטען און ביי מיר צוגענומען יעדע ענערגיע, און איך בין געבליעבען טראָץ דעם עקעל, וואָס איך האָב געפיהלט אין דעם עפּענטליכען בעט. דער קער־פּערליכער רייץ, וועלכער עס האָט זיך געדאַכט, אַז איך זעה אין איהר אונטער דער בעלייכטונג פון טהעאַטער, איז איצט, ווען זי איז געווען אין מיינע אָרעמס, אין גאַנצען פון איהר פערשוואונדען און איך האָב נור געפיהלט ביי מיין זייט, לייב אָן לייב, די געוועהנליכע פּראָסטיטוטקע, פון וועלכע איינע איז פּונקט ווי די אַנ־דערע און וועמעס גלייכגילטיגע, געמאַכטע צערטליכקייט לאָזען אי־בער נאָך זיך א ווידער־טעם פון קנאָבעל.

איך האָב גענומען מיט איהר פּלוידערן:

— וואָהנסטו שוין לאַנג דאָ?

— דעם פופצעהנטען יולי ווערט א האַלב יאָהר.

— וואו האָסטו פריהער געוואָהנט?

— אין רי קלאָוסעל. אָבער דעם הויזוועכטער'ס ווייב האָט מיר געמאַכט שוועריגקייטען און איך בין פון דאָרט אוועק.

און זי האָט מיר גענומען דערצעהלען אַ מעשה אָהן אַן עק פון דעם וועכטער'ס ווייב, וועלכע האָט איהר אָנגעטהאָן צרות.

אָבער פּלוצים האָט זיך עפּעס בעוועגט גאַנץ נאָהענט נעבען אונז. צוערשט האָט זיך דערהערט עטוואָס, ווי אַ שטילער זיפץ, דאַן אַ לייכטער גערויש, אָבער גאַנץ דייטליך, ווי עמיצער וואָלט זיך אויף זיין שטול אָבגערוקט.

איך האָב זיך אַ כאַפּ געטהאָן אין בעט און געפרעגט:

— וואס איז דאָס פאר אַ גערויש?

זי האָט געענטפערט רוהיג און זיכער:

— אך, זיי נור ניט אונרוהיג, קליינער. דאָס איז אַ שכנה. די וואַנט איז אַזוי דין, אַז מען הערט דורך, ווי עס וואָלט גע־ווען דאָ אין צימער. אַזאַ פּאַסקודנע געביידע, די ווענט זיינען ווי פּאַפּיר.

איך בין געוועזן אַזוי פויל, אַז איך האָב זיך ווידער געלייגט אין בעט און מיר האָבען ווידער גענומען רעדען.

און איצט איז אויף מיר אָנגעפאַלען יענע נארישע נייגעריג־קייט פון די מענער, די דאָזיגע בעשעפענישען אויסצופרעגען, צו דערגעהן ביי זיי פון זייער ערשטער ליעבע. עס ווילט זיך אויפ־הייבען דעם שלייער פון זייער ערשטען פאַל, מען זוכט אַ ווייטע אַנדייטונג פון אמאָליגער אונשולד און מיט דער ערינערונג אָן זייער אמאָליגער פרישקייט און ריינקייט זוכט מען ארויסצורופען ביי זיי עטוואס פון זייער אמאָליגען רייץ.

איך האָב אַלזאַ איהר געפרעגט וועגען איהר ערשטען געליעב־טען. איך האָב גאַנץ גוט געוואוסט, אַז זי וועט ליגען, אָבער וואס מאכט עס אוים? פיללייכט וועל איך צווישען איהרע לי־גענס דערהערען עטוואס אויפריכטיגעס און ריהרענדעס.

— נו זאָג מיר אַלזאַ, ווער איז עס געוועזן?

— עס איז געוועזן אַ רודער ספּאָרטסמאַן

— אך, דו מוזט עס מיר דערצעהלען. וואו האָט עס פּאַסירט?

— אין ארזשאנטעיל.

— וואָס האָסטו דאָרט געטהאָן?

— איך בין געווייי אַ קעלנערין אין אַ רעסטאָראַן.

— וועלכער רעסטאָראַן ?

— „שיפער רעסטאָראַן‟. איז עס דיר בעקאַנט ?

— יאַ, געוויס, ביי באָנאַפּאַן.

— יאַ, ריכטיג.

— נו, איז ווי האָט דער רודערער מיט דיר אָנגעפאַנגען ?

— איך האָב געמוזט מאַכען זיין בעט, האָט ער מיך איין מאָל פערגוואַלדיגט.

אָבער פּלוצים האָב איך זיך דערמאָנט אָן דעם, וואס אַ בע־קאַנטער דאָקטאָר האָט מיר אַמאָל דערצעהלט. יענער דאָקטאָר איז געוועזן אַ בעאָבאַכטער און פילאָזאָף און האָט יאָהרען לאַנג פער־בראַכט אין אַ שפּיטאָל, וואו ער איז געקומען אין טעגליכער בע־ריהרונג מיט עפענטליכע מיידלאך, מיט מיידלעך־מוטערס, מיט אַל־דער שאַנדע און דעם עלענד פון דער פרוי, דער אָרימער פרוי, וועל־כע איז געוואָרען דער אונגליקליכער אָפּפער פון די מענער, ביי וועמען אין די קעשענעס עס קלינגט געלד.

ער האָט מיר געזאָגט: אַ מיידעל ווערט שטענדיג פער־פיהרט דורך אַ מאַן פון איהר שטאַנד, פון איהר קרייז. איך האָב וועגען דעם געמאַכט גאַנצע ביכער מיט בעאָבאַכטונגען. די ריי־כע קלאַסען ווערען געווענליך בעשולדיגט, אַז זיי פערפיהרען די מיידלעך פון׳ם פאָלק. דאָס איז אין גאַנצען פאַלש. די רייכע בעצאָהלען פאַר אָבגעריסענע בלומען. זיי רייסען אויך אַמאָל אויס אַ בלום, אָבער זיי קריגען נור די צווייטע בליהונג. די ערשטע שניידען זיי קיינמאָל ניט.

איך האָב זיך אַ קעהר געטהאָן צו מיין בעקאַנטער און גענומען לאַכען:

— העֶר אויס, די געשיכטע קענען מיר אַלע. דער רודערער איז ניט געוועזן דער ערשטער.

— אָבער געוויס, קליינער, איך שווער עס דיר.

— קינד, דו זאָגסט ליגען !

— ניין, איך שווער דיר.

— דו זאָגסט ליגען. איצט זיי זיך מודה און זאָג דעם אמת.

זי איז געוואָרען ערשטוינט און האָט געצעגערט. איך האָב ווייטער גערעדט:

— זאָלסט וויסען, אז איך בין א מכשף. איך בין א היפּנאָ־טיסט. ווען דו זאָגסט מיר ניט דעם אמת מיט גוטען, שלעפּער איך דיך איין און ערפּאהר עס סיי ווי סיי.

זי האָט מורא געקראָגען, ווארים זי איז געווען נאריש, ווי זיי זיינען געוועהנליך אַלע. זי האָט געפרעגט:

— ווי אזוי האָסטו עס געטראָפען?

איך האָב געענטפערט:

— נו, אַלזאָ פּאָרווערטס, רעד!

— אָה, דאָס ערשטע מאָל איז געווען כמעט א גאָרנישט. עס איז געווען א גרויסער יום טוב, און מען האָט צוליעב דעם געלאָזט קומען א קוכער, הערר אַלעקסאנדער. אזוי שנעל ווי ער איז גע־קומען, האָט ער געטהאָן אין הויז אַלץ וואס ער האָט געוואָלט. ער האָט מיט אַלעמען קאָמאנדעוועט. מיט דעם בעל הבית, דער הבית'טע, ווי ער וואָלט געווען א קייזער. ער איז געווען א הויכער, שעהנער יונג, וועלכער איז ניט איינגעשטאנען קיין איין מי־נוט ביי זיין אויווען. און נאָכאנאנד האָט ער געהאַלטען אין איין שרייען: „שנעל, פוטער אהער, — אייער — מאדעירא". און אַלעס וואס ער האָט פערלאנגט, האָט מען איהם גלייך געמוזט ברענ־גען, אז ניט איז ער געוואָרען צוקאָכט און אייך געזאָגט זאכען, פון וועלכע מען איז רויט געוואָרען ביז אונטער די קליידער.

ווען דער טאָג איז אריבער, איז ער געזעסען פאר דער טיר און גערויכערט זיין ליולקע. און ווען איך בין איהם אזוי פערביי־געגאנגען מיט א הויפען טעלער, האָט ער צו מיר געזאָגט:

— הער, מיידעל, קום מיט מיר אביסעל צום וואסער. דו קענסט מיר צייגען די געגענד. איך בין מיט איהם אוועק. עס איז געווען זעהר נאריש. און ווי נור מיר האָבען זיך געזעצט ביים ברעג, האָט ער מיך אזוי שנעל א כאפּ געטהאָן אונטער זיך, אז איך האָב גאָר נישט געוואוסט, וואס אייגענטליך ער טהוט מיט מיר. און מיט דעם ניין אוהר צוג איז ער אוועקגעפאָהרען. איך האָב איהם מעהר קיינמאָל ניט געזעהן.

איך האָב געפרעגט:
— איז דאָס אַלעס?
זי האָט געשמאָמעלט:
— יאָ! איך גלויב, אַז פלאָרענטין איז פון איהם.
— ווער איז דער פלאָרענטין?
— מיין אינגעל.
— אַך, דאָס איז אינטערעסאַנט. און דו האָסט מסתמא איינגערעדט דעם רודערער, אַז ער איז דער פאָטער, ניט אמת?
— נו, יאָ.
— האָט דען דער רודערער געהאַט געלד?
— יאָ, ער האָט מיר געמוזט געבען פאַר פלאָרענטינ׳ען דריי הונדערט פראַנק אַ יאָהר.
איצט האָט די געשיכטע מיר אָנגעהויבען מאַכען שפּאַס און איך האָב ווייטער גערעדט:
— דאָס איז אויסגעצייכענט, מיין ליעבע, אויסגעצייכענט! איהר זייט דאָך ניט אַזוי נאַריש, ווי מען דענקט. ווי אַלט איז איצט דער פלאָרענטין?
זי האָט געזאָגט:
— איהם איז צוועלף יאָהר. צו פּסח ווערט ער קאָנפירמירט.
— אויסגעצייכענט. און זייט דאַן טרייבסטו דיין געשעפט גאַנץ רוהיג?
זי האָט אַ זיפץ געטהאָן:
— יאָ, יעדערער טהוט, וואָס ער קען.
אָבער איצט האָט זיך אין צימער פּלוצים דערהערט אַזאַ ליאַרעם, אַז איך בין מיט איין שפּרונג ארויס פון בעט. מען האָט געהערט אַ גערויש פון אַ קערפּער, וועלכער פאַלט, הויבט זיך ווי־דער אויף און קלאַמערט זיך אָן וואַנט.
איך האָב גענומען דאָס ליכט, זיך ארומגעקוקט צומישט און אין כעס. זי איז אויך אויפגעשטאַנען, האָט זיך געסטאַרעט מיך צוריקהאַלטען און געפּליסטערט:
— עס איז גאָר נישט, קליינער. איך פערזיכער דיך, עס איז גאָר נישט.

אָבער איך האָב בעמערקט פון וואַנען דער מאָדנער גערויש איז געקומען, און בין גלייך צוגעגאַנגען צו אַ טיר צוקאָפּענס פון בעט און זי געעפענט מיט איין רוק. איך האָב דערזעהן פאַר זיך אַ ציטערנ־דיגען קליינעם, מאָגערן אינגעל, וועלכער האָט מיך אָנגעקוקט מיט צושראָקענע, בלישטשענדע אויגען. ער האָט זיך געהאַלטען אָן אַ שטול פון וועלכען ער איז נאָר וואָס ארונטערגעפאַלען.

אַזוי שנעל ווי ער האָט מיך דערזעהן, האָט ער זיך צואוויינט אויפ'ן קול און אויסגעשטרעקט צו דער מוטער זיינע אָרעמס:

— איך בין ניט שולדיג, מאמא, איך בין ניט שולדיג. איך בין איינגעשלאָפען און אַרונטערגעפאַלען. זיי ניט בייז, עס איז ניט מיין שולד.

איך האָב זיך צוריק אומגעקעהרט צו דער מיידעל און גע־פרעגט:

— וואָס זאָל דאָס בעדייטען?

זי איז געוועזן פערלעגען, אויסער זיך און געשטאַמעלט:

— אַך, וואָס קען איך טהאָן. איך פערדיען ניט גענוג אום איהם צו האַלטען ערגעץ אין דער פרעמדער און פאַר איהם צאָהלען און איך בין געצוואונגען איהם צו האַלטען ביי זיך. און נאָך אַן עקסטרא צימער פאַר איהם קען איך זיך אויך ניט פערגינען. ווען קיינער איז נישטאָ שלאָפט דער אינגעל מיט מיר. און ווען עמי־צער קומט צו מיר אויף צוויי דריי שטונדען איז אויך קיין אונ־גליק, אַזוי לאַנג קען ער אויסהאַלטען אין שאַפע. ער זיצט דאָרט גאַנץ רוהיג. ער איז שוין געוואָהנט. אָבער ווען איינער בלייבט ביי מיר די גאַנצע נאַכט, אַזוי ווי דו, דאַן איז ער אויף גרויסע צרות.... דאַן מוז דאָס קינד, דער אינגעל נעבעך אָבזיצען די גאַנצע נאַכט אויף אַ שטול און אַזוי איבערשלאָפען. נו, איז ער ארונ־טערגעפאַלען פונ'ם שטול. ער איז ניט שולדיג. איך וואָלט דיך געוואָלט זעהן אַזוי אויף אַ שטול די גאַנצע נאַכט פערשפּאַרט אין אַ שאַפע. איך וואָלט עס טאַקע געוואָלט זעהן און הערען וואָס דו וואָלסט געזאָגט.

זי איז געוואָרען אויסער זיך, שטאַרק אויפגערעגט און האָט געשריען.

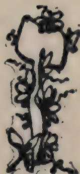
דאָס קינד האָט ניט אויפגעהערט צו וויינען. איין אָרימער, צוטומעלטער, פערהונגערטער אינגעל. דאָס דאָזיגע קינד, וועלכעס איז געשלאָפען אין שאפּע, אין א קאלטער, פינסטערער שאַפע און איז נור פון צייט צו צייט געקומען זיך אָנווארעמען אין בעט, ווען עס איז אויף א פּאָר מינוטען געבליבען אונבענוצט.

מיר איז געוואָרען אזוי טרויעריג אויפ'ן הארצען, אז עס האָט זיך מיר אויך געוואָלט וויינען.

און איך בין אוועק אהיים.

דאָס קינד.

שאַק באַרדיליער האָט אימער געשוואָרען, אַז ער וועט קיין מאָל ניט חתונה האָבען. פּלוצים האָט ער געביטען זיין מיינונג. און דאָס האָט מיט איהם פּאַסירט גאַנץ אונ־ערוואַרטעט, איין מאָל זומער־צייט אין אַ באָדע פּלאַץ ביים ים.

ווען ער איז איין מאָל אַ אין דער פריה געלעגען ביים ברעג און געקוקט אויף די דאַמען, ווי זיי זיינען פון'ם וואַסער אַרויס, האָט זיך איהם געוואָרפען אין די אויגען אַ קליינער פּוס מיט זיין שעהנער פאָרמע און זיין צאַרטקייט. ער האָט זיך נעהנ־טער צוגעקוקט און איצט האָט איהם די גאַנצע פּערזאָן פּעראיקט געמאַכט. אגב, האָט ער פון דער דאָזיגער גאַנצער פּערזאָן ניט גע־זעהן מעהר ווי די קנעכעל פון קאָפּ, וועלכער האָט זיך פון אַ פּעסט פערמאַכטען לאַנגען באָדע מאַנטעל פון ווייסען פלאַנעל, אַרויסגערוקט. דער יונגער מאַן האָט געהאַט אַ נאָמען פּאַר אַ צו־לאָזענעם און פּאַר אַ פרויען קענער. דערפאַר איז נאַטירליך, וואָס צוערשט האָט דער אויסערער חן אויף איהם אַן איינדרוק געמאַכט. באַלד אָבער האָט איהם צוגעצויגען צו זיך דער ליעברייץ פון איהר זאַנפטען כאַראַקטער. זי איז געווען איינפאַך, גוט ערצויגען, אונ־פערדאָרבען און ריין, ווי איהרע פרישע באַקען און ליפּען.

ער איז בעקאַנט געוואָרען מיט איהר פאַמיליע, איז זיי גע־פעלען און באַלד איז ער געווען משוגע פערליעבט. ווען ער האָט בערטהא לאַננים געזעהן פון ווייטען, האָט ער זיך איינפאַך גענומען טרייסלען. נעבען איהר איז ער געווען שטום, אונפעהיג עפּעס צו זאָגען אָדער צו דענקען. אַזוי גרויס איז די בעוועגונג אין זיין האַרצען געווען. עס האָט איהם געזשומעט אין די אויערען און

ער האָט זיך געפּיהלט, ווי אַ צומישטער. איז דאָס געווען די ליעבע? ער האָט ניט געוואוסט; ער האָט עס ניט פערשטאַנען. אָבער אין יעדען פאַל איז ער געווען ענטשלאָסען, דאָס יונגע מיידעל פאַר זיין פרוי צו מאַכען.

די עלטערען האָבען אַ לאַנגע צייט ניט געוואָלט איינוויליגען, צוליעב דעם שלעכטען נאָמען, וואָס דער יונגער מאַן האָט געהאַט. מען האָט גערעדט, אַז ער האָט עפּעס אַן אַלטע ליעבע, איינע פון יענע אויביגע קייטען, וועלכע מען דענקט, אַז מען האָט זיי צוריסען און וועלכע האַלטען איינעם אימער פעסט.

אויסער דעם האָט ער אַביסעל לענגער אָדער קירצער, כמעט אַלע פרויען געליעבט, וועלכע זיינען איהם אין וועג געקומען.

איצט האָט ער געמאַכט אַ סוף צו דעם אַלעמען און האָט אַפילו דאָס מיידעל, מיט וועלכער ער האָט אַ צייט לאַנג געלעבט, קיין איין מאָל מעהר נישט געוואָלט זעהן. זיינער אַ פריינד האָט זייערע פערהעלטניסע אויסגעגלייכט און ער האָט איהר בעשטימט אַ געוויסע סומע אַ יאָהר אָבטרים געלד. זשאַק האָט געצאָהלט, אָבער ער האָט מעהר פון איהר ניט געוואָלט הערען און זעהן; ער האָט זי פון איצט אָן אין גאַנצען פאַרגעסען, אפילו איהר נאָמען. זי האָט איהם געהאַלטען אין איין שרייבען בריעף, ער האָט זיי ניט געעפענט. יעדע וואָך האָט ער דערקאַנט די אומגעלומפּערטע שריפט פון דער פערלאָזענער און יעדע וואָך איז זיין כעס צו איהר גרעסער געוואָרען און ער האָט צוריסען דעם קאָנווערט מיט די בריעף, ניט לעזענדיג אפילו קיין איין שורה. ער האָט אין פאַראויס געוואוסט, אַז דאָרט זיינען נור פאָרווירפע און קלאַגען געשטאַנען.

אָבער אַזוי ווי מען האָט געצווייפעלט אין פעסטקייט פון זיין כאַראַקטער, האָט מען דעם גאַנצען ווינטער איהם געשטעלט אויף אַ פּראָבע און ערשט אין פריהלינג איז ער אָנגענומען געוואָרען אַלס חתן.

די חתונה איז געווען אין פּאַריז, אין די ערשטע טעג פון מאַי.

זיי האָבעןביידע בעשלאָסען ניט צו מאַכען קיין האָכצייטס רייזע, ווי עס איז געוועהנליך די מאָדע. אין דער היים האָט גע־זאָלט זיין אַ קליינער באַל, וועלכער זאָל ניט געדויערען מעהר ווי

ביז עלף אזייגער, אום די אנשטרענגונגען פון דעם לאַנגען חתונה טאָג ניט צו פיעל אויסצוציהען. דאָס יונגע פּאָאָר זאָל די ערשטע געמיינזאַמע נאַכט אין דער היים פון דער כלה פאַרברענגען און דאַן, אויף מאָרגען אין דער פריה, זאָלען זיי אליין אָבפאָהרען צום ברעג ים, וועלכער איז זייערע הערצער טהייער געוואָרען און וואו זיי האָבען זיך דערקענט און ליעב געקריגען.

די נאַכט איז געקומען און מען האָט געטאַנצט אין גרויסען זאַאַל. חתן־כלה האָבען זיך צוריקגעצויגען אין אַ קליין, יאַפּאַנעזישען בודואַר, וועלכער איז אין גאַנצען מיט העלען זייד בעשלאָגען געוואָרען, און היינטיגען אָבענד איז ער נור בעלויכטען געוואָרען דורך די מאַטע שטראַהלען פון אַ גרויסען פאַרביגען קאָלפּאַק, וועלכער איז ווי אַ ריעזיגער קוגעל אויפ'ן באַלקען געהאַנגען. פון צייט צו צייט האָט אַ פרישער ווינטעל דורך דאָס האַלב אָפענע פענסטער אריינגעוועהעט, ווייל דער אָבענד איז געווען מילד און וואַרעם און פול מיט שמעקעדיגע רוחות.

זיי האָבען ניט גערעדט; זיי האָבען זיך געהאַלטען פאַר די הענד און פון צייט צו צייט זיי נעדריקט מיט אַלע קרעפטען. זי איז געווען אביסעל צומישט דורך דער גרויסער ענדערונג אין איהר לעבען, אָבער זי האָט געשמייכעלט און מאַנכעס מאָל איז זי גאַנץ שוואַך געוואָרען פון פרייד, וואָרים איהר האָט זיך געדאַכט, אַז צוליעב איהר חתונה איז די גאַנצע וועלט פערענדערט געוואָרען. דאָס הארץ האָט איהר אביסעל געשראָקען, זי האָט ניט געוואוסט פאַר וואָס און ליעב און זעעל האָט אַ זיסע מיעדקייט אָנגעפילט.

ער האָט געקוקט אויף איהר מיט אַ שטענדיגען שמייכעל. ער האָט געוואָלט רעדען, האָט אָבער קיין ווערטער ניט געפונען און געשוויגען. נור דער דרוק פון זיין האַנד האָט גערעדט. פון צייט צו צייט האָט ער געמורמעלט: „בערטהאַ“ און יעדעס מאָל האָט זי די אויגען אויפגעהויבען און איהם אָנגעקוקט מיט אַ זיסען, צערטליכען בליק. אַ מאָמענט האָבען זיי זיך אין די אויגען געקוקט, און דאַן האָט זי ווידער אונטער זיין בליק די לידער אַראָבגעלאָזען.

זיי האָבען ניט געהאַט וואָס צו זאָגען איינער צום צווייטען. מען האָט זיי געלאָזען אליין, אָבער צייטענווייז האָט אַ פּאָאָרעל,

וואָס איז פון באַל זאַאַל פאַרביינגעגאַנגען, אויף די ביידע אַ בליק געוואָרפען, אָבער אַזוי פער'גנב'עט, ווי זיי וואָלטען דערמיט גע־היימע עדות געוואָרען פון אַ גרויסען געהיימניס.

אַ זייטען טהיר האָט זיך געעפענט, אַ דיענער איז אַריינגע־קומען, ער האָט אויף אַ טאַץ אַ בריעף אַריינגעטראָגען, וועלכען אַ דיענער האָט נור וואָס געבראַכט. ציטערענדיג האָט זשאַק דאָס פּאַפּיר אין האַנד גענומען און אַ פּלוצימדיגע, אונבעשטימטע אַנגסט איז אויף איהם אָנגעפאַלען, אַן אַנגסט ווי פאַר אַן אונגעריכטען אונגליק.

ער האָט לאַנג געקוקט אויפ'ן קאָנווערט, אויף וועלכען די האַנד־שריפט איז איהם פּרעמד געווען, און ניט געוואַגט עס צו עפענען. ער האָט געהאַט נור איין וואונש: פון גאַרנישט צו וויסען, גאַר־נישט צו לעזען, דעם בריעף אין קעשענע אַריינלעגען און צו זיך אליין צו זאָגען: „מאָרגען, מאָרגען וועל איך עס לעזען. דאַן וועט מיר שוין ניט אַרען, וואָס דאָרט זאָל ניט שטעהן". אָבער צוויי ווערטער אויף אַ זייט פון'ם בריעף האָבען זיך איהם אין די אויגען געוואָרפען, זיין בליק צוגעשמידט און איהם מיט שרעק אָנגעפילט. דאָרט איז געשטאַנען אונטערגעשטריכען: „זעהר נויטיג". ער האָט געפרעגט:

— דו ערלויבסט, מיין ליעבע?

דאַן האָט ער אויפגעריסען דעם קאָנווערט און געלעזען. ער האָט געלעזען, איז שטאַרק בלייך געוואָרען און האָט נאָך אַמאָל איבערגעקוקט דעם בריעף לאַנגזאַם, ווי ער וואָלט יעדע שורה אויף איינציגע בוכשטאַבען צונומען. ווען ער האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ, האָט זיין פּנים אויסגעדריקט שרעק און ער האָט גע־שטאַמעלט:

— ליעבעס קינד, מיין בעסטען פריינד האָט אַ גרויס, זעהר אַ גרויס אונגליק געטראָפען! ער דאַרף מיך גלייך, שוין האָבען, עס האַנדעלט זיך וועגען לעבען און טויט. ערלויבסטו מיר אויף צוואַנציג מינוט אַוועקצוגעהן. איך קום באַלד צוריק.

זי האָט אַרויסגעשטאַמעלט ציטערענד און גאַנץ צושראָקען:

— געה, ליעבער זשאַק.

זי האָט זיך נאָך ניט געפיהלט גענוג פרוי, אום צו וואגען איהם פראגען צו שטעלען און אן ענטפער צו פערלאנגען. ער איז אוועק. זי איז געבליבען אליין און זיך צוגעהערט, ווי זיי האָבען אין זאאל געטאנצט.

ער האָט א כאפּ געטהאָן דעם ערשטען בעסטען הוט, עפּעס אימיצענס א ראָק און האָט זיך געלאָזט לויפען פון די טרעפּ. איידער ער איז ארויס אין גאס, איז ער נאָך אויף א מאָמענט אין פאָרהויז שטעהן געבליבען, און אונטער דעם שיין פון א גאז ברענער דעם בריעף נאָך א מאָל איבערגעלעזען. אין איהם איז געשטאנען:

„זעהר געעהרטער הערר! א געוויסע פריילען ראוועט, אייער פריהערדיגע געליעבטע האָט נור וואס געבאָרען א קינד. זי פער־זיכערט, אז איהר זייט דער פאָטער. די יונגע מוטער האלב ביים שטארבען און בעט אייך, איהר זאָלט זי נאָך א מאָל בעזוכען. איך נעהם מיר די פרייהייט אייך צו שרייבען און צו בעטען, דער דאָזי־גער מיידעל, וועלכע שיינט צו זיין זעהר אונגליקליך און וועלכע פערדינט זיכער אייער מיטלייד, איהר לעצטע ביטע ניט צו ענט־זאגען.

ערגעבען,

דאָקטאָר באָננארד“.

ווען ער איז אריין אין׳ם צימער פון דער שטערבענדער, איז זי געלעגען און געג׳גוסס׳עט. אין אָנהויב האָט ער זי כמעט ניט דערקאָנט. דער דאָקטאָר און צוויי וועכטערינען זיינען געוועזן נעבען איהר. ארום זיינען געשטאנען עמער מיט אייז און עס איז געלעגען וועש מיט בלוט פארפלעקט.

א וואסער פלאש איז געשטאנען אויפ׳ן פּלאָר. צוויי ליכט האָבען געברענט אויפ׳ן טיש, און הינטער׳ן בעט אין א קליין קאָרב וויגעל האָט געשריען דאָס קינד, און ביי יעדען פון די דאָזיגע גע־שרייען האָט די, פון וועהטאָג געפייניגטע, מוטער פּרובירט א בע־וועגונג צו מאכען, בעת זי האָט זיך געטרייסעלט פון פראָסט און

אין גאַנצען געציטערט פון די אייז, מיט וועלכער זי איז געווען אַרום און אַרום אַרומגעגלעגט.

זי איז אָבגעגאַנגען מיט בלוט פון דער ענטבינדונג. איהר לעבען האָט פון איהר אַוועק געשטראָהמט. טראָץ דעם אייז און טראָץ דער פּפלעגע האָט די פערבלוטונג אַלץ אָנגעהאַלטען און איהר לעצטע שטונדע אַלץ נעהנטער גערוקט.

זי האָט דערקאָנט זשאַק'ן און געוואָלט אויפהויבען די הענד. זי האָט עס אָבער ניט געקאָנט, אַזוי שוואַך איז זי געוואָרען, נור פון איהרע בלייכע באַקען האָבען זיך לאַנגזאַם טרעהרען געקייקעלט. ער האָט זיך אַראָבגעלאָזען אויף די קניע נעבען בעט, האָט אָנגענומען איהר אַראָבהענגענדיגע האַנד און עס מיט הייסע קושען בעדעקט. דאַן איז ער ביסלעכווייז צוגעקומען נעהנטער, גאַנץ נאָהענט צו דעם מאָגער'ן פּנים, וועלכער האָט זיך געטרייסעלט פון זיין בעריהרונג. אַ וועכטער איז געשטאַנען מיט אַ ליכט אין האַנד און צוגעלויכטען. און דער דאָקטאָר איז אָבגעטראָטען אָן אַ זייט און פון אַ ווינקעל פון צימער זיי נאָכגעקוקט.

דאַן האָט זי געזאָגט אָהן אטהעם מיט אַ שוואַכער שטימע:

— מיין געליעבטער, איך שטאַרב. פאַרשפּרעך מיר ביז צום סוף ביי מיר צו בלייבען. אָה, פערלאָז מיך איצט ניט, פערלאָז מיך ניט אין דעם לעצטען אויגענבליק!

ער האָט זי געקושט אין שטערן, אויף די האָאָר און געשלוכצט. ער האָט געמורמעלט:

— זיי רוהיג, איך בלייב ביי דיר.

עס האָט גענומען אייניגע מינוטען, ביז זי האָט ווידער געקאָנט רעדען, אַזוי שוואַך און מאַט איז זי געווען. דאַן האָט זי ווידער אָנגעהויבען:

— דאָס קינד איז דיינס, דאָס שווער איך דיר פאַר גאָט. איך שווער עס דיר ביי מיין אייביגער זעליגקייט. איך שווער עס דיר אין דעם אויגענבליק פון טויט. איך האָב קיין אַנדער מאַן, אויסער דיר, ניט געליעבט. פאַרשפּרעך מיר, אַז דו וועסט איהם ניט פערלאָזען.

דאָ האָט ער נאָך אַ מאָל פּרובירט דעם דאָזיגען אָרימען, עלענ־

רען, בלוטלאָזען, צוריסענעם קערפּער אין זיינע אָרעמס צו נעהמען. ער האָט נעשטאַמעלט און פון זיין שטימע האָט געקלונגען געוויסענסביסע און קומער.

— איך שוועך עס דיר; איך וועל עס ערציהען און ליעב האָבען. עס וועט שטענדיג זיין מיט מיר און וועט מיך קיין מאָל ניט פערלאָזען.

דערביי האָט זשאַק זי געוואָלט אַ קוש טהאָן. אָבער זי האָט איהר מיעדען קאָפּ שוין ניט געקאָנט מעהר אויפהויבען און האָט איהם נור איהרע בלייכע ליפּען פערלאַנגענד אַנטקעגען געהאַלטען. ער האָט זיך צוגערוקט צו איהר מויל, אום די דאָזיגע קלעגליכע, בעטענדיגע צערטליכקייטען אָנצונעהמען.

דאַן האָט זי ארויסגעמורמעלט עטוואָס בערוהיגט:

— ברענג דאָס קינד אַהער, איך וויל זעהן צו דו האָסט עס ליעב.

און ער איז אַוועק ברענגען דאָס קינד. ער האָט עס פאָרזיכטיג אַוועקגעלעגט אויפ'ן בעט צווישען זיך און איהר און דאָס קליין נפש'ל האָט אויפגעהערט צו וויינען. זי האָט געמורמעלט:

— איצט זייט גאַנץ שטיל.

ער איז געזעסען און זיך מעהר ניט בעוועגט. אין זיין האַנד האָט ער געהאַלטען איהר האַנד, אין וועלכער אַ שוידער'ן פון טויט איז אַלע ווײַלע דורכגעלאָפען, גראַדע אַזוי ווי ער האָט פריהער אין זיין האַנד אַן אַנדערע געהאַלטען, וועלכע האָט פון ליעבע געציטערט. פון צייט צו צייט האָט ער געקוקט אויפ'ן זייגער. מיט אַ שנעלען בליק האָט ער בעטראַכט דעם ווייזער, וועלכער איז אויף האַלבע נאַכט געשטאַנען. דאַן איז דער זייגער געוואָרען איינס, דערנאָך צוויי.

דער דאָקטאָר איז אַוועק. די ביידע וועכטערינען זיינען זיך אַ פּאָאַר מאָל מיט שטילע טריט דורך דעם צימער דורכגעגאַנגען, איצט זיינען זיי אויך אַנדרימעלט געוואָרען, זיצענדיג אויף זייערע שטוהלען. דאָס קינד האָט געשלאָפען און די מוטער האָט, קענטיג, מיט געשלאָסענע אויגען זיך אויך אויסגערוהט.

פּלוצים, ווען דער גרויער טאָג האָט זיך דורך די פאָרהאַנגען

דורכגעריסען, האָט זי מיט אַ האַסטיגער בעוועגונג די הענד אויס־געשטרעקט, אָבער אַזוי האַסטיג, אַז דאָס קינד איז שיער נישט געפאַלען צו דער ערד. אַ כאַרכלען איז פון איהר האַלז ארויס. דאַן איז זי געבליבען ליגען אונבעוועגליך אויפ'ן רוקען. זי איז געווען טויט.

די וועכטערינען זיינען צוגעלאָפען און ערקלעהרט: עס איז אויס מיט איהר.

נאָך אַ מאָל, אַ לעצטען מאָל האָט ער בעטראַכט די פרוי, וועל־כע ער האָט אַזוי געליעבט. דאַן האָט ער אַ קוק געטהאָן אויף דעם זיינער, וועלכער האָט געצייגט אויף פיער, און איז אַנטלאָפען אין פראַק, איבערלאָזענדיג דעם אויבער ראָק, מיט דאָס קינד אויף די הענד.

נאָכדעם ווי ער האָט זי פערלאָזען, האָט די יונגע פרוי צוערשט גאַנץ שטיל אין דעם קליינעם יאַפּאַנישען בודואר אויף איהם גע־וואַרט. ווען זי האָט געזעהן, אַז ער קומט ניט צוריק, איז זי מיט אַ גלייכגילטיגער מינע צוריק אין זאַאל אוועק, פון אויבען איז זי געווען כלומרש'ט גאַנץ רוהיג, אָבער אינעווייניג מורא'דיג אויפ־גערעגט.

ווען די מוטער האָט זי דערזעהן אליין, האָט זי געפרעגט:

— וואו איז דיין מאַן?

און די יונגע פרוי האָט געענטפערט:

— אין זיין צימער; ער וועט גלייך אריינקומען.

ווען אין אַ שטונדע ארום האָט זיך דער גאַנצער עולם גענומען אויף איהם נאָכפרעגען, האָט זי דערצעהלט פון דעם בריעף און פון זשאַק'ס צושראָקענעם פנים און די מורא, אַז איהם האָט אַן אונגליק געטראָפען, האָט זיך אין איהר יעדען וואָרט אויסגעדריקט.

און מען האָט אויף איהם געוואַרט און געוואַרט. די געסט זיינען זיך צוגאַנגען. נור די נאָהנטע קרובים זיינען פערבליבען. ארום האַלבע נאַכט האָט מען די וויינענדיגע יונגע פרוי צו בעט געבראַכט, און די מוטער און צוויי מוהמעס, וועלכע זיינען אין שטומער פערצווייפלונג געזעסען איהר בעט געזעסען, האָבען געהערט,

ווי זי האָט געשלוכצט. דער פּאָטער איז אוועק אין פּאָליציי, אום זיך דאָרט אויף איהם נאָכצופרעגען.

ארום פינף אזייגער האָט מען דערהערט א גערויש אין קאָרידאָר. א טהיר האָט זיך געעפענט און פּאָרזיכטיג ווידער צוגעמאכט. דאן האָט פלוצים א שטיל געשריי, ווי דאָס מיאקען פון א־קעצעלע, די שטילקייט פון דעם הויז איבערגעריסען.

די פרויען זיינען גלייך אויפגעשפּרונגען פון אָרט, בערטהא די ערשטע, אין איהר שלאָף־ראָק, ווי זי איז געווען, טראָץ דער אַנוועזענהייט פון איהר מוטער און איהרע מוהמעס.

זשאק איז געבליבען שטעהן אין מיטען צימער, בלייך, אָהן אטהעם, מיט א קינד אויף די הענד.

די פיער פרויען האָבען איהם צושראָקען אַנגעקוקט. אָבער בערטהא, וועלכע האָט אין איהר אנגסט און פערצווייפלונג פלוצים צוריק איהר מוט געקראָגען, איז צוגעלאָפען צו איהם און געזאָגט:

— וואָס איז געשעהן? וואָס איז געשעהן? זאָג! רעד!

ער האָט אויסגעזעהן, ווי א משוגענער און מיט א געבראָכען קול האָט ער געענטפערט:

— דאָס איז... דאָס איז... איך האָב א קינד... און די מוטער איז נור וואָס געשטאָרבען.

און מיט אויסגעשטרעקטע הענד האָט ער דאָס וויינענדיגע קינד איהר אנטקעגען געטראָגען.

ניט רעדענדיג קיין וואָרט, האָט בערטהא גענומען דאָס קינד, עס א קוש געטהאָן און צוגעדריקט צו זיך. דאן האָט זי אַנגעקוקט איהר מאַן, מיט אויגען פול טרעהרען:

— דו זאָגסט, אז די מוטער איז טויט?

האָט געענטפערט:

— יא, נור וואָס איז זי אויף מיינע הענד געשטאָרבען. שוין זומער, ווי איך האָב זיך מיט איהר פונאנדערגעגאנגען.

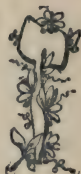
איך האָב פון קיין זאך ניט געוואוסט. דער דאָקטאָר האָט מיך געשיקט רופען.

בערטהא האָט ארויסגעמורמעלט:

— נו, דאן וועלען מיר דאָס קינד צוזאמען ערציהען.

וואָס מיט וואַלטער שנאַפּף האָט פּאַסירט

ייט וואלטער שנאפּף איז מיט דער דייטשער ארמעע געקו־מען נאָך פראנקרייך, האָט ער זיך געהאלטען פאר דעם אונגליקליכסטען מענשען אין דער גאנצער וועלט. ער איז געוועזען דיק, דאָס מארשירען איז איהם אָנגעקומען זעהר שווער, ווי נאָר עפּעס איז ער געוואָרען אָהן איין אָטהעם און זיינע פיס האָבען שטענדיג וועה געטהאָן. דערצו איז ער געוועזען א גוטמוטיגער, פריעדליכער מענש, גאָר ניט פון דעם מין, פון וועלכען עס קומען ארויס העלדען. ער האָט געהאט פיער קינדער, וועלכע ער האָט געליעבט איבער אלעס, און איז געוועזען פערהייראט מיט א יונגער, בלאָנדער פרוי, וועגען וועמעס צערטליכקייט און קושען ער האָט יעדען אבענד געטראכט מיט בענקעניש.

ער האָט ליעב געהאט אויפצושטעהן שפּעט און איז גערן גע־גאנגען פריה שלאָפען, האָט ליעב געהאט לאנגזאם צו עסען, גוט צו עסען און א סך ביער צו טרינקען. אין אלגעמיין האָט ער געדענקט, אז אלדאָס שעהנעס, וואָס איז דאָ אויף דער וועלט ענדיגט זיך צוזאמען מיט דעם לעבען. און אין דער טיפעניש פון זיין הארצען האָט ער אויס אינסטינקט און אויס איבערלייגונג צוגלייך געהאסט קאנאָנען, ביקסען און שווערדען, אָבער מעהר ווי אלעס דעם באיאָנעט, דען ער האָט זיך געפיהלט ניט פעהיג און ניט געשיקט גענוג צו בענוצען דאָס דאָזיגע געוועהר, אום זיין דיקען בויך צו פערטהיידיגען.

און ביי דערנאכט, ווען ער איז געלעגען אין זיין מאנטעל איינגעוויקעלט נעבען א כהאָפּערינגען קאמעראד אויף דער ערד, האָט ער לאנג געטראכט וועגען די זייניגע, וועלכע ער האָט איבער־

געלאָזט אין דערהיים, און אָן אַלע געפּאַהרען וועלכע וואַרטען אויף איהם אין דער מלחמה. ווען ער זאָל אומקומען, וואָס וועט ווערען פון זיינע קינדערלאַך? ווער וועט זיי ערנעהרען און אויפ־האָדעווען? איצט אפילו פּערמאָגען זיי אויך ניט פיעל, ניט קוקענ־דיג אויף אַל די חובות, וואָס ער האָט געמאַכט איידער ער איז אוועקגעגאַנגען, אום זיי איבערצולאָזען מיט אביסעל געלד. און ווען ער האָט וועגען דעם געטראַכט, האָט וואַלטער שנאַפּ מאַנכעס מאָל זיך אין דער שטיל גוט אויסגעוויינט.

צוערשט איז אויף איהם בעת אַ שלאַכט אָנגעפאַלען אַזאַ שוואַכקיים אין די פיס, אַז ער וואָלט זיך אַם ליעבסטען אויסגעצ־צויגען אויף ד׳ערד, ווען ער וואָלט ניט מורא געהאַט, אַז די גאַנצע אַרמעע וועט זיך אַ לאָז טהאָן איבער איהם און איהם צוטרעטען מיט די פיס. ביים פייפען פון די קוילען האָט זיך איהם די האָאר געשטעלט קאַפּויר.

זייט מאָנאַטען ווי ער לעבט אַזוי אין שטענדיגער אַנגסט און אויביגען פּחד.

זיין אבטהיילונג האָט מארשירט אנטקעגען נאָרמאַנדיע. און איינמאָל אין אַ געוויסען טאָג איז ער מיט נאָך אַ פּאָאר מענער געשיקט געוואָרען אויף פּאַטרול. זיי האָבען געזאָלט נאָכזעהן אַ געוויסע שטרעקע און דאַן זיך צוריקקעהרען צו זייער טרופּע. דאָס גאַנצע פעלד האָט געשיינט צו ליגען פריעדליך און רוהיג. אין ערגעץ האָט זיך ניט געזעהען קיין זאַך, וואָס זאָל אָנווייזען אויף אַ געפּלאַנטען ווידערשטאַנד.

און די פּרייסען זיינען זיך גאַנץ רוהיג ארונטער אין אַ קליין טהאָל, וועלכע איז דורכגעשניטען געוואָרען פון טיעפע גריבער. פּלוצים האָט אַ שטאַרקע שיסעריי זיי געצוואונגען זיך אָבצושטע־לען. ארום צוואַנציג מאַן זיינען גלייך געפאַלען צו דער ערד, און אַ הויפען פראַנצויזישע מיליטער איז ארויסגעשפּרונגען פון אַ דערבייאיגען וועלדעל און איז אויף זיי אָנגעפאַלען.

וואַלטער שנאַפּ איז צוערשט געבליבען שטעהן אונבעוועגליך. ער איז געווען אַזוי ערשטוינט און צושראָקען, אַז ער האָט אפילו ניט געטראַכט וועגען אנטלויפען. דאַן איז אויף איהם פּלוצים

אָנגעפּאַלען אַ משוגענער פערלאַנג צו מאַכען פּיס. אָבער קוקענדיג אויף די מאָגערע פראַנצויזען, וועלכע זיינען שפּרינגענדיג געלאָפען אַנטקעגען זיי, האָט ער פערשטאַנען, אַז ער וועט מיט זיינע קורצע, גראָבע פּיס ווייט פון זיי נישט אַוועקגעהן. ער האָט זיך פערצווייפעלט ארומגעקוקט, און דאָ האָט ער דערזעהען עטליכע טריט פון זיך אַ טיעפען גראָבען, אין וועלכען עס זיינען געוואַקסען ווילדע גרינסען און וועלכער איז געווען בעדעקט מיט טרוקענע בלעטער. מיט ביידע פּיס איז ער אַריינגעשפּרונגען אַהין, ניט טראַכטענדיג ווי טיעף די לאָך קען זיין, אַ שטיינער ווי מען שפּרינגט פון בריק אין וואַסער אַריין. ווי אַ פייל פון בויגען האָט ער דורכגעשאָסען די געדיכטע דעקע פון ווילדע קרייטיכער און דערנער, וועלכע האָבען איהם צוריסען דאָס פּנים און די הענד און איז שווער געבליבען זיצען אויף אַ הויפען שטיינער.

און ווען ער האָט ארויפגעקוקט אויבען דורך דער לאָך וואָס ער האָט געמאַכט, האָט ער דערזעהן איבער זיך דעם הימעל. אָבער די דאָזיגע עפענונג האָרט אויבען האָט איהם געקענט פערראַטען, און פאָרזיכטיג, אויף אַלע פיער, האָט ער גענומען זיך אָברוקען, איז פערקראָכען אונטער די גרינסען און זיך אַזוי שנעל ווי מעגליך בעהאַלטען פון דעם קאַמפּף־פּלאַץ. דאַן איז ער געבליבען שטעהן און האָט זיך איינגענורעט, ווי אַ האָז, אין טרוקענעם קרויט.

אַ צייט לאַנג האָט ער נאָך געהערט שיסען, קולות און וועה־געשרייען. דאַן איז דער גערויש פון קאַמפּף שוואַכער געוואָרען, און צום סוף אין גאַנצען אויפגעהערט. אַלעס איז ווידער געוואָרען שטום און שטיל.

פּלוצים האָט זיך געבען איהם עפּעס בעוועגט. ער האָט זיך אַ טרייסעל געטהאָן מיט'ן גאַנצען קערפּער, אַ צושראָקענער אויף טויט. דאָס איז געווען אַ קליין פויגעלע, וואָס האָט זיך גזועצט אויף אַ צווייגעל דאָ דערביי. אַ שטונדע נאָכאַנאַנד האָט ביי וואַלטער שנאַפּף דאָס האַרץ שטיל געקלאַפּט.

די נאַכט איז צוגעפאַלען און עס איז טונקעל געוואָרען. און דער סאָלדאַט האָט גענומען טראַכטען: וואָס זאָל ער טהאָן? וואָס וועט פון איהם ווערען? זאָל ער זיך ווייטער דערשלאָגען צו זיין

אבטהיילונג מיליטער? אָבער ווי אזוי און אויף וועלכען וועג? און דאן וועט זיך פאר איהם ווידער אָנהויבען א לעבען פול אנגסט, פול פיין, פול שרעק, א לעבען פון ליידען, פון מיעדקייט, ווי ער האָט געפיהרט, זייט די מלחמה האָט זיך אָנגעפאנגען. ניין, אויף דעם האָט ער מעהר קיין מוטה נים. ער האָט נים מעהר קיין קרעפטען, צו מארשירען נאָכאנאנד און אויסצושטעהן די שטענדיגע געפאהרען.

אָבער וואָס טהוט מען? ער קען דאָך נים בלייבען זיצען דאָ, אין דער לאָך, ביז עס וועט שלום ווערען צווישען די ביידע לענדער. ניין, דאָס געהט נים. ווען ער זאָל נים דארפען עסען, וואָלט איהם די אויסזיכט דאָ צו פערבלייבען נים אויסגעוויזען אזוי שרעקליך, אָבער ער מוז דאָך עפּעס עסען, יעדען טאָג מוז ער דאָך עפּעס קריגען צו עסען.

און איצט האָט ער זיך דאָ געפונען איינער אליין, א בעוואַפענטער, אין זיין אוניפאָרם, אין דעם שונא'ס לאנד, ווייט פון אייגענע מענשען, פון פריינד, וועלכע זאָלען איהם קענען קומען צו הילף. און א שוידער איז איהם איבער'ן גאנצען לייב אריבער.

פּלוצים איז א געדאנק איהם דורכגעלאָפען אין מוח: ווען מען וואָלט מיך גענומען געפאנגען!

און זיין הארץ האָט גענומען ציטערען און שפּרינגען אין דער ברוסט פון א שטארקען פערלאנג, אז די פראנצויזען זאָלען איהם כאַפּען. דער בעסטער אויסוועג וואָלט עס געווען. כאַפּען איהם די פראנצויזען, דאן איז ער געראַטעט; זיי וועלען איהם געבען עסען און טרינקען, ער וועט קריגען א פּלאַץ וואו צו שלאָפען און וועט זיין זיכער פון קוילען און שווערדען. קיין מענש וואָלט נים געקענט צוקומען נאָהענט צו איהם אין זיין זיכערען, גוט-בעוואכטען געפענגנים. אָך, ווי גוט דאָס וואָלט געווען!

און ער האָט גלייך ביי זיך אָבגעמאַכט:

— איך וועל זיך לאָזען נעהמען געפאנגען.

ער איז אויפגעשטאנען מיט דער אבזיכט זיין פּלאַן גלייך דורכצופיהרען. אָבער ער איז געבליבען שטעהן אונבעוועגליך.

נייע אונאַנגענעהמע געדאַנקען זיינען איהם אין קאָפּ געקומען און עס איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ נייע אַנגסט.

וואו זאָל ער זיך לאָזען נעהמען נעפאַנגען און ווי אַזוי, אויף וועלכער זייט? און מורא'דיגע געדאַנקען, טויט־שרעק האָט זיין נשמה צורודערט.

ווען ער זאָל וואַגען אַרויסצוגעהן איינער אַליין אין דעם שונא'ס לאַנד מיט זיין שפּיציגער, דייטשער היטעל, קען ער אַריינ־פאַלען ווער ווייס אין וועלכע געפאַהרען.

טאָמער בעגעגענט ער פּויערים אויף'ן וועג, וועלען יענע, זעהענדיג פאַר זיך אַ פערבלאָנדזשעטען, שוצלאָזען פּרייס, איהם דערשיסען ווי אַ משוגענעם הונד, זיי וועלען איהם הרגע'נען מיט זייערע גראַבליעס, מיט די קאָסעס, מיט די שופלעס און העק, זיי וועלען איהם צורייסען אין שטיקער, ווי פּאַגראָמשציקעס, מיט דער רציחה פון פערצווייפעלטע בעזיעגטע.

און טאָמער בעגעגענט ער אַ טרופּע פרייוויליגע פראַנצויזישע סאָלדאַטען, דאַן איז ער אודאי פערלאָרען. יענע לייטע, וועלכע שטעהען אויסער דעם געזעץ, וועלכע האָבען ניט אפילו קיין דיס־ציפּלין, וועלען איהם אָנטהאָן געברענטע צרות פון ריינעם שפּאַס וועגען, נאָר אום צו האָבען אַ לוסטיגע שטונדע און צו קענען דערצעהלען, וואָס פאַר אַ נאַריש פּנים ער האָט געמאַכט. און אין די געדאַנקען האָט ער זיך שוין געזעהען, אָנגעשפּאַרט אָן עפּעס אַ וואַנד, צוועלף אָנגעלאָדענע ביקסען אויסגעשטעלט אַנט־קעגען איהם, וועמעס קליינע, קייליגעדיגע, שוואַרצע לעכער קוקען איהם אין די אויגען אַריין.

און טאָמער שטויסט ער זיך איצט אָן אויף דער פראַנצויזישער אַרמעע, וועלען איהם די פאָרפּאָסטען דערשיסען, דענקענדיג אַז ער איז איינער פון יענע געוואַגטע סאָלדאַטען, וועלכע געהען גאַנץ אַליין אַרוים אין פעלד כדי נאָכצוקוקען דעם שונא. און איהם האָט זיך געדאַכט, אַז ער הערט שוין אַ שיסעריי פון סאָלדאַטען, וואָס ליגען בעהאַלטען צווישען די בושעס, בעת ער שטעהט אין מיטען פון אַ פרייען פעלד און ער ווערט דורכגעלעכערט ווי אַ זיעפּ

פון קוילען, וועלכע ער פיהלט, ווי זיי רייסען זיך איהם אין פלייש אריין.

און א פערצווייפעלטער האָט ער זיך צוריק אוועקגעזעצט. ער האָט ניט געזעהען פאר זיך קיין אויסוועג.

די נאכט איז צוגעפאלען, די שטומע, שווארצע נאכט. ער האָט זיך מעהר ניט בעוועגט. ביי יעדען אונבעקאנטען גערויש, וואָס האָט אָבגעקלונגען אין דער פינסטערניש, האָט ער זיך א צאפּעל געטהאָן. ווען א פויגעלע האָט אויף א נאָהענטען בוים גענומען קלאפּען מיט איהרע פליגעלאך, שפּרינגענדיג פון איין צווייגעל אויף דעם צווייטען, האָט וואלטער שנאַפּס זיך א כאַפּ געטהאָן און שיעור ניט גענומען אנטלויפען. דער געשריי פון די סאָוועס האָט איהם געריסען ביי דער נשמה. ער האָט אלע ווײלע אויפגעציטערט, ווי מען וואָלט איהם א שווערע וואונד געמאכט. ער האָט ברייט פונאנדערגעעפענט די גרויסע אויגען, אום אריינצודרינגען אין דער דונקעלהייט און אלע ווײלע האָט זיך איהם געדאכט, אז אימעצער געהט נעבען גראָבען.

נאָך לאנגע שטונדען פון לײדען און מאַטערניש, האָט ער צום סוף דורך זיין בלעטער־דאַך דערזעהען, אז עס האָט אָנגעהויבען צו טאָגען. דאַן איז איהם געוואָרען א סך גרינגער אויפ'ן האַרצען. ער האָט אויסגעצויגען זיינע צובראָכענע ביינער און זיך אביסעל בערוהיגט. זיין האַרץ האָט אויפגעהערט אזוי הויך צו קלאַפּען, זיינע אויגען האָבען זיך צוגעמאכט — ער איז אנשלאָפען געוואָרען.

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט, איז די זון געשטאַנען הויך, אין מיטען הימעל. עס האָט געמוזט זיין מיטאג־צייט. קיין לויט האָט זיך ניט געהערט אין דער טיעפער שטילקייט פון די פעלדער. און וואלטער שנאַפּס האָט געפיהלט א מורא'דיגען הונגער. ער האָט א גענעץ געטהאָן, און דאָס שפּייעכץ האָט איהם גענומען לויפען פון מויל ביים געדאנק וועגען וואורשט, וועגען גוטע דייטשע וואורשטלאך. די קישקעס האָבען איהם געשניטען און ווערה געטהאָן פאר הונגער.

ער איז אויפגעשטאַנען, געטהאָן א פּאָאר טריט און דער־

פּיהלט, אַז זיינע פיס זיינען איהם גאַנץ שוואַך געוואָרען, און ער האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט, אום נאָכצודענקען. ער האָט גע־וואויגען און געמאָסטען זיין לאַגע, געטראַכט אהין, געטראַכט אהער, דאָ האָט ער בעשלאָסען איין זאַך, דאָ אַן אַנדערע און די אַלע פערשיעדענע געדאַנקען האָבען איהם געפּלאָגט און פערמאַטערט.

צום סוף איז איהם איינגעפאַלען אַן אידעע, וועלכע האָט איהם אויסגעוויזען אַי ריכטיג, אַי פּראַקטיש. ער וועט אָבוואַרטען עפּעס אַ פייער, וועלכער וועט פאַרביינגעהן אויף'ן וועג צו זיין אַרבייט, און ווען יענער וועט ניט זיין בעוואַפענט, וועט ער איהם אַנטקעגען געהן און זיך איבערגעבען איהם אין די הענד אריין. ער וועט איהם ווי עס איז געבען צו פערשטעהן, אַז ער וויל, מען זאָל איהם נעהמען געפאַנגען.

ער האָט דעריבער אויסגעטהאָן דאָס היטעל, וועמעס שפּיץ האָט איהם געקענט פערראַטען און מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיג־קייט האָט ער אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון לאַך אַרויס.

ווייט און ברייט ארום האָט זיך ניט געזעהן קיין מענשליך בעשעפעניש. פון וויטען, רעכטס, האָט פון אַ קליינעם דאָרף זיך אויפגעהויבען אַ רויך פון די קוימענס, דער רויך פון די קיכען, וואו מען האָט מיטאָג געקאָכט. און לינקס אויף דער אַנדער זייט, האָט ער אויפ'ן עק פון אַ לאַנגער אַלעע בעמערקט אַ גרויסען שלאָס מיט זייטיגע טורעמס.

ער האָט געוואַרט ביז עס איז דונקעל געוואָרען און מורא'דיג געלימען. ער האָט נאָר געזעהן עטליכע סטאַיעס קראָהען פאַרביי־פליהענדיג און געפיהלט די קרעמפּען פון זיין ליידיגען מאָגען.

און ווידער איז די נאַכט צוגעפאַלען.

ער האָט זיך אויסגעצויגען אויף'ן דעק פון זיין בעהעלטעניש און איז אַריינגעפאַלען אין אַ פיבערישען שלאָף, וואו בייזע חלומות האָבען איהם ניט אויפגעהערט צו פּלאָגען: דער שלאָף פון אַ האַלב פערהונגערטען מענשען.

דער מאָרגענשטערן האָט זיך ווידער אויפגעהויבען איבער זיין קאָפּ און ער האָט ווידער געגומען בעאָבאַכטען. אָבער די גאַנצע לאַנדשאַפט איז געבליבען פּוסט, ווי מיט אַ טאָג פריהער. און

איצט איז אויף וואָלטער שנאַפּ אָנגעפאַלען אַ נייע אַנגסט: די מורא צו שטאַרבען פאַר הונגער. אין די גערעאַנקען האָט ער זיך שוין געזעהען ליגענדיג אויף'ן דעק פון זיין לאָך אויף'ן רוקען, מיט געשלאָסענע אויגען און חיה'לאַך און פליגעלאַך פון אַלע פערשיעדענע סאָרטען זיינען געקראָכען אויף איהם, אונטער איהם, איבער איהם, אין זיינע קליידער און האָבען איהם די הויט געפרע־סען, און אַ גרויסע שווארצע קראָה האָט איהם מיט איהר שפּיציגען שנאָבעל די אויגען אויסגעפּיקעט.

דאָ איז ער געוואָרען אויסער זיך, איהם האָט זיך געדאַכט, אז אָט־אָט חלש'ט ער און איז ניט אימשטאַנד מעהר איינצושטעהן אויף זיינע פיס. ער האָט געוואָלט זיך אויפהויבען, לויפען אין דאָרף אריין, אַלעם צו וואגען. ערשט דאָ האָט ער דערזעהען דריי פּויערים, וועלכע זיינען געגאַנגען איבער'ן פעלד מיט די אַקער־אייזענס איבער די פּלייצעס. און ער האָט זיך גלייך צוריק בע־האַלטען אין זיין לאָך.

אָבער אַזוי שנעל ווי עס איז ווידער דונקעל געוואָרען, איז ער לאַנגזאַם ארויסגעקראָכען פון דעם גראָבען און זיך גענומען געהן מיט אַן איינגעבויגענעם רוקען, אַ קלאַפּעדיגען הארצען, פול אַנגסט אין דער ריכטונג פון'ם שלאָס. ער האָט בעסער געוואָלט געהן אהין איידער אין דאָרף, וועלכער האָט זיך איהם אויסגעוויזען געפעהרליך, ווי אַ לייבען־גרוב.

די פענסטער פון דעם אונטערשטען עטאַזש זיינען געווען בע־לויכטען. איינער פון זיי איז אפילו געווען אָפען, און אַ שטאַרקער גערוך פון געבראָטענע פלייש האָט זיך געטראָגען פון דאָרטען און אַ זעץ געטהאָן וואָלטער שנאַפּ אין נאָז אריין, אַזוי אַז ער האָט זיך גענומען טרייסלען. דער גערוך האָט איהם געצווינגען צו זיך מיט אַ מאַגנעטישער קראַפט און איהם געגעבען דעם מוט פון פערצווייפלונג.

און פּלוצים, ניט נאָכטראַכטענדיג, האָט ער אריינגערוקט דעם קאָפּ מיט דער מיליטערישער היטעל אין דעם אָפענעם פענסטער אריין.

אכט דיענער זיינען געזעסען ביי אַ לאַנגען טיש און געגעסען.

אָבער פּלוצים האָט זיך אַ מיידעל דערשראָקען און די גלאָז איז איהר פון די הענד ארויסגעפאלען. אלע בליקען האָבען געפאָלגט איהר בליק.

און זיי אַלע האָבען דערזעהען דעם שונא.

— אום גאָטעס ווילען, די פּרייסען זיינען בעפאלען דעם שלאָס !

צוערשט האָבען אכט שטימען זיך ארויסגעריסען פון אכט פערשיידענע העלזער און ארויסגעלאָזען איין איינציגען געשריי. דאַן זיינען אַלע אויפגעשפּרונגען, האָבען זיך אַ וואָרף געטהאָן אָן אַ זייט און גענומען לויפען מיט אַלע זייערע קרעפטען צו דער טיהר. די שטוהלען זיינען אומגעפאַלען, די מענער האָבען אומגעוואָרפען די פרויען און אריבערגעטראָטען איבער זיי. אין צוויי מאָמענטען איז דער צימער געווען ליידיג און פערלאָזען. און דער טיש מיט דעם עסען איז געשטאַנען פאר וואלטער שנאַפּף, וועלכער איז געבליבען ביים פענסטער פערוואונדערט און צומישט.

אַ מינוט האָט ער געצעגערט, דאן האָט ער ארויפגעקלעטערט אויף דער וואנד, אַ שפּרונג געטהאָן אינעווייניג און איז צוגעגאנגען צו די טעלער.

ער איז געווען אזוי הונגעריג, אז ער האָט זיך געטרייסעלט, ווי פון פיעבער. און דאָך האָט איהם די אַנגסט נאָך אָבגעהאלטען און זיינע בעוועגונגען געלעהמט. ער האָט זיך צוגעהערט. דאָס גאַנצע הויז איז ווי געגאנגען אויף רעדלאָך. טיהרען האָבען זיך צוגעמאכט, איילינגע טריט זיינען געלאָפען איבער איהם, אויף דעם אויבערשטען שטאָק. דער פּריים האָט מיט אנגסט זיך צוגעהערט צו די פערשיעדענע גערוישען. דאַן האָט ער געהערט אַ דומפּפּען ליארעם, עפּעס ווי אימעצער וואָלט פון פענסטער ארויסגעפאלען אויף די ווייכע ערד פון גאָרטען, הפנים אז מענשען זיינען דורך די פענסטער ארויסגעשפּרונגען.

דאַן האָט אויפגעהערט יעדע בעוועגונג, יעדער טומעל און גערויש און דער גאַנצער שלאָס איז געוואָרען שטיל, ווי אַ קבר.

וואלטער שנאַפּף האָט זיך אוועקגעזעצט פאר אַ ניט אָנגע־ריהרטען טעלער און גענומען עסען. ער האָט געקיים מיט פולע

באַקען, געשטאָפּט אין זיך וויפיעל ער האָט נאָר געקענט, ווי ער וואָלט מורא האָבען, אַז אָט־אָט וועט מען איהם פון האַנען אַוועקרייסען און ער וועט זיך ניט קענען זאַט אָנעסען. מיט ביידע הענד האָט ער געשטופּט די ביסענס אין מויל אריין, וועלכען ער האָט אויפגעריסען, ווי אַ בער, און גאַנצע מאַסען שפּייז האָבען נאָכאַנאַנד זיך אין מאָגען אַריינגעקייקעלט. פון צייט צו צייט האָט ער זיך אָבגעשטעלט. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער וועט באַלד פּלאַצען, ווי אַ צו־פיעל אָנגעפּילטע פאַס. דאַן האָט ער גענומען דעם קרוג מיט'ן עפּעל־וויין און זיך דורכגעשווייגקט דעם האַלז, ווי מען וואַשט אויס אַ פּעדשטאָפּטע רעהר.

ער האָט אויסגעליידיגט אַלע שיסלען, אַלע טעלער, אַלע פלאַשען. דאַן איז ער געוואָרען אָנגעשיכור'ט פון דעם סך טרינקען און עסען, אָנגעשטאָפּט פול און רויט ווי אַ בוריק; ער האָט גע־נומען שלוקערצען, זיין קאָפּ איז געוואָרען צומישט און פון זיינע ליפּען האָט געקאַפּעט אַ פעטס. ער האָט געעפענט די קנעפּ פון זיין אוניפאָרם, אום צו קענען אָבכאַפּען דעם אָטהעם, ניט אים שטאַנד צו מאַכען אַן איינציגען טריט. זיינע אויגען האָבען זיך צוגעמאַכט. זיינע געדאַנקען האָבען זיך פערטומעלט און ער האָט אַרויפגעלייגט דעם שווערען שטערען אויף די פערלייגטע הענד, אויפ'ן טיש. און גאַנץ לאַנגזאַם האָט ער פערלאָרען דעם זכרון, און באַלד האָט ער ניט געוואוסט וואָס מיט איהם טהוט זיך און וואו ער איז אויף דער וועלט.

* * *

די לבנה איז געשטאַנען אַ מאַטע, אַ בלאַסע אויבען אויפ'ן הימעל איבער די ביימער פון פּאַרק. עס איז געווען די קאַלטע שעה איידער עס נעהמט טאָגען. אַ סך שטומע שאָטענס האָבען זיך בעוועגט הינטער די שטאַכעטען און פון צייט צו צייט איז אַ שטראַהל פון דער לבנה געפאַלען אויף אַ בליסטשענדיגען גע־וועהר.

דער שוואַרצער סילועט פון'ם שלאָס האָט זיך שוואַרץ און שווייגענדיג פון הימעל אָבגעטהיילט. נאָר אין צוויי פענסטער פון'ם אונטערשטען שטאָק איז נאָך געווען פייער.

פּלוצים האָט אַ מעכטיגע שטימע אַרויסגעברומט:

— פאָרווערטס, צום טייפעל נאָך אמאָל! פאָרווערטס, קינ־דער!

און דאָ אין איין מאָמענט זיינען די טירען, די לאָדענס, די פענסטער צוטראַסקעט געוואָרען פון אַ מאַסע מענער, וועלכע האָ־בען זיך אַ לאָז געטהאָן אין פּאַראוויס און צובראָכען און צושטאָכען און גלייך אָנגעפּילט דאָס גאַנצע הויז. אין איין אויגענבליק זיינען פּופּציג פון קאָפּ ביז די פיס בעוואָפענטע סאָלדאַטען אריינגע־שפּרונגען אין קיך, וואו וואָלטער שנאַפּף האָט פריעדליך געשלאָפען און פּופּציג אָנגעלאָדענע ביקסען האָבען זיך אָנגעשטעלט אויף זיין ברוסט. עמיצער האָט איהם אומגעוואָרפען און ער האָט זיך אַראָבגעקייקעלט אויף דער ערד. זיי האָבען איהם אַ נעהם געטהאָן און געבונדען הענד און פיס.

ער האָט זיך געטרייסעלט פאַר שרעק, ווי אַ דערשלאָגענער פאַר אנגסט.

פּלוצים האָט אַ הויכער, דיקער סאָלדאַט אין אַ אוניפאָרם, וואָס האָט געבליסטשעט מיט גאָלד, איהם אַרויפגעשטעלט אַ פוס אויפ'ן בויך און אויסגערופען:

— איהר זייט מיין געפאַנגענער! שטייַהט אויף!

דער פריים האָט געהערט בלויז איין וואָרט „געפאַנגענער", און ער האָט געענטפערט:

— יאַ, יאַ, יאַ.

מען האָט איהם אויפגעהויבען, צוגעבונדען צו אַ שטוהל און די זיעגער האָבען איהם גענומען בעטראַכטען מיט גרויס אינטערעס. זיי האָבען געסאָפּעט, ווי די גענז. אייניגע האָבען זיך געמוזט זעצען פאַר מיעדקייט און אויפרעגונג.

ער אָבער האָט געשמייכעלט אַ גליקליכער, וואָס ענדליך איז איהם געלונגען צו ווערען געפאַנגען.

אַן אַנדער אָפיציער איז אריין און האָט געמעלדעט:

— הערר קאָלאָנעל, דער שונא איז אַנטלאָפען. ווי עס שיינט זיינען אַ סך פון זיי פערוואונדעט געוואָרען. אָבער דעם שלאָס האָבען מיר געוואונען.

דער דיקער סאָלדאַט האָט זיך אָבגעווישט דעם שטערן און אויסגערופען:

— זיעג! זיעג!

און ער האָט אַריינגעשריבען אין אַ ביכעלע, וועלכען ער האָט אַרויסגענומען פון קעשענע:

„נאָך אַ פערביטערטען קאַמפּף האָבען די פּרייסען זיך געמוזט אָבטראָגען, מיטשלעפּענדיג מיט זיך זייערע טויטע און פערוואונדעטע, וועלכע מען קען רעכענען אַ מאַן פופציג. פיעל פון זיי זיינען געבליבען אין אונזערע הענד".

דער יונגער אָפיציער האָט געפרעגט:

— הערר קאָלאָנעל, וועלכע פערזיכערונגס מיטלען זאָל איך איצט אָנווענדען?

דער קאָלאָנעל האָט געענטפערט:

— מיר וועלען זיך צוריקציהען און אויסמיידען דעם שונא, וועלכער וועט זיך אודאי צוריקקעהרען פערשטאַרקט מיט נייע קרעפטען און אַרטילערי.

און ער האָט געגעבען אַ בעפעהל אויף צוריק.

די לייטע האָבען זיך אין דער דונקעלהייט אויסגעשטעלט הינטער די מויערען פון'ם שלאָס און דאַן גענומען מאַרשירען. וואַלטער שנאַפּס, אין קייטען געשמיעדט, איז אַרומגערינגעלט געוואָרען פון אַלע זייטען מיט סאָלדאַטען און פיער קריעגער מיט געלאָדענע ביקסען האָבען פון איהם קיין אויג ניט אַראָבגענומען.

פּאַטרול-מענער זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרען, אָנצוקוקען דעם וועג. גאַנץ פאָרזיכטיג האָבען זיי זיך געלאָזט געהן אין פאַר־אוים. פון צייט צו צייט זיינען זיי שטעהן געבליבען.

ווען עס איז טאָג געוואָרען, זיינען זיי אָנגעקומען אין דער אונטערפּרעפעקטור פון לאַראָש-אָיזעל, וועמעס נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט עס אַזוי זיעגעריש איינגענומען דעם שלאָס מיט דעם שונא.

די גאַנצע בעפעלקערונג האָט זיי שוין ערוואַרט אויפגערעגט און מיט אַנגסט.

ווען מען האָט דערזעהען די היטעל פון דעם געפאַנגענעם,

האָט אויסגעבראָכען אַן אַלגעמיינער פריידענס־געשריי. די ווייבער האָבען געוואונקען מיט די הענד, די אַלטע לייט האָבען געוויינט, אַ גרייז האָט אַ וואָרף געטהאָן זיין קוליע אויף דעם פּריים און דערביי אַ זעץ געטהאָן איינעם פון זיינע וועכטער אין נאָז.

דער קאָלאָנעל האָט אַ געשריי געטהאָן:

— איהר זייט מיר פעראַנטוואָרטליך פאַר דער זיכערהייט פון דעם געפאַנגענעם!

צום סוף איז מען צוגעקומען צום ראַטהויז. מען האָט געעפענט האָס געפענגנים, אַראָבגענומען פון וואָלטער שנאַפּף זיינע קייטען און איהם אַהין אַריינגעזעצט.

צוויי הונדערט בעוואַפענטע סאָלדאַטען האָבען בעוואַכט די געביידע.

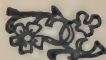
און הגם דעם פּריים איז געווען גאַנץ שלעכט צו מוט, דאָך האָט ער גענומען שפּרינגען און טאַנצען, ווי משוגע פאַר פרייד, האָט געמאַכט מיט די הענד, מיט די פיס, געדעוועט, געברומט הויך אויפ׳ן קול, ביז ער איז פערמאַטערט געוואָרען און זיך אַראָבגעלאָזען אויף דער ערד נעבען דער וואַנד פון זיין געפענגנים.

זיי האָבען איהם געפאַנגען! ער איז געראַטעוועט! געראַטעוועט!

* * *

אָט אַזוי איז דער שלאָס שאַמפּיגנעט צוריקגענומען געוואָרען פון׳ם שונא, וועלכער האָט עס געהאַט בלויז זעקס שעה אין זיין בעזיץ.

קאָלאָנעל ראַדיער, אַ טוּך הענדלער, וועלכער האָט אַן דער שפּיצע פון דער נאַציאָנאַל־גוואַרדיע פון לאַ־ראָש־אַיזעל דעם דאָזיגען זיעג געוואונען, האָט דערפאַר געקרינגען אַן אָרדען.

דער אָרדען

ס זיינען דאָ מענשען, וואָס ווערען געבאָרען מיט בע־שטימטע אינסטינקטען, מיט אַ געוויסען בערוף אָדער גאָר מיט אַ שטאַרקען אינטערעס צו עפּעס אַ געוויסע זאַך, וועלכעס בעמערקט זיך אין זיי אַזוי שנעל, ווי זיי לערנען זיך אוים דענקען און רעדען.

הערר סאַקראַמען האָט פון זיין פריהערסטער קינדהייט אָן געהאַט נור איין פערלאַנג, איין וואונש, צו קריגען אַן אָרדען. בעת אַנדערע קינדער האָבען זיך אין סאָל־דאַטען געשפּיעלט און מיליטערישע היטעלאַך אויפ'ן קאָפּ געטראָ־גען, האָט ער אָנגעטהאָן אַ צינענעם צלם'ל פון דעם עהרען־לעגיאָן און, גריסענדיג זיין מוטער אין גאַס, האָט ער מיט שטאָלץ אויסגע־שטעלט זיין אויסגעפּוטשעטע ברוסט, אויף וועלכער עס האָט גע־בליסטשעט דאָס רויטע באַנד מיט דעם צינענעם אָרדען.

נאָך אַ צרה'דיגען שטודיאום איז ער דורכגעפאַלען אויפ'ן עקזאַמען. ניט וויסענדיג וואָס מען הייבט אָן ווייטער צו טהאָן, האָט ער חתונה געהאַט מיט אַ שעהן מיידעל, ווייל געלד האָט ער געהאַט גענוג.

זיי האָבען געלעבט אין פּאַריז, ווי עס לעבען געוועהנליך רייכע בורזשוא'ס, האָבען זיך געהאַט זייער אייגענעם קרייז פון בעקאַנ־טע, אָן איינפאַכען בירגער־קרייז, ווייל צו דער הויכער געזעלשאַפט האָבען זיי ניט געקענט צוקומען. זיי זיינען געוועזען בעזונדערס שטאָלץ אויף דער בעקאַנטשאַפט מיט איינעם אַ דעפּוטאַט, וועלכער איז שיער־שיער ניט געוואָרען אַ מיניסטער, און נאָך צוויי אַנדערע העכערע בעאַמטע.

אָבער דער געדאַנק, מיט וועלכען הערר סאַקראַמען איז אויף

דער וועלט געקומען, האָט איהם שוין מעהר קיינמאָל ניט אָבגע־לאָזט, און ער האָט שרעקליך געליטען דערפ׳ון, וואָס ער האָט ניט קיין רעכט צו טראָגען אין זיין לאַץ דאָס געווינשטע רויטע באַנד.

די מענשען מיט אָרדענס, וועלכע ער האָט אויף דעם בולוואר געטראָפען, האָבען איהם פשוט ביים הארצען געריסען. ער האָט זיי נאָכגעקוקט קרום, מיט פערצוויפעלטער אייפערזוכט. מאנכעס מאָל, אין די לאנגע נאָכמיטאג שטונדען, ווען ער האָט גאָר נישט געהאט וואָס צו טהאָן, האָט ער זיך גענומען זיי צעהלען. ער האָט געזאָגט צו זיך אליין:

— לאָמיר זעהן, וויפיעל זייערע וועל איך היינט אָנטרעפען פון דער מאדעלענע ביז צו דער גאָס דרואָ.

און ער האָט גענומען לאנגזאם שפרייזען און מיט א שארפען בליק אויף די לאצען פון די פערבייגעהער געקוקט, מיט א בליק, וועלכער איז נאָך פון ווייטען געוואוינט געווען צו ענטדעקען דעם קליינעם רויטען פונקט. צום שלום פון זיין שפאציער האָט ער זיך אימער געוואונדערט איבער די גרויסע צאָהל:

— אכט אָפיציערען און זיעבענצעהן ריטער מיט אָרדענס! אזוי פיעל! עס איז דאָך לעכערליך זיך אזוי ארומצואווארפען מיט׳ן אָרדען; איך וויל אקאָרשט זעהן וויפיעל וועל איך זיי אָנטרעפען אויף צוריקוועגס!

און ער איז לאנגזאם געגאנגען צוריק דעם אייגענעם וועג, און איז געוואָרען שטארק נערוועז, ווען דער געדיכטער עולם האָט איהם אין זיינע בעאָבאכטונגען געשטערט אָדער גאָר געמאכט איי־נעם איבערצוהיפען.

ער האָט געוואוסט די קווארטאלען, וואו מען טרעפט זיי אם מייסטען. דער פאלע־ראָיאל איז געווען פול מיט זיי. און אויף דער עוועניו דע־לא אָפערא זיינען זיי געווען א סך וועניגער, ווי אויף דער פריעדענס־גאס. דערביי איז די רעכטע זייט פון בול־וואר מעהר בעזוכט געוואָרען, ווי די לינקע.

זיי, די אָרדען־טרעגער, האָבען זאָגאר געהאט זייערע געוויסע קאפעעס, זייערע געוויסע טהעאטערס, וועלכע זיי האָבען ליעב גע־

האט צו בעזוכען. יעדען מאָל, ווען הערר סאקראמען האָט געזעהן עטליכע אַלטע העררן מיט גרויע האָר שטעהענדיג אין מיטען טראָטואַר און פערשטעלענדיג דעם דורכגאנג, האָט ער גלייך גע־זאָגט צו זיך אליין: „דאָס זיינען אָפיציערען פון עהרען־לעגיאָן“. און איהם האָט זיך שטארק געוואָלט מיט זיי בעגריסען זיך.

די „אָפיציערען“ — דאָס האָט ער שוין לאנג בעמערקט — האָבען גאָר א בעזונדערע האלטונג ווי די איינפאכע „ריטער“. אפילו דעם קאָפּ האלטען זיי אנדערש. מען פיהלט גלייך, אז זיי האָבען מעהר מאכט, מעהר איינפלוס און מעהר כבוד.

פון צייט־צו־צייט האָט איהם אָנגעכאפּט א כעס, א כעס אויף אַלעם און אַלעמען, ווער עס האָט נור אַן אָרדען געטראָגען. און ער האָט צו די דאָזיגע מענשען געפיהלט א האס פון א סאָציאַליסט.

ווען ער איז דאַן אהיים געקומען אַן אויפגערעגטער פון דעם אָנבליק פון אזוי פיעל אָרדענס, ווי א הונגעריגער ביי דעם אָנבליק פון בעקערייען, האָט ער אויסגערופען אין דער הויך:

— ווען וועלען מיר שוין אמאָל פּטור ווערען פון אזא מיאוס'ער רעגיערונג?

און ערשטוינט פלעגט די פרוי פרעגען:

— וואָס איז מיט דיר היינט?

און ער פלעגט ענטפערען:

— איך האָב... איך האָב... איך בין אויסער זיך פון די אַלע אונגערעכטיגקייטען, וואָס איך זעה אומעדום. אַך, די קאָמונים־טען זיינען געווען גאַנץ גערעכט!

אָבער נאָך מיטאג איז ער ווידער אוועק, אום צו בעטראַכטען די געשעפטען, וואו עס זיינען געווען ארויסגעשטעלט אָרדענס. ער האָט אויפמערקזאם ארומגעקוקט אַלע מעדאַלען, אַלע אָרדענס פון פערשיעדענע פארבען און פאָרמען. אם ליעבסטען וואָלט ער זיי וועלען האָבען אַלע, אַלע. און דאַן וואָלט ער וועלען זיין אויף א גרויסער עפענטליכער צערעמאָניע אין א ריעזיג־גרויסען זאאל פול מיט מענשען. און ער זאָל דער ערשטער פיהרען דעם צוג, א

שטאָלצער, פון ווירדע, מיט א בליסטשענדער ברוסט, אין גאַנצען בערעקט מיט אָרדענס, מיט דער הוט אונטער'ן פּאַכווע, שטראַה־לענדיג, ווי א שטערן, צווישען דעם פערוואונדערטען און שטיל פליסטערענדען עולם.

אָבער אך! ער האָט ניט געהאַט קיין רעכט אויף קיין שום אָרדען.

ער האָט געזאָגט צו זיך אליין:

— דעם אָרדען פון עהרען־לעגיאָן איז טאקע ניט לייכט צו קריגען פאַר א מענשען, וואָס פערנעהמט ניט קיין עפענטליכע שטע־לונג. טאָמער וואָלט איך גאַר געפּרובט זיך אריינשטופּען אין דער אקאַדעמיע און ווערען דאָרט א מיטגליעד?

האָט ער אָבער ניט געוואוסט, ווי אזוי מען הייבט עס אָן צו טהאָן. ער האָט וועגען דעם איבערגערעדט מיט זיין פרוי, וועל־כע איז שטאַרק פערוואונדערט געוואָרען.

— אריינטרעטען אין דער אקאַדעמיע? דו? אָבער מיט וואָס האָסטו עס פערדיענט?

ער איז געוואָרען א צוקאָכטער:

— אָבער פערשטעה דאָך, וואָס מען רעדט צו דיר. איך בין זיך דאָך מיט דיר מישב, וואָס איך זאָל אזוינס טהאָן, אום עס צו עררייכען! צייטענווייז ביסטו שרעקליך נאַריש!

זי האָט געשמייכעלט:

— דו ביזט גאַנץ גערעכט. אָבער וואָס ווייס איך וואָס מען קאָן טהאָן?

איהם איז איינגעפאַלען:

— ווען דו זאָלסט זיך דורכרעדען מיט דעם דעפּוטאַט ראָ־זעל'ן! ער וואָלט מיר געקאָנט געבען אן אויסגעצייכענטען ראטה. איך אליין... ווייסטו... פערשטעהסט דאָך... עס פּאַסט עפּעס ניט צו רעדען מיט איהם דירעקט וועגען דעם. די זאַך איז א קיצעל־דיגע, א שווערע. אָבער פאַר דיר איז דאָס גאַנץ נאַטירליך.

פרוי סאַקראַמען האָט געטהאָן, ווי ער האָט פערלאַנגט. הערר ראָזעלין האָט פערשפּראָכען זיך דורכצוריידען וועגען דעם מיט דעם

מיניסטער. דאַן האָט סאַקראַמען איהם גענומען דרעסען און, צום סוף, האָט דער רעפּוטאַט איהם געענטפערט, אַז ער זאָל אָנגעבען אַ ביטשריפט און אויסרעכנען אַלע זיינע פערדיענסטען.

אַלע זיינע פערדינסטען? אָט דאָ ליענט דאָך טאקע דער הונד בעגראָבען. ער האָט דאָך אַפילו זיין שטודיאום ניט געענדיגט און קיין דיפּלאָם ניט געקראָגען.

דאָך האָט ער זיך גענומען צו דער ארבייט און אָנגעהויבען שרייבען אַ בראָשורע איבער דער טהעמאַ: „דאָס רעכט פון פאָלק אויף בילדונג". אָבער אוים מאַנגעל אין געדאַנקען האָט ער עס ניט געקענט ענדיגען.

ער האָט גענומען זוכען לייכטערע סיוזשעטען, האָט זיך גע־כאַפּט פאַר פערשיעדענע טעמאַס. צוערשט: „קינדער־ערציהונג דורך דאָס אויג". דאָרט האָט ער פאָרגעשלאָגען, אַז אין די אָרימע קוואַרטאַלען זאָלען געעפענט ווערען פרייע טהעאַטערס פאַר קינדער. אהין זאָלען די עלטערען פיהרען די קינדער פון זייער פריהעסטער יוגענד אָן און דאָרט זאָל מען זיי מיט דער הילף פון בילדער גע־בען אַ בעגריף פון דער גאַנצער וויסענשאַפט. דאָס זאָלען זיין אמרטע קורסען. דאָס אויג וועט דאַן אונטערשטיצען דעם מוח און די בילדער וואָלטען זיך איינגעפרעסט אין דעם געדעכניש, אַזוי דאָס די וויסענשאַפט וואָלט אָנגענומען אַ לעבעדיגע געשטאַלט.

וואָס קאָן זיין איינפאַכער, ווי אויף אַזאַ אופן צו לערנען אַל־געמיינע געשיכטע, געאָגראַפיע, באָטאַניקע, זאָאָלאָגיע, אַנאַטאָמיע און אַזוי ווייטער.

די דאָזיגע שריפט האָט ער געלאָזען דרוקען און געשיקט דער־פון איין עקזעמפּלאַר צו יעדען דעפּוטאַט, צעהן צו יעדען מיניס־טער, פופציג צום פּרעזידענט פון דער רעפּובליק, דאַן צעהן צו יעדער פּאַריזער צייטונג און צו פינף צו די פּראָווינץ־בלעטער.

דאַן האָט ער זיך גענומען צו דער פראַגע וועגען גאַסען־ביבלי־אָטהעקען. ער האָט פערלאַנגט, אַז די רעגיערונג זאָל ארומפיהרען איבער די גאַסען ביכער אין קליינע וועגעלאַך, ווי די אַפּעלסין־הענדלער פיהרען ארום זייערע אַפּעלסינען. יעדער איינוואָהנער

זאָל קאָנען אנטלייהען צעהן ביכער א מאָנאט פאַר פינף סענטים.

— דאָס פאָלק — האָט געזאָגט הערר סאַקראַמען — זאָרגט זיך נור פאַר זיינע פערגעניגענס. אויב עס יאָגט זיך אליין ניט נאָך בילדונג, דאַן מוז זיך די בילדונג יאָגען נאָך איהם און אזוי ווייטער.

קיינער האָט זיך אויף זיינע שריפטען ניט ארומגעקוקט. דאָך האָט ער אריינגעשיקט א ביט־שריפט. ער האָט בעקומען אן ענטפער, אז מען פאַרשט אוים זיינע ווערק און דאַן וועט מען זיין בעגנעהר נעהמען אין אנבעטראַכט.

ער איז געווען גליקליך, איבערצייגט אין זיין ערפאָלג און האָט גענומען וואַרטען. ער האָט אָבער מעהר וועגען דעם נישט געהערט!

דאַן האָט ער זיך ענטשלאָסען פערזענליך עפּעס אין דער זאַך צו טהאָן. ער האָט געבעטען אן אודיענץ ביים מיניסטער פון פאָלקס־בילדונג און איז עמפּפאַנגען געוואָרען פון א בלוט־יונגען סעקרעטאַר, וועלכער האָט טראַצדעם געהאַט אין זיך א געוויסע ערנסטקייט, זאָגאַר א וויכטיגקייט און האָט אויף א ברעטעל מיט ווייסע קנעפּ, ווי אויף א קלאַוויר, געשפּיעלט, ארויסרופענדיג דיענער, לאַקעיען און קלענערע בעאַמטע. דער דאָזיגער סעקרעטאַר האָט דעם בעזוכער פערזיכערט, אז זיין זאַך ליעגט אין גוטע הענד, אז ער איז אויפ׳ן ריכטיגען וועג און האָט איהם געראַטהען פאָרצוזעצען זיינע וויכטיגע ארבייטען.

און הערר סאַקראַמען האָט זיך איבעראַנייס גענומען צו דער ארבייט.

ווי עס האָט אויסגעזעהן, איז דער דעפּוטאַט ראָזעלין איצט געווען שטאַרק פּעראינטערעסירט אין זיין ערפאָלג. ער האָט איהם זאָגאַר געגעבען עטליכע פּראַקטישע און אויסגעצייכענטע עצות. אייגענטליך האָט ער אליין אויף געטראָגען אן אָרדען, הגם קיינער האָט ניט געוואוסט פאַר וועלכע פערדיענסטען ער האָט די דאָזיגע אויסצייכנונג געקראָגען.

ער האָט געוויזען הערר סאַקראַמען, ווי זיך צו נעהמען פאַר

נייע אויספאָרשונגען, האָט איהם אריינגעפיהרט אין וויסענשאפט־ליכע געזעלשאפטען, וועלכע האָבען זיך הויפטזעכליך פערנומען מיט דונקעלע וויסענשאפטליכע פראַגען, אין דער האָפנונג צו עררייכען כבוד און גדולה. ער האָט איהם זאָגאר פאָרגעשטעלט אין מיניסטעריאום.

איין מאָל נאָך פריהשטיק — זייט איניגע מאָנאטען איז דער דעפוטאַט זעהר אָפט געקומען צו זיין פריינד — זאָגט ער צו איהם גאַנץ שטיל און דריקט איהם דערביי די האַנד:

— איך האָב פאַר אייך אויסגעווירקט א גרויסע זאַך. דער קאָמיטעט פון היסטאָרישע פאָרשונגען וועט אייך אנפערטרויען א בעזונדערען אויפטראג. עס האַנדעלט זיך וועגען א גאַנצע רייהע נאָכפאָרשונגען אין פערשיעדענע ביבליאָטהעקען אין גאַנץ פראַנקרייך.

פאַר אויפרעגונג האָט סאַקראַמען שוין מעהר ניט געקענט ניט עסען און ניט טרינקען. אין אכט טאָג ארום איז ער אוועק גע־פאָהרען.

ער איז געפאָהרען פון שטאָדט צו שטאָדט, האָט זיך פערטיעפט אין די קאַטאַלאָגען, געגראָבען זיך אין די פערשטויבטע, אַלטע בי־כער אויף די בוידימער, וועקענדיג דעם כעס פון די ביבליאָטהע־קארען.

איין טאָג, זייענדיג אין רואן, האָט זיך איהם פּלוצים פער־וואָלט בעזוכען זיין פרוי, וועלכע ער האָט שוין א גאַנצע וואָך ניט געזעהן. ער האָט גענומען דעם ניין אוהר צוג, וועלכער קומט אָן אין פאַריז נאָך האַלבע נאַכט.

ער האָט געהאַט ביי זיך א שליסעל. גאַנץ שטיל, אָהן גערויש האָט ער געעפענט די טהיר, גליקליך פון דעם געדאַנק, זיין פרוי אזא איבערראַשונג צו מאַכען. אָבער די נארישע פרוי האָט זיך אין שלאָף־צימער איינגעשלאָסען. דאַן האָט ער א רוף געטהאָן:

— זשאַננא! דאָס בין איך!

זי האָט זיך געמוזט שטאַרק דערשרעקען, ווייל ער האָט גע־הערט, ווי זי איז אויפגעשפרונגען פון בעט און גענומען רעדען מיט

זיך אליין, ווי פון שלאָף. דאַן איז זי אריינגעלאָפען אין איהר טואלעט־צימער, האָט איהם געעפענט און ווידער פערמאכט, איז עטליכע מאָל אין גרויס איילעניש געלאָפען א באָרפוסע הין און צוריק איבער׳ן צימער אזוי האסטיג, דאָס די פּאָדלאָגע האָט גע־ציטערט און די שויבען האָבען זיך געטרייסעלט. צום סוף האָט זי געפרעגט:

— ביסט דו עס, אלעקסאנדער?

ער האָט געענטפערט:

— יא, איך! איך! אָבער עפען שוין אמאָל אויף!

די טהיר האָט זיך געעפענט און זיין פרוי האָט זיך א וואָרף געטהאָן אין זיינע ארעמס, שטאמלענדיג:

— אך, ווי איך האָב זיך דערשראָקען! אזא איבערראשונג! אזא אונערוואַרטעטער סורפּריז!

דאַן האָט ער זיך גענומען אויסטהאָן, פּעדאנטיש, געלאסען, ווי אלעס וואָס ער האָט געטהאָן. דערנאָך האָט ער גענומען פון שטוהל דעם אויבער־ראָק, אום איהם, ווי געוועהנליך, אויפצוהענגען אין קאָרידאָר. אָבער פּלוצים איז ער געבליבען שטעהן, ערשטוינט. אין לאַץ האָט געשטעקט א רויטעס באנד.

ער האָט ארויסגעמורמעלט:

— דער... דער... אויבער־ראָק... האָט... אַן אָרדען!

דאַן איז זיין ווייב צו איהם צוגעשפּרונגען און גענומען רייסען דעם ראָק פון זיינע הענד:

— ניין... דו האָסט א טעות... גיב עס אהער...

אָבער ער האָט איהם געהאלטען פעסט פאַר אַן ארבעל, האָט ניט געוואָלט איינלאָזען אין געהאלטען אין איין חזר׳ן, ווי א פּער־ריקטער:

— וואָס? ווארום? ערקלעהר מיר דאָך?... צו וועמען גע־הערט דער ראָק? מיינער איז עס דאָך נישט, ווייל אויף איהם שטעקט דאָס באנד פון עהרען־לעגיאָן?

זי האָט זיך מיט אלע קרעפטען געמאַטערט ארויסצורייסען ביי איהם דעם ראָק און א צורודערטע געשטאמעלט:

— אָבער הער דאָך... הער דאָך... גיעב מיר עס אהער... איך קען עס דיר נישט זאָגען... עס איז א געהיימנים... אָבער הער אוים...

אָבער ער האָט זיך געבייזערט און איז בלאַס געוואָרען:

— איך וויל וויסען, ווי אזוי דער דאָזינער איבער־ראָק קומט אהער? מיינער איז עס נישט!

דאַן האָט זי א געשריי געטהאָן איהם גלייך אין פּנים אריין:

— הער אוים! אָבער זיי גאַנץ רוהיג, שווער מיר.. הערסט...

נו, יאָ!... דו האָסט געקראָגען אַן אָרדען!...

ער איז געוועזן אזוי איבערראַשט און בעוועגט, דאָס ער האָט דעם ראָק איינגעלאָזט און איז געפאַלען אויף א שטוהל:

— איך האָב... זאָגסטו... איך האָב... אַן... אָרדען...

— יאָ... אָבער דאָס איז א געהיימנים... א סוד..

זי האָט פערשלאָסען דעם ראָק אין שאַפע, זיך אומגעקעהרט צום מאַן א בלייכע, ציטערענדיג מיט'ן גאַנצען קערפּער, און האָט ערקלעהרט:

— יאָ... עס איז א נייער ראָק, וועלכען איך האָב פאַר דיר געלאָזט מאַכען. אָפיציעל וועט עס ארויסקומען ערשט אין א מאָנאַט אָדער אין זעקס וואָכען ארום. דו מוזט פריהער ענדיגען דעם אויפטראַג, וואָס מען האָט דיר אנפערטרויט. דו האָסט עס געזאָלט ערפאַהרען ערשט נאָכדעם, ווי דו וועסט צוריק אהיים קומען. הערר ראָזעלין האָט עס פאַר דיר אויסגעווירקט.

נאָהענט צום חלש'ן, האָט סאקראַמענט געשטאַמעלט:

— ראָזעלין... אַן אָרדען... ער האָט מיר דעם אָרדען פערשאַפט... ער... מיר... אך!..

און ער האָט געמוזט אויסטרינקען א גלאָז קאַלטע וואַסער.

א קליין, ווייס פּאַפּירעל, וועלכעס איז ארויסגעפאַלען פון א קעשענע פון ראָק, איז געלעגען אויף דר'ערד. סאקראַמען האָט עס אויפגעהויבען. דאָס איז געוועזן א וויזיט־קאַרטעל. ער האָט איי־בערגעלעזען: „ראָזעלין־דעפּוטאַט".

— זעהסטו! — האָט געזאָגט די פרוי.

דאַן האָט ער זיך צו־וויינט פאַר גרויס פרייד.

אין אכט טאָג אַרום איז אין דער אָפיציעלער צייטונג ערשיע־נען אַ בעריכט, אַז הערר סאַקראַמען איז אויפגענומען געוואָרען אַלס ריטער פון דער עהרען־לעגיאָן... פאַר אויסערגעוועהנליכע פער־דיענסטען...

מאיראָן

ען מען האָט גערעדט פון פראנציני, האָט מאָסיע מאָ־לאָרעי, וועלכער איז אמאָל געווען א שטאאטס אנ־וואלט, געזאָגט:

— מיר איז אמאָל אויסגעקומען צו אונטער־זוכען א מאָדנע געשיכטע, מאָדנע צוליעב איינינגע איינצעלהייטען. איהר וועט גלייך זעהן.

איך בין צו יענער צייט געווען קייזערליכער שטאאטס־אנוואלט אין דער פראָווינץ, און א דאנק מיין פאָטער, וועלכער איז געווען פרעזידענט פון דעם העכסטען געריכט אין פאריז, זעהר אין א גוטער פּאָזיציאָן. איך האָב דאן געהאט צו אונטערזוכען די זאך, וועלכע איז בעקאנט געוואָרען אונטער'ן נאָמען: "דעם לעהרער מאָיראָנ'ס צופאל".

מאָיראָן איז געווען א לעהרער אין נאָרד פראנקרייך און האָט אין דער גאנצער געגענד געהאט אן אויסגעצייכענטען נאָמען. ער איז געווען א קלוגער, בארעכענטער, זעהר פרומער, און אביסעלע א צו שטילער מאן. אין דער געמיינדע, וואו ער איז אלס לעהרער אָנגעשטעלט געווען האָט ער אין קורצען חתונה געהאט. זיינע דריי קינדער זיינען צושטאָרבען אין א גאנץ קורצער צייט, איינער נאָך דעם אנדערען, פון שווינדזוכט. פון דאן אָן האָט ער, ווי עס האָט געשיינט, אריבערגעטראָגען אלע זיינע צערטליכקייטען אויף די קינדער, וועלכע זיינען איהם אנפערטרויט געוואָרען. ער האָט גע־קויפט פאר זיין אייגען געלד שפּיעלצייג פאר זיינע בעסטע און ליעבסטע שילער, האָט זיי געגעבען אלערליי נאַשערייען צו עסען, זי אָנגעשטאָפּט מיט לעקעכלעך, מיט צוקערקעס, מיט קיכעלאך. אלע האָבען איהם ליעב געהאט און געלויבט דעם בראַווען מאן.

פאַר זיין נוט הארץ. אָבער דאָ, פּלוצים, זיינען פינף פון זיינע שי־לער געשטאָרבען אויף אַ גאַנץ מערקווירדיגען אופן. מען האָט גע־דענקט, אַז דאָס איז אפשר אַן עפּידעמיע, וואָס איז ארויסגערופען געוואָרען פון די שלעכטע, פּערדאָרבענע וואסער. מען האָט גע־זוכט די אורזאכע פון זייער טויט און גאָרנישט געקענט געפינען, ווייל די סימפּטאָמען זיינען געוועזן אויסערגעוועהנליך מערקווירדיגע. אויף די קינדער איז פּלוצים אָנגעפאַלען אַ גרויסע שלעפערינקייט, זיי האָבען אויפגעהערט צו עסען, זיך בעקלאָגט אויף בויך וועהטאָג, זיך ארומגעשלעפּט נאָך אַ קליין שטיקעל צייט, און דאַן געשטאָרבען אונטער מורא׳דיגע יסורים.

דעם לעצטען טויטען קינד האָט מען געפּאַלמעסט. מען האָט אוועקגעשיקט זיינע איינגעווייַדען קיין פּאריז. זיי זיינען אונ־טערזוכט געוואָרען, אָבער קיין גיפט האָט מען אין זיי ניט געפינען.

אין פערלויף פון אַ יאָהר האָט גאָרנישט פּאסירט. דאַן זיי־נען ווידער צוויי אינגלאַך געשטאָרבען אין צייט פון פיער טעג. דאָס זיינען געוועזן די בעסטע שילער פון קלאַס, די ליעבלינגען פון׳ם לעהרער. מען האָט ווידער אמאָל געפּאַלמעסט די טויטע און ביי אַ גענויער אונטערזוכונג האָט מען אין די אָרגאַנען פוןביידע קינדער געפונען קליינע סקאבקעס פון צושטויסענעם גלאָז. דערפון האָט מען געצויגען אַ שלוס, אַז ביידע אינגלאַך האָבען פאַרשטיעפּ־טערהייד געגעסען עפּעס אַן אונריינע שפּייז, וואו עס האָבען זיך געפונען די דאָזיגע סקאבקעס. מען וואָלט זיך דערמיט בערוהיגט, ווען ניט מאַיראַן׳ס דיענסטמיידעל, וועלכע איז אין אַ קורצער צייט נאָכדעם פּלוצלינג קראַנק געוואָרען. מען האָט גערופען אַ דאָקטאָר און ער האָט ביי איהר געפונען דיזעלבע סימפּטאָמען, ווי ביי די קינדער, וואָס זיינען ערשט ניט לאַנג געשטאָרבען. ער האָט זי אויסגעפרעגט, און זי האָט זיך מודה געווען, אַז זי האָט גע׳גנב׳עט צוקערקעס, וואָס דער לעהרער האָט געקויפט פאַר זיינע שילער.

אויף אַ בעפעהל פון דעם שטאַאט־אַנוואַלט איז די שולע גענוי דורכגעזוכט געוואָרען און מען האָט געפונען אַ גרויסע שאַפע פול מיט שפּיעלצייג און נאַשערייען פאַר די קינדער. כמעט אַלע, אַלע

עסענוואַרג זיינען געווען דורכגעקנאַטען מיט קליינע סקאַבקעס גלאָז אָדער מיט שטיקלאַך צובראָכענע נעה־נאָדלען.

מאָיראָן איז גלייך אַרעסטירט געוואָרען. ער האָט געשיינט צו זיין אַזוי אויפגעבראַכט, אַזוי אויסער זיך פון דעם פערדאַכט, אז מען האָט איהם גלייך ווידער פריי געלאָזען. אָבער די בעווייזע פון זיין שולד האָבען זיך געמעהרט פון טאָג צו טאָג און האָבען צו נישט געמאַכט מיין ערשטע איבערצייגונג פון זיין אונשולד, וועלכע האָט זיך געשטיצט אויף זיין גוטען נאָמען, זיין עהרליכען לעבען, אויף דער אונוואהרשיינליכקייט פון אַזאַ טהאַט און אויף דעם, אַז עס זיינען נישטאָ קיין שום אורזאַכע, וועלכע זאָלען דעם מאַן ברענגען צו אַזאַ פערברעכען.

פאַרוואָס זאָל דער דאָזיגער גוטער, איינפאַכער, פרומער מענש האָבען אומגעבראַכט קינדער און גראַד די קינדער, וועלכע ער האָט געשיינט אַם מיינסטען ליעב צו האָבען, וועלכע ער האָט פּאַרגע־צויגען, וועלכע ער האָט מיט נאַשערייען אָנגעשטאָפּט און אַ העלפט פון זיין געהאַלט אויסגעגעבען, אום פאַר זיי שפּיעלצייג און צוקערקעס צו קויפען?

דאָס האָט זיך אַנדערש ניט געקענט ערקלעהרען, סיידען מיט משוגעת. אָבער מאָיראָן האָט געמאַכט אַזאַ קלוגען, אַזאַ רוהיגען, אַזאַ קלאָהרען איינדרוק, אַז עס איז אונמעגליך געווען איהם צו בעשולדיגען אין משוגעת.

און דאָך זיינען די בעווייזע געוואַקסען. די אַלע צוקערקעס, קיכעלאַך און די איבעריגע נאַשערייען אין די קראָמען, וואו דער לעהרער האָט זיינע זאַכען איינגעקויפט, זיינען גענוי אונטערזוכט געוואָרען, אָבער מען האָט אין זיי גאָרנישט געפונען, קיין שפּור פון דעם, וואָס האָט די אונגליקליכע קינדער דעם טויט געבראַכט.

נאָך דער דאָזיגער אונטערזוכונג האָט דער לעהרער ערקלעהרט, אַז אַן אונבעקאַנטער שונא האָט געמוזט עפענען זיין שאַפע מיט אַ נאַכט שליסעל, און דאָרט אריינגעלעגט אין די נאַשערייען דאָס גלאָז און די נאָדלען. און ער האָט אויסגעטראַכט אַ גאַנצע געשיכ־טע פון אַ קינד, פון וועמעס טויט עס איז אָבגעהאַנגען אַ ירושה. ער האָט ערקלעהרט, אז דער פויער, וועלכער האָט די ירושה גע־

קראגען, האט מסתמא בעגאנגען די דאזיגע טהאט און דער פער־
דאכט דערפון ווערט איצט אומזיסט אויף איהם ארויפגעווארפען.
עס פערשטעהט זיך, האט ער געזאגט, אז די בעסטיע אין מענשען־
געשטאלט האט זיך ווייניג וואס אבגעגעסען דאס הארץ, וואס נאך
אנדערע קינדער זיינען געשטארבען פון דעם גיפט, וואס ער האט
אנגעגרייט פאר דעם איינעם, ווען טויט האט איהם נוצען גע־
בראכט.

דאס איז געווען מעגליך, און דער מאן האט געשיינט צו זיין
אזוי זיכער אין זיין זאך און איז געווען אזוי פערצווייפעלט, אז
מיר וואלטען איהם וואהרשיינליך פרייגעשפראכען, טראץ אלע פער־
דאכטען, וואס זיינען געווען געגען איהם, ווען צוויי שטארקע בע־
ווייזע פון זיין שולד וואלטען פלוצים ניט ארויסגעשוואומען פון
אויבען.

דער ערשטער בעווייז איז געווען א טאבאקערקע פול מיט
צושטויסענעם גלאז, זיין טאבאקערקע, וועלכע מען האט געפונען
אין א בעהאלטענעם שופלאד פון זיין שרייבטיש, וואו ער פלעגט
בעהאלטען זיין געלד.

אויף דיעזען פאקט האט ער ערקלעהרט אויף א גאנץ איינ־
פאכען שטייגער אלס די לעצטע כיטראסט פון דעם אונבעקאנטען
מערדער. אבער דא איז געקומען א קרעמער פון סיינט מארלאף
צום אונטערזוכונגס־ריכטער און האט דערצעהלט, אז א געוויסער
מאן האט ביי איהם פיעל מאל געקויפט נאדלען. ער האט אימער
פערלאנגט די דינסטע נאדלען, וואס מען קען נור קריגען און האט
זיי פאר איהם אין די אויגען צובראכען, אום צו זעהען אויב זיי
וועלען זיך טויגען פאר זיינע צוועקען.

דער קרעמער איז צוזאמענגעפיהרט געווארען מיט א טוץ מענ־
שען, צווישען וועלכע ער האט גלייך דערקענט מאיראנ'ען. און
די אונטערזוכונג האט אויסגעפונען, אז דער לעהרער איז ווירקליך
געווען אין סיינט־מארלאף אין די טעג, וועלכע דער קרעמער האט
אנגעגעבען.

איך וועל אריבערגעהן די מורא'דיגע אויסזאגונגען פון די
קינדער אליין, איבער דאס אויסקלייבען פון די נאשערייען און די

בעמיהונגען פון מאָיראַן, אַז זיי זאָלען זיי אויפעסען אין זיין געי־גענוואַרט און אַז אַלע איבערבלייבעכצען זאָלען זאָרגפעלטיג בע־האַלטען ווערען.

די אויפגערעגטע, עפענטליכע מיינונג האָט פערלאַנגט די שווערסטע שטראָף און די שטימע פון פאָלק האָט זיך אויפגעהויבען מיט אַזעלכע מורא'דיגע סטראַשונקעס, אַז יעדער וואונש מילד צו זיין איז דערשטיקט געוואָרען, און יעדער צווייפעל האָט געמוזט שווייגען.

מאָיראַן איז פעראורטהיילט געוואָרען צום טויט; זיין אַפּעי־לאַציאָן איז פערוואָרפען געוואָרען. איהם איז געבליבען בלויז איינס, צו בעטען גנאַדע. איך האָב געוואוסט דורך מיין פאָטער, אַז דער קייזער וועט איהם ניט בעגנאַדיגען.

און דאָ פּלוצים, ווען איך האָב איין מאָל אַ אין דער פריה געאַרבייט אין מיין ביוראָ, האָט מען מיר געמעלדעט וועגען דעם בעזוך פון דעם געפענגעגנים־פּריסטער.

דאָס איז געווען אַן אַלטער גלח, וועלכער האָט באַזעסען אַ גרויסע מענשען קענטניס און האָט זייט פיעלע יאָהרען געהאַט צו טהאָן מיט פערברעכער. ער איז געווען ווי פערלעגען און נאָכדעם ווי מיר האָבען איינינגע מינוטען גערעדט איבער פערשיעדנע זאַ־כן, האָט ער פּלוצים געזאָגט צו מיר, בעת ער איז אויפגעשטאַנען:

— הערר שטאַאַטס אַנוואַלט, ווען מאָיראַן ווערט געטויטעט, דאַן טויטעט איהר אַן אונשולדיגען.

דאַן איז ער אַוועק אָהן אַ פערנייגונג און האָט מיך איבערגע־לאָזען אונטער דעם טיעפען איינדרוק פון זיינע ווערטער. ער האָט זיי אַרויסגערעדט אַזוי בעוועגט אויף אַזאַ פייערליכען אופן. און כדי צו רעטען אַ מענשליך לעבען האָט ער זיך ניט אָבגעשטעלט פון אַרויסצוגעבען אַ ווידוי־געהיימנים, וועלכעס איז געוועהנליך הייליג ביי דעם פּריסטער.

אין אַ שטונדע אַרום בין איך געפאָהרען אין פּאַריז און מיין פאָטער, ווען מען איך האָב וועגען דעם צו־וויסען געגעבען, האָט גלייך געבעטען פאַר מיר אַ אודיענץ ביים קייזער.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט מען מיך צוגעלאָזען צום הויף. זיין

מאַיעסטעט האָט געאַרבייט אין אַ קליין צימער, ווען מיר זיינען אַהין אַריין. איך האָב ערקלערט די גאַנצע געשיכטע ביז צו דעם בעזוך פון׳ם פּריסטער. און איך האָב גראַד געוואָלט רעדען דערפון, ווען הינטער דעם קייזער׳ס שטוהל האָט זיך אַ טהיר אויפגעעפענט און די קייזערין איז אַריין. זי האָט געדענקט, אַז ער איז אַליין. נאַפּאָלעאָן האָט ביי איהר געפרעגט אַן עצה. אַזוי שנעל ווי זי איז געוואָהר געוואָרען וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך, האָט זי אויס־גערופען:

— דער מאַן מוז בעגנאַדיגט ווערען. ער מוז, ווייל ער איז אונשולדיג.

— פאַרוואָס האָט די פּלוצימדינגע איבערצייגונג פון אַזאַ פרומער פרוי מיט איין מאָל אַריינגעוואָרפען אַ צווייפעל אין מיין נשמה?

ביז דאַן איז מיין הייסעסטער וואונש געווען, אַז מען זאָל זיין שטראָף מילדערען, און איצט האָב איך עפּעס פּלוצים דערפיהלט, ווי איך וואָלט געווען אַ שפּיעלצייג, אַ ליץ אין די הענד פון אַ דורכ־געטריבענעם פערברעכער, וועלכער האָט דעם פּריסטער און די ווידוי אַלס לעצטע רעטונגס מיטעל בענוצט.

איך האָב מיין צווייפעל אַרויסגערעדט פאַר זייערע מאַיעס־טעטען. דער קייזער איז געווען אונענטשלאָסען. זיין נאַטירליכע גוטסקייט פון איין זייט און דער געדאַנק, זיך ניט צו לאָזען בע־טריגען פון אַ פערברעכער האָבען איינגעהאַלטען די וואָגשאָל אין זיינע הענד און ניט געלאָזט איהם קומען צו קיין בעשלוס. אָבער די קייזערין, וועלכע איז געווען איבערצייגט, אַז דורך די ליפּען פון׳ם פּריסטער האָט גערעדט אַ געטליכע שטימע, האָט געזאָגט פון דאָס ניי:

— וואָס מאַכט עס אויס. בעסער אַ שולדיגען בעגנאַדיגען, איידער אַן אונשולדיגען טויטען.

דאָס האָט געווירקט. די טויט שטראָף איז פערביטען גע־וואָרען אויף צוואַנגס־אַרבייט.

דאַן האָב איך אין עטליכע יאָהר שפּעטער זיך דערוואוסט, אַז מאַיראַן, וועמעס אויפפיהרונג אין געפענגענים איז געווען מוסטער־

האפט, האָט ווידער אַמאָל דורך פּראַקטעקציע געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון קייזער, ביי וועמען מען האָט פאַר איהם גנאַדע געבעטען. ער איז דאַן פון דעם דירעקטאָר פון דעם געפענג־נים בענוצט געוואָרען אַלס דיענער.

און דערנאָך האָב איך פון דעם מאַן אַ צייט לאַנג גאָר ניט געהערט. ווען איך האָב פאַר צוויי יאָהרען פאַרבראַכט דעם זומער ביי מיין פעטער דע־לאַריעל, האָט מען מיר איין מאָל אין אָבענד, ווען מיר האָבען זיך געוואָלט זעצען צום טיש, געמעלדעט, אַז אַ יונגער פּריסטער וויל מיך זעהן.

איך האָב געהייסען מען זאָל איהם אריינפיהרען און ער האָט מיך זעהר געבעטען צו געהן צו אַ גוסס׳ען, וועלכער וויל מיך דורכ־אוים זעהן. דאָס האָט מיט מיר אָפט פּאַסירט, בעת איך האָב מיין אַמט אָנגעהאַלטען. און הגם איך האָב צוליעב דער רעפּובליק מיין דיענסט שוין לאַנג אויפגעגעבען, דאָך האָט מען מיך פון צייט צו צייט ביי אַזעלכע געלעגענהייטען נאָך אַלץ גערופען.

איך בין אַוועק מיט׳ן פּריסטער, וועלכער האָט מיך אַוועק־געפיהרט אין אַ קליינע, אָרימע וואָהנונג, הויך אונטער׳ן בוידעם פון אַן ארבייטער הויז.

דאָרט האָב איך אויף אַ שטרויענעם זאַק געפונען אַן אונ־בעקאַנטען, וועלכער האָט געהאַלטען ביים שטאַרבען. ער איז גע־זעסען אויפגעריכט מיט׳ן רוקען אָן וואַנט אָנגעשפּאַרט, אום צו קענעם דעם אָטהעם אָבכאַפּען. עס איז געווען אַ סקעלעט מיט טיעף איינגעפאַלענע, ברענענדיגע אויגען.

אַזוי שנעל ווי ער האָט מיך דערזעהן, האָט ער אויסגעפליס־טערט:

— דערקענט איהר מיך ניט?

— ניין.

— איך בין מאַיראַן.

אַ שוידער איז מיר איבער׳ן לייב אַריבער און איך האָב געפרעגט:

— דער לעהרער?

— יאָ.

— ווי קומט איהר אהער?

— דאָס וועט נעהמען צו לאַנג צו דערצעהלען און איך האָב שוין מעהר קיין צייט ניט. איך בין שוין געווען נאָהענט צום טויט, ווען מען האָט צו מיר געשיקט אָט דעם פּריסטער און אַזוי ווי איך וויים, אַז איהר געפינט זיך דאָ, האָב איך נאָך אייך געשיקט. פאַר אייך וואָלט איך וועלען זיך מתוודה זיין, ווייל איהר האָט מיר אַמאָל דאָס לעבען געראַטעוועט.

ער האָט זיך איינגעקלאַמערט מיט זיינע ציטערענדע הענד אָן דעם שטרוי פון זיין זאַק אונטער דער דעקע און אָנגעהויבען צו רעדען פאַרביסען, בייז איינגעשנ'עקט, הגם מיט א שטיל קול:

— אַלזאָ, הערט. איך מוז אייך זאָגען דעם אמת, וואָרום אימיצען מוז איך עס זאָגען, איידער איך געה פון דער וועלט אוועק.

איך האָב די קינדער געטויטעט, אַלע. איך. אוים ראַכע.

הערט אוים. איך בין געווען אַן עהרליכער מענש; זעהר עהרליך, זעהר בראַוו, מיט א גאַנץ ריינעם האַרצען. איך האָב געבעטען צו מיין גאָט, צו דעם גוטען גאָט, וועלכען מען לערענט אונז ליעב האָבען און ניט צו יענעם פאַלשען גאָט, דעם הענקער, דעם גנב, דעם מערדער, וועלכער הערשט איבער דער וועלט. איך האָב קיינמאָל ניט געטהאָן עטוואָס בייזעס, קיינמאָל קיין שלעכטעס קיינעם ניט געטהאָן. איך בין געווען אַזוי ריין, ווי נור ווייניג ווייניג מענשען קענען זיין.

זוען איך האָב געהייראַט, האָב איך קינדער געהאַט און איך האָב זיי ליעב געהאַט מעהר, ווי וועלכער ניט איז פאָטער אָדער מוטער האָבען זייערע קינדער ליעב געהאַט. איך האָב געלעבט נור פאַר זיי. איך האָב זיי געליעבט משוגע. און זיי זיינען געשטאָר־בען, אַלע דריי. פאַרוואָס? פאַרוואָס? וואָס האָב איך געטהאָן? איך בין געווען פערצווייפעלט, איך בין געווען אויסער זיך און דאַן האָבען זיך מיר מיינע אויגען געעפענט, ווי ווען מען ווערט ערוואַכט, און איך האָב פערשטאַנען, אַז גאָט איז א בייזער, א שלעכטער. פאַרוואָס האָט ער מיינע קינדער געטויטעט? מיר האָבען זיך מיי־נע אויגען געעפענט און איך האָב דערזעהן, אַז ער האָט הנאה פון

טויטען. נור פון דעם האָט ער הנאה, ער עקזיסטירט בלויז אום צו צושטערען.

נאָט איז אַ מערדער. ער ברויכט יעדען טאָג אָפּפער און זוכט זיי אויף פאַר זיין פערגעניגען אויף יעדען מעגליכען אופן. ער האָט אויסגעטראַכט קראַנקהייטען, אונגליקליכע צופאַלען, אום זיך מאַנאַטען לאַנג, יאָהרען לאַנג צו אונטערהאַלטען. און טאָמער איז איהם נאָך אַלץ ניט גענוג און ער לאַנגווייליגט זיך, דאַן שיקט ער עפּידעמיען, פּעסט, כאָלערע, פּאָקען און ווער ווייס וואָס נאָך, אויף דער ערד אַראָב. און דאָס איז איהם נאָך אַלץ ווייניג. דאָס אַלעם זעהט אויס צו עהנליך איינס צו אַנדערען און דאַרום רופט ער פון צייט צו צייט אַרויס אַ מלחמה, אום גלייך אויף איין מאָל צו זעהען הונדערטער טויזענדער סאָלדאַטען אויסגעצויגען אויף דער ערד, אין בלוט און שמוץ, צוטראָטענע, צו'הרג'עטע, מיט אָבגעריסענע הענד און פיס, מיט צושמעטערטע קעפּ, אָבגעשאָסענע פון די קוילען...

דאָס איז נאָך ניט אַלעס. ער האָט געשאַפען מענשען, וועלכע האָבען איינער דעם צווייטען אויפגעפרעסען און דאַן, ווען די מענשען זיינען בעסער געוואָרען ווי ער, האָט ער די חיות געמאַכט, כדי צו זעהן, ווי די מענשען יאָגען זיך נאָך זיי און שלאַכטען זיי אויס, אום זיך מיט זיי צו ערנעהרען. און דאָס איז נאָך אַלץ ניט אַלעס: ער האָט די גאַנץ קליינע בעשעפענישען געשאַפען, וועלכע לעבען בלויז איין טאָג, די פליעגען, וועלכע שטאַרבען אין די מיליאָנען יעדע שעה, די מוראַשקעס, וועלכע מען צוטרעט אויף טויט און אַזוי פיעל אַנדערע, אַז מען קען עס אפילו מיט'ן מוח ניט פאַרנעהמען. און דאָס אַלעס טויטעט איינס דאָס אַנדערע, יאָגט זיך, פערפאָלגט, פערצעהרט, פרעסט זיך אויף און שטאַרבט אָהן אַ סוף. און דער ליעבער גאָט קוקט זיך צו דעם אַלעמען צו און האָט הנאה דערפון, וואָרים ער זעהט אַלעס, די קלענסטע ווי די גרעסטע, די וואָס לעבען אין אַ טראָפּען וואַסער, און די וואָס לעבען אויף די אַנדערע פּלאַנעטען. ער קוקט זיך צו און ער לאַכט.

און ווען מיר איז דאָס אַלעס קלאָהר געוואָרען, מיין הערר,

האָב איך אויך אָנגעהויבען צו טויטען, קינדער צו טויטען. איך האָב זיי ביי איהם צוגענומען, ער האָט זיי ניט געקריגען. ניין, ניט ער, נור איך. איך וואָלט נאָך פיעל מעהר ערמאָרדעט, אָבער איהר האָט מיך אַרעסטירט. נו, איצט איז עס אַרויס.

איך בין שיער ניט געשטאָרבען אונטער דער גיליאָטינע! אַך, ווי ער וואָלט געלאַכט, דער תליון! דאַן האָב איך ביי אַ פּריסטער הילף געבעטען און איך האָב דעם מאַן אָבגענאַרט, איך האָב פאַר איהם ווידוי געזאָגט און איהם גענאַרט, און דאַן בין איך לעבען געבליבען.

איצט איז אויס מיט מיר, איצט וועל איך זיך שוין פון איהם ניט אַרויסדרעהען, אָבער איך האָב פאַר איהם קיין מורא ניט, ניין, איך פעראַכט איהם צו שטאַרק.

* * *

עס איז געווען אַ מורא צו קוקען אויף דעם עלענדען, ווי ער האָט זיך מיט די לעצטע קרעפטען געמאַטערט זיין געשיכטע צו דערצעהלען. אין האַלז האָט ביי איהם געכאָרכעלט, די מאָגערע פּיס אונטער דער שמוציגער, שוואַרצער דעקע האָבען זיך געטרייסעלט ווי פון פראָסט און ער האָט ווייט אויפגעריסען דעם מויל אום צו כאַפּען דעם אָטהעם און אויסברעננגען אַ פליסטערענדען וואָרט.

אַך, וואָס פאַר אַ מורא'דיגער מענש און וואָס פאַר אַ מורא'דיגע ערינערונג!

— איך האָב איהם נעפרעגט:

— האָט איהר מיר נאָך עפּעס צו זאָגען?

— ניין.

— דאַן זייט געזונד!

— אדיע, מיין הערר, מיין סוף קומט, היינט נאָך, אָדער מאָרגען...

איך האָב זיך אַ קעהר געטהון צום פּריסטער, וועלכער איז געשטאַנען בלייך ווי דער טויט און וועמעס שוואַרצע געשטאַלט האָט זיך אָבגעצייכענט אויף דער וואַנט.

— איהר בלייבט דאָ, הערר אַבבע?

— איך בלייב.

דאָ האָט דער נוסס'ער געגומען לאַכען:

— יא, יא, גאָט שיקט זיינע ראַבען אהין, וואו אן עזעל ליעגט.

איך האָב מעהר ניט געקענט אויסהאַלטען, האָב אַ ריס געטהאָן די טהיר און זיך געלאָזט לויפען פון דאָרט.

די האַנד

קרייז מענשען האָט אַרומגערינגעלט דעם אונטער־זוכונגס ריכטער בערמוטיע, וועלכער האָט אַרויס־געזאָגט זיין מיינונג איבער דעם געהיימניספולען פאַל אין סען־קלו. שוין אַ מאָנאַט צייט ווי דער דאָזיגער אונערקלעהרליכער פערברעכער האָט משוגע געמאַכט גאַנץ פּאַריז. קיינער האָט עס זיך ניט געקענט ערקלעהרען.

הערר בערמוטיע איז געשטאַנען מיט'ן רוקען אָנגעשפּאַרט אויפ'ן קאַמין און גערעדט; ער האָט צוזאַמענגענומען די בעווייזע, צו־נישט געמאַכט געוויסע מיינונגען, אָבער אליין האָט ער ניט גע־צויגען קיין שום שליסע.

אַ פּאָאַר פרויען האָבען זיך אויפגעהויבען און צוגעגאַנגען נעהנטער. זיי האָבען זיך איינגעגעסען מיט זייערע אויגען אין די גלאַט גערא־זירטע ליפּען פון'ם בעאַמטען, וועלכער האָט גערעדט פון אַזעלכע שרעקליכע זאַכען. זיי האָבען געציטערט פאַר נייגע־ריגקייט און דער פערלאַנג צו הערען עטוואָס מורא'דיגעס, עטוואָס שרעקליכעס האָט זיי געפּלאַגט און געמאַטערט.

איינע פון זיי, אַ בלייכערע ווי די איבעריגע, האָט זיך בענוצט מיט אַ שטילער מינוט און זיך אָבגערופען:

— דאָס איז אַ שרעקליכע זאַך! עפּעס איבערנאַטירליכעס שטעקט אין דעם. מען וועט קיינמאָל ניט דערגעהן דעם אמת.

דער בעאַמטער האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צו איהר:

— יאַ, מאַדאַם, זעהר מעגליך, אַז מען זאָל עס קיינמאָל ניט דערגעהן. אָבער איבערנאַטירליכעס, ווי איהר זאָגט, איז דערביי גאָר נישטאָ. מיר שטעהען פאַר אַ זעהר קלוג אויסגעטראַכטען און

זעהר געשיקט אויסגעפיהרטען פערברעכען, וועלכער איז איינגעווי־קעלט אין א געהיימניספולען שלייער; און אזוי ווי די נעבען אומ־שטענדען זיינען אונז פרעמד, קענען מיר דעם דאָזיגען שלייער ניט אויפהויבען.

איך האָב אמאָל אליין געהאט אן עהנליכען פאל, אין וועלכען עס איז ווירקליך געוועזען עטוואָס פאנטאסטישעס. אָבער מען האָט די זאך געמוזט אויפגעבען, ווייל עס איז אונמעגליך געוועזען זי צו ערקלעהרען.

איינינע פרויען האָבען געזאָגט מיט א מאָל און אזוי שנעל, אז זייערע שטימען האָבען זיך צונויפגעגאָסען:

— אך, דערצעהלט עס אונז!

הערר בערמוטיע האָט ערנסט א שמייכעל געטהאָן, ווי עס פאַסט זיך פאר אן אונטערזוכונגס ריכטער, און געזאָגט:

— איהר זאָלט נור נישט דענקען, אז איך האָב אפילו איין מינוט געגלויבט, דאָס אין דער זאך ליעגט עטוואָס איבערמענש־ליכעס. איך גלויב נור אין נאטירליכע אורזאכען. אָבער ווען מיר זאָלען די זאכען, וועלכע מיר פארשטעהן ניט, אנשטאָט „איבער־נאטירליכע" אָנרופען „אונערקלעהרליכע" וואָלט געווען א סך בע־סער. יעדענפאלס האָבען מיך ביי דעם פאל, וועלכען איך וועל אייך ערצעהלען, געאינטערעסירט די נעבען אומשטענדען מעהר ווי די זאך אליין. אָט וועגען וואָס עס האָט זיך געהאנדעלט:

איך בין דעמאָלט געוועזען אונטערזוכונגס ריכטער אין איאטשיא, א קליין, ווייס שטעדטעל, וואָס ליגט אויף א ברעג פון א וואונדער־שעהנעם פלוס, ארומגערינגעלט פון אלע זייטען מיט הויכע בערג.

איך האָב דאָרט הויפטזעכליך געהאט צו פערפאָלגען ווענדעטא־פערברעכענס. מאנכע פון די דאָזיגע פערברעכענס זיינען אזוי וואונדערבאר, אזוי טראגיש, אזוי ווילד און ליידענשאפטליך, אז איהר קענט זיך עס קוים פאָרשטעלען.

דאָרט פאסירען די שעהנסטע האנדלונגען, וועלכע די פאנ־טאזיע קען אויסמאָהלען, דאָרט לעבט נאָך דער אלטער האס פון מיט הונדערטער יאָהרען צוריק, וועלכער ווערט צייטענווייז שוואַ־כער, אָבער קיין מאָל ניט אויסגעלאָשען. דאָרט זעהט מען זיך

אָן מיט ביטראַסטען, שלויהייטען, מאָרד טהאטען און מערדערייען, וועלכע האָבען גאָר קיין נאָמען נים.

אין פערלויף פון צוויי יאָהר האָב איך נור געהערט ריידענדיג פון בלוט־ראַכע, פון יענעם מורא'דיגען קאָרסיקאַנישען פאַראור־טייל, וועלכער צווינגט די מענשען זיך נוקם צו זיין פאר א בעליי־דיגונג ניט נור פון דעם בעליידיגער, נור אויך פון זיינע פריינד, פון זיינע קרובים, פון זיינע קינדער און קינדס־קינדער. איך האָב געזעהן, ווי מען שעכט אלטע לייט, קינדער, נאָהענטע קרובים; מיין קאָפּ איז געווען פול מיט אזעלכע געשיכטען.

און דאָ האָב איך זיך איין מאָל אין א שעהנעם טאָג דער־וואוסט, אז עפּעס אן ענגלענדער האָט געדונגען אויף עטליכע יאָהר א קליינע ווילא הינטער'ן פלוס. ער האָט מיטגעבראַכט מיט זיך א פראַנצויזישען דיענער, וועלכען ער האָט גענומען פאַרבייפאָה־רענדיג אין מארסעל.

באלד האָט די גאַנצע שטעדטעל גערעדט פון דעם דאָזיגען מערקווירדיגען מענשען, וועלכער האָט געלעבט איינער אליין אין זיין הויז און איז נור ארויסגעגאַנגען אויף געיעג און צו כאַפּען פיש. ער האָט מיט קיינעם ניט גערעדט, איז קיין מאָל ניט געקומען אין שטאָדט און יעדען פריהמאָרגען האָט ער צוויי, דריי שטונדען פער־בראַכט מיט דעם וואָס ער האָט געשאָסען פון א פּיסטאָליעט אָדער א קאַראַבין.

אלערליי לעגענדען האָבען זיך גענומען בילדען וועגען דעם מאַן. דער עולם האָט זיך געמאַכט סברה'ס, אז ער איז אודאי עפּעס א גרויסער מענש פון די הויכע פּענסטער, וועלכער איז צו־ליעב פּאָליטישע אורזאכען אנטלאָפען פון זיין פאטערלאַנד. דאַן איז ארוים א קלאַנג, אז ער בעהאַלט זיך נאָך דעם ווי ער איז בע־גאַנגען א מורא'דיגען פערברעכען; מען האָט זיך זאָגאַר דערצעהלט שרעקליכע איינצעלהייטען...

אלס אונטערזוכונגס ריכטער האָב איך געוואָלט דערגעהן עפּעס מעהר איינצעלהייטען וועגען דיעזען מאַן, אָבער עס איז געווען אונ־מעגליך. ער האָט זיך גערופען סער דזשאַן ראָוועל.

איך האָב זיך בענונענט דערמיט, וואָס איך האָב איהם שטרענג

בעאָבאַכטעט ; אָבער דעב אמת געזאָגט האָב איך אין איהם ניט געזעהן קיין זאַך, וואָס זאָל אַרויסרופען אַ פערדאַכט.

אָבער די קלאַנגען וועגען איהם האָבען נאָך אַלץ ניט אויפ־געהערט, מיט דער צייט זיינען זיי געוואָרען נאָך גרעסער, נאָך מעהר פארשפרייט ; איך האָב בעשלאָסען פּרובירען אליין צו טרע־פען זיך מיט'ן פרעמדען און איך האָב גענומען עפטער געהן אויף גײיעג אין דער אומגעגענד פון זיין ווילאַ.

איך האָב לאַנג געוואַרט אויף אַ געלעגענהייט, ביז איין מאָל, ווען איך האָב זיך געיאָגט נאָך אַ רעבהון אויף זיין בעזיץ און האָב זי דערשאָסען פאַר דעם ענגלענדער'ס נאָז. מיין הונד האָט זי מיר געבראַכט, איך האָב גענומען דעם טויטען פויגעל, האָב זיך גלייך ענטשולדיגט פאַר סער דזשאָן ראָוועל און איהם אָנגעבאָטען, ער זאָל צונעהמען די רעבהון.

ער איז געווען אַ הויכער מאַן מיט רויטע האָאָר און אַ געלער באָרד, זעהר ברייט און קרעפטיג געבויט, אַ מין סאָרט רוהיגער און העפליכער הערקולעס. ער האָט אין זיך גאָרנישט געהאַט פון דער בעוואוסטער ענגלישער שטייפקייט און האָט מיר ווארעם גע־דאַנקט פאַר מיין אויפמערקזאַמקייט אין פראַנצויזיש, צוגעפּוצט מיט ענגלישע ווערטער.

אין פערלויף פון די נעכסטע פיער וואָכען האָבען מיר מיט איהם גערעדט אַ מאָל פינף־זעקס, און איין מאָל אין אָבענד, ווען איך בין פאַרבייגעגאַנגען זיין טהיר, האָב איך איהם דערזעהען אין גאָרטען. ער איז געזעסען רייטענדיג אויף אַ שטול און גערויכערט אַ ליולקע.

איך האָב איהם בעגריסט און ער האָט מיך איינגעלאָדען אויף אַ גלאָז ביער. עס פארשטעהט זיך, אַז איך האָב זיך ניט געלאָזט לאַנג בעטען. ער האָט מיך צוגענומען מיט דער בעוואוסטער ענג־לישער העפליכקייט, האָט שטאַרק געלויבט פראַנקרייך, קאָרסיקאַ און ערקלעהרט, אַז ער האָט זעהר ליעב דיעזען אינזעל.

דאַן האָב איך מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיגקייט איהם גע־שטעלט עטליכע פראַגען איבער זיין לעבען און זיינע אַנזיכטען.

ער איז פון מיינע פראַגען ניט אָ האָאָר צומישט געוואָרען און

האט גאנץ רוהיג דערצעהלט, אז ער האט פיעל ארומגערייזט, איז געווען אין אינדיען, אפריקא און אמעריקא. לאכענדיג האט ער צוגעלייגט:

— אה, איך האב זיך א סך אנגעזעהן און פיעלע פערשיעדענע צופעלע האבען מיט מיר פאסירט. אה, יעס!

דאן האב איך ווייטער גערעדט פון געיעג און ער האט מיר דערצעהלט אינטערעסאנטע איינצעלהייטען פון געיעג אויף היפאפאטאמען, אויף עלעפאנטען און זאגאר אויף גארילאס.

איך האב בעמערקט:

— אט די דאזיגע אלע חיות זיינען זעהר געפעהרליכע!

ער האט א שמייכעל געטהאן:

— אה נא, דער געפעהרליכסטער איז דער־מענש!

ער האט זיך צולאכט אויף זיין גוטמוטיגען ענגלישען שטייגער און געזאגט:

— איך האב זיך אפט געיאגט נאך מענשען אויך.

דאן האט ער גערעדט פון וואפען און האט מיך איינגעלאדען אין הויז אריין, אום צו זעהען געוועהר פון פערשיעדענע סיסטעמען.

זיין גאסט צימער איז געווען בעשלאגען מיט שווארצען זייד. גרויסע געלע בלומען האבען זיך געשלענגעלט אויף דונקעלען שטאף און געבליסטשעט ווי פייער.

ער האט ערקלעהרט:

— דאס איז יאפאנעזישע שטיקעריי!

אבער אין מיטען פון דער גרעסטער וואנד האט עפעס א מאדנער געגענשטאנד צוגעצויגען צו זיך מיין אויפמערקזאמקייט. אויף א פיערקאנטיגען שטיק רויטען סאמעט האט זיך אנגעזעהן עפעס א מאדנע דונקעלע זאך. איך בין צוגעגאנגען נעהנטער. עס איז געווען א האנד. א מענשליכע האנד. ניט די האנד פון א סקעלעט, א ווייסע, א ריינע, נור א שווארצע, אויסגעטריקענטע האנד מיט געלע נעגעל, מיט נאקעטע מוסקולען און מיט סמנים פון בלוט אויף דעם גלאט איבערגעשניטענעם ביין, עפעס אזוי ווי עס וואלט געווען ארונטערגעהאקט פון פלייצע מיט א האק.

ארום האנד געלענק איז געווען צוגעשמידט א גרויסע אייזער־

נע קייט, וועלכע האט בעפעסטיגט צום וואנד די דאזיגע שמוציגע האנד מיט א רינג שטארק גענוג צו פערהאלטען אן עלעפאנט.

איך האב געפרעגט:

— וואס איז דאס אזוינס?

דער ענגלענדער האט רוהיג געענטפערט:

— דאס איז געווען מיין ערגסטער שונא; ער איז געקומען פון אמעריקא. די האנד איז אבגעהאקט געווארען מיט א שווערד, דאן האט מען פון איהר ארא‌בגעקראצט די הויט און א גאנצע וואך זי געטריקענט אויף דער זון.

איך האב אנגעריהרט דעם מענשליכען גליעד, וועלכער האט אמאל געמוזט געהערען צו א גיגאנט. עס איז געווען מורא׳דיג צו קוקען אויף דער דאזיגער האנד און ניט ווילענדיג איז אין קאפ געקומען א געדאנק פון עפעס א ווילדער, א משונה׳דיגער נקמה.

איך האב געזאגט:

— דיעזער מאן האט געמוזט זיין זעהר שטארק!

דער ענגלענדער האט געענטפערט גאנץ ווייך:

— אה, יעס. אבער איך בין געווען נאך שטארקער. איך האב די האנד צוגעשמיעדט מיט א קייט און איצט מוז זי זיך האלטען.

דערקענענדיג, אז ער מאכט שפאס, האב איך געזאגט:

— אבער איצט איז שוין די קייט ניט נויטיג, איצט וועט שוין די האנד סיי ווי סיי ניט אנטלויפען.

סער דזשאן ראוועל האט געענטפערט ערנסט:

— זי וויל אימער אנטלויפען, די קייט איז זעהר נויטיג.

איך האב שנעל אויף איהם א קוק געטהאן, פרעגענדיג זיך: איז ער א משוגענער אדער מאכט ער אזעלכע מיאוסע וויצען?

אבער זיין פנים איז געבליבען אונבעוועגליך רוהיג, פול מיט גוטמוטיגקייט, ער האט גערעדט פון אנדערע זאכען און איך האב בעוואונדערט זיין געוועהר.

אבער איך האב בעמערקט, אז דריי אנגעלאדענע רעוואלווערען זיינען געלעגען אויף פערשיעדענע טישלאך, עפעס אזוי ווי ער וואלט געווען אין שטענדיגער מורא, אז אט־אט בעפאלט מען איהם.

נאָכדעם האָב איך איהם בעזוכט נאָך אַ פּאָאָר מאָל, דאַן האָב איך אויפגעהערט צו איהם צו געהן, מען האָט זיך צוגעוואָהנט צו זיין אָנוועזענהייט און ער האָט פארלאָרען פאר אונז דעם אינטערעס.

*   *   *

אַ גאַנץ יאָהר איז אַוועק און דאָ איין מאָל אין אַן איין דער פריה, סוף סעפּטעמבער, וועקט מיך מיין דיענער אויף און מעלדעט מיר, אַז סער דזשאַן ראַוועל איז אין דער נאַכט ערמאָרדעט געוואָרען.

אין אַ האַלבע צייט אַרום בין איך מיט דעם פּאָליציי קאָמיסאַר אריין צום ענגלענדער אין הויז. דער דיענער איז געשטאַנען אַ פערצוויפעלטער פאר דער טהיר און געוויינט. אין אָנהויב האָב איך געהאַט אַ פערדאַכט אויף דעם מאַן, אָבער ער איז געווען אונ־שולדיג. דעם שולדיגען האָט מען קיין מאָל ניט געקענט אויסגע־פינען.

ווען איך בין אריין אין סער דזשאַן ראַוועל'ס גאַסט צימער, האָב איך אויפ'ן ערשטען בליק גלייך דערזעהן דעם טויטען, ליגענ־דיג אויפ'ן רוקען אין מיטען צימער.

דער זשילעט איז געווען צוריסען, איין אַרבעל איז געהאַנגען אַן אַרונטערגעריסענער: אַלעס האָט עדות געזאָגט, אַז דאָ איז פאָרגעקומען אַ פערצוויפעלטער קאַמפף.

דער ענגלענדער איז דערשטיקט געוואָרען. אויף זיין שוואַר־צען, געשוואָלענעם, מורא'דיגען פּנים איז דאַכט זיך ווי פארגליווערט געוואָרען אַן אימה'דיגער שרעק. צווישען די צוזאַמענגעביסענע ציינער האָט עטוואָס געשטעקט און זיין פארבלוטיגטער האַלז האָט געהאַט פינף לעכער, עפּעס ווי פינף אייזערנע שפּיזען וואָלטען איהם דאָרט דורכגעשטאָכען.

צו אונז איז צוגעקומען אַ דאָקטאָר. ער האָט לאַנג בעטראַכט די סמנים פון די פינגער אין פלייש און האָט געמאַכט די פאָלגענדע מערקווירדיגע בעמערקונג:

— עס זעהט אויס, ווי ער וואָלט דערוואָרגען געוואָרען פון אַ סקעלעט.

אַ שוידער איז מיר איבער'ן גאַנצען לייב אַריבער און איך

האָב אויפגעהויבען די אויגען צו דער וואַנד, אויף דעם פּלאַץ, וואו איך האָב געזעהן די מורא'דיגע אָבגעהאַקטע האַנד. זי איז דאָרט מעהר נישט געווען, די קייט איז געהאַנגען א צובראָכענע.

דאַן האָב איך איינגעבויגען צום טויטען און אין זיינע פאַר־שטשעמעטע ציינער האָב איך געפונען איינעם פון די פינגער פון דער דאָזיגער פאַרשוואונדענער האַנד. דער פינגער איז געווען אויפ'ן צווייטען גליעד אָבגעריסען מיט די ציינער.

מיר האָבען געמאַכט אַן אונטערזוכונג. מיר האָבען גאָרנישט געקענט געפינען. קיין טהיר, קיין פענסטער איז ניט אויפגעבראָכען געוואָרען. ביידע הינט האָבען זיך ניט אויפגעכאַפּט.

אָט זיינען אין עטליכע ווערטער די אויסזאָגונגען פון דעם דיענער:

זייט א מאָנאַט האָט זיין בעל הבית אויסגעזעהן זעהר אונרוהיג. ער האָט געקריגען א סך בריעף און האָט זיי גלייך אויפ'ן אָרט פאַרברענט.

אָפט פלעגט ער נעהמען א בייטש און מיט כעס, עפּעס ווי אין אַן אָנפאַל פון משוגעת, מיט עפּעס א ווילדער רוגזה'ע שלאָגען די דאָזיגע פאַרטריקענטע האַנד, וואָס איז געווען צוגעשמיעדט צום וואַנד, און וועלכע איז גאָט ווייסט ווי אזוי צוגע'גנב'עט געוואָרען אין דעם מאָמענט פון'ם פערברעכען.

ער פלעגט שפּעט געהן שלאָפען און האָט זיך יעדעס מאָל זעהר פאָרזיכטיג איינגעשלאָסען. ער האָט אימער געהאַט ביי זיך וואפען. מאַנכעס מאָל פלעגט ער אין מיטען נאַכט רעדען הויך אויפ'ן קול, עפּעס אזוי ווי ער וואָלט זיך מיט עמיצען געקריגט. די נאַכט איז ער געווען גאַנץ שטיל און ערשט ווען דער דיענער איז געקומען עפענען די פענסטער האָט ער געפונען סער דזשאָן ראַוועל א טויטען. ער האָט אויף קיינעם ניט געהאַט קיין פערדאַכט.

איך האָב דערצעהלט די בעאַמטע און דער פּאָליציי אַלעס וואָס איך האָב געוואוסט וועגען דעם דער'הרג'עטען און איבער'ן גאַנצען אינזעל האָט מען געמאַכט א זעהר גענויע אונטערזוכונג — אָבער מען האָט גאָרנישט געקענט אויסגעפינען.

און אָט איין מאָל, אין דריי מאָנאַטען נאָך דעם דאָזיגען פער־

ברעכען, האָב איך געזעהן אַ מורא׳דיגען חלום. עס האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך זעה די האנד, די מורא׳דיגע האנד, ווי זי בעוועגט זיך איבער מיינע פאָרהאַנגען, לויפט הין און צוריק, ווי אַ שפּין אָדער אַ סקאָרפּיאָן. דריי מאָל האָב איך זיך אויפגעכאַפּט און דריי מאָל בין איך ווידער איינגעשלאָפען און אַלע דריי מאָל האָב איך געזעהען יענע שרעקליכע האנד אַרומשפּרינגענדיג אין מיין צימער, בעוועגענדיג מיט די פינגער, ווי מיט לאַפּקעס.

אויף מאָרגען האָט מען מיר געבראַכט די האנד; מען האָט איהר געפונען אויף דעם בית עולם, אויף סער דזשאָהן ראַוועל׳ס קבר.

דער צייגע פינגער האָט געפעהלט.

— אַט, מיינע דאַמען, דאָס איז מיין געשיכטע. מעהר ווייס איך גאָרנים.

* * *

די פרויען זיינען בלייך געוואָרען, האָבען געציטערט פאַר אויפרעגונג און איינע פון זיי האָט זיך אָבגערופען:

— אָבער אין אייער ערצעהלונג איז נישטאָ ניט קיין שלוס און ניט קיין ערקלעהרונג! מיר וועלען ניט קענען שלאָפען קיין נעכט, ווען איהר וועט אונז ניט זאָגען, וואָס דאָרט האָט, נאָך אייער מיינונג נאָך, פּאַסירט.

דער בעאַמטער האָט ערנסט אַ שמייכעל געטהאָן:

— אַך, מיינע דאַמען, איך וועל אייך געוויס איבערפיהרען אייערע שעהנסטע טרוימען. איך דענק גאַנץ איינפאַך, אַז דער בעזיצער פון דער האנד איז ניט געוועזען טויט, אַז ער איז געקומען זי אָבנעהמען מיט דער צווייטער האנד, וועלכע איז ביי איהם פערבליבען; אָבער איך ווייס ניט ווי אַזוי ער האָט זיין טהאַט אויסגעפיהרט. דאָס האָט געוויס געמוזט זיין אַ מין ווענדעטאַ אַקט.

איינע פון די פרויען האָט געמורמעלט:

— ניין, וואהרשיינליך איז עס געוועזען אַנדערש!

און דער אונטערזוכונגס ריכטער האָט געענדיגט נאָך אַלץ לאַכענדיג:

— איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אַז מיין ערקלעהרונג וועט אייך ניט געפעלען.

שיידונג

ער בעריהמטער פאריזער אדוואקאט, וועלכער פראקטיצירט שוין זייט צעהן יאהר און פיהרט מיט ערפאלג אלע גט־פראצעסען, האט געעפענט די טיר פון זיין ארבייטס־צימער און אבגעטראטען אביסעל אן א זייט, אום דורכצולאזען א נייעם קליענט.

דאס איז געווען א דיקער מאן מיט א רויט פנים און בלאנדע וואנצעס, א בעליבטער, קרעפטיגער, געזונדער מענש. ער האט זיך פערנייגט.

— זיצט, איך בעט אייך — האט געזאגט דער אדוואקאט.

דער מאן האט זיך געזעצט און נאכדעם ווי ער האט זיך אבגעהוסט, האט ער געזאגט:

— איך קום אייך בעטען, הערר אדוואקאט, איהר זאלט מיך פערטרעטען אין א גט־פראצעס.

— גוט, רעדט, איך'ל אייך אויסהערען אויפמערקזאם.

— הערר אדוואקאט, איך בין פריהער געווען א נאטאריוס.

— פריהער?

— יא, פריהער. איך בין זיעבען און דרייסיג יאהר אלט.

— דערצעהלט ווייטער, זייט אזוי גוט.

— הערר אדוואקאט, איך האב געטהאן אן אונגליקליכען שדוך, זעהר אן אונגליקליכען.

— איהר זייט ניט דער איינציגער.

— דאס ווייס איך און איך בעדויער די אנדערע. אבער מיין פאל איז א גאנץ בעזונדערער, און וואס איך האב אויסצוזעצען געגען מיין פרוי איז גאר א גאנץ אנדער זאך. אבער איך'ל אייך דערצעהלען פון אנהויב. איך האב חתונה געהאט אויף א גאנץ

בעזונדערען אופן. גלויבט איהר אין געפעהרליכע געדאנקען?

— וואָס מיינט איהר דערמיט?

— איך מיין, יאָ, גלויבט איהר ניט, אז געוויסע געדאנקען זיינען פאַר געוויסע קעפּ פּונקט אזוי געפעהרליך ווי גיפט פאַר'ן קערפּער?

— מעגליך.

— גאַנץ בעשטימט. עס זיינען דאָ געדאנקען, וועלכע עסען זיך איין אין אונזער מוח, פרעסען אונז אויף, זויגען אונז אויס, טויטען און מאכען אונז משוגע, ווען מיר קענען זיי ניט ווידער־שטעהן. ווען מיר האָבען דאָס אונגליק, אז אזאַ מין געדאנק קלייבט זיך אריין צו אונז אין קאָפּ אריין און מיר בעמערקען ניט באַלד פון אָנהויב, אז ער וועט ווערען אונזער טיראַן, וועט אונז בעהער־שען, וועט זיך איינפרעסען אין אונזער מוח און ניט לאָזען אונז פון קיין אנדער זאַך טראַכטען, קיין אנדער זאַך אונטערנעהמען, קיין אנדער זאַך טהאָן, אז אונזער גאַנצע אויפמערקזאַמקייט וועט צוגעצווינגען ווערען צו אָט דעם דאָזיגען איין־און־איינציגען געדאַנק, ווען, זאָג איך נאָך אמאָל, מיר בעמערקען עס נישט פון אָנהויב אָן און בעקעמפּפען עס נישט גלייך, דאַן זיינען מיר פערלאָרען.

מיט מיר, הערר אדוואָקאַט, האָט אַלזאָ פּאַסירט אזאַ מין געשיכטע. איך האָב שוין געזאָגט, אז איך בין געוועזן אַ נאָטאַריוס אין רואָן; מיינע אומשטענדען זיינען געוועזן ניט בעזונדערס גלענ־צענד. וואָס זאָל איך לייקענען, איך בין געוועזן אַן אָרימאַן, אָבער אַ גרויסער אָרימאַן. איך האָב געמוזט גוט ארומטראַכטען איידער איך האָב אויסגעגעבען אַ סו. איך האָב שטענדיג געמוזט שפּאָרען, שטענדיג זיך פון אַלעם ענטזאָגען, אַלע מיינע ווינשע, אַלע מיינע פערלאַנגען צוריקהאַלטען, אונטערדריקען. און דאָס איז זעהר טרויעריג אין מיין עלטער.

אַלס נאָטאַריוס האָב איך זעהר אויפמערקזאַם געלעזען די אַנאָנסען אויף דער לעצטער זייט פון דער צייטונג, די פּאָרשלעגע און נאָכפראַגען, דעם קליינעם בריעפקאַסטען און אזוי ווייטער, און דורך דעם האָט זיך מיר אָפט איינגעגעבען אויסצופיהרען אַ גליקליכען שידוך צווישען אַ פּאָאַר קליענטען.

אין טאָג געפין איך אזא מין אנאָנסע:

„א יונגע פרוי, שעהן, גוט ערצויגען, פון א גוטער פאמיליע, זוכט די בעקאַנטשאפט פון אַן אנגעזעהענם מאַן, אום מיט איהם צו הייראַטען. צוויי און א האַלב מיליאָן פראַנק נדן. קיינע שדכנים.“

גראַד אין יענעם טאָג האָב איך געגעסען דינער מיט א פּאָאַר פריינד, איינער א פּערוואַלטער און דער צווייטער א בעזיצער פון א שפּינערייי. איך ווייס ניט ווי עס איז געקומען דערצו, אָבער מיר האָבען זיך צורעדט וועגען הייראַטען. און דאָ האָב איך מיט א שמייכעל דערצעהלט וועגען דער פרוי מיט די דריטהאַלבען מיליאָן פראַנק.

דער בעזיצער פון דער שפּינערייי האָט געפרעגט:

— וואָס זיינען דאָס פאַר מיידלאַך, וואָס זוכען זיך חתנים דורך א צייטונג?

דער פערוואַלטער האָט געקענט אייניגע פּאָארלאַך, וואָס האָבען געטהאָן שידוכים אונטער אזעלכע אומשטענדען און האָבען גראָדע גוט געטראָפען, און ער האָט דערצעהלט איינצעלהייטען. דאַן האָט ער זיך געווענדעט צו מיר און צוגעלייגט:

— צום טייפעל! פאַרוואָס שדכנ׳סטו זי ניט אויס פאַר זיך אליין? דו וואָלסט דאָך דאַן פּטור געוואָרען פון אַלע זאָרג. א קלייניגקייט צוויי און א האַלב מיליאָן פראַנק!

מיר האָבען זיך אַלע דריי צולאַכט, און גענומען ריידען פון אַנדערע זאַכען.

אין א שעה אַרום האָב איך זיך צוריקגעקעהרט אַהיים. עס איז געווען קאַלט אין יענער נאַכט. איבריגענס האָב איך געוואָהנט אין אַן אַלטען הויז, אין איינעם פון יענע קליינשטעדטילדיגע הייזער, אין וועלכען עס פיהלט זיך אימער עפּעס א מין פייכטקייט, ווי אין א קעלער. ווען איך האָב אַרויפגעלייגט די האַנד אויף דער אייזערנער פּאַרענץ פון די טרעפּ, איז מיר א קעלט דורכ׳ן גאַנצען אָרעם דורכגעלאָפען, און ווען איך האָב דעם אַנדער אָרעם אויסגעשטרעקט צו דער וואַנד, האָב איך דערפיהלט ווי א שוידער, נאָך פייכטער און קעלטער ווי דער ערשטער, איז מיר איבער׳ן גאַנצען לייב

אריבער. אויף׳ן הארצען איז מיר געוואָרען שווער, עס איז אויף מיר אָנגעפאַלען עפּעס א מין טרויעריגקייט, א מוטלאָזיגקייט. און זיך פּלוצים דערמאָנענדיג, האָב איך ארויסגעברומט צווישען די ציינער:

— צום טייפעל! ווען איך זאָל האָבען די צוויי און א האלב מיליאָן...

מיין צימער איז געווען א פינסטערער, אָט ווי געוועהנליך די צימערען פון אלע בחורים, וואו א פרעמד מיידעל קלייבט צו און קאָכט. אייך זיינען אודאי בעקאַנט אזעלכע צימערען: א גרויסע בעט אָהן א פאָרהאנג, א שאפע, א קאַמאָד, א וואשטיש, אָבער קיין אויווען. אויף די שטולען וואלגערען זיך ארום רעק, זשילעטען, הויזען, אויף ד׳רערד פול פּאַפּיער. איך האָב גענומען ברומען אונטער׳ן נאָז א שאנטאַן־ליעדעל, ווייל איך גאָה מאנכעם מאָל אין יענע פלעצער:

צוויי מיליאָן,
צוויי מיליאָן
איז נים קיין „פּאָן".
אָבער א האלבעס איז מיר אויך רעכט,
איז נור די פרוי אָן עזעל, איז שוין נים שלעכט.

ביז דאן האָב איך נאָך קיין מאָל וועגען א פרוי נים געטראכט. און פּלוצים, ווען איך בין אין בעט אריין, האָב איך גענומען וועגען דעם טראכטען. און איך האָב וועגען דעם אזוי לאַנג געטראכט, אז איך האָב ניט געקענט איינשלאָפען.

ווען איך האָב אויף מאָרגען, נאָך איידער עס איז טאָג געוואָרען, די אויגען געעפענט, האָב איך זיך דערמאָנט, אז אכט א זייגער מוז איך וועגען א זעהר וויכטיגער אנגעלעגענהייט זיין אין דארנעטאַל. איך האָב אלזאָ געמוזט אויפשטעהן זעקס א זייגער. עס האָט געפראָרען. דער טייפעל זאָל עס נעהמען! די צוויי און א האלב מיליאָן!

א זייגער צעהן האָב איך זיך אומגעקעהרט צוריק אין מיין ביוראָ. דאָרט האָט געשמעקט מיט גליהענדען אויוועז, מיט אלטע פּאַפּירען — קיין זאַך שטינקט נים אזוי — און דאן האָבען אויף

די שרייבער פערשפרייט ארום זיך א גערוך פון שטיוועל, רעק, העמדער, האאר, הויט — אין ווינטער וואשט מען זיך ווייניג — און דערביי אכטצעהן גראד!

איך האב געפריהשטיקט, ווי אלע טאג, אבגעגעסען מיין פער־ברענטען קאטלעט און א שטיק קעז און זיך ווידער גענומען צו דער ארבייט.

און דא האב איך צום ערשטען מאל ערנסט א טראכט געטהאן וועגען דער פרוי מיט די צוויי און א האלב מיליאנען. פארוואס זאל איך טאקע ניט שרייבען צו איהר? פארוואס זאל איך ווייניג־סטענס ניט וויסען, ווער זי איז? אלזא, העררר אדוואקאט, איך וועל עס מאכען קורץ, פערצעהן טאג נאכאנאנד האט מיך דער דאזיגער געדאנק געמאטערט און ניט אבגעלאזען אויף איין מינוט. אלע יענע קליינע אונאנגענעהמליכקייטען, אלע יענע קליינע צרות, וואס דער ארימאן מוז אויסשטעהן און וועלכע איך האב ביז אהער כמעט גארנישט בעמערקט, האבען מיך איצט גענומען פייניגען און שטעכען ווי מיט נאדלען. און יעדע פון די דאזיגע קליינע נאדעל־שטעך האט מיינע געדאנקען ווידער און אבער צו דער פרוי מיט די צוויי און א האלב מיליאן געפיהרט.

צום סוף האב איך מיר אויסגעטראכט א גאנצע געשיכטע. ווען אימעצען ווילט זיך עפעס זעהר שטארק, העררר אדוואקאט, דאן טראכט ער זיך אוים אומשטענדען, וועלכע פאסען זיך פונקט צו צו זיינע ווינשע.

עס איז געווים ניט געווען אזוי ווי מיר האט זיך געוואלט. אונטער נאטירליכע אומשטענדען קען ניט זיין, אז א מיידעל פון אנשטענדיגע עלטערען און מיט אזוי פיעל געלד זאל זיך זוכען א חתן דורך א צייטונג. אבער עס האט דאך געקענט געמאלט זיין, אז דאס דאזיגע מיידעל זאל זיין אן אנשטענדיגע אבער אן אונגליק־ליכע.

צוערשט האט איהר פערמעגען פון צוויי און א האלב מיליאן ניט געמאכט אויף מיר אזא גרויסען איינדרוק. מיר, וועלכע לעזען די דאזיגע אנאנסען, זיינען געוועהנט צו זעהן אפט אין דער צייטונג הייראטס־פארשלעגע מיט זעקס, צעהן אדער צוועלף מיליאן.

די צאָהל צוועלף קומט זאָגאר עפּעס פאַר, דאָס ציהט עפּעס צו. איך ווייס גאַנץ גוט, אַז מען דאַרף אין אַזעלכע פערשפּרעכונגען ניט גלויבען, אָבער דאָך בויערען זיך דיזע גרויסע סומען אַזוי אין אונזער קאָפּ אריין, אַז אַ נדן פון צוויי און אַ האַלב מיליאָן ווערט ביי אונז מיט דער צייט אַ גאַנץ געוועהנליכע און מעגליכע זאַך.

איך האָב מיר געטראַכט אַזוי: זי איז אוודאי אַן אונגעזעצ־ליכע טאָכטער פון אַן ארויפגעקומענעם גביר און אַ דיענסטמיידעל, און זי האָט פלוצים געקריגען אַ ירושה פון איהר פאָטער. ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט האָט זי ערפאַהרען ווער און וואָס זי איז, און אום ניט צו ענטדעקען איהר געהיימניס פאַר איהר געליעבטען, זוכט זי זיך אַ מאַן דורך דער צייטונג.

עס איז געווען נאַריש פון מיר אַזוי צו דענקען, אָבער איך האָב זיך איינגערעדט, אַז אַזוי איז דאָס און האָב אין דעם געגלויבט. מיר, נאָטאַריוסען, האָבען ניט געטאָרט לעזען קיין ראָמאַנען, און איך, העררר אַדוואָקאַט, האָב אין דעם געזינדיגט.

איך האָב אַלזאָ געשריבען צו איהר אַלס נאָטאַריוס אין נאָמען פון אַ קליענט.

אין פינף טעג אַרום, אַרום דריי אַ זייגער נאָכמיטאָג, ווען איך האָב געאַרבייט אין מיין ביוראָ, מעלדעט מען מיר:

— פריילין שאַנטעפּריז וויל אייך זעהן.

— איך לאָז זי בעטען.

עס איז אַריינגעקומען אַ פרוי פון אַ יאָהר דרייסיג, אַ פולע, אַ דונקעלע, עטוואָס פערשעהמט.

— זיצט פריילין.

זי האָט זיך געזעצט און אויסגעשעפּטשעט:

— דאָס בין איך.

— אָבער פריילין, איך האָב ניט די עהרע אייך צו קענען.

— איך בין די פרוי צו וועמען איהר האָט געשריבען.

— וועגען דער הייראַט?

— יאָ.

— אַך, אַזוי!

— איך בין אליין געקומען, ווייל אזעלכע זאכען איז אם בעסטען אליין צו בעזארגען.

— איהר זיים גאנץ גערעכט. איהר ווילט אלזא חתונה האבען?

— יא.

— האט איהר פאמיליע?

זי האט א ווײלע געשוויגען, דאן האט זי ארונטערגעלאזען די אויגען צו ד'ערד און אויסגעשטאמעלט:

— ניין... מיין מוטער... און מיין פאטער... זיינען טויט.

איך האב זיך א טרייסעל געטהאן. איך האב, הייסט עס, ריכטיג געטראפען. און א ווארימער געפיהל האט זיך פלוצים אין מיר דערוועקט צו דער דאזיגער ארימער בעשעפעניש. איך האב מעהר גאר נישט געפרעגט, אום זי ניט נאך מעהר צו פער־שעהמען, און איך האב געזאגט:

— און וועגען אייער פערמעגען, האט איהר טאקע אזוי פיעל געלד?

גאר ניט טראכטענדיג האט זי דאס מאל גלייך געענטפערט:

— יא.

איך האב זי אויפמערקזאם אנגעקוקט, און זי איז מיר געפע־לען, הגם זי איז געווען עטוואס צו רייף, פיעל רייפער ווי איך האב מיר פארגעשטעלט. זי איז געווען א שעהנע, א קרעפטיגע פערזאן, מעהר א פרוי ווי א מיידעל. און מיר איז איינגעפאלען א געדאנק צו שפיעלען מיט איהר א קליינע קאמעדיע: איך'ל זיך אין איהר פערליעבען אויף א קורצער צייט, און ווען איך וועל זיך איבערצייי־גען אז זי האט טאקע דעם פערשפראכענעם נדן, וועל איך פער־נעהמען די שטעלע פון מיין קליענט. דערווייל אבער האב איך גערעדט מיט איהר פון מיין קליענט, וועלכען איך האב פאר איהר געשילדערט אלס אן עהרליכען, עטוואס קרינקליכען, אומעטיגען מענשען:

זי איז געווארען לעבעדיג:

— אט, איהר וועט איהם זעהן, אבער ניט פריהער ווי אין דריי, פיער טעג ארום, ווייל ער איז אוועקגעפאהרען אין ענגלאנד.

— עך, דאָס טויג גאָר נישט! — האָט זי געזאָגט.

— אָבער וואָס מאַכט עס אייך אַזוי אויס. איהר מוזט דען אַזוי שנעל אַהיים פאָהרען?..

— ניין, דאָס ניט.

— נו, טאָ בלייבט דאָ. איך וועל פּרובירען אייך די צייט צו פערטרייבען.

— געפינט איהר זיך דאָ אין אַ האָטעל?

זי האָט מיר אָנגערופען דעם ערשטען האָטעל אין רוען.

— וועט איהר ערלויבען אייער צוקינפטיגען נאָטאַריוס אייך היינט אבענד איינצולאַדען צו אַ סאַפּער?

זי האָט געשיינט צו זיין אונגעדולדיג און אונענטשלאָסען, דאַן, נאָך אַ ווייל̈ע טראַכטען, האָט זי געזאָגט:

— גוט, איך געה מיט אייך.

— איך וועל קומען נאָך אייך אַרום זיעבען אַ זייגער.

— זעהר גוט.

— אַלזאָ, צום ווידערזעהן היינט אבענד, מיין פריילײן!

— צום ווידערזעהן, הערר נאָטאַריוס.

— איך האָב זי בעגלייט ביז צום טיר.

זיעבען אַ זייגער בין איך געווען ביי איהר. לכבוד מיר האָט זי זיך זעהר שעהן אָנגעטהאָן און האָט מיך צוגענומען זעהר פריינד־ליך.

איך בין געגאַנגען מיט איהר עסען אין אַ בעוואוסטען רעס־טאראַן און האָב בעשטעלט אַ גרויסאַרטיגען מאָלצייט.

אין אַ שטונדע אַרום זיינען מיר געווען פריינד, און זי האָט מיר דערצעהלט איהר געשיכטע. זי איז געווען די טאָכטער פון אַ גרויסער דאַמע, וועלכע אַן אַריסטאָקראַט האָט פערפיהרט, און זי איז ערצויגען געוואָרען אין אַ דאָרף ביי פּויערים. איצט איז זי געווען רייך, זי האָט געהאַט אַ מאַסע געלד, וואָס זי האָט גע־ירש'ענט פון איהר פאָטער און מוטער, וועמעס נעמען זי וועט קיינמאָל ניט אויסזאָגען. עס איז אומזיסט איהר דאָס צו פרעגען און אומזיסט איהר דאָס צו בעטען, זי וועט עס בשום אופן ניט

טהאָן, קיין מאָל ניט. אזוי ווי מיך האָט דער נאָמען גאַנץ ווייניג אינטערעסירט, האָב איך זי אויסגעפרעגט וועגען איהר געלד. זי האָט דערפון גערעדט ווי אַ פּראַקטישע, זיכערע פרוי, האָט געוואוסט גענוי דעם ווערט פון די פּאַפּירען, אין וועלכע דאָס געלט ליעגט, דעם איינקונפט, די צינזען און אַזוי ווייטער. דאָס האָט ביי מיר גלייך אַרויסגערופען צוטרויען צו איהר. איך בין געוואָרען ליבענס־ווירדיג, און הגם איך האָב זיך נאָך אביסעל צוריקגעהאַלטען, דאָך האָב איך איהר אָפען אַרויסגעצייגט, אַז זי געפעלט מיר.

זי האָט זיך אביסעל געוועהרט, אָבער נאָר אַ קליין ביסעלע. איך האָב איהר אָנגעבאָטען שאַמפּאַניער, אליין אויך גענומען אַ קאַפּעטשקע און דאָס האָט מיך אביסעל צוטומעלט. איך האָב גאַנץ גוט געפיהלט, אַז איך וועל זיך איצט שוין ניט אָבשטעלען, און דאָס האָט מיך געשראָקען. איך האָב געקריגען אַנגסט פאַר זיך אליין, פאַר איהר, אַז זי אין איהר אויפגערעגטען צושטאַנד זאָל זיך ניט אונטערגעבען. כדי זיך צו בערוהיגען האָב איך ווידער גענומען רעדען פון איהר געלד, אין וועלכעס איך האָב אַלץ גע־וואָלט זיין זיכער, ווייל, האָב איך געזאָגט, מיין קליענט איז אַ געשעפטסמאַן.

זי האָט געענטפערט פרעהליך:

— אָ, דאָס וויים איך. איך האָב אַלעס מיטגעבראַכט.

— אהער, אין רועןֹ?

— יא, אין רוען.

— האָט איהר די פּאַפּירען אין האָטעל?

— יא, געוויס.

— קענט איהר זיי מיר צייגען?

— נאַטירליך.

— היינט אבענד?

— געוויס.

— דאָס איז מיר געווען פּונקט ווי געוואונשען. איך האָב בעצאָהלט די רעכענונג און מיר זיינען אוועק צו איהר.

זי האָט טאַקע אויף אַן אמת מיטגעבראַכט אַלע נויטיגע פּאַ־פּירען. איך האָב מעהר ניט געקענט צווייפלען, איך האָב געהאַל־

טען די פּאַפּירען אין מיינע הענד, זיי איבערגעקוקט. אַלץ האָט געשטימט. און דאָס האָט מיך אַזוי גליקליך געמאַכט, אַז מיר האָט זיך גלייך פערוואָלט איהר פאַלען אויף'ן האַלז און זי קושען. איהר פערשטעהט דאָך מסתמא, אַז איך האָב דערמיט גאָרנישט געמיינט. עס האָט זיך מיר גלאַט אַזוי געוואָלט אויסדריקען מיין צופרידענהייט. און איך האָב זי גענומען קושען, איין מאָל, צוויי מאָל, צעהן מאָל, און אַזוי געקושט... און דאַן, בערוישט פונ'ם וויין, האָב איך זיך פערלאָרען... אָדער ניין, בעסער געזאָגט, זי האָט זיך פערלאָרען.

— אַך, הערר אַדוואָקאַט, איז מיר דערנאָך געווען צו־מוט! און פון איהר איז שוין גאָר אָבגערעדט. זי האָט געוויינט, פערגאָסען טייכען טרערען, מיך געבעטען רחמים, איך זאָל זי ניט פערראַטען, זי ניט אומגליקליך מאַכען. איך האָב איהר צוגעזאָגט אַלעס וואָס זי האָט געוואָלט, און בין אַוועק אין אַ שרעקליכער שטימונג.

וואָס האָב איך געזאָלט טהאָן? איך האָב מיין קליענטקע אויסגענוצט. דאָס וואָלט נאָך ניט געווען אַזאַ גרויסער אונגליק, ווען איך זאָל האָבען געהאַט פאַר איהר אַ קליענט. אָבער איך האָב קיינעם ניט געהאַט. איך בין אַליין געווען דער קליענט, דער נאַאיווער, בעטראָגענער קליענט, וועלכען איך האָב אַליין אָבגענאַרט. שטעלט זיך פאָר אַזאַ לאַגע. איך האָב זי געקענט לאָזען לויפען, אָבער דאָס געלד, די צוויי און אַ האַלב מיליאָן, איהר אונגעהויערער נדן, וועלכען זי האָט טאַקע אויף אַן אמת געהאַט, אין וועלכען איך בין געווען זיכער. ווי לאָזט מען איבער אַזאַ פערמעגען? און דאַן, האָב איך דען געהאַט אַ רעכט זי צו לאָזען לויפען, נאָכדעם ווי איך בין איהר אַזוי פּלוצים בעפאַלען. אָבער ערשט שפּעטער, שטעלט זיך פאָר די מורא, די אַנגסט.

שטעלט זיך פאָר צו נעהמען אַ פרוי, וועלכע לאָזט זיך אַזוי לייכט פערפיהרען!

איך האָב פערבראַכט אַ מורא'דיגע נאַכט אין אונזיכערהייט, אין געוויסענסביסע, אין זאָרג און צווייפעל. אָבער אויף מאָרגען האָב איך אויף דער זאַך געקוקט מיט גאַנץ אַנדערע אויגען, איך

האָב זיך שעהן אָנגעטהאָן און אום עלף א זייגער בין איך אוועק אין דעם האָטעל, וואו זי איז איינגעשטאַנען.

ווען זי האָט מיך דערזעהען, איז זי געוואָרען רויט ביז איבער די אויערען.

איך האָב צו איהר געזאָגט:

— ווערטהעס פריילין, אום גוט צו מאַכען דאָס אונרעכט, וואָס איך בין געגען אייך בעגאַנגען, בלייבט מיר נאָר איין זאַך צו טהאָן: איך בעט אייער האַנד.

זי האָט געשטאַמעלט:

— איך גיב זי' אייך.

איך האָב מיט איהר געהייראַט... א האַלב יאָהר נאָכאַנאַנד איז אַלעס געגאַנגען גוט.

איך האָב אויפגעגעבען מיין ביוראָ, האָב געלעבט פון פראָצענטען און האָב געגען מיין פרוי גאָרנישט געהאַט וואָס אויסצוזעצען, אָבער מאַקע אבסאָלוט גאָרנישט.

און דאַן האָב איך ביסלעכווייז גענומען בעמערקען, אז פון צייט צו צייט נעהט זי אוועק און בלייבט לאַנג אוועק פון הויז. דאָס האָט פאַסירט אין גאַנץ בעשטימטע טעג פון דער וואָך: איינמאָל דיענסטאג, די נעכסטע וואָך פרייטאג. איך האָב געדענקט, אז זי בעטריגט מיך הינטער מיין רוקען, און בין איהר נאָכגעגאַנגען.

עס איז געווען אין א געוויסען דיענסטאג. א זייגער עלף איז זי אוועק צו פוס איבער דער גאַס פון דער רעפובליק, האָט זיך פערנומען רעכטס צו דער גאַס, וואו עס געפינט זיך דעם ערצבישאָף'ס פּאַלאַץ. פון דאָרט איז זי אוועק צו דער סען, איז ארויף אויף דעם פּעטער'ס בריק און אריבער דעם טייך. פון דאַגען אָן איז זי געוואָרען עטוואָס אונרוהיג, האָט זיך אַלע ווײַלע אומגעדרעהט און נאָכגעקוקט די פאַרבייגעהער.

צום סוף איז זי אריין אין דעם וואָקזאַל, וואָס געפינט זיך אויף דעם לינקען זייט פון ברעג. איך האָב מעהר ניט געצווייפעלט, איך בין געווען זיכער, אז איהר ליעבהאָבער וועט אָנקומען מיט'ן נעכסטען צוג.

איך האָב זיך בעהאַלטען הינטער אַ פּראַכטוואָגען און גע־וואַרט.

דער לאָקאָמאָטיוו האָט גענומען פּייפען, דער צוג איז אָנגע־קומען, די רייזענדע האָבען ארויסגעשטראָמט פון די וואַגאָנעס. זי איז זיי נעגאַנגען אַנטקעגען. אַ קליין מיידעלע פון אַ יאָהר דריי, בעגלייט פון אַ פּויערטע, איז צו איהר צוגעלאָפען. זי האָט זי געכאַפּט אויף די הענד און גענומען ליידענשאַפטליך קושען. דאַן האָט זי זיך אומגעקוקט און דערזעהן נאָך אַ צווייטעס קינד, אַ קליין מיידעלע, אָדער אַ אינגעל, פון אַ צווייטער פּויערטע גע־פיהרט, און זי האָט זיך אויף דעם ארויפגעוואָרפען און עס הייס ארומגענומען. דערנאָך איז זי מיט ביידע קינדער און ביידע דיענסט־מיידלאַך אוועק איבער דער לאַנגער, אומעדיגער און דונקעלער פּראָמענאַדע פון'ם וואָקזאַל. אַ צומישטער, אַ טרויעריגער האָב איך זיך אומגעקעהרט אַהיים. איך האָב נאָרנישט בעגריפען און איך נים געוואָנט צו ציהען וועלכע נים איז שליסע.

ווען זי האָט זיך אומגעקעהרט אַהיים צום טיש, האָב איך זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף איהר און גענומען שרייען:

— וואָס זיינען דאָס פאַר אַ קינדער?

— וועלכע קינדער?

— די, וואָס דו האָסט ערוואַרטעט פון סען־סעווער?

זי האָט ארויסגעלאָזען אַ פּערצווייפעלטען געשריי און איז געפאַלען אין חלשות. ווען זי איז ווידער צו זיך געקומען, האָט זי מיר אונטער אַ שטראָם טרעהרען מודה געווען, אַז זי האָט זייערע פיער. יאַ, הערר אַדוואָקאַט, דיענסטאַג צוויי מיידלאַך, און פרייטאַג צוויי אינגלאַך.

און דערפון, דערפון — וואָס פאַר אַ שאַנדע! — שטאַמט דאָס גאַנצע געלד פון... פון די פיער פאָטערס!... אויף אַזאַ אופן האָט זי זיך פערדיענט איהר נדן.

און איצט, הערר אַדוואָקאַט, וואָס פאַר אַן עצה גיט איהר מיר, וואָס זאָל איך טהאָן?

דער אַדוואָקאַט האָט געענטפערט גאַנץ ערנסט:

— אַנערקענט די קינדער אַלס אייערע אייגענע, מיין הערר!

דער לוממען פעלז

יצט איז די צייט פון די לוממען*). פון אפריל ביז ענדע מאי, איידער די פאריזער באדע געסט קומען אן, בעווייזען זיך פלוצים אין עטרעטאט א פאאר אלטע הערדן אין הויכע שטיוועל און יאגד אנצוגען. זיי פארברייננגען פיער אדער פינף טעג אין האטעל האופיל, פערשווינדען ווידער, קומען דאן אין דריי וואכען שפעטער נאך אמאל אויף א קורצע צייט און דאן געהען זיי אין גאנצען אוועק.

יעדען פריהלינג זעהט מען זיי פון דאס ניי. דאס זיינען די לעצטע לוממען־יעגער, וואס זיינען פארבליבען פון דער אלטער גווארדיע, ווייל אמאל, מיט א יאהר דרייסיג אדער פיערציג צוריק, זיינען זיי געווען א מאן צוואנציג פאנאטישע יעגער; היינט זיינען זיי פארבליבען בלויז א פאאר איינציגע שיסער.

די לוממע איז א זעהר זעלטענער צוג פויגעל. ער האלט זיך אויף כמעט א גאנץ יאהר אויף די אינזלען סיינט פיערר און מיק־וועלאן, אבער אין א געוויסער צייט פליהט א גאנצע מאסע פון זיי דעם ים אריבער, און יעדען יאהר קומען זיי אימער אין דעם זעלבען פלאץ, אום ביי עטרעטאט אייער צו לעגען און זיי אויסצוזיצען אויף דעם זאגענאנטען לוממען־פעלז.

די דאזיגע פויגעל געפינען זיך בלויז דארט, אין קיין אנדער פלאץ זעהט מען זיי ניט. זיי זיינען שטענדיג אהין געקומען, מען האט זיי שטענדיג געשאסען און זיי קומען אימער ווידער און וועלען אימער ווידער קומען. אזוי גיך ווי די יונגע קענען פליהען, טראגען

*) אזא מין פויגעל.

זיי זיך אוועק ווייט פון דאנען און פארשווינדען ביז צו דעם נעכ־סטען יאהר.

פארוואס געהען זיי קיינמאל ניט ערגעץ אנדערש ? פארוואס זוכען זיי ניט אויף קיין אנדערען פונקט אין דער דאזיגער לאנגער, ווייסער געגענד, וועלכע איז אומעדום דיזעלבע פון קאלעי ביז האוור ? וואס פאר א מאכט, וואס פאר א אונווידערשטעהליכער אינסטינקט, וועלכע יאהר־הונדערטע לאנג געוואוינהייט ברענגט די דאזיגע פויגעל אימער אויף דעם זעלביגען פונקט צוריק.

וואס פאר א שטורעם האט אמאל זייערע עלטער־עלטער־עלטערן צו דיעזען פעלז פארטראגען ? און ווארום זיינען די קינדער, די אייניקלאך, אלע אבשטאמונגען פון די ערשטע צוריק אהער גע־קומען ?

גרוים איז צאהל זיינען זיי ניט, העכסטענס הונדערט שטיק. עפעם אזוי ווי אן איינציגע פאמיליע וואלט אוים אלטער טראדיציע די דאזיגע יעהרליכע רייזע געמאכט. און יעדען פריהלינג אזוי שנעל ווי די קליינע קאמפאניע צוג פויגלאך זיינען צו דעם פעלז צוריק געקומען, האבען די זעלבע יעגער זיך אין דארף בעוויזען.

מען האט זיי אמאל דא געקענט אלס יונגע לייט, היינט זיינען זיי אלט, אבער זיי בלייבען טריי דעם ווארט זיך רעגעלמעסיג דא צו טרעפען, וואס זיי האבען זיך געגעבען זייט דרייסיג אדער פערציג יאהר.

קיין זאך אין דער וועלט וואלט זיי ניט אבגעהאלטען אהער צו קומען.

*   *   *

אין א ליכטיגער לבנה־נאכט אין אפריל, אין איינעם פון די לעצטע יאהרען, זיינען בלויז דריי פון די אלטע יעגער אהער גע־קומען ; נור איינער הערר דע־ארנעללעם האט געפעהלט. ער האט קיינעם ניט געשריבען און גארנישט געלאזט הערען פון זיך, און דאך איז ער ניט געשטארבען, ווי אזוי פיעל אנדערע פון זיי ; דאס וואלט מען געוואוסט.

מיעד געווארען פון ווארטען, האבען זיך די ערשט אנגעקומענע געזעצט צום טיש ; זיי זיינען שוין געוועזן במעט פערטיג מיט'ן

עסען, ווען א וואגען איז אין דעם הויף פון דער קרעטשמע אריינ־געפאהרען און באלד איז אריינגעקומען דער פארשפעטיגטער.

ער האט זיך געזעצט, געריבען זיך די הענד, געגעסען מיט גרוים אפעטיט און אזוי ווי איינער פון זיינע פריינד האט זיך גע־וואונדערט, פארוואס ער איז אנגעטהאן אין א שווארצען ראק, האט ער גאנץ רוהיג געענטפערט:

— איך האב שוין ניט געהאט קיין צייט זיך איבערצוטהאן.

באלד נאכ'ן עסען איז מען געגאנגען צו בעט, ווייל כדי צו כאפען די פויגעל, מוז'מען אויפשטעהן פאר טאג. קיין זאך איז ניט אזוי מחיה'דיג, ווי די דאזיגע גאנץ פריהע יאגד.

אזייגער דריי האבען די מאטראזען אויפגעוועקט די יעגער, ווארפענדיג זאמד אין די פענסטער. אין עטליכע מינוט זיינען זיי געווען אנגעטהאן און זיינען ארונטערגעגאנגען אונטען. הגם די נאכט איז נאך ניט געווען אוועק, זיינען די שטערן שוין אבער גע־ווען פערבלאסט; דער ים האט געברויזט אויף די שטיינער פון ברעג, עס האט געבלאזען א קאלטער ווינד און עס האט זיי גענומען טרייסלען פאר קעלט, ניט קוקענדיג אויף די ווארימע קליידער.

באלד האבען ביידע שיפלאך, פון מענער געשטופט, גענומען זיך רוקען פון ברעג, וועלכער איז מיט קליינע שטיינדלאך בעדעקט געווען און האבען ארויסגעלאזען א קלאנג, ווי מען וואלט לייוונט געריסען. דאן האבען זיי זיך גענומען וויעגען אויף די ערשטע כוואליעס, דער ברוינער זעגעל האט זיך אנגעצויגען, האט נעפלא־טערט און אונז לייכט אוועקגעטראגען צום גרויסען טהויער, וועל־כער האט זיך אונבעשטימט געזעהן פון דער ווייטענס אין דער דעמערונג.

דער הימעל ווערט ביסלעכוויז העלער, די דעמערונג שיינט צו שמעלצען; דער ברעג ים, די לאנגע ווייסע פעלזען, ווי די גלייבע ווענט, זיינען ווי מיט א שלייער בעדעקט.

מען פאהרט דורך א טהויער, אזא גרויסען, אז א גרויסע דאמפף־שיף וואלט דארט נעקאנט דורכגעהן, דאן פארקירעוועט מען ארום דעם קעיפ קאורטין און מען דערזעהט דעם טהאל פון ארטיפער, און פלוצים דערזעהט מען א ברעג, אויף וועלכען הונדערטע פון וואסער־

פויגלען געפינען זיך, און דאָ דערביי איז דער לוממען־פעלז. ער הויבט זיך אויף אביסעל העכער פון די איבעריגע שפּיצינע פעלזען און אויף דעם שמאָלען שפּיץ פון דעם פעלז בעווייזען זיך איצט די קעפּ פון די פויגלאך, וועלכע קוקען צו די שיפלאך ארוים.

זיי זיצען אונבעוועגליך און ווארטען און וואגען נאָך ניט אוועק־צופליהען. א פּאָאר פון זיי, וועלכע זיצען פון פּאָרענט, זעהען אויס ווי זיי וואָלטען געזעסען אויף זייער הינטער חלק ווי די פּראָשען, ווייל זיי האָבען אזעלכע קורצע פיס, אז ווען זיי געהען, דאכט זיך אויס, ווי זיי וואָלטען זיך געקייקעלט אויף רעדלאך.

אום אוועקצופליהען מוזען זיי זיך פריהער ארונטערלאָזען, אזוי ווי די שטיינער אויף דר׳ערד ארונטער, כמעט ביז צו די מענ־שען, וועלכע לויערען אויף זיי. זיי ווייסען זייער שוואכקייט און די געפאהר וואס שטעהט זיי פאָר און דערפאר וואגען זיי ניט אזוי שנעל אוועקצופליהען.

אָבער די מאטראָזען הויבען אָן צו שרייען און די פויגעל פול אנגסטווארפען זיך איינער נאָך דעם אנדערן פון פעלז ארונטער און בעריהרען כמעט די כוואליעס מיט זייערע פליעגעל; דאן פלי־העזן זיי אוועק מיט שנעלע בעוועגונגען אין דער ווייטער ווייטקייט, אויב א האָגעל פון בליי ווארפט זיי פריהער ניט אין וואסער אריין.

א שטונדע נאָכאנאנד ווערען זיי אזוי געשאָסען און מען צווינגט איינעם נאָכ׳ן אנדערן ארונטערצופליהען. עס טרעפט אָפט, אז די זי פון די פויגעל, וועלכע זיצט אויף איהר נעסט און בריהט אוים די אייעלאך, ריהרט זיך ניט פון פלעק. מאסען קוילען ווערען דאן אויף איהר אויסגעשאָסען, דער ווייסער פעלז ווערט מיט רויטע טראָפּענס בלוט בעפארבט, דער פויגעל הויכט דאָרט אוים זיין לעצ־טען אטהעם און שטארבט ניט פערלאזענדיג די אייער.

* * *

דעם ערשטען טאָג האָט הערר דע ארנעללעס געיאָגט די פויגעל מיט זיין געוועהנליכער לײדענשאפט; דערנאָך ווען מען איז א זיינער צעהן צוריק געפאָהרען אין שטראהלענדיגען גלאנץ פון דער זון, וועלכע האָט דורך די ווייסע פעלזען געשיינט, איז ער געוואָרען

אביסעל פערטראכט און האט פון צייט צו צייט זיך פערלארען אין גערדאנקען, וואס איז געווען אינגאנצען געגען זיין געוואהנהייט.

אזוי שנעל ווי זיי זיינען צוריק געקומען אהיים, איז אריין א מאן, וועלכער האט אויסגעזעהן ווי א דיענער, אין גאנצען אין שווארץ אנגעטהאן און האט שטיל מיט איהם גערעדט. ער האט געשיינט נאכצודענקען, צו צעגערן, דאן האט ער געענטפערט:

— ניין, מארגען.

און אויפ'ן צווייטען טאג האט זיך די יאגד ווידער אנגעהויבען, אבער הערר דע־ארנעללעס האט דאס מאל אפט פארפעהלט צו טרע־פען די פויגעל, וועלכע זיינען כמעט ביז צו זיין ביקס צוגעפלויגען. זיינע פריינד האבען געלאכט, איהם געפרעגט צי איז ער נישט פער־ליעבט, אדער אפשר בעשעפטיגט עפעס אן אנדער געהיימנים זיין הארץ און זיין קאפ.

צום סוף האט ער צוגעגעבען:

— יא, אמת, איך מוז באלד אוועקגעהן, און דאס פארדריסט מיך!

— וואס, איהר מוזט אוועקגעהן? וואס איז דען געשעהן?

— אך, איך האב א געשעפט, וועלכער רופט מיך, איך קען ניט בלייבען לענגער!

מען האט גענומען רעדען פון אנדערע זאכען. נאך דעם פריה־שטיק איז ווידער געקומען דער שווארץ געקליידעטער מאן. הערר דע ארנעללעס האט געהייסען איינשפאנען די פערד, און דער מאן האט שוין געוועסט געוואלט אוועקגעהן, ווען די דריי אנדערע יעגער זיינען צו איהם צוגעשטאנען, גענומען בעטען און איינריידען זייער פריינד, ער זאל נאך דא בלייבען.

צום סוף האט איינער פון זיי געפרעגט:

— אבער אייער געשעפט איז דאך ניט אזוי וויכטיג, אזוי לאנג ווי איהר האט שוין סיי ווי געווארט צוויי טעג!

דער יעגער איז געווארען שטארק צומישט, האט נאכגעטראכט און עס איז קענטיג געווען, ווי ער קעמפפט צווישען פערגעניגען און פליכט. נאך א לאנגען ישוב הדעת האט ער געזאגט ניט ווילענדיג:

— איך בין, דארפט איהר וויסען... איך בין דאָ ניט אליין! איך בין דאָ מיט מיין איידעם!

דאָ האָבען אלע אין איין קול אויסגערופען:

— אייער איידעם? וואו זשע איז ער?

דאָ איז ער פּלוצים געוואָרען שטארק פארשעהמט און רויט:

— וואָס איז, איהר ווייסט טאקע אויף אן אמת נישט? ער ליגט דאָך אין שטאָל! ער איז טויט!

אלע זיינען פּלוצים אנטשוויגען געווארען. הערר דע ארנעללעס האָט נאָך מעהר פארשעהמט פאָרגעזעצט:

— יא, אַן אונגליק האָט מיך געטראָפען, איך האָב איהם פערלאָרען, און אזוי ווי איך האָב געדארפט ברייננען דעם טויטען קערפּער אין מיין מאיאָנטעק אין בריזעוויללל, האָב איך אָנגעליינט אַ שטיקעל וועג, אום די יאגד ניט צו פערפעהלען. איהר וועט איינזעהען, אז איך קען ניט ווארטען נאָך לעננער.

דאָ האָט איינער פון די יענער זיך אָנגענומען מיט מוט און געזאָגט:

— נא, הערט אויס, טויט איז ער דאָך שוין סיי ווי סיי. טאָ וואָס איז דער אונגליק, אז ער וועט ווארטען נאָך אַ טאָג!

די אנדערע צוויי זיינען איצט אויך געוואָרען זיכערער ביי זיך און האָבען אויסגערופען:

— נו יאָ, דאָס איז דאָך גאַנץ קלאָהר!

ביי הערר דע ארנעללעס איז אַ שווערע לאסט פון הארצען ארונטערגעפאלען, אָבער ער איז נאָך פאָרט געווען עטוואָס אונרוהיג, בעת ער האָט געפרעגט:

— דענקט איהר עס טאקע אויף אן אמת?

און די דריי האָבען געענטפערט אין איין קול:

— אָבער, ליעבער פריינד, צוויי טעג מעהר אָדער צוויי טעג וועניגער, איהם וועט גאָרנישט שאדען!

דער שווער האָט זיך אין גאנצען בערוהיגט און זיך אַ קעהר געטהאָן צום לייכענטרעגער, האָט ער געזאָגט:

— אלזאָ, ליעבער פריינד, מיר ווארטען ביז איבער מאָרגען!

זיך מודה געווען.

י קליינע באראָנעסע דע־גראַנזשער, איז געשלאָפען אויף דער זאָפע, ווען אין צימער האָט זיך אריינ־געריסען די קליינע מארקיזע פאָן רענענדאָן מיט א שטארק אויפגערעגטען פנים, דאָס קלייד עטוואס צוקנייטשט, דער הוט קרום אויפ'ן קאָפּ, זי איז גע־פאַלען אויף א שטוהל און האָט אויסגערופען:

— או־או־ף, איצט איז עס געשעהן!

איהר פריינדין, וועלכע האָט זי געקענט פאַר א גאַנץ רוהיגע און גוטע נאַטור, איז ערשטוינט אויפגעשפרונגען פון אָרט און גע־פרעגט:

— וואס איז? וואס איז דען געשעהן?

די מארקיזע איז געווען ווי פון קוועקזילבער, זי איז אויפגע־שטאַנען, האָט גענומען לויפען אין צימער הין און צוריק, דאַן האָט זי זיך געזעצט נעבען איהר פריינדין אויף דער זאָפע און גענומען איהרעביידע הענד:

— הער מיך אָקאָרשט אויס, אָבער אַפריהער מוזטו מיר שווע־רען, אז דו וועסט קיינעם קיין מאָל ניט דערצעהלען א וואָרט פון דעם, וואָס איך וועל דיר איצט פערטרויען.

— דאָס שווער איך.

— ביי גאָט?

— ביי גאָט!

— שטעל זיך פאָר, איך האָב זיך נור וואָס אָבגערעכענט מיט סימאָן.

די אנדערע האָט אויסגערופען:

— אָה, דאָס איז גוט!

— ניט אמת? שטעל זיך פאָר, צייט אַ האַלב יאָהר איז ער געוואָרען נאָך אונערטרעגליכער ווי פריהער, אָבער טאַקע גאָר אונ־אויסשטעהליך. ווען איך האָב מיט איהם חתונה געהאַט האָב איך גוט געוואוסט, אז ער איז העסליך, אָבער איך האָב געדענקט, אז ער איז וויינינגסטענס גוט. אַך, וואָס פאַר אַ טעות איך האָב גע־האַט! ער האָט הפנים געמיינט, אז איך האָב זיך פערליעבט אין איהם, אין זיין גרויסער פוזע און אין זיין רויטער נאָז, און ער האָט ארום מיר ארומגעטאַנצט, ווי אַ פערליעבטער זכר־טויב. אָבער וויסטו, איך האָב געמוזט לאַכען און פון דאַן אָן האָב איך איהם טאַקע גערופען אזוי. די מענער האָבען מאַנכעס מאָל זעהר קאָ־מישע אַנזיכטען וועגען זיך אליין. ווען ער האָט איינגעזעהן, אז איך האָב פאַר איהם בלויז פריינדשאַפטליכע געפיהלען, האָט ער דערפון געשעפּט אַ פערדאַכט. און דאָ האָט ער אָנגעהויבען מיר צו זאגען אונאַנגענעהמע זאַכען, האָט מיך גערופען קאָקעטקע, זאָ־גאר פערדאָרבענע און איך ווייס אליין ניט וואָס נאָך. און דאַן איז ער אימער געוואָרען אַלץ מעהר משוגע, און... און... יאָ, דאָס איז זעהר שווער צו זאָגען, קורץ, ער איז זעהר פערליעבט אין מיר, זעהר פערליעבט, און דאָס האָט ער מיר אָפט בעוויזען, צו אָפט... אַך, איז דאָס אַ שווייגעריי, פון אזאַ נאַרישען יונג געליעבט צו ווע־רען. ניין, אויף מיין וואָרט, איך האָב עס שוין מעהר ניט געקאָנט אויסהאַלטען, איך האָב ניט געקאָנט! דאָס איז עפּעס, ווי מען וואָלט איינעם יעדען אבענד אַ צאָהן געריסען! נאָך ערגער, פיעל ערגער! דערמאָן זיך אָקאָרשט צווישען אַלע דיינע בעקאַנטע אָן עמיצען, וועלכער איז זעהר העסליך, שטאַרק לעכערליך און אָב־שטויסענד, מיט אַ גרויסער פוזע און — דאָס סאַמע לעכערליכסטע — מיט דיקע, האָריגע פיאַטעס. דו זעהסט איהם פאַר די אויגען, ניט אמת? אַלזאָ גוט, איצט שטעל דיר פאָר, אז דער דאָזיגער נפש איז דיין מאַן און, אַז יעדען אבענד... דו פערשטעהסט מיך שוין... פוי, דאָס איז שרעקליך, איינפאַך שרעקליך! מיר הויבט אַזש אָן צו געהן בלוט פון נאָז פאַר ניט גוטקייט, אָבער טאַקע אויף אָן אמת, און איך מוז גלייך לויפען צו דער וואַש־שיסעל. אַלזאָ

איך האָב שוין ווירקליך ניט געקענט מעהר אויסהאַלטען. עס האָט געדאַרפט זיין א געשריעבענער געזעץ, וואס זאָל אין אַזעלכע פעלע די פרויען בעשיצען. אָבער טהו נור אַקאַרשט א טראַכט, יעדען אָבענד... פוי, טייפעל, ווי שמוציג דאָס איז!

איך אַליין האָב קיינמאָל נישט געטרוימט פון פּאַעטישער ליעבע, עס הויבט זיך גאָר נישט אָן, אַזעלכעס איז נישטאָ מעהר! אין אונזער צייט זיינען אַלע מענער אָדער שטאַל קנעכט אָדער באַנקירען, אָדער זיי ליעבען פערד, אָדער דאָס געלד. און ווען זיי ליעבען שוין יאָ די פרויען, איז עס אויך פונקט ווי די פערד, דאָס הייסט, אום זיי אין זייערע זאַלען צו צייגען, ווי מען צייגט אויף אַ שפּאַצירפאָהר א פּאָר שעהנע פערדלעך. אָט אזוי איז דאָס שוין. אָט אזוי איז היינטיגע צייטען דאָס לעבען, און פון קיין אמת'ן געפיהל קען דאָ גאָר קיין פראַגע ניט זיין.

טאָ לאָמיר אַלזאָ לעבען ווי קלוגע, פּראַקטישע פרויען. אונזער גאַנצער פערקעהר איז דאָך ניט מעהר ווי א רעגעלמעסיגע צוזאַמענקונפט, וואו עס ווערט שטענדיג געזאָגט און געטהאָן איינס און דאָס זעלבע, כמעט אָהן אויסנאַהמע. צו ווען זאָל מען אויף אַזאַ אופן האָבען ווארעמע געפיהלען אָדער ליעבע? די מענער, אונזערע מענער, זיינען דאָך מייסטענס ניט מעהר ווי בכבוד'־איגע בייקס אָהן שום אינטעליגענץ און אָהן שום צאַרט געפיהל. און טאָמער זוכען מיר אַביסעל גייסט, ווי אַן אַזים אין דער וויסטעניש, דאַן ווענדען מיר זיך צו די קינסטלער און דערביי מאַכען מיר די בעקאַנטשאַפט אדער פון אַן אונערטרעגליכען פּאַט אָדער אַ שלעכט ערצויגענער באָהעמיער. איך זוך, ווי דיאָגינעס א מענשען, א מאַן אין דער גאַנצער פּאַריזער געזעלשאַפט, און איך וויים גאַנץ בעשטימט, אַז איך וועל קיינעם ניט געפינען און אַז איך מעג גאַנץ רוהיג מיין לאַטערנע אויסלעשען.

לאָמיר אָבער זיך אומקעהרען צו מיין מאַן: ווייסטו, יעדעס מאָל וואס ער איז געקומען צו מיר אין איין העמד און אונטערהויזען, האָט עס מיך שרעקליך אויפגעבראַכט, און איך האָב אַלע מעגליכע מיטעל פּרובירט, אום איהם צו האַלטען פון מיר פון

ווייטען, אום ער זאָל זיך פון מיר עקלען. צוערשט איז ער גע־ווען אויפגעבראכט, דער נאָך איז ער געווארען אייפערזיכטיג און האָט זיך איינגערעדט, אז איך בעטריג איהם. אין דער ערשטער צייט האָט ער זיך בענוגענט דערמיט, וואס ער האָט מיך געהיט. אַלע מענער, וואס בעזוכען אונזער הויז האָט ער אָנגעקוקט מיט אויגען פון א טיגער. אָבער דערנאָך האָט ער זיך א נעהם געטהאָן מיך צו פערפאלגען. ער איז מיר איבעראל פער'גנב'עט נאָכגע־גאנגען, האָט אָנגעווענדעט נאָך ניט געהערטע כיטראָסטען מיך צו כאפען. מיט קיין לעבעדיגען מענשען האָט ער מיך מעהר ריידען ניט געלאָזט. אויפ'ן באל איז ער געבליבען שטעהן הינטער מיר און אויסגעשטרעקט זיין דיקע, הינטישע נאָז אזוי גיך, ווי איך האָב נור אויסגערעדט א וואָרט. ער האָט מיך פערפאָלגט ביים בופעט, פערבאָטען מיר צו טאנצען מיט דעם אדער מיט יענעם, האָט מיך פלוצים, אָהן א פארוואס ארויסגעריסען פון אין מיטען א קאָטיליאָן און מיך אזוי לעכערליך געמאכט, אז מען האָט מיך גע־מוזט האַלטען פאר איך ווייס ניט וועמען. צום סוף האָב איך אין גאנצען אויפגעהערט צו געהן אין געזעלשאפט.

אָבער אין דער היים איז געווארען נאָך ערגער. דענק דיר נור, אָט דער אויסוואורף האָט מיך בעהאנדעלט ווי... איך וואַג נישט דאָס וואָרט פון מיינע ליפען ארויסצולאָזען, ווי „א גאסען מיידעל“. שטעל זיך פאָר, איין מאָל, אין אבענד, פרעגט ער ביי מיר:

— מיט וועמען האָסטו היינט געשלאָפען?

איך האָב אויף איהם אָנגעשריען און ער איז געווען צופריע־דענגעשטעלט.

דערנאָך איז וואס ווייטער געווארען אלץ ערגער. לעצטע וואָך געהט ער מיט מיר עסען אין די טשאמפ־עליסעעס און דא האָט דער צופאל געוואָלט, אז באביניאר זאָל זיצען ביים צווייטען טיש. ערשט סימאָן נעהמט א צוקאָכטער מיך טרעטען אונטער'ן טיש מיט די פיס און ברומט:

— דו האָסט איהם בעשטעלט אַ ראַנדעוואו, צולאָזענע בריאה, דו! ווארט אַקאָרשט!

און דו האָסט גאָר קיין אהנונג ניט וואָס ער האָט נאָכדעם געטהאָן. גאַנץ לאַנגזאַם האָט ער פון מיין הוט אַ שפּילקע ארויסגעצויגען און גענומען מיר דערמיט פּיקען אין אָרעם. איך האָב געשריען, געמאַכט קולות, די גאַנצע וועלט איז זיך צוזאַמענגעלאָפען, און דאָ האָט ער געשפּיעלט אַ קאָמעדיע פון כלומרש'טדיגען בעדויערען.

און אין דיעזען אויגענבליק האָב איך צו זיך געזאָגט: ווארט אויס, איכ'ל זיך שוין מיט דיר אָברעכענען! און איצט האָב איך שוין מעהר נישט געווארט. וואס וואָלסטו אויף מיין אָרט געטהאָן?

— אָה, איך וואָלט זיך שוין אָבגערעכענט!

— אָט אזוי האָב איך טאַקע געטהאָן.

— אָבער ווי?

— וואס? דו פערשטעהסט דען ניט?

— נו, יאָ, ווייסטו... אָבער, ווי אזוי פּאָרט?

— דערמאָן זיך אָקאָרשט אָן זיין קאָפּ, ווי ער זעהט אויס, ניט אמת, דו זעהסט איהם פאר די אויגען, מיט זיין גראָבען פּנים, דער רויטער נאָז און די באַקען באָרד, וואס הייננט ביי איהם ארונטער, ווי די אויערען ביי אַ הונד.

— אלזאָ.

— און טהו אַ טראכט, אז ער איז נאָך דערצו אייפערזיכטיג, ווי אַ טיגער.

— נו, יאָ.

— אלזא גוט, הער אויס, איך האָב געזאָגט צו זיך אליין: איצט איז גענוג, איצט וועל איך זיך מיט איהם אָברעכענען, אבער אזוי, אז ער זאָל האָבען צו גערענקען, און גלייך האָב איך בעשלאָסען עס דיר צו זאגען, אָבער נור דיר, קיין אנדער מענשען אין דער וועלט... אָבער שטעל זיך נור אויף איין מינוט פאר דעם דאָזיגען נפש מיט זיין מיאוס פּנים און אז ער... אז ער... אז ער...

— אלזאָ, האָסטו...

— אך, טהייערינקע, פריהער פאר אלץ זאָג עס קיין מענשען ניט, שווער דאָס מיר נאָך אמאָל, טהו נור א טראכט, ווי קאָמיש דאָס איז, שטעל זיך פאָר, מיר דאכט זיך, אז פון דעם דאָזיגען אויגענבליק אָן איז ער אין גאנצען פערענדערט געווארען און איך הער ניט אויף צו לאכען שטיל אין זיך.

די באראָנעסע האָט אָנגעקוקט איהר פריינדין און אויסגעפלאצט אין א געלעכטער. זי האָט געלאכט אזוי ווי זי וואָלט געהאלט לאך־קרעמפען.ביידע הענד אויף דער ברוסט געפרעסט, דאָס פנים פערקרימט, האָט זי אָהן אָטהעם זיך אָנגעבויגען אין פאָראויס, ווי אָט־אָט וואָלט זי צו דר׳ערד געפאלען.

דאָ האָט זיך די קליינע מארקיזע אויך צולאכט און גענומען ריידען געהאקט, זיך שטיקענדיג פאר געלעכטער:

— ניין, אָבער טהו נור א טראכט... שטעל זיך נור אויף איין מינוט פאָר... איז דאָס נישט קאָמיש... דערמאָן זיך נור אָן זיין פנים, דערמאָן זיך אָן זיין באָרד, זיין נאָז, טהו נור א טראכט... איז דאָס נישט קאָמיש? אָבער פאר אלצדינג זאָלסטו, אום נאָ־טעם ווילען קיינעם קיינמאָל ניט אויסזאָגען, קיינמאָל...

זי איז געווען אין גאנצען אָהן אָטהעם און האָט מעהר ניט געקענט רעדען. דיקע טרעהרען האָבען זיך איהר איבער די באַ־קען געקייקעלט.

די באראָנעסע האָט זיך צוערשט בערוהיגט און נאָך צוקענדיג און ציטערנדיג האָט זי געזאָגט:

— אָבער דערצעהל מיר דאָך, ווי דו האָסט עס געמאכט, דער־צעהל עס מיר, דאָס איז אזוי קאָמיש, אזוי מערקווירדיג קאָמיש!

אָבער די אַנדערע האָט קוים געקענט ריידען און נור געשטאַ־מעלט:

— אזוי שנעל ווי איך האָב געפאסט מיין ענטשלוס, האָב איך צו זיך געזאָגט: איצט זאָל עס געשעהן, איצט מוז עס גע־שעהן, גלייך אויפ׳ן אָרט, און איך האָב עס טאקע גלייך געטהאָן, היינט נאָך....

— היינט?

— יא, נור וואָס, און איך האָב סימאָן׳ען געזאָגט אז ער

זאָל מיך קומען אָבנעהמען ביי דיר, און ער וועט באלד קומען. זי־
כער וועט ער קומען. טהו נור אקאָרשט א טראכט... טהו בלויז
א טראכט וואס פאר א פנים ער האָט איבערהויפט איצט, ווען דו
וועסט איהם אָנקוקען.

די באראָנעסע האָט זיך עטוואס בערוהיגט און אָבגעצויגען
מיעף דעם אָטהעם, האָט זי געזאָגט:

— זאָג מיר אָבער, ווי אזוי האָסטו עס געמאכט?

— גאַנץ איינפאך, איך האָב געזאָגט צו זיך אליין, ער איז
אייפערזיכטיג אויף באביניאק, גוט דאַן נעהם איך באביניאק'ען.
ער איז אפילו א פערד בצורת אדם, אָבער אן אנשטענדיגער יונג.
ער וועט קיין מאָל ניט ארויסברענגען דערפון א וואָרט. און נאָך
פריהשטיק בין איך צו איהם אוועק.

— דו ביזט ביי איהם געוועזען? מיט וואס פאר א תירוץ?

— איך האָב ביי איהם געבעטען א נדבה פאר א פאָר יתומים.

— דערצעהל שנעל, שנעל, וואס ווייטער?

— ווען ער האָט מיך דערזעהן, איז ער אפריהער געווארען
אזוי ערשטוינט, אז ער האָט גאָרניט געקענט ריידען. ער האָט מיר
דערלאַנגט צוויי צוואנציג־פראנק שטיק פאר מיינע יתומים. און
ווען איך בין דאַן אויפגעשטאַנען, אום אוועקצוגעהן, האָט ער זיך
געפרעגט אויף מיין מאַן. דאָ האָב איך זיך געמאכט, ווי איך קען
שוין מעהר נישט איינהאלטען זיך און איהם דערצעהלט אלעס וואס
איך האָב געהאט אויפ'ן הארצען, און סימאָן'ען האָב איך גע־
מאכט נאָך שלעכטער, ווי ער איז אין דער ווירקליכקייט. באבי־
ניאק איז געווען שטארק גערירט און האָט געזוכט א מיטעל, ווי
מיר צו העלפען. און איך האָב זיך צוקלאָגט, און ווייסטו, ווען
מען קלאָגט, און.... ווען מען וויל... קורץ, ער האָט מיך געטרויסט,
האָט מיך געלאָזט זיך זעצען און ווען איך האָב זיך גאָר נישט גע־
לאָזט בערוהיגען, האָט ער מיך געקושט און איך האָב געזאָגט:
„אך, מיין אָרימער פריינד, מיין אָרימער פריינד!“ און ער האָט אי־
בערגע'חזר'ט: „מיין אָרימע פריינדין, מיין אָרימע פריינדין!“ און
דאָ האָט ער מיך געקושט ווידער און אָבער, אָהן א סוף, און דאַן
האָט עס פאסירט....

דערנאָך האָב איך געהאט א מורא'דיגען אָנפאַל פון פערצווייפ־לונג און קאַטער, האָב איהם בעהאַנדעלט אזוי שלעכט ווי נור מעגליך, און דערביי זיך מיט אַלע קרעפטען איינגעהאַלטען פון לאַכען, און געטראַכט האָב איך נור פון סימאָן'ען מיט זיין מיאוס פּנים און זיין בערדעל... און איצט, געהענדיג צו דיר, האָב איך זיך אויף דער גאַס קוים געקאָנט איינהאַלטען. איצט אָבער איז עס געשעהן, איצט האָב איך זיך מיט איהם אָבגערעכענט איינמאָל פאַר אַלע מאָל. איצט מעג פּאַסירען וואס עס וויל, אבי עס איז געשעהען... און ער, וועלכער האָט דערפאַר אזוי מורא'דיג אנגסט געהאַט, איז געבליבען מיט א נאָז... איצט מעג פון מיינעטוועגען קומען א מלחמה, אן ערדציטערניש, אן עפּידעמיע, מיר קענען אַלע אויסשטאַרבען... אבי עס איז געשעהן...

— דערמאָן זיך בלויז אָן זיין פּנים, און טהו נור א טראַכט וואָס דאָ איז געשעהן...

די באַראָנעסע, וועלכע האָט זיך געשטיקט פון געלעכטער, האָט געפרעגט:

— וועסטו זיך מיט באַביניאַק'ען ווידער זעהן?

— ניין, קיין מאָל ניט, עס פעלט מיר גאָר נישט איין. איך בין זאַט פון איהם, ער איז ניט פיעל בעסער, ווי מיין מאַן.

און זיי האָבען זיך ווידער ביידע צולאַכט אזוי שטאַרק, אז זיי האָבען זיך געטרייסעלט מיט אַלע גליעדער.

דאָס קלינגען פון גלאָק האָט איבערגעריסען זייער געלעכ־טער. די מאַרקיזע האָט געזאָגט:

— דאָס איז ער. איצט זאָלסטו איהם אָקאָרשט גוט אָנקוקען.

די טיר האָט זיך געעפענט און עס האָט זיך בעוויזען א דיקער מאַן, מיט א רויט פּנים, גראָבע ליפּען, און א שיטער בערדעל. ער האָט זיך בייז ארומגעקוקט ארום זיך.

א מאָמענט האָבען איהם ביידע יונגע פרויען אָנגעקוקט. דאַן זיינען זיי ביידע געפאַלען הינטערווייַלעכץ אויף דער זאָפע

אין אזעלכע לאך־קרעמפען, אז זיי האָבען געאָכצט און געקרעכצט, ווי אונטער די מורא'דיגסטע שמערצען.

ער אָבער האָט געזאָגט מיט א דומפען קול:

— זייט איהר דאָרט משוגע געווארען? זייט איהר משוגע? זייט איהר משוגע?...

דעם פּאַשאַ'ס פרוי.

ין סיניטשו, א פארשטאָדט פון פראג, האָבען מיט צוואנציג יאָהר צוריק געוואָהנט א מאַן און א פרוי,ביידע אָרימע, אָבער ארענטליכע מענשען, וועלכע האָבען פערדיענט זייער ברויט דורך עהרליכע פּראַצע. דער מאַן האָט געארבייט אין א גרויסער דרוקעריי און זיין פרוי אין אַ וועשעריי.

האָבען זיי געהאַט אַ טאָכטער וויטעסקא, א געזונדע, שענע, אכצעהן־יאָריגע מיידעל, וואָס איז געווען זייער שטאָלץ און זייער איינציגער נחת.

דאָס מיידעל האָט געארבייט ביי א שניידערקע און גע־שטיצט, ווי וויים זי האָט געקענט, איהרע עלטערען. אין איהר פרייער צייט האָט זי זיך געבילדעט, געלערענט און געלעזען ביכער, האָט זיך בעזונדערס אָפּגעגעבען צו מוזיק. זי האָט געהאַט זעהר א גוטען נאָמען צווישען די שכנים מחמת איהר רוהיגען און צניעות'דיגען בענעהמען זיך מיט אַלעמען, און איהרע בע־קאַנטע האָבען פון איהר געהאַט דעם בעסטען מיינונג.

ווען זי איז געגאַנגען אין שטאָדט צו דער ארבייט, האָט דאָס אָרים־געקליידעטע מיידעל מיט דעם שענעם קאָפּ שווארצע האָאָר און דונקעלע שיינענדיגע אויגען, געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון די פערבייגעהער, פיעל מעהר ווי די עלע־גאַנט־געקליידעטע אריסטאָקראַטישע דאמען. גאַנץ אָפט איז א רייכער קאַוואַליער איהר נאָכגעגאַנגען ביז צו איהר הויז און האָט בעמיהט זיך צו פערפיהרען מיט איהר א שמועס. אָבער זי

האָט זיך תמיד געהאַלטען אַזוי, דאָס דער קאַוואַליער איז אַלע מאָל „געבליבען מיט אַ נאָז." זי האָט ניט גענאַרפט האָבען קיין בעגלייטער, וואָס זאָל זי בעשיצען. זי האָט אַליין געקענט זיך בעשיצען.

אָבער איין אָבענד האָט זי געטראָפען, געהענדיג איבער'ן בריק, אַ מאַן, פון וועלכען זי האָט די אויגען ניט געקענט אָפּרייסען. דער מאַן איז געווען הויך און שען, מיט ליכטיגע אויגען און שוואַרצער באָרד, אין אַ לאַנגען מאַנטעל, אַ זאַרט קאַפּטאַן, און מיט אַ רויטער יאַרמאַלקע אויפ'ן קאָפּ, געקומען אַפּנים פון די מזרח לענדער.

ער האָט בעמערקט, אַז זי קוקט אויף איהם, ווייל ער אַליין האָט אויך מיט איבערראַשונג בעמערקט די אונגעוועהנליך שענע, אַרים-געקליידעטע מיידעל. ער איז געבליבען שטעהן און דאַכט זיך זי געפרעסען מיט זיינע אויגען. זי, די ניט שרעקענדיגע, איז איצט צומישט געוואָרען און איז אַוועק שנעלער. ער נאָך איהר. וואָס שנעלער זי איז געגאַנגען, אַלץ נעהענטער איז ער געווען צו איהר. צום סוף, ווען זיי זיינען אַריין אין אַ שמאָל, פינסטער געסעל אין פאָרשטאָדט, האָט ער פּלוצים זיך אָנגערופען צו איהר מיט אַ פרעכען קול:

— שענע מיידעל, ווילט איהר מיך אונטער'ן אָרם נעהמען? איך וועל אייך בעגלייטען.

זי האָט איהם געענטפערט:

— איהר קענט זעהן, אַז איך בין אַלט גענוג זיך צו בעגעהן אָהן אַ בעגלייטער. איך דאַנק אייך פאַר אייער פריינדליכקייט, און איך בעט אייך, איהר זאָלט ווייטער מיר ניט נאָכגעהן, ווייל מען קען מיך אין דער געגענד און מיין רעפּוטאַציאָן קען דערפון ליידען.

— אָה, אויב איהר מיינט, אַז איהר וועט זיך אַזוי לייכט פון מיר אָפּטשעפּען, האָט איהר אַ טעות — האָט ער געזאָגט — איך קום ערשט פון מזרח און וועל באַלד אַוועק צוריק אַהין. שענע

מיידעל, אויב איהר זייט אזוי קלוג ווי איהר זייט שעז, לאז איך אייך איין צו פאהרען מיט מיר און איך פערזיכער אייך, אז עס וועט קיין גאנצער יאהר ניט אוועק, און איהר וועט בעשאטען זיין מיט בריליאנטען און דימענטען און יעוועלען וועלען אייך בע־דיענען און שקלאפינס.

— מיין הערר, איך בין אן אנשטענדיגע מיידעל — האט זי געענטפערט שטאלץ און גענומען געהן נאך שנעלער. דער פרעמ־דער אבער איז פון איהר ניט אפגעטראטען.

— איהר זייט געבארען געווארען צו הערשען און בעפעהלען — האט ער געפליסטערט צו איהר — גלויבט מיר, אז איך וויים, וואס איך רייד. אויב איהר האט גליק, וועט איהר נאך אמאל זיין א סולטאנשע.

דאס מיידעל האט איהם נישט געענטפערט און איז געגאנ־גען ווייטער איהר וועג.

דער פרעמדער האט ניט אויפגעהערט זי איינצורעדען:

— הערט מיך אוים, ווען איהר וועט מיך פאלגען...

— איך וויל גארנישט הערען. אויב איהר מיינט דאך, ווייל איך בין ארים, קענט איהר מיך לייכט פערפיהרען, האט איהר א טעות — האט וויטעסקא אויסגעשריען — אמת, איך בין ארים, אבער ניט וועניגער אנשטענדיג. קיינע גליקען און קיינע אוצרות קענען מיין אנשטענדיגקייט ניט קויפען.

זי איז צוגעגאנגען צו דעם שטיבעל, וואו איהרע עלטערען האבען געוואהנט, און זי איז אריינגעלאפען און האט פערקלאפט הינטער זיך די טהיר.

אויף מארגען, ווען זי איז אין דער פריה געגאנגען צו דער ארבייט, האט זי ווידער געטראפען דעם פרעמדען.

ער האט געווארט אויף איהר אויפ'ן ראג פון דער גאס, וואו זי האט געוואהנט. ער האט זיך מיט דרך ארץ פערנויגט פאר איהר.

— ערלויבט מיר צו זאָגען אייך אַ פּאָאָר ווערטער — האָט ער אָנגעהויבען — איך פיהל, אַז איך מוז זיך ענטשולדיגען פאַר אייך פאַר מיין נעכטיגע בענעהמונג.

— איך בעט אייך, לאָזט מיך צורוה — האָט זי געענטפערט

— וואָס וועלען די שכנים דענקען, ווען זיי וועלען אייך דערזעהן מיט מיר ?

— איך האָב אייך ניט געקענט — האָט ער גערעדט ווייטער

— אָבער אייער אונגעוועהנליכע שענקייט האָט מיין הארץ גע־פאַנגען. איצט ווען איך וויים, אַז איהר זייט פּונקט אַזוי אַנ־שטענדיג ווי שען, וואָלט איך זעהר וועלען בעקענען זיך מיט אייך נעהענטער. גלויבט מיר, אַז איך האָב ניט קיין שלעכטעס אויפ'ן זינען.

צו איהר אונגליק, איז דער פרעמדער איהר אַזוי געפעלען געוואָרען, דאָס זי האָט קיין הארץ ניט געהאַט איהם דאָס אָפּ־צוזאָגען.

זי האָט ארויסגעשטאַמעלט עטוואָס צומישט :

— אויב איהר מיינט ניט קיין שלעכטס, טאָ לויפט מיר ניט נאָך אויף דער גאַס, קומט צו מיינע עלטערען אין הויז און ער־קלעהרט דאָרט וואָס איהר ווילט.

— איך וועל עס זיכער טהאָן — האָט דער פרעמדער זיך אָנגערופען — און אַז איהר ווילט, טאָקי גלייך.

—ניין, ניין — האָט וויטעסקא געזאָגט — קומט בעסער ביינאַכט, ווען איהר ווילט.

דער פרעמדער האָט זיך פערנויגט און זי פערלאָזען. ביי־נאַכט איז ער טאָקי געקומען. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלס אירענוס קריסאָפּאָליס, אַ גריכישער סוחר פון סמירנאָ, האָט דערצעהלט, ווי רייך ער איז און צום סוף ערקלעהרט, אַז ער ליעבט וויטעסקא'ן מיט'ן גאַנצען פייער פון זיין נשמה.

— דאָס איז זעהר שעהן — האָט וויטעסקא'ס פאָטער געענט־פערט — אָבער וואָס קען פון דעם ארויסקומען ? אונטער קיינע

אומשטענדען קען איך אייך ערלויבען צו בעזוכען מיין טאַכטער. אַזאַ ליעבע ווי אייערע קען לאַנג ניט אַנהאַלטען. איהר וועט נור דעם גוטען נאָמען פון מיין מיידעל בעשמוצען.

— און ווען איך בין צופריעדען חתונה צו האָבען מיט אייער טאָכטער? — האָט דער פרעמדער געפרעגט נאָך אַ קורצען נאָכ־דענקען.

— דאַס דאַרפט איהר פרעגען מיין טאָכטער אליין — האָט וויטעסקאָ'ס פאָטער געענטפערט — ווייל מיט וועמען זי זאָל חתונה האָבען וועל איך איהר קיינמאָל קיין דעה ניט זאָגען.

דאַן האָט דער פרעמדער אַנגענומען די שעהנע וויטעסקאַ'ן ביי דער האַנד און אין ווערטער, פול פייער, איהר ערקלעהרט, ווי ער ליעבט זי, און ווי גליקליך זי וועט מיט איהם לעבען דאָרט, אין סמירנאַ. צום סוף האָט זי איינגעוויליגט איהם צו הייראַטען. די פּאַרבערייטונגען צו דער חתונה זיינען געמאַכט געוואָרען שנעל און די גאַנצע צייט ביז דער חתונה איז ער ווי אַ שקלאַף ביי איהרע פיס געלעגען.

באַלד נאָך דער חתונה זיינען זיי אוועקגעפאָהרען אין סמירנאַ, פערשפּרעכענדיג די עלטערען צו לאָזען פון זיך הערען אַזוי גיך, ווי זיי וועלען נור קומען אויפ'ן פּלאַץ.

אָבער אַ מאָנאַט איז אוועק, אַ צווייטער און אַ דריטער, און פון זיי איז אַ וואָרט ניט אַנגעקומען. די עלטערען זיינען גע־וואָרען זעהר אונרוהיג. צום סוף האָט זיך דער פאָטער געווענדעט צו דער פּאָליציי.

די פּאָליציי האָט זיך גלייך נאָכגעפרעגט ביים קאָנסול אין סמירנאַ, און ער האָט געענטפערט, אַז קיין סוחר מיט'ן נאָמען אירענוס קריסאָפּאָלים איז ניטאָ און איז קיינמאָל ניט געוועזען אין סמירנאַ. די פּאָליציי האָט געזוכט ווייטער, אָבער אומזיסט. דער־נאָך איז מען יאָ געפאַלען אויפ'ן שפּור פון עפּעס איינעם, וואָס איז געוועזען עהנליך צו דעם דאָזיגען פרעמדען. די פּאָליציי פון בור־

דאַפעסט האָט געלאָזט ווייסן, אַז מיט אַ קורצע צייט צוריק האָט איינער, וואָס האָט אויסגעזעהען אזוי, ווי וויטעסקאָ'ס מאַן, לויט ווי מען האָט אָנגעגעבן אין פּאָליציי זיינע סמנים, אַוועקגעפיהרט פון בודאַפּעסט צוויי מיידלעך נאָך טערקיי. מען האָט איהם געוואָלט אַרעסטירען, מען האָט איהם אָבער ניט געקענט כאַפּען.

* * *

פיער יאָהר נאָך וויטעסקאָ'ס געהיימניספּולען פערשווינדען, האָבען צוויי פרעמדע, אַ מאַן און אַ פרוי, זיך אָנגעטראָפען אויף אַ שמאָל געסעל אין דאַמאַסקוס. דער מאַן מיט דער שוואַרצער באָרד און רויטער יאַרמאָלקע און אין דעם לאַנגען גרינעם קאַפּטאַן, איז געוועזן ניט קיין אַנדערער, ווי דער גריק אירענוס קריסאַפּאַלים. זיינע געשעפטען זיינען, אַפּנים, געגאַנגען זעהר גוט; ער האָט געהאַלטען זיינע הענד אין אַ רויטען טוך, וואָס איז געוועזן אַרומ־געוויקעלט אַרום זיין ברוסט, און איין ניגער איז איהם נאָכגעגאַנגען מיט אַ גרויסען פּאַראַסאָל און אַ צווייטער האָט איהם נאָכגעטראָגען זיין ליולקע.

אויף אַ שמאָל געסעל איז איהם געקומען אַנטקעגען אַ דאַמע פון דער העכערער געזעלשאַפט. זי איז געזעסען אויף אַזאַ מין פאַטעל, וועלכען פיער שקלאַפען האָבען געטראָגען. זי איז געווען פערשלייערט אין גאַנצען, נור אַ פּאָר גרויסע, שוואַרצע אויגען האָבען אַרויסגעקוקט און געשאָטען אויפ'ן גריק פייערדיגע פונקען.

ער האָט אַ שמייכעל געטהאָן צו איהר, ווייל ער האָט גע־דענקט, אַז ער איז געפעלען געוואָרען דער דאָזיגער אָריענטאַלישער שעהנהייט. באַלד אָבער איז זי פערשוואונדען צווישען עולם און ער האָט מעהר פון איהר ניט געטראַכט.

אויף מאָרגען אָבער איז געקומען צו איהם אַ יעוונוך פון פאַשאַ און איהם געזאָגט, ער זאָל געהן מיט איהם. ער האָט זיך שטאַרק פערוואונדערט, נור אַז מען האָט איהם גערופען צום פאַשאַ, האָט ער געמוזט געהן. דער פאַשאַ איז געווען דער מעכ־

פֿיגסטער בעאַמטער פון'ם סולטאַן און ער האָט געהערשט איבער דאַמאַסקוס מיט אַן אייזערנעם פויסט.

דער יעוונוך האָט איהם געפיהרט דורך שמאָלע, פינסטערע אַריינגאַנגען, דורך טהירען און פאַרהאַנגען. צום סוף האָט ער איהם געבראַכט אין אַ גרויסען זאַאַל, וואו אַ פּראַכטפולער פאָנטאַן האָט געשפּריצט קלאָהרע, זילבערנע שטראָמען און רויטע זאַפעס זיינען אַרום די ווענד געשטאַנען.

דער יעוונוך האָט איהם געהייסען וואַרטען און איז אַוועק. פלוצים איז אַריינגעקומען אַ הויכע, מאַיעסטעטישע פרוי. ווידער האָבען אויף איהם געקוקט אַ פּאַאַר גרויסע, פייערדיגע אויגען פון אונטער דעם שלייער, וועהרענד אַז איהר גרינעם, מיט גאָלד־געשטיקטען קאַפטאַן האָט ער געזעהען, אַז אויב זי איז ניט דעם פאַשאַ'ס פרוי, איז זי כאָטש איינע פון זיינע געליעבטסטע קעבס־ווייבער — האָט ער זיך שנעל אויף די קניע פאַר איהר געוואָרפען. צוגעדריקט די הענד צו דער ברוסט און מיט'ן שטערען די פּאָר־לאָגע בעריהרט. אָבער אַ טייפעלשער געלעכטער האָט איהם גע־צוואונגען דעם קאָפּ אויפצוהויבען, און ווען די רייצענדע פרוי האָט דעם שלייער אויפגעהויבען, האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ געשריי, פול שרעק, ווייל זיין ווייב, זיין פערפיהרטע ווייב, וועלכע ער האָט פערקויפט, איז פאַר איהם געשטאַנען.

— דו דערקענסט מיך ? — האָט זי געפרעגט מיט אַ שטאָלצע מינע.

— וויטעסקאַ ?

— יאָ, אַזוי האָב איך געהייסען, ווען איך בין געווען דיין ווייב — האָט זי געענטפערט שנעל און מיט פעראַכטונג אין'ם קול — אָבער היינט בין איך דעם פאַשאַ'ס ווייב און מיין נאָמען איז זאַרעמאַ. אַ, יאָ, דו האָסט זיך גאָר ניט געריכט, אַז דו וועסט מיך אַמאָל דאָ טרעפען, דו שופט, ווען דו האָסט מיך אין וואַרנאַ פער־קויפט צו דעם אַלטען, האַלב־טויטען מאַן ? דו זעהסט, היינט בין איך אין בעסערע הענד. איך האָב מיין גליק עררייכט. דו פער־

דיענסט מיין דאַנק, מיין בעלוינונג. זאָג, מיט וואָס זאָל איך דיר בעלוינען?

דער צוטומעלטער גריק איז געלעגען ביי די פיס פון דער פרוי, וועלכע ער האָט אַזוי שענדליך בעטראָגען, און איז ניט אימשטאַנד געווען אַ וואָרט אַרויסצוברענגען. ער האָט געפיהלט, אַז ער איז פערלאָרען און קיין מוטה אפילו ניט געהאַט רחמנות ביי איהר צו בעטען.

— דו האָסט פערדיענט דעם טויט, דו ניעדערטרעכטיגע בע־שעפעניש — האָט זאַרעמאַ גערעדט ווייטער — דו ביזט ביי מיר אין די הענד און איך קען טהאָן מיט דיר, וואָס מיין האַרץ געלוסט. דער פּאַשאַ איז צופריעדען, אַז איך אליין זאָל אויסטראַכטען פאַר דיר אַ שטראָף. איך קען דיר לאָזען אויפהענגען און צוקוקען, ווי דו צאַפּעלסט זיך אין טויט־קאַנוואולסיען. דאָס וואָלט געווען פאַר מיר אַ שטיקעלע בעפריעדיגונג פאַר די אַלע צרות און ער־ניעדערונגען, וועלכע איך בין אויסגעשטאַנען אין די לעצטע פּאָאַר יאָהר און פאַר וועלכע איך האָב נור דיר אליין צו פערדאַנקען.

— מיטלייד, וויטעסקא! מיטלייד! — האָט ער גענומען זיך בעטען, ציטערענדיג מיט'ן גאַנצען קערפּער, און אויפגעהויבען צו איהר זיינעביידע הענד.

עס האָט איהם געענטפערט איהר געלעכטער, אין וועלכען עס האָט געקלונגען די אכזריות פון אַ בעליידיגטען פרויען־האַרץ. עס האָט געשיינט, אַז זי האָט פערגעניגען פון דעם, וואָס דער מאַן, וועלכען זי האָט ליעב געהאַט, ליגט איצט ביי איהרע פיס און צאַפּעלט זיך אין טויט־שרעק.

צום סוף האָט זי אַרויסגערעדט:

— גוט, איך וועל דיר שענקען דאָס לעבען, אָבער בעשטראָפט מוזט דו דאָך ווערען.

זי האָט אַ קלאַפּ געטהאָן אין די הענד, און פיער שוואַרצע יעוונוכען זיינען אַריינגעקומען. זיי האָבען אַ כאַפּ געטהאָן דעם אונגליקליכען און איהם געבונדען הענד און פיס.

— איך האָב מיין מיינונג געענדערט — האָט זי געזאָגט מיט אַזאַ שמייכעל, פון וועלכען איהר פריהערדיגען מאַן האָט גענומען שווידערען — איהר זאָלט איהם ניט טויטען, נור איהר זאָלט איהם אָבצעהלען הונדערט קלעפּ מיט שטעקענס. איך וועל דערביי שטעהן און צעהלען.

— אום גאָטעס ווילען! — האָט דער גריק אויסגעשריען — האָב מיטלייד, איך וועל עס ניט איבערטראָגען!

— דאָס ווילען מיר זעהן — האָט זי געענטפערט מיט אַ רוהיגען שמייכעל — ווען דו וועסט שטאַרבען אונטער די שטע־קענס, איז אַ סימן, אַז אַזוי איז דיר בעשערט. דאָס מוזט דו קריגען!

זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף אַ זאָפע און גענומען רויכענען אַ לאַנגע ליולקע, וואָס אַ שקלאַפין האָט איהר דערלאַנגט, שטעלענדיג זיך אויף די קניע. אויף איהר וואונק, האָבען די יענו־גוכען צוגעבונדען דעם מאַן'ס פיס צו אַ זייל, און די מורא'דיגע בעשטראָפונג האָט זיך אָנגעפאַנגען.

שוין צום צעהנטען קלאַפּ האָט דער גריק אָנגעהויבען צו רע־ווען, ווי אַ ווילדע חיה, אָבער זיין פרוי, וועלכע ער האָט בעטרא־גען, איז געבליבען גלייכגילטיג און האָט רוהיג געבלאָזען דעם בלויען רויך אין די לופט אריין. אָנגעלעהנט אויף איהר רייצענדען אָרעם, האָט זי געקוקט איהם אין פּנים אריין, וואָס איז צוקרימט געוועזן פאַר יסורים, מיט אונברחמנות'דיגער הנאה.

ביי די לעצטע קלעפּ האָט ער שוין קיין כח ניט געהאַט אפילו צו קרעכצען און דערנאָך איז ער אין חלשות געפאַלען.

* * *

אַ יאָהר שפּעטער האָט די פּאָליציי איהם אַרעסטירט אין אַן עסטרייכישען שטעדטעל, בעת ער האָט זיך געוואָלט אַריבער־כאַפּען דעם גרענעץ מיט „לעבעדיגע סחורה". אין'ם געפענגעניס האָט ער זיך דערנאָך מודה געוועזן אין אַלסדינג. און אַזוי האָבען וויטעסקאַ'ס עלטערען צום סוף זיך דערוואוסט, וואו זי איז. און

דערוויסענדיג, אז זי איז גליקליך און רייך, האבען זיי גאר אפילו ניט א טראכט געטהאן וועגען ארויסרייסען זי פון פאשא'ס הענד, וועלכער, ווי א אמת'ער טערק, איז געווען איהר שקלאף, דער שקלאף פון זיין שקלאפין.

איהר פריהערדיגען מאן, ווען ער איז פון'ם געפענגענים ארויס, האט מען אוועקגעשיקט איבער'ן גרענעץ. אבער זיין שענדליכער האנדעל מיט פרויען האט ניט אויפגעהערט ביז היינטיגען טאג, טראץ די שטערונגען פון דער פאליציי און פון די קאנסולען. יע־דען יאהר ברענגט ער אין די הארעמס פון די מזרח־לענדער פרויען פון באהעמיען און אונגארען, וועלכע געפעלען די מוסולמאנער ניט וועניגער, ווי די רייצענדע פרויען פון קאווקאז.

די מאַרטיניכע.

עטראַפּען האָט עס מיט איהם איין מאָל א זונטאָג, נאָך גאָטעס דיענסט. ער האָט זיך צוריקגע־קעהרט פון דער קירכע דורך א זייטיגען וועג, ווען ער האָט פּלוצים דערזעהן די מאַרטיניכע, וועלכע איז אויך מיט דעם זעלבען וועג אהיים געגאַנגען.

דער פאָטער איז געגאַנגען נעבען זיין טאָכטער, א שטאָל־צער, פול גדלות ווי א רייכער פּויער. איהם איז ניט אָנגע־שטאַנען צו טראָגען א בלוזע און אַנשטאָט דעם איז ער געגאַנגען אין עפּעס א מין ראָק פון גרויען טוך און אין א רונדען ברייטרענ־דערדיגען הוט אויפ'ן קאָפּ.

זי, איינגעשנורעוועט אין א קאָרסעט, וועלכען זי האָט גע־טראָגען נור איין מאָל איו וואָך, איז געגאַנגען גלייך און שטאָלץ אין פאָראויס. זי האָט געהאַט א שמאָלע טאַליע, ברייטע שול־טערן, הויכע היפטען און האָט זיך עטוואָס געוויגט אין גאַנג.

זי האָט געטראָגען א הוט מיט בלומען פון א מאָדיסטקע פון א דערבייאיג שטעדטעל, און איהר שטאַרקער, רונדער, בייגזאַמער נאַקען, אויף וועלכען עס האָבען געפלאַטערט קליינע הערעלאָך, איז געווען אָבגעברענט פון דער זון.

בענאָיט האָט נאָר געזעהען איהר רוקען. אָבער ער האָט גע־קענט איהר פּנים, הגם ער האָט זיך אויף איהר קיינמאָל בעזונ־דערס ניט ארומגעקוקט.

און פּלוצים האָט ער געזאָגט צו זיך אליין: צום טייפעל, די מאַרטיניכע איז דאָך א גאַנץ שעהנע מויד! ער האָט איהר

נאָכגעקוקט ווי זי איז געגאַנגען, מיט אמאָל זי גענומען בעוואונדער־רען, און דערפיהלט, אַז עפּעס ציהט איהם צו איהר. ער האָט גאָר ניט געדאַרפט זעהן איהר פּנים, האָט נור געקוקט אויף איהר פיגור און נאָכאַנאַנד ווידערהאָלט, ווי ער וואָלט גערעדט צו זיך אַליין: צום טייפעל, וואָס פאַר אַ שעהנע מויד זי איז!...

די מארטיניכע האָט זיך פערנומען רעכטס צום דעם פויער־שען הויף פון איהר פאָטער זשאן מארטין; דאָן האָט זי זיך אַ קעהר געטהאָן און געוואָרפען אַ בליק הינטער זיך. זי האָט דערזעהען בענאַיט'ען, וועלכער איז איהר פאַרגעקומען זעהר קאָ־מיש און האָט אויסגערופען:

— גוט מאָרגען, העררר בענאַיט!

יענער האָט געענטפערט:

— גוט מאָרגען, מארטיניכע, גוט מאָרגען פויער — און איז פאַרבייגעגאַנגען.

ווען ער איז אַהיים געקומען, איז די זופּ שוין געשטאַנען אויפ'ן טיש. ער האָט זיך געזעצט אַנטקעגען זיין מוטער נעבען דעם משרת און דעם יונג, בעת די דינסט האָט אַנגעגאָסען עפּעל־וויין אין די גלעזער.

ער האָט אויסגעזופּט אַ פּאָאַר לעפעל, און באַלד אָבגערוקט פון זיך דאָס טעלער.

די מוטער האָט געפרעגט:

— דו פיהלסט זיך עפּעס נישט גוט?

ער האָט געענטפערט:

— ניין, איך פיהל, ווי איך וואָלט געהאָט רינד־פלייש אין בויך. איך בין ניט הונגעריג.

ער האָט צוגעקוקט, ווי די איבעריגע האָבען געגעסען, בעת אַליין האָט ער פון צייט צו צייט זיך אָבגעשניטען אַ שטיק ברויט און עס לאַנגזאַם געקייט.

ער האָט געטראַכט וועגען דער מארטיניכע: אַ שעהן מיידעל!

און ער האָט ביז יעצט נאָך גאָר נישט בעמערקט. און וואָס האָט ער עס פּלוצים דערזעהען און גלייך אַזוי, אַז ער האָט צוליעב דעם זיין אַפּעטיט פערלאָרען ?

דאָס פלייש האָט ער ניט אָנגעריהרט און די מוטער האָט געזאָגט :

— נו, נו, בענאַיט, שטאַרק זיך אַביסעל און עס, דאָס עסען וועט דיר גוט טהאָן. ווען מען האָט ניט קיין אַפּעטיט מוז מען עסען מיט געוואַלד.

ער האָט פּרובירט עסען, האָט זיך אָבער געוואָרגען מיט יעדען ביסען און ניט געקענט. עס איז איהם אין האַלז ניט געקראָכען.

נאָכ'ן עסען איז ער אַוועק אויפ'ן פעלד און אַוועקגעשיקט דעם יונג, ער האָט איהם צוגעזאָגט פאַרבייגעהענדיג נאָכצוזעהן די קיה.

אויפ'ן פעלד איז קיינער ניט געווען. ווייל מען האָט ניט געאַרבייט. דאָ און דאָרט זיינען שווערע קיה געלעגען אויפ'ן בויך אונטער דער ליכטיגער זון און פּויל געקייט גראָז. אַ זייט פון אַ אַקער זיינען געשטאַנען אַ פּאָאַר אויסגעשפּאַנטע סאָכעס, און די גרויסע ברוינע פּיער־עקיגע שטיק צואַקערטע ערד פּאַר־טיג צום זעען, האָט זיך שאַרף אָבגעטהיילט פון צווישען די געלע פעלדער מיט די גאָלדענע זאַנגען פון תבואות און האָבער.

אַ טרוקענער הערבסט־ווינד האָט געבלאָזען איבער'ן פעלד און צוגעזאָגט אַ קיהלען אָבענד, נאָכדעם ווי די זון וועט פאַרגעהן. בענאַיט האָט זיך צוגעזעצט אויף דעם ראַנד פון אַ גראָבען, אַוועק־געלייגט דעם הוט אויף די קניע, ווי ער וואָלט וועלען אָבקיהלען זיין שטערן אין דער פרישער לופט און אַרויסגערעדט הויך אויפ'ן קול אין דער אַרומיגער שטילקייט : — אַ שעהנע מויד, אַ שעהנע מויד !

ווענען דעם האָט ער נאָך געטראַכט ליגענדיג ביינאַכט אין בעט און אויף מאָרגען, ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט.

ער איז ניט געווען טרויעריג, איהם איז ניט געווען שלעכט צום מוטה, ער וואָלט זאָגאר ניט געקענט זאָגען וואָס אייגענטליך איהם פעהלט. עפּעס האָט איהם נאָכאַנאַנד געפּייניגט, עפּעס האָט זיך אין זיין נשמה ארייגגעריסען, עפּעס א געדאנק האָט איהם זיין מוח געעגבערט און איהם קיין מינוט רוה ניט געלאָזען. עס פּאַסירט אַמאָל, אז א גרויסע דיקע פליעג לויפט אין צימער אריין, מען הערט זי נאָכאַנאַנד זשומען און ברומען און דער דאָזיגער גערויש שטערט און רעגט אויף. פּלוצים זעצט זי זיך וואו עס איז אַוועק און מען פערגעסט אָן איהר. אָבער באַלד הויבט זיך אָן ווי־דער פון דאָס ניי, אז מען מוז זיך ארומקוקען און מען קען זי ניט כאַפּען, ניט פערטרייבען, ניט טויט מאַכען, מען קען זי בשום אופן ניט צווינגען צו בלייבען זיצען וואו עס איז אויף אַן אָרט. קוים איז זי פון איהר פּלאַץ אַוועק, הויבט זי אָן ווידער צו זשומען.

דער געדאנק וועגען דער מאַרטיניכע האָט געזשומעט בע־נאָיט'ען אין קאָפּ פּונקט ווי א פערשפּאַרטע פליעג. דאָן האָט זיך איהם פערוואָלט זי ווידער צו זעהן, און ער איז א פּאָאָר מאָל געגאַנגען פערביי מאַרטין'ס הויף. צום סוף האָט ער זי דערזעהן, ווי זי הענגט וועש אויף א שטריק, וועלכע איז געווען אַנגעבונדען אָן צוויי עפּעל־בוימער.

עס איז געווען הייס. זי האָט נור געטראָגען א קורץ קליידעל אויף דער היילער העמד, אזוי אז ווען זי האָט אויפגעהויבען די הענד די וועש צו הענגען, האָבען זיך איהרע היפטען בולט אָב־געצייכענט.

מעהר ווי א שטונדע איז ער געבליבען זיצען ביים גראָבען, אפילו נאָכדעם ווי זי איז שוין געהאַט אַוועק. און ווען ער איז אַהיים געקומען, איז איהם די זאַך נאָך מעהר אין קאָפּ געלעגען.

פיער וואָכען צייט האָט ער ניט אויפגעהערט וועגען איהר צו טראַכטען און האָט זיך געטרייסעלט, ווען מען האָט אין זיין גע־

גענוואָרט וועגען איהר גערעדט. ער האָט אויפגעהערט צו עסען און אזוי געשוויצט יעדע נאַכט, אז ער האָט ניט געקענט שלאָפען.

זונטאג, אין צייט פון גאָטעס דיענסט, האָט ער פון איהר די אויגען נישט אראָבגענומען. זי האָט איהם געזעהן און צו איהם געשמייכעלט, ווייל עס האָט איהר הנאה געטהאָן, וואָס זי געפעלט איהם.

און איין מאָל אין אן אָבענד האָט ער זי פּלוצים געטראָפען אויף א וועג. ווען ער האָט זי דערזעהען געהענדיג, איז ער גע־בליבען שטעהן, דאן איז ער צוגעגאנגען גלייך צו איהר. פאַר אנגסט האָט איהם אין האַלז געוואָרגען, אָבער ער האָט זיך איין מאָל פאַר אַלע מאָל בעשלאָסען מיט איהר צו רעדען. און ער האָט אנגעהויבען שטאַמלענדיג:

— הערט אויס, מארטיניכע, אזוי קען עס ווייטער ניט געהן.

זי האָט געענטפערט, ווי זי וואָלט זיך פון איהם אויסגעלאַכט:

— וואָס קען ניט אזוי ווייטער געהן, בענאָיט?

ער האָט ווייטער גערעדט:

— אז איך זאָל פון אייך טראַכטען אזוי פיעל שטונדען ווי־פיעל עס געפינען זיך אין טאָג.

זי האָט זיך אנגענומען מיט די הענד פאַר די באַקעס:

— איך בין אין דעם ניט שולדיג.

ער האָט געשטאַמעלט:

— יאָ, איהר. איך שלאָף ניט מעהר, איך עס ניט מעהר, איך קען מעהר ניט רוהען.

זי האָט געזאָגט שטיל:

— וואָס אזוינס וואָלט איך געקענט דערפון אויסהיילען?

ער איז געוואָרען ערשטוינט און איז געבליבען שטעהן מיט אראָבגעלאָזענע הענד, אן אָפענעם מויל און ברייט אויפגעריסענע אויגען.

זי האט איהם לאכענדיג א זעץ געטהאן אין בויך און איז אנטלאפען...

פון דעם דאזיגען טאג אן האבען זיי זיך אפט געטראפען נעבען די הויפען, אין די זייטיגע וועגען, אדער ווען עס איז דונקעל געווארען. אין פעלד בעת ער האט זיך מיט די פערד אהיים צוריקגעקעהרט און זי האט געטריבען די קיה אין שטאהל.

ער האט זיך געפיהלט צוגעצויגען צו איהר מיט לייב און לעבען. ער וואלט זי וועלען ארומנעהמען, זי ווערגען, שטיקען, אויפפרעסען, זי אין זיך אריינזויגען. ער האט געציטערט פאר שוואכקייט, אונגעדולד און כעס, וואס זי געהערט איהם ניט אין גאנצען, וואס זיי פעראייניגען זיך ניט צוזאמען.

אין דער געגענד האט מען עס בעמערקט און גענומען פון זייביידען רעדען. איבעריגענס האט ער ביי איהר געפרעגט, אויב זי וויל ווערען זיין פרוי און זי האט געזאגט יא.

זי האט נאר אבגעווארט א געלעגענהייט כדי צו רעדען מיט די עלטערען.

און דא איז זי פלוצים איין מאל ניט געקומען צו אן אבגע־רעדטען צוזאמענקונפט. ער האט זי אפילו ניט געקענט זעהן, ווען ער איז ארומגעלאפען ארום איהר הויף. נור זונטאג אין קירכע האט ער זי געזעהען צו גאטעס דיענסט, און איין מאל א זונטאג האט דער פריסטער אויסגערופען דעם באלעמער ארונטער, אז וויקטאריא אדעלאאידע מארטין און יאזעף איזידאר וואללין זיי־נען חתן כלה.

בענאיט האט דערפיהלט, ווי די הענד ציטערען איהם, אזוי ווי מען וואלט איהם דאס בלוט אבגעצויגען, אין די אויערען האט איהם גענומען זשומען, ער האט מעהר גארנישט געהערט און פלוצים האט ער בעמערקט, אז אויף זיין געבעט־בוך גיסען זיך טרעהרען.

פיער וואכען נאכאנאנד איז ער פון צימער ניט ארויס, דאן האט ער ווידער גענומען ארבייטען.

אבער ער איז ניט געווען אויסגעהיילט און האט נאך אלץ וועגען דעם געטראכט. ער האט אויסגעמיעדען צו געהן אויף די וועגען, וואס פיהרען פארביי איהר הויז און ניט געוואלט אפילו אנקוקען די בוימער ארום איהר הויף. דערפאר האט ער אין דער פריה און פארנאכט געמוזט מאכען א גרויסען אומוועג.

זי איז שוין איצט געווען פערהייראט מיט וואלליז, וועלכער איז געווען דער רייכסטער פויער אין יענעם געגענד. בענאיט און ער האבען מעהר ניט גערעדט איינער מיט'ן אנדערען, הגם זיי זיינען געווען אין איין עלטער.

דאן האט בענאיט אין א געוויסען אבענד, ווען ער איז געווען ביים דארף'ס פארשטעהער, זיך דערוואוסט, אז זי איז אין אומ־שטענדען. אנשטאט צו פיהלען א טיעפען וועהטאג, איז איהם אין געגענטהייל לייכטער געווארען אויפ'ן הארצען: איצט איז געווען אויס, איצט איז געווען אלעס אויס. דאס האט זיי מעהר צושיידט ווי איהר חתונה און איהם איז ליעב געווען, וואס איצט נעהמט צו אלעס א סוף, ער וועט שוין מעהר אפילו ניט טראכטען פון איהר.

מאנאטען נאך מאנאטען זיינען אוועק. ער האט זי ווען ניט ווען געזעהען, ווי זי האט מיט א שווערען גאנג זיך איבער'ן דארף געשלעפט. זי פלעגט רויט ווערען, ווען זי פלעגט איהם בעמער־קען און געזוכט זיך אבצוטראגען וואס שנעלער. און ער האט ווידער געמאכט א אומוועג, כדי זי ניט צו טרעפען און איהר בליק ניט צו זעהן.

מיט שרעק האט ער געטראכט וועגען דעם, אז ווען עס איז וועט ער זיך מוזען מיט איהר בעגעגענען פנים לפנים און דאן מוזען רעדען מיט איהר. וואס זאל ער איהר איצט זאגען נאך דעם אלעמען, וואס ער האט איהר פריהער געזאגט, ווען ער האט איהרע

הענד אין זיינע געהאַלטען און איהרע האָאר און איהרע באַקען געקושט? ער האָט געטראַכט אַז דעם ערשטען מאָל ווען זיי האָבען זיך געטראָפען ביים ראַנד פון גראבען. דאָס וואָס זי האָט גע־טהאָן איז געווען העסליך, מיאוס, נאָכדעם ווי זי האָט איהם איהר וואָרט געגעבען.

אָבער ביסלעכווייז איז דער שמערץ פון זיין הארצען אוועק און עס איז נור פערבליבען עפּעס אַ מין אומעדיגקייט. און איין מאָל, אין אַ געוויסען טאָג, איז ער ווידער אוועק מיט'ן אַלטען וועג, וואָס האָט געפיהרט פאַרביי דעם הויף, וואו זי האָט געוואָהנט. פון ווייטען האָט ער געזעהן דעם דאַך פון'ם הויז און אַ געראַנק האָט איהם אין מח אַ זעץ געטהאָן: אַז דאָרט לעבט זי מיט דעם אַנדערען. די עפּעל־בוימער האָבען געבליהט, די העהנער האָבען געקרעהט אויפ'ן מיסט, דאָס גאַנצע הויז האָט אויסגעזעהן ווי פּוסט, ווייל אַלע מענשען זיינען געווען אויפ'ן פעלד ביי דער אַרבייט.

ער האָט זיך אָבגעשטעלט ביים טויער און אריינגעקוקט אין הויף. דער הונד האָט געשלאָפען אין זיין ביידעל, דריי קעלבער האָבען זיך לאַנגזאַם געשלעפּט איינע נאָך דער אַנדערער צום טייך, אַ ענדיק האָט זיך אַרומגעדרעהט אַרום טהיר און זיך גע־בלאָזען פאַר זיינע ענדיטשקעס ווי אַ טענאָר אויף דער ביהנע.

בענאָיט האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַן פּאַרקאַן און פּלוצים דער־פיהלט, אַז איהם ווילט זיך וויינען. אָבער מיט אמאָל האָט ער דער־הערט אַ געשריי, אַ הויכען רוף פון הויז אַרוים. ער איז געבליבען שטעהן אַ צושראָקענער, אַנהאַלטענדיג זיך קראַמפּפהאַפט אַן דעם הילצערנעם צוים און זיך צוגעהערט.

אַ צווייטער געשריי, נאָך אַ לענגערער און הארצרייסענדער, האָט אָבגעקלונגען אין זיינע אויערען, אין דער נשמה, און ער האָט זיך אין גאַנצען אַ טרייסעל געטהאָן. זי האָט גערופען... זי. ער האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אַהין, איז איבערגעלאָפען איבער'ן

פעלד, א שטוים געטהאן די טהיר און זי דערזעהן א בלייכע, מיט צומישטע אויגען זיך וואלגערענדיג אויף דר'ערד אין געבורטס־וועהען.

ער איז געבליבען שטעהן, נאך א בלייכערער און ציטערענ־דער מעהר פון איהר און געשטאמעלט:

— אט בין איך, אט בין איך.

זי האט געענטפערט געבראכען:

— אה, איך בעט אייך, געהט ניט אוועק, געהט ניט אוועק, בענאיט.

ער האט זי אנגעקוקט און ניט געוואוסט וואס צו טהאן, וואס צו זאגען, און זי האט גענומען קרעכצען:

— אוי, אוי, עס צורייסט זיך, אוי, בענאיט!

און זי האט זיך געדרעהט פון יסורים.

פלוצים האט בענאיט דערפיהלט א שטארקע בעדערפעניש איהר צו העלפען, זי צו בערוהיגען, איהר שמערץ צו לינדערען. ער האט זיך איינגעבויגען, זי גענומען אין זיינע ארעמס, זי אויפ־געהויבען און אריינגעלעגט אין בעט. און בעת זי האט נאך אלץ געקרעכצט, האט ער זי אויסגעטהאן, אראבגענומען פון איהר די טוך, די ווייסט, דאס קלייד. זי האט זיך געביסען די פויסטען, אום ניט צו שרייען. דאן האט ער געטהאן דאס זעלבע, וואס ער איז געוועזען געוואהנט צו טהאן ביי חיות, ביי די קיה, ביי די שאף, ביי די קאבילעס: ער האט איהר ענטבונדען און באלד האט ער אין זיינע ארעמס געהאלטען א קרעפטיגע, שרייעדיגע עופה'לע.

ער האט עס אבגעווישט, איינגעוויקעלט אין א לאפען, וועל־כער האט זיך געטריקענט אויפ'ן פענסטער, אוועקגעלייגט עס אויף א בארג וועש, וואס האט געזאלט געפרעסט ווערען און איז גע־לעגען אויפ'ן טיש. דאן איז ער אוועק צוריק צו דער מוטער.

ער האט זי ווידער ארונטערגעלאזען אויף דער ערד, איבער־געביטען דאס בעטגעוואנד, און צוריק אין בעט געלייגט.

זי האט געשטאמעלט:

— איך דאנק דיר, בענאיט, דו ביזט א וואוילער מענש, — און זי האט גענומען וויינען, עפעס ווי זי וואלט זיך פלוצים דער־פיהלט שולדיג געגען איהם.

ער האט זי שוין מעהר נישט געליעבט, אבער א האר נישט מעהר, אלעס איז געווען אויס. פארוואס ? פארוועז ? ער וואלט עס ניט געקענט ערקלעהרען. וואס דא איז איצט געשעהן האט איהם אויסגעהיילט זיכערער ווי צעהן יאהר צושיידונג.

זי האט געפרעגט אהן קרעפטען און ציטערענדיג:

— וואס האב איך געבארען ?

ער האט געענטפערט אין א רוהיגען טאן:

— א געזונד מיידעל.

זיי האבען ווידער געשוויגען. אין א פאאר מינוטען ארום האט די מוטער געזאגט מיט א שוואך קול:

— לאז מיר עס זעהן, בענאיט

ער האט געבראכט דאס קינד און עס איהר געגעבען, ווי ער וואלט דערלאנגט א שטיק געווייהטעם ברויט. דא האט זיך גע־עפענט די טהיר און איזידאר וואללין איז אריין.

אין אנהויב האט ער ניט פערשטאנען וואס דא טהוט זיך, באלד אבער האט ער זיך אנגעשטויסען.

בענאיט האט געשטאמעלט א צומישטער:

— איך בין פארביינגעגאנגען... צופעליג פארביינגעגאנגען... האב איך דערהערט קולות... איך בין ארייננגעקומען... דא איז דיין קינד, וואללין.

מיט טרעהרען אין די אויגען האט דער מאן געמאכט א טריט אין פאראויס, גענומען דאס צארטע עופ'על, וועלכער דער צווייטער האט איהם געהאלטען אנטקעגען, עס געקושט, געבליעבען א פאאר אויגענבליקען אהן ווערטער, דאן האט ער אוועקגעלעגט דאס קינד אויפ'ן בעט און אויסגעשטרעקט צו בענאיט'ן ביידע הענד:

— צום טייפעל, בענאיט, איצט איז אלעס צווישען אונז ווידער אין ארדנונג. אויב דו ווילסט, ווערען מיר פריינד, אבער אמת'ע גוטע פריינד.

און בענאיט האט געענטפערט:

— ביי מיר האסטו גע'פועל'ט. איך בין צופריעדען, ביי גאט, איך בין צופריעדען...

ענדע.

אנטאָן דער שיכור.

ויף צעהן מייל ארום האָט מען איהם געקענט, דעם אַלטען טאָני, דעם דיקען טאָני, דעם פיינעם טאָני, אנטאָן מאשעבלע, מיט דעם צונעמעניש ברולאָט, דעם בעזיצער פונ'ם שענק טורנעווענט.

ער האָט בעריהמט געמאַכט דעם קליינעם פּלאַץ, וועלכער איז געלעגען אין א טיעפען טהאָל און האָט זיך גע־צויגען ביז צום ים ארונטער. דאָס איז געווען אַן ארימער דאָרף. וואָס איז בעשטאַנען פון צעהן נאָרמאַנישע הייזער און איז געווען ארומגערינגעלט מיט גריבער און בוימער.

די הייזער זיינען געלעגען צווישען גראָז, קרייטיכצער און קאַלך גרובען. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, ווי זיי וואָלטען דאָרט אין דעם דאָזיגען לאָך געזוכט שוץ, ווי די פויגעל, וועלכע בעהאַלטען זיך אין שטורעמדיגע טעג אין די קנייטשען פון אַ צואַקערט פעלד, אַזוי האָבען יענע הייזלאַך געשיינט צו זוכען שוץ געגען דעם געוואַלדיגען אוראַגאַן, וועלכער קומט פון ים, געגען דעם גע־זאַלצענעם, שווערען ווינד, וועלכער פרעסט און ברענט ווי פייער, טריקענט אַלעס אוים און פערניכטעט, ווי דער פראָסט אין ווינטער.

אָבער דער גאַנצער קליינער נעסט האָט געשיינט אין גאַנצען צו געהערען צו טאָני מאשעלבע מיט דעם צונעמעניש ברולאָט. מען האָט איהם גערופען אויך איינפאַך טאָני, אָדער דער פיינער טאָני, צוליעב אַ געוויסען אויסדרוק, וועלכען ער האָט שטענדיג געברויכט. ער פלעגט זאָגען:

— עפּעס אַזוינס, ווי מיין פיינער איז אין גאַנץ פראַנקרייך נישטאָ.

זיין „פיינער" איז געווען זיין קאָניאַק.

זייט צוואַנציג יאָהר, ווי ער האָט פּאַרטרונקען דאָס גאַנצע דאָרף מיט זיין פיינעם און זיין ברולאָט ; און יעדעס מאָל, ווען מען האָט איהם געפרעגט :

— געהט אייך גוט, פאָטער טאָני ?

האָט ער געענטפערט :

— זעהר גוט שווינערזוהן, דו ווייסט דאָך, מיין ברולאָט קאָשערט דאָס מויל און רייניגט דעם קאָפּ. עטוואָס בעסער איז פאַר דעם עלענדען מענשען נישטאָ.

ער האָט זיך איינגעוואָהנט יעדען מענשען צו רופען „שווי־גערזוהן", הגם ער האָט קיינמאָל ניט געהאַט קיין פערהייראַטע טאָכטער, אָדער אַזאַ וואָס ער זאָל קענען פערהייראַטען.

און מען האָט איהם גוט געקענט, דעם דאָזיגען טאָני ברולאָט, דעם גראָבען טרעמבע, ניט נור אין דער גאַנצער געגענד נור אין דער גאַנצער פּראָווינץ. זיין קליין הייזעל האָט ווירקליך גע־שיינט צו זיין צו קליין און צו ענג פאַר איהם. ווען מען האָט איהם געזעהן שטעהענדיג פאַר דער טיר, וואו ער איז געשטאַנען אַ גאַנצען טאָג, האָט מען זיך געשטעלט די פראַגע, ווי אַזוי קען ער זיך דורכקוועטשען, אום אַריינצוגעהן אינווייניג. יעדעס מאָל, ווען אַ גאַסט איז געקומען, איז ער אַריינגעגאַנגען, ווייל דער פיינער טאָני איז שטענדיג געווען איינגעלאַדען מיטצוטרינקען. ווען אימיצער האָט ביי איהם אין שענק עפּעס געגאַסען.

אויף דעם שילד פון זיין הויז איז געשטאַנען : „רענדע־וואו פון פריינד", און טאָני איז געווען בעפריינדעט מיט דער גאַנצער וועלט. פון פעקאַמפּ און מאָנטיווילערס זיינען מענשען געקומען איהם זעהן און פון איהם צו לאַכען, ווייל דער גראָבער חברה מאַן וואָלט אַפילו אַ שטיינערנע מצבה געקאָנט מאַכען צו לאַכען. ער האָט געהאַט אַ בעזונדערע אַרט די מענשען אַנצוציהען, אַזוי

אַז זיי זאָלען ניט ווערען אין כעס. און ווען ער האָט פאַרמאַכט איין אויגעל, אום צו געבען אַ אַנצוהערעניש אויף זאַכען, וועלכע ער האָט גאָרנישט געזאָגט און זיך אין אַ עקסטאַז פון פרעהליכקייט געשלאָגען אין פוס, האָט מען געמוזט לאַכען צי מען האָט געוואָלט צו ניט. און עס איז ווירקליך ווערט געווען צו צאָהלען פאַר בילעטען כדי צו זעהן, ווי דער יונג האָט אַריינגעגאַסען. ער האָט געגאָסען איז זיך אַלעס, וואָס מען האָט פאַר איהם אַוועקגעשטעלט און דאָס אַלעס מיט אַזאַ גליקשטראַהלענדען בליק, וועלכער האָט דייטליך געוויזען זיין דאָפּעלטען פערגעניגען אי דערפון וואָס ער טרינקט, אי פון דעם פּראָפיט וואָס ער וועט האָבען פון דעם, וואָס ער האָט אַליין אויסגעטרונקען.

און דאַן האָט מען געמוזט כאָטש זיך צוהערען ווי ער האָט זיך געקריעגט מיט זיין ווייב. דאָס איז געווען אַ'ן אמת'ע קאָמעדיע. זיי זיינען שוין געווען פערהייראַט דרייסיג יאָהר און יעדען טאָג האָבען זיי זיך אַרומגעריסען. דער אונטערשיעד אין זייביידע איז נור געווען אין דעם, וואָס טאַני האָט געלאַכט, בעת זיין אַלטע איז געוואָרען גרין און געל פאַר כעס. זי איז געווען אַ הויכע פויערטע, וועלכע איז געגאַנגען מיט לאַנגע טריט ווי אויף שטאָלצען; אויף איהר מאָגערען, אויסגעטריקענטען ווי אַ שטעקען, קערפּער, איז געזעסען אַ קאָפּ פון אַ בייזער, צורייצטער קאַץ. זי האָט זיך בעשעפטיגט דערמיט, וואָס זי האָט געהאָדעוועט היהנער אין דעם קליינעם הויף הינטער'ן שענק. און זי איז געווען בעריהמט מיט איהרע היהנער אין דער גאַנצער פּראָווינץ.

ווען איינער פון די רייכערע לייט אין פעקאמפּ האָט געמאַכט אַ דינער, זיינען מוטער טאַני'ס היהנער דאָרט געווען פון די הויפּט געריכטען.

אָבער זי איז פון איהר געבורט אָן געווען אַ בייזע און איהר גאַנץ לעבען איז זי געווען אונצופריעדען. זי האָט זיך געערגערט איבער דער גאַנצער וועלט, אָבער פריהער פאַר אַלץ איבער

איהר מאַן. זי איז געווען אויסער זיך פון זיין פּרעהליכקייט, פון זיין נאָמען, פון זיין אייזערנעם געזונד, פון זיין דיקקייט. זי האָט געקוקט אויף איהם, ווי אויף אַ אוניצליכען מענשען, ווייל ער האָט פערדיענט געלד גאָרנישט טהוענדיג, ווייל ער האָט געגעסען און געטרונקען, ווי אַ פרעסער, ווייל ער האָט געפרעסען און געזויפען פאַר צעהן. און קיין איין טאָג איז ניט אריבער, אז זי זאָל ניט שרייען אַ'ן אויפגערעגטע:

— אַזאַ גראָבער, אָבגעפרעסענער חזיר האָט געדאַרפט ליגען אין שטאָל מיט די חזרים! עס ווערט דאָך ניט גוט קוקענדיג ווי פעט דו ביזט!

זי האָט איהם געשריען אין פנים אריין:

— וואַרט אויס, וואַרט אויס, דו וועסט זעהן, דו וועסט נאָך אַמאָל פּלאַצען ווי אַ זאַק האָבער.

טאָני האָט געלאַכט הויך אויף אַ קול, זיך געקלאַפּט אין בויך און געזאָגט:

— האָ! האָ! דו אַלטע פּרעס־ברעט. דו זעה בעסער צו, אַז דיינע היהנער זאָלען ווערען אַזוי דיק ווי איך. זעה אדרבה, פּרוביר!

ער האָט פערקאַטשעט דעם אַרבעל אויף זיין ריעזיגען אָרעם און געשריען:

— אָט דאָס איז אַ אָרעם! אַ האַנד! מיט דעם קען מען געבען אַ געזונדען טרעבענץ! טהו אַקאָרשט אַ קוק, וואָס זאָגסטו, האַ?

און די געסט האָבען געקלאַפּט מיט די פויסטען אויף דעם טיש, האָבען געקייכט פאַר געלעכטער, געטראַמפּעלט מיט די פיס אַן דער ערד און געשפּיגען פאַר גרויס בעגייסטערונג.

די צורייצטע אַלטע האָט ארויסגעזשיפּעט:

— וואַרט, וואַרט, דו וועסט זעהן. דו וועסט נאָך צופּלאַצט ווערען ווי אַ זאַק!

און אויסער זיך פאַר כעס איז זי אַנטלאָפען אונטער דעם געלעכטער פון די געסט.

און אין דער אמת'ן איז ווירקליך געווען מאָדנע צו קוקען אויף טאַני, אַזוי פעט און גראָב און רויט און אַדישליווע איז ער געוואָרען. ער איז געווען איינער פון יענע שטאַרקע בעשעפענישען, איבער וועלכע דער טויט האָט, ווי עס שיינט, ליעב זיך לוסטיג צו מאַכען און זיין צושטערענדע אַרבייט מאַכט ער אויף אַ זעהר קאָמישען אופן. אַנשטאָדט דעם וואָס אַנדערע מענשען ווערען מיט דער צייט ווייס, מאָגער, צוקנייטשט און שוואַך, אַזוי, אַז קוקענדיג אויף זיי מוז מען אויסרופען: „מיין גאָט, ווי ער האָט זיך פערענדערט!" איז מיט טאַני'ן געווען פונקט פערקעהרט, עפּעס אַזוי ווי דער טויט וואָלט געמאַכט שפּאַס, איהם צו לאָזען ווערען אַלץ דיקער און גרעבער, זיך פונאַנדערצואוואַקסען אין עפּעס אַ מין קאָמישער, משונה'דיגער בריאה, זיין פּנים אין רויט און בלוי אָבצופאַרבען און איהם אין גאַנצען צוגעבען דעם אויסזעהן פון איבערמענשליכער קראַפט און געזונדקייט. אַלע די שטריכען מיט וועלכע די צייט פאַרענדערט אַזוי טרויעריג אַנדערע ווענם איז ביי טאַני אַרויסגעקומען אַזוי לעכערליך, אַ ז ו י קאָמיש, אַז מען האָט זיך געהאַלטען פאַר די זייטען קוקענדיג אויף איהם.

2.

דאַן האָט זיך געטראָפען אַז טאַני האָט געכאַפּט אַ'ן אַפּאָפּלעקסיע. מען האָט איהם אוועקגעלעגט אינ'ם קליינעם צימערעל הינטער'ן שענק, כדי ער זאָל קענען הערען אַלעס, וואָס מען האָט דאָרט גערעדט און זאָל זיך קענען אונטערהאַלטען מיט זיינע פריינד: דען זיין קאָפּ איז געווען געזונד, בלויז זיין ריעזיגער לייב איז געווען געלעהמט, אַזוי אַז ער האָט איהם ניט געקענט בעוועגען, ניט ריהרען פון אָרט. אין אָנהויב האָט מען געהאָפּט

אַז די פּיס זיינען וועלן אין גיכען ווידער זייער קראַפט בעקומען, אָבער באַלד האָט מען די דאָזיגע האָפנונג געמוזט אויפגעבען. און דער „פיינער טאַני" האָט פערבראַכט טאָג און נאַכט אין בעט, וואָס איז נאָר איין מאָל אין וואָך געמאַכט געוואָרען מיט דער הילף פון פיער שכנים, וועלכע האָבען אויפגעהויבען דעם גראָבען גוף אין דער הויך, בעת מען האָט זיין סיעניק איבערגעקעהרט.

און דאָך איז ער געבליבען פרעהליך. איצט איז זיין פרעהליכקייט געווען אַביסעל אַ'ן אַנדערע, עטוואָס אַ שטילערע, אַ רוהיגערע, אין קינדישע מורא פאַר זיין פרוי, וועלכע האָט דעם גאַנצען טאָג געשריען:

— אָט ליעגט ער איצט, דער דיקער טויגעניכטס, דער גראָבער לומפּ, דער אַלטער שיכור! דאָס איז אַ פיינע שווייַנעריי! אַ פיינע שווייַנעריי!

ער האָט איהר מעהט ניט געענטפערט. הינטער'ן רוקען פון דער אַלטער האָט ער בלויז אַ וואונק געטהאָן מיט אַ'ן אויג, און זיך עטוואָס אַ קעהר געטהאָן אין בעט, די איינציגע בעוועגונג, וואָס ער האָט איצט געקענט מאַכען.

זיין גרעסטע צושטרייאונג איז איצט בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט זיך צוגעהערט צו דער אונטערהאַלטונג אין שענק און אַריינגעוואָרפען אַ וואָרט פון זיין קעמערעל. ווען ער האָט געהערט פרעהליכע שטימען, האָט ער אויסגערופען:

— שוויגערזוהן, ביזטו עס צעלעסטין?

און צעלעסטין מאַלאַיסעל האָט געענטפערט:

— יאָ, איך בין עס, פאָטער טאָני. לויפסטו שוין ווידער אַרום?

דער פיינער טאָני האָט געענטפערט:

— אין גאַלאָפּ לויפען קען איך נאָך ניט, אָבער איך בין ניט מאָגערער געוואָרען, מיינע אָרעמס זיינען נאָך אַלץ ווי קלעצער.

באַלד האָט ער זיינע נאָהנסטע פריינד פאַרבעטען צו זיך אין צימער אַריין און זיי האָבען מיט איהם פערבראַכט, הגם

ער איז געווען אויסער זיך, וואָס מען האָט געטרונקען אָהן איהם. דאַן האָט ער געזאָגט:

— ווייסטו שוויגערזוהן, מיר פאַרדריסט נור, וואָס איך קען מעהר ניט טרינקען מיין פיינעם. צום טייפעל זאָל עס געהן! מיט דעם קאָפּ בראַנפען וואָס איך קריג ווען ניט ווען, שווענק איך מיר בלויז אוים דעם מויל. אָבער ריכטיג זויפען קען איך ניט מעהר און דאָס טהוט מיר וועה.

דער קאַטצען־קאָפּ פון דער מוטער טאָני האָט זיך בעוויזען אין פענסטער. זי האָט אויסגערופען:

— רייצט זיך אָביסעל מיט איהם, רייצט זיך מיט דעם גראָבען לומפּ, וועלכען מען מוז קאָרמענען און וואַשען, ווי אַ חזיר.

און ווען די אַלטע איז פערשוואונדען, איז פון צייט צו צייט צוגעשפּרונגען אַ האָהן מיט רויטע פעדערן אויפ'ן פענסטער ברעט אַרויף, האָט אַריינגעקוקט אין צימער מיט זיינע רונדע, נייגעריגע אויגען און גענומען קרעהען הויך אויפ'ן קול. דאַן זיינען אַ פּאָר היהנער אַריינגעפלויגען אינוועניג, זיך אָבגעשטעלט צופוסען פון בעט און אויפגעפּיקט ברעקלעך פון דער ערד.

באַלד האָבען טאָני'ס פריינד אין גאַנצען אויפגעהערט צו געהן אין שענק, נור זיינען געקומען יעדען בייטאָג צו איהם. גלייך אין צימער אַריין, צוגעגאַנגען צו זיין בעט, מיט איהם פער־בראַכט. כאָטש ער איז דאַרט געלעגען ווי אַ שטיק האָלץ, האָט דער אַלטער לץ, דער טאָני, זיך געוויצעלט און זיי פערשאַפט אַ סך שפּאַס. דריי פון זיי זיינען יעדען טאָג געקומען: דעלעסטין, מאַלאַיסעל, אַ הויכער מאָגערער מאַן, וועלכער האָט זיך געהאַלטען איינגעבויגען ווי אַן אַלטער שטאַם פון אַן עפּעלבוים, פּראָספּער־האָרשאַסוויל, אַ קליינציגער אויסגעטריקענטער נפש מיט אַ קורץ נעזעל, אַ בייזער און אַ כיטרער ווי אַ פוקס, און דעזאַר פּאָמעל, וועלכער האָט ווייניג גערעדט דערפאַר אַ סך געלאַכט.

מען האָט אַריינגעבראַכט אַ ברעט פון הויף, בעפעסטיגט זי צו

די ראַנדען פון בעט און דאַן האָבען זיי דאָמינאָ געשפּיעלט כסדר פון 2 ביז 6 אַזייגער.

מוטער טאַני האָט עס ניט געקענט פערטראָגען. זי האָט ניט געקענט ליידען אַז איהר טויגעניכטס, איהר מאַן פערברייננגט זיך די צייט אַזוי לוסטיג שפּיעלענדיג דאָמינע אין בעט. אַזוי שנעל ווי זי האָט דערזעהן אַז חברה האָט זיך גענומען צום שפּיע־לען, האָט זי אויפגעהויבען אַ געוואַלד, אַ וואָרף געטהאַן זיך צום בעט, אַרונטערגעשליידערט די ברעט, אַ כאַפּ געטהאַן די דאָמינע, און איז מיט איהר אַוועק. דערביי האָט זי תמיד געגעבען זיי צו פער־שטעהן, אַז דער ליידיג־געהער איהרער, דער אומזיסטער פרעסער, איז ניט קראַנק ניט צו שפּיעלען קיין דאָמינע בעת יעדער אנשטאַנ־דיגער מאַן טהוט עפּעס אויף אויף דער וועלט.

דרעלעסטין מאַלאַיסעל און דעזאַר פּאָומעל פּלעגען אַרונטער־לאָזען די קעפּ און שווייגען. אָבער פּראָספּער האַרלאַסוויל פּלעגט תמיד נאָך אונטערגעבען היץ דער אַלטער: ער האָט הנאה גע־האָט אַז ער האָט געזעהען ווי זי היצט זיך.

און איינמאַל ווען זי איז געווען אין גאַנצען אויסער זיך פאַר כעס אויף איהר מאַן, האָט ער זיך אָנגערופען צו איהר:

— הערט נאָר אַלטע, איהר ווייסט וואָס איך וואָלט געטהאַן ווען איך וואָלט געווען איהר?

זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט איהרע פֿייגעל אויגען.

ער האָט ווייטער גערעדט:

— אייער אַלטער פּאַליעט דאָך ווי אַן אויוון און דאָס בעט פערלאָזט ער דאָך קיין מאָהל ניט. ווייסט איהר וואָס איך וואָלט געטהאָן, אַלטע? איך וואָלט איהם געלאָזט אייער אויסבריהען. יאָ, יאָ, אייער, אייער, ווי אַ הוהן.

— דאָס אַלטע האָט איהם אָנגעקוקט. זי האָט געמיינט אַז ער לאַכט פון איהר, און האָט איהם געוואָלט דערלאַנגען אַ גאָב, אָבער דער פּויער האָט זי ניט געלאָזט ריידען, און גערעדט אַליין ווייטער:

— איך וואָלט איהם פינף אייער אונטער איין פּאַכווע אונ־טערגעלעגט, און פינף אונטער דער אַנדערער, אין דעם אייגענעם טאָג, ווען איך וואָלט די אייער אונטער דער הוהן אונטערגעלעגט. דאַן, וואָלטען אין דער זעלבער צייט די הינדעלעך ארויסגעקומען. און ווען זיי וועלען ארויסקומען, וואָלט איך דער הוהן געבראַכט דעם אַלטענ'ס קליינע ציפּליאַטקעלעך אַז זי זאָל זיי ערציהען. דעמאָלסט וואָלט ער עפּעס געבראַכט נוצען.

די אַלטע האָט אַ פרעג געטהאָן צושראָקען:

— קען דאָס געמאַהלט זיין?

דער פּויער האָט געענטפערט:

— געוויס. וואָרום זאָל דאָס ניט קענען געמאָהלט זיין? פּונקט אַזוי גוט ווי די אייער בריהען זיך אויס אין דעם הייסען קאַסטען, קענען זיי זיך אויסבריהען אין אַ הייסען בעט.

דער געדאַנק האָט זי אין גאַנצען צוטומעלט און פערטראַכט און אונרוהיג איז זי פון שטוב ארויס.

אין אַ וואָך ארום, קומט זי איין מאָהל אריין צו איהר מאַן אין צימער מיט אַ פולען שירץ מיט אייער, און זאָגט:

— איך האָב די געלע הוהן אוועקגעזעצט אין קאַסטען אויף צעהן אייער. דאָ האָסטו פאַר דיר אויך צעהן, אָבער זעה אַז דו זאָלסט קיין איינע פון זיי ניט צוברעכען.

טאָני האָט זי אָנגעקוקט ווי אַ משוגענער:

— וואָס מיינסטו? וואָס זאָל איך טאָהן מיט דעם?

— דו זאָלסט זיי אויסבריהען. גענוג געפוילענצט, דו, אַלטער ליידיגגעהער.

לכתחילה האָט ער זיך צולאַכט, — אָבער ווען זי איז אויף דעם בעשטאַנען, איז ער געוואָרען אויפגערעגט, געליאַרעמט, גע־וואָרפען זיך: אונטער קיינע אומשטענדען וועט ער ניט האַלטען די אייער אונטער זיינע דיקע אָרעמס: ער וויל ניט קיינע אייער בריהען, זאָל זי ניט משוגע זיין, זאָל זי איהם צופריעדען לאָזען.

זי אָבער האָט איהם ערקלעהרט קורץ און שאַרף:

— ווען דו טהוסט עס ניט, קריגסטו אַ מכה צו פּרעסן. דו ווערסט שוין זעהן.

טאַני איז געוואָרען אונרוהיג און האָט געשוויגען.

אַרום מיטאָג צייט האָט ער אַ רוף געטהאָן:

— עי, אַלטע! איז שוין דער זופּ פאַרטיג?

די אַלטע האָט איהם געענטפערט פון דער קיך: — פאַרטיג אָבער דו קריגסט אפילו ניט קיין לעק פון דעם.

ער האָט געמיינט אַז זי מאַכט שפּאַס, און געוואַרט.

דאַן האָט ער אָנגעפאַנגען צו בעטען, געקליאַנטשעט, זיך גע־זידעלט, זיך געדרעהט אויפ'ן בעט אהין און אהער, גענומען שרייען מיט אַלע כוחות, געקלאַפּט מיט'ן פוס אין וואַנד אריין, אָבער צום סוף, האָט ער געמוזט נאָכגעבען: פינף אייער זיך געלאָזט אונטער־לעגען אונטער איין אָרעם און פינף אונטער'ן אַנדערען. דעמאָלט האָט ער בעקומען זיין זופּ.

אַז זיינע פריינד זיינען געקומען האָבען זיי געמיינט, אַז ער פיהלט זעהר שלעכט, אַזוי קאָמיש האָט ער אויסגעזעהן און זיך בענומען.

דאַן האָבען זיי ווידער אָנגעפאַנגען יעדען טאָג צו שפּיעלען דאָמינא. אָבער קיין פערגעניגען האָט עס שוין טאַני'ן, ווי עס האָט אויסגעזעהן, ניט פערשאַפט.

ער האָט זיך נעבעך געמוזט האַלטען זעהר פאָרזיכטיג. בע־זאָנדערס האָט ער זיינע פּאַכוועס געהיט.

— וואָס איז דאָרטען דער מעהר מיט דיינע אָרעמס? וואָס זיינען זיי ביי דיר אַרומגעבונדען? האָט געפרעגט האַרלאַסוויל.

— עפּעס ברעכט מיר דאָרט.

פּלוצלים איז אימיצער אריינגעקומען אין שיינק, און די שפּילער זיינען אַנשוויגען געוואָרען.

דאָס איז געווען דער אָרט־פאָרשטעהער מיט זיין שרייבער. ווי האָבען זיך בעשטעלט צוויי גלעזער פון דעם פיינעם און אַנ־

געפאַנגען צו שמועסען פון זייערע אַנגעלעגענהייטען. און אַזוי ווי זיי האָבן גערעדט שטיל האָט טאָני צוגעשפּאַרט דעם אויער צו דער וואַנד, אום אונטערצוהערען זיך. דערווייל האָט ער פאַר־געסען אָן די אייער און טראַך! ער איז געלעגען אויף אַ גאַנצען פּיינקוכען.

אויף זיין געשריי איז אריינגעלאָפען די אַלטע. זי האָט פאַר־שטאַנען דעם אומגליק, און גלייך ארונטערגעשלעפּט די דעקע פון בעט. צוערשט איז זי געשטאַנען צוטומעלט, דער לשון האָט איהר פשוט אָבגענומען, ווען זי האָט דערזעהן דעם געלען פלאַסטער אויף דעם לייב פון איהר מאַן.

דאַן האט זי זיך אַ וואַרף געטהאָן אויסער זיך אויף איהר מאַן דעם קריפּעל, און איהם אָנגעהויבען צו בעאַרבייטען אַזוי ווי זי וואָלט וועש געפּרייניגט. מיט אַ דומפּפען ליאַרעם זיינען געפאַלען איהרע קלעפּ איינער נאָך'ן אַנדערען איבער זיין לייב.

די דריי פריינד האָבען אַזוי געלאַכט, אַז זיי זיינען שיער ניט דערשטיקט געוואָרען, האָבען געהוסט, געניסט, און גע־קוויטשעט. און דער דיקער, דערשראָקענער מאַן, האָט זיך גע־וועהרט קעגען די קלעפּ פון זיין פרוי, געהיט די פּאַכווע מיט די אַנדערע פינף אייער.

.3

טאָני איז בעזיגט געוואָרען. ער האָט געמוזט די אייער בריהען, געמוזט זיין דאַמינע שפּיעל אויפגעבען, האָט זיך געהיט אַ ריהר צו טהאָן, וואָרים די אַלטע האָט איהם יעדעס מאָל ווען ער האָט אָן איי צובראָכען, קיין עסען ניט געגעבען.

ער איז געלעגען אויפ'ן רוקען געקוקט איבער דער דעקע, די אָרעמס פערריסען ווי אַ פּאָר פליגעל און געוואָרעמט די אייער. אפילו ריידען האָט ער גערעדט שטיל. אַזוי ווי יעדער גערויש

וואָלט פּונקט אַזוי געפּעהרליך געווען, ווי יעדע בעוועגונג. און נאָכאַנאַנד האָט ער זיך נאָכגעפּרעגט אויף דער געלער הוהן, וואָס האָט אין הינערשטאַהל געטהאָן דאָס זעלבע ווי ער.

ער האָט זיין פרוי געפרעגט:

— האָט די געלע דאָרט שוין עסען בעקומען? און די אַלטע איז געלאָפען פון דער הוהן צו איהר מאַן און פון איהר מאַן צו דער הוהן. און איהר מח איז תמיד פערנומען געוועזען מיט געדאַנקען וועגען די צוקינפטיגע קליינע הינדעלעך, וואָס וועלען געבוירען ווערען דאָרט אין שטאַהל און דאָ אין בעט.

די שכנים, וואָס האָבען פון דער געשיכטע געהערט, זיינען געקומען כסדר נאָכפרעגען זיך, וואָס עס הערט זיך, וואָס מאַכט טאָני.

שטיל אויף די שפּיץ פינגער זיינען זיי אריינגעקומען ווי צו אַ קראַנקען, און נייגעריג זיך נאָכגעפרעגט:

— נו, וואָס הערט זיך, עפּעס שוין דאָ?

טאָני האָט געענטפערט:

עס פּיקעט שוין דאָרט, אָבער אַ היץ אוה! איך ווער אַזש פערברענט.

און איינמאָל אין דער פריה לויפט אריין זיין ווייב אויפגערעגט, און זאָגט:

— די געלע האָט זיעבען הינדעלעך, צוויי אייער זיינען צו־פוילט.

טאָני האָט דערפיהלט ווי זיין האַרץ האָט גענומען קלאַפּען. וויפיעל שטיק וועט ער אויסבריהען?

ער האָט געפרעגט ווי אַ פרוי, וואָס דאַרף מוטער ווערען.

— וועט עס ביי מיר ריכטיג געהן?

די אַלטע האָט איהם געענטפערט מיט כעס:

— איך האָף אַזוי.

זיי האָבען גענומען וואַרטען.

און איינמאָל האָט מען אָנגעזאָגט די שכנים אַז עס קומט. און זיי זיינען זיך אַלע צוזאַמענגעלאָפן.

אַזייגער דריי איז טאָני איינגעשלאָפן. איצטער האָט ער כּסדר געשלאָפן. פּלוצים האָט ער זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט דערפיהלט אַ גראָבלען אונטער דער רעכטער פּאַכווע, ער האָט דאָרט אָנגעטאַפּט מיט דער לינקער האַנד, און האָט אַרויסגע־שלעפּט פון דאָרט אַ הינדעלע מיט געלען פוך בעדעקט וואָס האָט זיך צווישען זיינע פינגער געצאַפּעלט.

ער איז געוואָרען אַזוי גערירט פון דעם, אַז ער האָט גענומען הויך האַווקען ווי אַ הונד, און איינגעלאָזען דאָס קליין הינדעלע, וואָס איז איהם אַרויסגעקראָכען אויף דער ברוסט. דער שיינק איז פול געווען מיט מענשען, די טרינקער זיינען צוגעלאָפען צום בעט און זיך אַרומגעשטעלט אַרום איהם, ווי אַרום אַ קונצען־מאַכער. און ווען די אַלטע איז אויך צוגעלאָפען, האָט זי פאָרזיכטיג אַוועקגענומען דאָס הינדעלע, וועלכע איז פערקראָכען אונטער איהר מאַן'ס באָרד.

קיין מענש האָט ניט אַרויסגערעדט אַ וואָרט. דאָס איז גע־ווען אין אַ וואַרימען אַפּריל טאָג. דורך דאָס פענסטער האָט מען געהערט פון דרויסען דעם קוואַקטשען פון דער געלער הוהן, וועלכע האָט דאָרטען צוזאַמענגערופען איהרע ניי־געבוירענע הינדעלאַך.

טאָני, וועלכער האָט פאַר גרויס אויפרעגונג געשוויצט, האָט אַרויסגעפּליסטערט:

— מיר גראָבעלט נאָך איינס אונטער דער לינקער פּאַכווע.

די אַלטע האָט אויסגעשטרעקט איהר גרויע מאָגערע האַנד אונטער דער דעקע, און אַרויסגעשלעפּט אַ צווייטע הינדעלע פאָר־זיכטיג ווי אַ הייבאַמע.

די שכנים האָבען דאָס געוואָלט זעהן. פון האַנד צו האַנד האָט מען דאָס איבערגעגעבען און הּגּבען עס אויפמערקזאַם בע־טראַכט, ווי דעם גרעסטען וואונדער.

אין פערלויף פון צוואַנציג מינוט האָט זיך מעהר קיין הינדעלעך ניט בעוויזען. דערנאָך זיינען ארויס פיער מיט איין מאָל. א טומעל האָט עס ארויסגערופען צווישען אלע וואָס זיינען דערביי געוועזן. טאָני האָט געשמייכעלט שטאָלץ און גליקליך פון זיין ערפאָלג, פון זיין מערקווירדיגער פּאָטערשאַפט. עטוואָס אזוינס האָט נאָך קיין מענש ניט בעוויזען. טייפעל, עס איז דאָך א וואונדער.

ער האָט זיך אָנגערופען:

— איצט זיינען זיי זעקס, מען וועט זיי דארפען אלעמען פאַר איין קלאָפּ צום גלח נעהמען טויפען.

און דער עולם ארום איהם, האָט גענומען זיך קאַטשען פאַר געלעכטער. נייע שכנים זיינען זיך אָנגעלאָפען, מען האָט געהערט קולות פון הינטער דער טהיר:

— וויפיעל האָט ער?

— זעקס, זעקס שטיק.

די אלטע האָט געבראַכט די נייע פאַמיליע צו דער הוהן, און דיא הוהן הייט גענומען קוואַקטשען גאַנץ פערצווייפעלט, אויפגע־בלאָזען די פעדערען, געעפּענט ברייט די פליגעל אום די צוגעקו־מענע בעגריסען.

טאָני האָט אויסגעשריען: איך האָב נאָך איינע געקראָגען!

ער האָט א טעות געהאַט. ניט איינע נור דריי. איצט איז שוין זיין גדולה געוועזן גאָר גרויס. דאָס לעצט האָט דורכגעפּיקט זיין שאָלעכץ ארום זיעבען אוהר פאַרנאַכט. אלע אייער זיינען געוועזן גוט. און טאָני איז געוועזן גליקליך, שטאָלץ, האָט געקושט די צאַרטע הינדעלעך אויפ'ן רוקען, און האָט דאָס שיעור, שיעור אין גאַנצען ניט דערשטיקט מיט די ליפּען פאַר ליעבע.

דאָס לעצטע האָט ער געוואָלט אין בעט פערהאַלטען אויף מאָרגען. עפּעס א מוטערליכע ליעבע האָט איהם ארומגעכאַפּט צו דער דאָזיגער קליינער הינדעלע, וואָס ער האָט איהר דאָס לעבען געגעבען. אבער די אלטע האָט עס אוועקגענומען פון איהם, פיעל ער האָט זיך ביי איהר ניט געבעטען.

דער עולם איז זיך צוגאַנגען שטאַרק בעפּריעדיגט. זיי אַלע האָבען געשמועסט פון דער דאָזיגער אונגעוועהנליכער געשיכטע, און הארסלאַוויל. דער לעצטער וועלכער איז געבליבען, האָט זיך אָנגערופען:

— טאָני, אָבער דו וועסט מיך איינלאַדען ווען דו וועסט די ערשטע אָפּקאָכען, ניט אמת?

ביי דעם געדאַנק וועגען עסען, איז טאָני'ס פּנים אין גאַנצען בעלויכטען געוואָרען, און דער דיקער חברה־מאַן האָט געענטפערט:

— נו אודאי, אודאי, שוויגערזוהן.

ע נ ד ע.

3 1761 04261 9023